

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

THEOPHRASTI CHARACTERES.

MARCUS ANTONINUS.

EPICETUS. SIMPLICIUS. CEBES.

MAXIMUS TYRIUS.

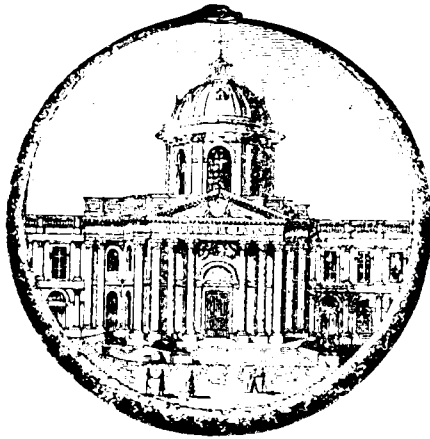
— ♦ ♦ ♦ —
PARISIIS. — EXCUBEANT FIRMIN DIDOT FRATRES, VIA JACOB, 56.
— ♦ ♦ ♦ —

THEOPHRASTI
CHARACTERES,
MARCI ANTONINI COMMENTARII,
EPICTETI
 DISSERTATIONES AB ABRIANO LITERIS MANDATÆ,
 FRAGMENTA ET ENCHIRIDION
 CUM COMMENTARIO SIMPLICII,
CEBETIS TABULA,
MAXIMI TYRII DISSERTATIONES.
 GRÆCE ET LATINE CUM INDICIBUS.

THEOPHRASTI CHARACTERES XV ET MAXIMUM TYRIUM
 EX ANTIQUISSIMIS CODICIBUS ACCURATE EXCUSSIS EMENDAVIT

Johann Friedrich

FRED. DUBNER.

PARISIIS,
 EDITORE AMBROSIO FIRMIN DIDOT,
 INSTITUTI REGII FRANCIE TYPOGRAPHO,
 VIA JACOB, 56.

M DCCC XLII

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises
ici volontairement.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

ΤΩΝ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ

BIBAION A.

Παρά τοῦ πάππου Οὐήρου, τὸ καλὸς καὶ ἀργυροῦ.

β'. Παρά τῆς δοῦξης καὶ μνήμης, τῆς περὶ τοῦ γενέσσαντος, τὸ αἰδῆμον καὶ ἀρρενικόν.

γ'. Παρά τῆς μητρὸς, τὸ θεοσεβὲς καὶ μεταδοτικόν· καὶ ἐφεκτικόν οὐ μόνον τοῦ κακοποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπὶ ἐνοίας γίνεσθαι τοιαύτης. Ἐτι δὲ τὸ λιτὸν κατὰ τὴν δαίτην καὶ πόρρω τῆς πλουσιακῆς διαγωγῆς.

δ'. Παρά τοῦ προπάππου, τὸ μὴ εἰς δημοσίας διατριβὰς φοιτῆσαι· καὶ τὸ ἀγαθοῖς διδασκάλοις κατ' οἶκον χρῆσασθαι, καὶ τὸ γινῶναι, ὅτι εἰς τὰ τοιαῦτα δεῖ ἐκτενῶς ἀναλίσκειν.

ε'. Παρά τοῦ τροφῆως, τὸ μῆτε Πρασιανὸς, μῆτε Βενετιανὸς, μῆτε παλμουλάριος ἢ σκουτάριος γενέσθαι· καὶ τὸ φερέποντον καὶ ὀλιγοδεὲς καὶ αὐτουργικόν· καὶ τὸ ἀπολύπραγμον· καὶ τὸ δυσπρόσδεκτον διαβολῆς.

ς'. Παρά Διογνήτου, τὸ ἀκενόσπουδον· καὶ τὸ ἀπιστητικὸν τοῖς ὑπὸ τῶν τερατευομένων καὶ γοήτων περὶ ἐπιγῶν, καὶ περὶ δαιμόνων ἀποπομπῆς καὶ τῶν τοιούτων λεγομένοις· καὶ τὸ μὴ ὀρυγοτροφεῖν, μηδὲ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπιτοῆσαι· καὶ τὸ ἀνέχεσθαι παρβρησίας· καὶ τὸ οἰκωθῆναι φιλοσοφία καὶ τὸ ἀκοῦσαι, πρῶτον μὲν Βακχίου, εἶτα Ταυδάσιδος καὶ Μαρκιανοῦ· καὶ τὸ γράφει διαλόγους ἐν παιδί· καὶ τὸ σκίμπος καὶ δορεὶς ἐπιθυμῆσαι, καὶ ὅσα τοιαῦτα τῆς Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς ἔχοντα.

ζ'. Παρά Ῥουστίκου, τὸ λαβεῖν φαντασίαν τοῦ χρεῖν διορθώσεως καὶ θεραπείας τοῦ ἥθους· καὶ τὸ μὴ ἐκτραπῆναι εἰς ζῆλον σοφιστικόν, μηδὲ [τὸ] συγγράφειν περὶ τῶν θεωρημάτων, ἢ προτρεπτικὰ λογὰς διαλέγεσθαι, ἢ φαντασιοληκτικὰ τὸν ἀσκητικόν, ἢ τὸν εὐεργετικὸν ἄνδρα ἐπιδεικνύσθαι· καὶ τὸ ἀποστήναι ῥητορικῆς, καὶ ποιητικῆς, καὶ ἀστειολογίας· καὶ τὸ μὴ ἐν στολῇ κατ' οἶκον περιπατεῖν, μηδὲ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν· καὶ τὸ τὰ ἐπιστολὰ ἀφελῶς γράφειν, ὅσον τὸ ὑπ' αὐτοῦ τούτου ἀπὸ Σινουέσσης τῇ μητρί μου γραφέν· καὶ τὸ πρὸς τοὺς χαλεπὴναντας καὶ πλημμελῆσαντας ἐντακλῆτως καὶ εὐδιαιδέως, ἐπειδὴν τάχιστα αὐτὸς ἐπανελθεῖν ἐβελήσῃ, διαχεισθαι· καὶ τὸ ἀκριβῶς ἀγχιγνώσκειν, καὶ μὴ ἀρκέσθαι περινοοῦντα δλοσχερῶς· μηδὲ τοῖς περιλαλοῦσι ταχέως συγκατατίθεσθαι· καὶ τὸ ἐντυχεῖν τοῖς Ἐπικτητέοις ὑπομνήμασιν, ὧν οἶκον ἐμπίπτει.

■ ANTONINUS.

MARCI ANTONINI

IMPERATORIS

COMMENTARIORUM

QUOS IPSE SIBI SCRIPSIT,

LIBER PRIMUS.

1. *Avi Veri exemplo operam me dare oportet, ut mihi visum sim moribus neque iræ indulgeam.*

2. *Existimatione et recordatione genitoris mei ad verendum et animum viro dignum excitari debeo.*

3. *In matre exemplum habui, pietatis in Deos et liberalitatis; abstinentiæ non solum a malo perpetrando, verum etiam cogitando; tum frugalitatis in victu, quæ ab opulentorum vita et consuetudine longissime abeat.*

4. *A proavo habui, quod publicos litterarum ludos non frequentavi, et domi bonis praeceptoribus usus sum, atque intellexi, in talibus rebus non parcendum esse impensis.*

5. *Ab educatore, ne in circo spectator Prasianus aut Venetianus neve parmularius aut scutarius fierem, ut labores sustinerem, paucis indigerem, ipse operi manus admoverem, rerum alienarum non essem curiosus, nec facile delationem admitterem.*

6. *Diogenes me monuit, ne studium in vanas res conferrem neque iis fidem haberem, quæ a præstigiatoribus et impostoribus de incantationibus et dæmonum expulsionem aliisque ejus generis rebus narrantur; neque coturnices alerem, neve insana talium rerum admiratione tenerem; ut libere dicta æquo animo ferrem, philosophiæ me addicerem et primum quidem Bacchium, deinde vero Tandasidem et Marcianum audirem; ut dialogos puer adhuc scriberem, ut grabatum et pellem et ejus generis omnia, quæ ad Græcam disciplinam pertinent, expeterem.*

7. *Rustico debeo, quod in cogitationem veni, mihi morum emendatione et curatione opus esse; quod neque ad æmulationem sophisticam declinavi, neque de theorematibus commentatus sum, aut exhortatorias oratiunculas declamavi, aut virum strenue exercitia subeuntem munificumve me ostendendo homines in admirationem mei rapere studui; quod a rhetoricæ, poesis et elegantioris dictionis studio abstinui, quod non elegantiore veste indutus domi incedo; quod epistolas simpliciter scribo instar ejus, quam is ipse Sinuessa ad matrem meam dedit; quod, si qui me irritaverint aut aliquid deliquerint, iis placabilem et ad reconciliandum facilem me præbeo, simul atque in gratiam redire volunt; quod diligenter legere soleo, non contentus sum maria rei intelligentia, neque garrulis propteranter assentior; quod commentarios Epicteti legi, quorum mihi ipse copiam fecit.*

η'. Παρὰ Ἀπολλωνίου, τὸ ἐλεύθερον καὶ ἀναμφι-
βόλως ἀχύβευτον· καὶ πρὸς μηδὲν ἄλλο ἀποβλέπειν,
μηδὲ ἐπ' ὀλίγον, ἢ πρὸς τὸν λόγον· καὶ τὸ αἰεὶ ὅμοιον,
ἐν ἀλλαγῶσιν ὀξείαις, ἐν ἀποβολῇ τέκνου, ἐν μακράις
νόσοις· καὶ τὸ ἐπὶ παραδείγματος ζῶντος ἰδεῖν ἐναργῶς,
ὅτι δύναται ὁ αὐτὸς σφοδρότατος εἶναι καὶ ἀναιμένος·
καὶ τὸ ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι μὴ δυσχεραντικόν· καὶ τὸ ἰδεῖν
ἄνθρωπον σαφῶς ἐλάχιστον τῶν ἑαυτοῦ καλῶν ἡγούμε-
νον τὴν ἐμπειρίαν, καὶ τὴν ἐντρέχειαν τὴν περὶ τὸ πα-
ραδιδόναι τὰ θεωρήματα· καὶ τὸ μαθεῖν, πῶς δεῖ λαμ-
βάνειν τὰς δοκούσας χάριτας παρὰ φίλων, μῆτε
ἐξηττώμενον διὰ ταῦτα, μῆτε ἀναισθήτως παραπέμ-
ποντα.

θ'. Παρὰ Σέξτου, τὸ εὐμένες καὶ τὸ παράδειγμα
τοῦ οἴκου τοῦ πατρονομουμένου· καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ
κατὰ φύσιν ζῆν· καὶ τὸ σεμνὸν ἀπλάστως· καὶ τὸ στο-
χαστικὸν τῶν φίλων κηδεμονικῶς· καὶ τὸ ἀνεκτικὸν τῶν
ἰδιωτῶν, καὶ τὸ ἀθώωρητον τῶν οἰομένων· καὶ τὸ πρὸς
πάντας εὐάρμοστον, ὥστε κολακείας μὲν πάσης προση-
νεστέραν εἶναι τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ, αἰδουσιμώτατον δὲ
αὐτοῖς ἐκείνους παρ' αὐτὸν ἔχεινον τὸν καιρὸν εἶναι· καὶ
τὸ καταληπτικῶς καὶ ὁδῶ ἐξευρετικόν τε καὶ τακτικόν
τῶν εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων· καὶ τὸ μὴδὲ ἔμψασιν
ποτε ὀργῆς, ἢ ἄλλου τινὸς πάθους παρασχεῖν, ἀλλὰ ἅμα
μὲν ἀπαθέστατον εἶναι, ἅμα δὲ φιλοστοργότατον· καὶ τὸ
εὐφρημον, καὶ τοῦτο ἀψοφητὶ· καὶ τὸ πολυμαθὲς ἀνεπι-
φάντως.

ι'. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ γραμματικοῦ, τὸ ἀνεπί-
πληκτον καὶ τὸ μὴ ὀνειδιστικῶς ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν
βάρβαρων, καὶ σολοικόν τι, ἢ ἀπηγέλως προενεγκαμένων,
ἀλλ' ἐπιδειξίως αὐτὸ μόνον ἔχειν, ὃ εἰδὲ εἰρῆσθαι, προ-
φέρεσθαι, ἐν τρόπῳ ἀποκρίσεως, ἢ συνεπιμαρτυρήσεως,
ἢ συνδιαλήψεως περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, οὐχὶ περὶ
τοῦ ῥήματος, ἢ δι' ἑτέρας τινὸς τοιαύτης ἐμμελοῦς πα-
ρυσπομνήσεως.

ια'. Παρὰ Φρόντωνος, τὸ ἐπιστῆσαι, ὅσα ἡ τυραν-
νικὴ βασκανία, καὶ ποικιλία, καὶ ὑπόκρισις, καὶ ὅτι ὡς
ἐπίπαν οἱ καλούμενοι οὗτοι παρ' ἡμῖν εὐπατρίδαι, ἀστορ-
γότεροί πως εἰσὶ.

ιβ'. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πλατωνικοῦ, τὸ μὴ πολ-
λάκις, μηδὲ χωρὶς ἀνάγκης λέγειν πρὸς τινα, ἢ ἐν ἐπι-
στολῇ γράφειν, ὅτι ἀσχολὸς εἰμι· μηδὲ διὰ τούτου τοῦ
τρόπου συνεχῶς παραιτεῖσθαι τὰ κατὰ τὰς πρὸς τοὺς
συμβοιῶντας σχέσεις καθήκοντα, προβαλλόμενον τὰ πε-
ρισσώτα πράγματα.

ιγ'. Παρὰ Κατούλου, τὸ μὴ ὀλιγώρως ἔχειν φίλου
αἰτιωμένου τι, ἂν τύχῃ ἀλόγως αἰτιώμενος, ἀλλὰ πει-
ρῆσθαι καὶ ἀποκασιτάναι ἐπὶ τὸ σύνθηρες· καὶ τὸ περὶ
τῶν διδασκάλων ἐκθύμως εὐφρημον, ὅσα τὰ περὶ Δομι-
τίου καὶ Ἀθηνοδότου ἀπομνημονευόμενα· καὶ τὸ περὶ τὰ
τέκνα ἀληθινῶς ἀγαπητικόν.

ιδ'. Παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου Σεουήρου, τὸ φιλοῖκειον,
καὶ φιλόληθες, καὶ φιλοδίκαιον· καὶ τὸ δι' αὐτὸν γινῶναι
Θρασέαν, Ἐλβίδιον, Κάτωναν Δίωνα, Βροῦτον, καὶ

8. Apollonii *exemplo didici* liberum esse et sine dubi-
tatione cautum et circumspectum, neque aliud quidquam
vel minimum respicere, nisi rationem; mei similem seunper
esse in doloribus acerrimis, in prolis amissione, in morbis
diuturnis; *eidem acceptum refero*, quod mihi contigit, ut
in vivo exemplo perspecte viderem, eundem et constantissi-
mum esse posse et remissum; *in eo vidi* studium in enar-
randis philosophorum scriptis a morositate alienum atque
conspexi hominem, qui peritiam ac sollertiam qua in tra-
dendis theorematibus pollebat, manifesto honorum suorum
minimum existimabat; *ab eo didici*, quomodo beneficia,
quæ putantur, ab amicis sint accipienda, ut neque propter-
ea addicti fiamus, neque ea sine *grati animi* sensu præ-
termittamus.

9. In Sexto *suspexi* benevolentiam et exemplum domus
paterno affectu administratæ, et intelligentiam vitæ secun-
dum naturam institutæ, et gravitatem non simulatam;
item sollicitam in explorandis amicorum necessitatibus dili-
gentiam; tolerantiam erga imperitos et temere opinantes;
studium ejus ad omnes se accommodandi, ita ut consuetudo
ejus omni adulatione gratior esset, eodemque tempore
iisdem maxime venerandus videretur; artem per notionem
claras et perspicuas via ac ratione præcepta ad vitæ usum
necessaria reperiendi et ordine collocandi: *idem* neque iræ
unquam neque alius cujusquam perturbationis indicium de-
dit, sed simul et affectibus maxime immunis et amantissi-
mus fuit, bonæ famæ studiosus, idque sine strepitu, et eru-
ditus sine ostentatione.

10. Alexandrum Grammaticum *observavi* ab increpati-
onibus sibi temperare, neque probrose vituperare, qui bar-
barum aut solæcium aliquid vel absonum proferunt, sed
dextre id modo, quod dici debet, proponere, aut respon-
dendi aut confirmandi aut de re ipsa, non de verbo, deli-
berandi specie usum, aut alia ejusmodi scita commonefa-
ctione.

11. A Frontone *didici* intelligere, qualis sit tyrannorum
et invidentia et versutia et simulatio; eosque, qui a nobis
patricii appellantur, ut plurimum a genuino paterni animi
affectu alieniores esse.

12. Ab Alexandro Platonico, ne sæpe nec nisi necessitate
coactus alii dicerem vel in epistola scriberem, me esse
occupatum, neque hac ratione continuo recusarem officia,
quæ rationes ad eos, quibuscum viverem, exigent, ne-
gotia urgentia prætendens.

13. A Catulo, ne parvi facerem amicum aliquid culpam-
tem, etiam si forte temere culparet, quin etiam periculum
facerem eum in pristinum statum restituendi; item ut li-
benter præceptorum laudes celebrarem, quemadmodum de
Domitio et Athenodoro memoriæ proditum est; ut liberos
meos sincera pietate prosequerem.

14. A fratre meo Severo, propinquorum et veritatis et
justitiæ studiosum esse: per eundem Thræseam, Helvidium,
Catonem, Dionem, Brutum cognovi et animo concepi imagi-

φαντασίαν λαβεῖν πολιτείας ἰσονόμου, κατὰ ἰσότητα καὶ ἰσηγορίαν διοικουμένης, καὶ βασιλείας τιμώσης πάντων μάλιστα τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀρχομένων· καὶ ἐτι περ' αὐτοῦ τὸ θμालές καὶ θμότηνον ἐν τῇ τιμῇ τῆς φιλοσοφίας· καὶ τὸ εὐποιητικόν, καὶ τὸ εὐμετάδοτον ἐκτενώς, καὶ τὸ εὐέλπι, καὶ τὸ πιστευτικόν περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν φίλων φιλεῖσθαι· καὶ τὸ ἀνεπίκρυπτον πρὸς τοὺς καταγνώσεως ὑπ' αὐτοῦ τυγχάνοντας· καὶ τὸ μὴ δεῖσθαι στοχασμοῦ τοὺς φίλους αὐτοῦ περὶ τοῦ, τί θέλει ἢ τί οὐ θέλει, ἀλλὰ ὅθλον εἶναι.

ιε'. Παρὰ Μαξίμου, τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ, καὶ κατὰ μηδὲν περίφορον εἶναι καὶ τὸ εὐθυμον ἐν τε ταῖς ἄλλαις περιστάσει, καὶ ἐν ταῖς νόοις καὶ τὸ εὐκρατον τοῦ ᾧθους, καὶ μειλίχιον, καὶ γεραρόν καὶ τὸ οὐ σχετλίως κατεργαστικὸν τῶν προκειμένων· καὶ τὸ πάντας αὐτῷ πιστεύειν, περὶ ὧν λέγοι, ὅτι οὕτως φρονεῖ, καὶ περὶ ὧν πράττει, ὅτι οὐ κακῶς πράττει· καὶ τὸ ἀθαύμαστον, καὶ ἀνέκπληκτον, καὶ μηδαμοῦ ἐπειγόμενον, ἢ ὀκνοῦν, ἢ ἀμυχανοῦν, ἢ κατηφές, ἢ προσεσηρὸς, ἢ πάλιν θυμούμενον, ἢ ὑπορώμενον· καὶ τὸ εὐεργετικόν, καὶ τὸ συγγκωμονικόν, καὶ τὸ ἀψευδές, καὶ τὸ ἀδιαστρόφου μᾶλλον, ἢ διορθουμένον φαντασίαν παρέχειν· καὶ ὅτι οὔτε ὥσθη ἂν ποτέ τις ὑπερορᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ, οὔτε ὑπέμεινεν ἂν κρείττονα αὐτοῦ αὐτὸν ὑπολαβεῖν· καὶ τὸ αὐτῷ χαριεντίζεσθαι.

ις'. Παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ ἡμερον, καὶ μενετικὸν ἀσάλευτος ἐπὶ τῶν ἐξητασιμένων κριθέντων· καὶ τὸ ἀκνέδοξον περὶ τὰς δοκούσας τιμὰς· καὶ τὸ φιλόπονον καὶ ἐνδελγές· καὶ τὸ ἀκουστικὸν τῶν ἐχόντων τί κοινωφελές εἰσφέρειν· καὶ τὸ ἀπαρτρέπτως τοῦ κατ' ἀξίαν ἀπονεμτικὸν ἐκαστῷ· καὶ τὸ ἐμπειρον, ποῦ μὲν χρεῖα ἐντάσεως, ποῦ δὲ ἀνέσεως· καὶ τὸ παῦσαι τὰ περὶ τοὺς ἔρωτας τῶν μεираίων· καὶ ἡ κοινονοημοσύνη· καὶ τὸ ἐφείσθαι τοῖς φίλοις μήτε συνδειπνεῖν αὐτῷ πάντως, μήτε συναποδημεῖν ἐπάναγκες· αἰεὶ δὲ ὅμοιον αὐτὸν καταλαμβάνεσθαι ὑπὸ τῶν διὰ χρεῖας τινὲς ἀπολειφθέντων· καὶ τὸ ζητητικὸν ἀκριδῶς ἐν τοῖς συμβουλοῖς, καὶ ἐπιμόνον, ἀλλ' οὐ τὸ προαπέστη τῆς ἐρεῦνης, ἀρκεσθεὶς τῆς προχείροις φαντασίαις· καὶ τὸ διατηρητικὸν τῶν φίλων, καὶ μηδαμῶς ἀψίκορον, μηδὲ ἐπιμανές· καὶ τὸ αὐτάρκες ἐν παντί, καὶ τὸ παιδρόν· καὶ τὸ πόρρωθεν προνοητικόν, καὶ τῶν ἐλαχίστων προδιοικητικὸν ἀτραγῆδος· καὶ τὸ τὰς ἐπιβολήσεις καὶ πᾶσαν χολακαίαν ἐπ' αὐτοῦ σταλῆναι· καὶ τὸ φυλακτικὸν αἰεὶ τῶν ἀναγκαίων τῇ ἀρχῇ, καὶ ταμειτικὸν τῆς χρηργίας, καὶ ὑπομενετικὸν τῆς ἐπὶ τῶν τοιούτων νινῶν κατατιτάσεως· καὶ τὸ μήτε περὶ [τοὺς] Θεοὺς δεσιδαῖμον, μήτε περὶ ἀνθρώπων δημασκοπικόν, ἢ ἀρεσκευτικόν, ἢ ὀχλοχαρές, ἀλλὰ νῆφρον ἐν πᾶσι, καὶ βέβαιον, καὶ μηδαμῶς ἀπειροκαλον, μηδὲ καινοτόμον. Καὶ τὸ τοῖς εἰς εὐμάρειαν βίου φέρουσι τι, ὧν ἡ τύχη παρέχει δαφίλειαν, χρηστικὸν ἀτύφως ἅμα καὶ ἀπροφασίστως, ὥστε παρόντων μὲν ἀνεπιτηδεύτως ἀπτεσθαι, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι, καὶ τὸ μηδὲ ἐν τινι εἰπεῖν, μήτε ὅτι σοφιστής, μήτε ὅτι οὐερνάχλος,

nem reipublicæ liberæ, in qua æquis legibus et eodem jure omnia administrarentur, et regni, quod civium libertatem omnium maximi æstimet; præterea ab eodem, æqualem et constantem esse in studio philosophiæ; benefacere et impense largiri, bene sperare et neutiquam dubitare de amicorum amore: is quoque non usus est dissimulatione erga eos, qui vituperandi videbantur, neque amicis ejus opus erat, ut quid vellet aut nollet, conjectura assequerentur, sed id apertum fuit.

15. In Maximo cognovi illud, sui compotem esse neque ulla re transversum abripi; animo esse bono, tum in aliis rebus adversis, tum in morbis; moribus uti et suavitate et gravitate bene temperatis; negotia, quæ impendent, non gravate perficere. Quidquid ille dixit, id ex animi sententia eum dicere, et quidquid egit, id consilio non malo eum agere, omnes persuasum habebant: porro nihil admirari et ad nihil obstupescere; nec festinare neque cunctari neque consilii expertem aut dejectum esse, neque nunc hilarem esse et rursus irasci et suspiciosum esse; liberalem esse et promptum ad agnoscendum; mendacium fugere, atque hominis non eversi potius, quam erecti specimen exhibere: neque quemquam ab eo contemptui se habitum existimasse, neque ausum esse se illi præferre; denique honeste urbanum esse.

16. A patre mansuetudinem et immotam in iis, quæ diligenter considerata sunt, perseverantiam, vanæ gloriæ ab opinatis honoribus quasitæ contemptum, amorem laborum et assiduitatem, animum promptum ad audiendos eos, qui aliquid, quod ad publicam utilitatem spectat, afferant, firmam constantiam in tribuendo cuique, quod ejus dignitas postulat, peritiam, ubi intentione opus sit, ubi remissione: coercere amores puerorum; civilitati morum studere; amicis concedere, ut neque cœnæ semper adsint neque in itineribus sese necessario comites præbeant; semper similem sui deprehendi ab iis, qui necessitate aliqua impediti ab eo abfuere; in consiliis diligenter inquirere atque constanter, neque vero « destitit ab indagatione contentus obvia rerum specie. » Amicos retinendi studiosum esse, eos nec fastidio mutantem nec perditæ amantem; contentum esse in omnibus et vultu serenum; e longinquo prospicere et etiam ad minima administranda parari sine strepitu; acclamationes et omnem adulationem sub eo repressam esse; opes reipublicæ necessarias semper conservare, sumptus publicos parce erogare et æquo animo ferre quorundam his de rebus reprehensiones; neque circa deos superstitiosum esse, neque circa homines popularem auram captantem, blandientem, plebem demerentem, sed sobrium in omnibus et constantem, nusquam ineptum nec novitatis studiosum; rebus, quæ ad vitæ cursum faciliorem reddendum faciunt, quarum copiam uberrimam affert natura, sine fastu pariter atque sine excusatione uti, ita ut præsentibus sine affectatione frueretur, absentibus non indigeret; nec dicere posse quemquam, sophistam eum fuisse aut vernam aut schola-

μήτε διτι σχολαστικὸς, ἀλλ' ὅτι ἀνὴρ πέπειρος, τέλειος, ἀκολάκευτος, προστάναι δυνάμενος καὶ τῶν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλων. Πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ τὸ τιμητικὸν τῶν ἀληθῶς φιλοσοφούντων, τοῖς δὲ ἄλλοις οὐκ ἐξονειδιστικόν, οὐδὲ μὴν εὐπαράγωνον ὑπ' αὐτῶν· ἔτι δὲ τὸ εὐόμιλον, καὶ εὐχαρι οὐ κατακόρικ· καὶ τὸ τοῦ ἰδίου σώματος ἐπιμελητικὸν ἐμμέτρως, οὔτε ὡς ἂν τις φιλόζωος, οὔτε πρὸς καλλωπισμὸν, οὔτε μὴν ὀλιγώρως· ἀλλ' ὥστε διὰ τὴν ἰδίαν προσοχὴν εἰς ὀλίγιστα ἱατρικῆς χρῆζειν, ἢ φαρμάκων καὶ ἐπιειμάτων ἐκτός. Μάλιστα δὲ τὸ παραγωγρητικὸν ἀβασκάνως τοῖς δυνάμειν τινα κεκτημένοις, οἷον τὴν φραστικὴν, ἢ τὴν ἐξ ἱστορίας νόμων, ἢ ἐθῶν, ἢ ἄλλων τινῶν πραγμάτων· καὶ συσπουδαστικὸν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστοι κατὰ τὰ ἴδια προτερήματα εὐδοκίμῳσι πάντα δὲ κατὰ τὰ πατρία πράσσωσι, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἐπιτηδεύων φαίνεσθαι, τὸ τὰ πατρία φυλάσσειν. Ἔτι δὲ τὸ μὴ εὐμετακίνητον καὶ ριπταστικόν, ἀλλὰ καὶ τόποις, καὶ πράγμασι τοῖς αὐτοῖς ἐνδιατριπτικόν· καὶ τὸ μετὰ τοὺς παρῆς τοῦς κεφαλαλγίας, νεαρὸν εὐθὺς καὶ ἀκμαῖον πρὸς τὰ συνήθη ἔργα· καὶ τὸ μὴ εἶναι αὐτῷ πολλὰ τὰ ἀπόρρητα, ἀλλὰ ὀλίγιστα καὶ σπανιώτατα, καὶ ταῦτα ὑπὲρ τῶν κοινῶν μόνον· καὶ τὸ ἔμφρον καὶ μεμετρημένον ἐν τε θεωρίῳν ἐπιτελέσει, καὶ ἔργων κατασκευαῖς, καὶ διανομαῖς, καὶ τοῖς τοιοῦτοις ἀνθρώποις πρὸς αὐτὸ [δὲ] τὸ δέον πράγθῃναι θεορκότος, οὐ πρὸς τὴν ἐπὶ τοῖς πράγθεσιν εὐδοκίαν. Οὐκ ἐν ἄνωρ λούσης, οὐχὶ φιλοκοδόμος, οὐ περὶ τὰς ἐδωδὰς ἐπινοητής, οὐ περὶ ἐσθίων ὑφὰς καὶ χροῶς, οὐ περὶ σωματικῶν ὥρας. Ἡ ἀπὸ Λωρίου στολὴ ἀνάγουσα ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως, καὶ τῶν ἐν Λανουβίῳ τὰ πολλὰ τῷ τελώνῃ ἐν Τούσκλοις παραιτουμένῳ ὡς ἐχρήσατο, καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος τρόπος. Οὐδὲν ἀπηνές, οὐδὲ μὴν ἀδυσώπητον, οὐδὲ λάβρον, οὐδὲ, ὡς ἂν τινα εἰπῇ ποτε, « ὥς ἰδρωτός » ἀλλὰ πάντα διειλημμένα λελογίσθαι, ὡς ἐπὶ σχολῆς, ἀταράχως, τεταγμένως, ἐβρύμένως, συμφώνως ἑαυτοῖς. Ἐφαρμόσειε δ' ἂν αὐτῷ τὸ περὶ τοῦ Σωκράτους μνημονεύοντος, ὅτι καὶ ἀπέχεσθαι καὶ ἀπολαύειν ἐδύνατο τούτων, ὧν πολλοὶ πρὸς τε τὰς ἀποχὰς ἀσθενῶς, καὶ πρὸς τὰς ἀπολαύσεις ἐνδοτικῶς ἔχουσι. Τὸ δὲ ἰσχύειν καὶ ἔτι καρτερεῖν καὶ ἐννήφειν ἑκατέρῳ, ἀνδρός ἐστίν ἀρτιον καὶ ἀκτῆτον ψυχὴν ἔχοντος, οἷον ἐν τῇ νόσῳ τῇ Μαξίμου.

ιζ. Παρὰ τῶν Θεῶν, τὸ ἀγαθοῦς πάππους, ἀγαθοῦς γονέας, ἀγαθὴν ἀδελφὴν, ἀγαθοῦς διδασκάλους, ἀγαθοῦς οἰκείους, συγγενεῖς, φίλους, σχεδὸν ἅπαντας ἔχειν. Καὶ ὅτι περὶ οὐδένα αὐτῶν προέπεσον πλημμελῆσαι τι, καίτοι διαθέσειν ἔχων τοιαῦτα, ἂν ᾗς, εἰ ἔτυχε, καὶν ἔπραξά τι τοιοῦτο· τῶν Θεῶν δὲ εὐποιῖα, τὸ μηδεμίαν συνδρομὴν πραγμάτων γενέσθαι, ἥτις ἐμελλέ με ἐλέγξειν. Καὶ τὸ μὴ ἐπὶ πλέον ἐκτραφῆναι παρὰ τῇ παλλακῇ τοῦ πάππου· καὶ τὸ τὴν ὥραν διασωσάι· καὶ τὸ μὴ πρὸ ὥρας ἀνδρωθῆναι, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐπιλαβεῖν τοῦ χρόνου. Τὸ ἀργοντι καὶ πατρὶ ὑποταγῆναι, ὃς ἐμελλε πάντα τὸν τύπον ἀφαιρήσειν μου, καὶ εἰς ἐννοιαν ἄξειν

sicum, sed virum maturum, perfectum, adulatione superiore, qui et suis et aliorum rebus praesse posset. Praeter haec vere philosophantes colere, ceteros neque probro afficere neque tamen ab iis transversum abripi; porro suavem esse in vitae consuetudine et festivum nec vero ad fastidium usque; corpus suum cum temperantia quadam curare, non ut vitae avidum, aut ad ornatum luxumve, neque tamen negligenter, quo factum est, ut propter suam diligentiam in paucissimis arte medicorum remediisve internis et externis opus haberet. Potissimum autem sine invidia loco cedere, si qui maiore quadam facultate pollebant, ut eloquentia aut doctrina juris morumve aut aliarum rerum cognitione, et simul cum iis operam dare, ut singuli pro iis, quibus quisque excellebat, facultatibus, existimationem consequerentur; omnia more majorum agere, ne illud quidem ipsum affectantem, ut morem majorum servare videretur; tum porro non facile moveri et huc illuc jactari, sed in iisdem et locis et negotiis immorari; post vehementissimos capitis dolores statim juvenilem ac vegetum ad consueta negotia redire; non multa habere arcana, sed paucissima ac rarissima, eaque tantum ad res publicas spectantia; prudentiam ac moderationem in muneribus edendis, operibus exstruendis, congiariis largiendis et ejusmodi rebus, * quae sunt hominis id ipsum quod agi oportet nec vero laudem e rebus gestis efflorescentem spectantis; non intempestive balneis uti, non de aedibus exstruendis laborare, non de cibariis curiosum esse neve vestimentorum textura et colore neve de servitiorum specie; * vestem e Lorio, villa inferius sita, et Lanuvinis villis ei plerumque in usu fuisse; erga portitorem Tusculanum deprecantem quomodo se gesserit, et qualis fuerit omnis sic agendi ratio. Nihil immitte, nihil inverecundum, nihil vehemens, neque ut dixeris « usque ad sudorem: » sed omnia singulatim sumpta esse perpensa, quasi per otium, sine perturbatione, ordine, constantia, convenienter inter se. Conveniret in eum, quod de Socrate memoriae traditum est, eum et abstinere et frui potuisse iis, quibus plerique nec abstinere per infirmitatem nec frui sine intemperantia possunt; posse autem in altero robustum, in altero temperantem ac sobrium se praestare, id vero viri est firmo animo invictoque praediti, qualem se in Maximi morbo praestitit.

17. A Diis bonos avos, bonos parentes, bonam sororem, bonos praecceptores, bonos familiares, necessarios, amicos, omnes fere habui: *iisdem debeo*, quod in neminem eorum temere quidquam deliqui, quamquam ita animo affectus, ut, si res tulisset, utique ejusmodi aliquid admissem, sed deorum benevolentia non ita ceciderunt res, ut in reprehensionem incurrerem; quod non diutius apud pellicem avenuit sum, et quod aetatis florem indelibatam servavi nec ante justum tempus virilitatis specimen dedi, sed ultra etiam distuli; quod principi ac patri subjectus fui, qui

τοῦ, ὅτι δυνατόν ἐστιν, ἐν αὐτῇ βιοῦντα μήτε δορυφορή-
σαι χρήζειν, μήτε ἐσθίων σημειωτῶν, μήτε λαμπά-
δων, καὶ ἀνδριάντων [τοιῶνδ' ἐτινων], καὶ τοῦ ὁμοίου
κόμπου· ἀλλ' ἔξεστιν ἐγγυτάτω ἰδιώτου συστέλλειν
λατὸν, καὶ μὴ διὰ τοῦτο ταπεινότερον, ἢ θραυμότερον
ἔχειν πρὸς τὰ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἡγεμονικῶς πραχθῆναι
ἔχοντα. Τὸ ἀδελφοῦ τοιοῦτου τυχεῖν, δυναμένου μὲν
διὰ τῶν ἐπεγεῖραί με πρὸς ἐπιμέλειαν ἑαυτοῦ, ἅμα
ὁ καὶ τιμῇ καὶ στοργῇ εὐφραίνοντός με· τὸ παιδία μοι
ἀρῶ, μὴ γενέσθαι, μὴδὲ κατὰ τὸ σωματικὸν διάστροφα·
τὸ μὴ ἐπὶ πλεον με προκοφῆαι ἐν ῥητορικῇ, καὶ ποιητι-
κῇ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν, ἐν οἷς ἴσως ἂν κα-
τετρέθη, εἰ ἡσθόμην ἑαυτὸν εὐδῶς προϊόντα. Τὸ
εἶναι τοὺς τροφείας ἐν ἀξιώματι καταστῆσαι, οὗ δὴ
ἰδοῦν μοι ἐπιθυμεῖν, καὶ μὴ ἀναβαλέσθαι ἐλπίδι τοῦ
με, ἐπεὶ νέοι ἔτι ἦσαν, ὕστερον αὐτὸ πράξειν. Τὸ
γυναικα Ἀπολλώνιον, Ρούστικον, Μάξιμον. Τὸ φαν-
τασθῆναι περὶ τοῦ κατὰ φύσιν βίου ἐναργῶς καὶ πολ-
λάκις, οἷός τις ἐστὶ· ὥστε, ὅσον ἐπὶ τοῖς Θεοῖς, καὶ ταῖς
ἐκείθεν δόσεσι καὶ συλλήψεσι καὶ ἐπιπνοαῖς, μὴδὲν
καλοῦν ἤδη κατὰ φύσιν ζῆν με, ἀπολείπεσθαι δὲ ἔτι
τούτου παρὰ τὴν ἐμὴν αἰτίαν, καὶ παρὰ τὸ μὴ διατρεῖν
τὰς ἐκ Θεῶν ὑπομνήσεις, καὶ μονονουχί διδασκαλίας·
τὸ ἀντισχεῖν μοι τὸ σῶμα ἐπὶ τοσούτων ἐν τοιοῦτῳ βίῳ·
τὸ μήτε Βενεδικτὴς ἀφασθαι, μήτε Θεοδότου, ἀλλὰ καὶ
ὕστερον ἐν ἐρωτικῶς πάθεσι γινόμενον ὑγιᾶν· τὸ χα-
λεπῆναι πολλάκις Ρουστικῷ, μὴδὲν πλεον πράξει,
ἐφ' ᾧ ἂν μετέγνων· τὸ μέλλουσαν νέαν τελευτᾶν τὴν
πεκύσαν, ὅμως οἰκῆσαι μετ' ἐμοῦ τὰ τελευταῖα ἔτη.
Τὸ δόσας ἐβουλήθη ἐπικουρῆσαι τινι πενομένῳ, ἢ εἰς
ἄλλο τι χρήζοντι, μὴδέποτε ἀκοῦσαι με, ὅτι οὐκ ἔστι
μοι χρήματα, θέν γέννεται· καὶ τὸ αὐτῷ ἐμοὶ χρεῖαν
ἁμοῖαν, ὡς παρ' ἐτέρου μεταλαβεῖν, μὴ συμπεσεῖν· τὸ
τὴν γυναῖκα τοιαύτην εἶναι, οὕτως μὲν πειθῆναι,
οὕτως δὲ φιλόστοργον, οὕτως δὲ ἀφελῆ· τὸ ἐπιτηδεῶν
τροφῶν εἰς τὰ παιδία εὐπορῆσαι. Τὸ δ' ὄνειράτων
βοηθήματα δοθῆναι, ἄλλα τε, καὶ ὡς μὴ πτύειν αἷμα
καὶ μὴ Διιγίαν, καὶ τούτου ἐν Καίτη ὥσπερ χρήση·
ὅπως τε ἐπεθύμησα φιλοσοφίας, μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τινα
σφαίστην, μὴδὲ ἀποκαθίσαι ἐπὶ τοὺς συγγραφεῖς, ἢ
συλλογισμοὺς ἀναλύνειν, ἢ περὶ τὰ μετεωρολογικὰ κα-
ταγίνεσθαι. Πάντα γὰρ ταῦτα θεῶν βοηθῶν καὶ τύχης
δεῖται.

Τὰ ἐν Κουάδοις πρὸς τῷ Γρανούσῳ.

BIBAION B.

Ἐωθεν προλέγειν ἑαυτῷ· Συντεύξομαι περιέργῳ,
ἀχαρίστῳ, ὕβριστῇ, ὁλερῷ, βασκανῷ, ἀκοινωνήτῳ.
Πάντα ταῦτα συμβέβηκεν ἐκείνῳ παρὰ τὴν ἀγνοίαν
τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν. Ἐγὼ δὲ, θεωρητικῶς τὴν
ζῆσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι καλόν, καὶ τοῦ κακοῦ, ὅτι αἰ-
σχρὸν, καὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ ἀμαρτάνοντος φύσιν, ὅτι μοι
σητηνῆς, οὐχὶ αἵματος ἢ σπέρματος τοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ

mihī omnem fastum demeret et ad intelligentiam adduceret,
posse in aula ita degi, ut nec satellitio nec vestitu insigniore
nec facibus nec statuis et simili ornatu opus sit; posse *prin-*
cipem ita contrahere sese, ut proxime ad privati vitam ac-
cedat, nec tamen propterea demissius vel remissius negotia
publica imperatorie administrare; quod mihi contigit frater,
qui moribus suis me ad curam mei excitaret, honore
autem et suo in me affectu me exhilararet; quod liberi mihi
neque ingenio tardi neque corpore distorti nati sunt; quod
non longius progressus sum in rhetorica, poetica et reliquis
studiis, quæ me fortasse plane detinuissent, si me feliciter
in iis proficere sensissem; quod eos, a quibus educatus
sum, ad honores, quos expetere ipsi mihi videbantur, eve-
here festinavi, nec spe eos lactavi, me, quum juvenes
adhuc essent, id in posterum facturum; quod cognovi Apol-
lonium, Rusticum et Maximum; quod imago vitæ secundum
naturam institutæ, qualis esset, clare et frequenter animo
meo obversata est; ita ut, quod ad Deos ac dona, auxilia et
consilia ab iis mihi oblata attinet, nihil obstiterit, quominus
jam pridem naturæ convenienter viverem; quod vero non-
dum id assequutus sim, id mea culpa atque inde quod Deo-
rum submonitiones et tantum non clarissima præcepta ne-
glexi, acciderit; quod in vita, qualis ea fuit, corpus mihi
tamdiu perduravit; quod nec Benedictam nec Theodotum
attigi, sed etiam postea affectibus amatoris correptus ad
sanitatem redii; quod, quamquam Rustico sæpe succensui,
nihil ultra admisi, cujus me poeniteat; quod mater mea,
quum mature decessura esset, mecum tamen ultimos ætatis
annos transegit; quod, quoties pauperi aut alius rei indigo
opitulari statuebam, nunquam audiui, mihi deesse pecu-
niam, unde id facerem, et quod non ulla mihi unquam talis
necessitas obtigit, ut ab alio sumere cogerer; et quod talis
mihi uxor contigit, tam obsequens, tam amans, tam sim-
plex; quod abunde mihi suppetiverunt viri ad liberos edu-
candos idonei; quod per insomnia mihi remedia data sunt
cum alia tum adversus sanguinis excretionem et capitis ver-
tiginem, * idque Caietæ tanquam * chresæ; quod, quum ani-
mum ad philosophiam adjecissem, non in sophistam incidi,
neque in scriptoribus et syllogismis resolvendis tempus
deses contrivi, neque cœlestibus curiose perscrutandis de-
tentus sum. Hæc enim omnia Deorum auxilio et fortuna
indigent.

Hæc apud Quados ad Gravam.

LIBER II.

1. Mane sibi prædicere: Incidam in curiosum, ingratum,
contumeliosum, fraudulentum, invidum, insociabilem:
omnia ista *vitia* iis ex ignorantia bonorum et malorum
e venerunt; ego vero, qui perspectam habeo naturam boni,
honestum id esse, ac mali, turpe id esse, porro naturam
ipsius qui peccat, eum mihi esse cognatum, non sangui-
nis aut seminis ejusdem, sed mentis ac divinæ particula

νοῦ, καὶ θέας ἀπομοίρας μέτοχος, οὔτε βλαβῆναι ὑπό-
τινος αὐτῶν δύναμαι· αἰσχυρῶ γάρ με οὐδεὶς περιβαλεῖ·
οὔτε ὀργίσεσθαι τῷ συγγενεῖ δύναμαι, οὔτε ἀπέχθεσθαι
αὐτῷ. Γεγόναμεν γὰρ πρὸς συνεργίαν, ὡς πόδες, ὡς
χεῖρες, ὡς βλέφαρα, ὡς οἱ στοῖχοι τῶν ἄνω καὶ τῶν
κάτω ὁδόντων. Τὸ οὖν ἀντιπράσσειν ἀλλήλοις, παρὰ
φύσιν· ἀντιπρακτικὸν δὲ τὸ ἀγανακτεῖν καὶ ἀποστρέ-
φεσθαι.

β'. Ὁ τί ποτε τοῦτό εἰμι, σαρκία ἐστὶ καὶ πνευμά-
τιον, καὶ τὸ ἡγεμονικόν. Ἄφες τὰ βιβλία· μηκέτι σπῶ.
Οὐ δέδοται· ἀλλ' ὡς ἤδη ἀποθνήσκων, τῶν μὲν σαρ-
κίων καταφρόνησον· λύθρος καὶ ὀσάτρια, καὶ κροκύ-
φαντος, ἐκ νέρων, φλεβίων, ἀρτηριῶν πλεγμάτων.
Θέασαι δὲ καὶ τὸ πνεῦμα, ὁποῖόν τί ἐστιν· ἀνεμος·
οὐδὲ αἰὲ τὸ αὐτὸ, ἀλλὰ πάσης ὥρας ἐξεμούμενον, καὶ
πάλιν βοφούμενον. Τρίτον οὖν ἐστὶ τὸ ἡγεμονικόν.
Ἦ δὴ ἐπινοήθητι· γέρων εἴ· μηκέτι τοῦτο ἐάσης δου-
λεῦσαι· μηκέτι καθ' ὁρμὴν ἀκοινώτητον νευροσπαστη-
θῆναι· μηκέτι τὸ εἰμαρμένον, ἢ παρὸν δυσχερᾶναι, ἢ
μέλλον ὑποδύεσθαι.

γ'. Τὰ τῶν θεῶν προνοίας μεστά. Τὰ τῆς τύχης
οὐκ ἄνευ φύσεως, ἢ συγκλώσεως καὶ ἐπιπλοκῆς τῶν
προνοία διοικουμένων. Πάντα ἐκείθεν βρεῖ· πρόσσεσι δὲ
τὸ ἀναγκαῖον, καὶ τῷ ὅλῳ κόσμῳ συμφέρον, οὐ μέρος εἴ.
Παντὶ δὲ φύσεως μέρει ἀγαθόν, ὃ φέρει ἢ τοῦ ὅλου
φύσις, καὶ ὃ ἐκείνης ἐστὶ σωστικόν. Σῶζουσι δὲ κό-
σμον, ὥσπερ αἱ τῶν στοιχείων, οὕτως καὶ αἱ τῶν συγ-
κριμάτων μεταβολαί. Ταῦτά σοι ἀρκεῖτω, αἰεὶ δόγματα
ἔστω. Τὴν δὲ βιβλίων διψάν ῥίψον, ἵνα μὴ γογγύζων
ἀποθάνῃς, ἀλλὰ ἴλεως ἀληθῶς καὶ ἀπὸ καρδίας εὐχά-
ριστος τοῖς θεοῖς.

δ'. Μέννησο, ἐκ πόσου ταῦτα ἀναβάλλῃ, καὶ ὅπο-
σάκις προθεσμίας λαβὼν παρὰ τῶν θεῶν, οὐ χρᾶς αὐταῖς.
Δεῖ δὲ ἤδη ποτὲ αἰσθῆσθαι, τίνας κόσμου μέρος εἴ, καὶ
τίνας διοικοῦντος τὸν κόσμον ἀπόβροια ὑπέστης· καὶ ὅτι
ἄρος ἐστὶ σοι περιγεγραμμένος τοῦ χρόνου, ὃ ἔαν εἰς τὸ
ἀπαιθριάσαι μὴ χρήσῃ, οἰχῆσεται, καὶ οἰχῆσῃ, καὶ
αὖθις οὐχ ἤξεται.

ε'. Πάσης ὥρας φρόντιζε στιβαρῶς, ὡς Ῥωμαῖος
καὶ ἄρβην, τὸ ἐν χερσὶ μετὰ τῆς ἀκριβοῦς καὶ ἀπλάστου
σεμνότητος, καὶ φιλοστοργίας, καὶ ἐλευθερίας καὶ δι-
καιότητος πράσσειν· καὶ σχολὴν σαυτῷ ἀπὸ πασῶν τῶν
ἄλλων φαντασιῶν πορίζειν. Ποριεῖς δὲ, ἂν, ὡς ἐσχά-
την τοῦ βίου, ἐκάστην πρᾶξιν ἐνεργῆς, ἀπληλαγμένην
πάσης εἰκαιότητος, καὶ ἐμπαθοῦς ἀποστροφῆς ἀπὸ τοῦ
αἰρουντος λόγου, καὶ ὑποκρίσεως, καὶ φιλαυτίας, καὶ
δυσαρεστήσεως πρὸς τὰ συμμεμοιραμένα. Ὅρᾳς, πῶς
ὀλίγα ἐστὶν, ὧν κρατήσας τις δύναται εὖρου καὶ θεοῦ δι-
βῶσαι βίον; καὶ γὰρ οἱ θεοὶ πλέον οὐδὲν ἀπαιτήσουσι
παρὰ τοῦ ταῦτα φυλάσσοντος.

ζ'. Ὑβρίζε, ὑβρίζε ἑαυτὴν, ὦ ψυχή· τοῦ δὲ τιμῆσαι
σεαυτὴν οὐκέτι καιρὸν ἔξεις· εὖ γὰρ ὁ βίος ἐκάστω.
Οὗτος δὲ σοι σχεδὸν διήνησται, μὴ αἰδουμένη σεαυτὴν,
ἀλλ' ἐν ταῖς ἄλλων ψυχαῖς τιθεμένη τὴν σὴν εὐμοιρίαν.

participem; nec a quoquam eorum laedi possum: in id enim,
quod turpe est, nemo eorum me conjiciet; neque ei, qui
mihi cognatus est, succensere possum eumque odio perse-
qui: nam ad mutuam operam nati sumus, ut pedes, ut
manus, ut palpebrae, ut ordines superiorum et inferiorum
dentium. Itaque invicem sibi adversari contra naturam est;
adversantis autem est indignari et aversari.

2. Hoc quicquid tandem sum, caruncula est et anima
et animi principatus. Missos fac libros: noli amplius dis-
trahi; sed ut jam moriens carunculam contemne: cruor est
et ossicula et reticulum, ex nervis, venulis et arteriis con-
textus. Quin etiam animam contemplare, qualis sit: spiri-
tus, nec semper idem, sed quod singulis momentis evomitur
et resorbetur. Tertia igitur pars est animi principatus; ad
hunc igitur animum intende: senex es; noli pati, ut ille
amplius serviat, aut amplius impetu insociabili raptetur,
aut amplius fatum vel praesens inique ferat vel futurum
horreat.

3. Deorum opera providentia plena; quae fortuna acci-
dunt, non sejuncta a natura seu complexu et implexu re-
rum, quae a providentia administrantur. Inde omnia fluunt.
Accedit autem id, quod necessarium est et id, quod uni-
verso mundo, cujus tu pars es, conducit; unicuique vero
parti bonum, quod natura universi fert et quod ad hanc
conservandam facit; conservant autem mundum ut elemen-
torum ita etiam concretarum rerum mutationes. Haec tibi
sufficiant, semper decreta sunt: librorum autem sitim
pelle, ne murmurans moriaris, sed vere placidus Diisque
ex animo gratias agens.

4. Memento, quamdiu haec distuleris, et quoties a diis,
opportunitates nactus iis non usus sis. Oportet tandem ali-
quando sentias, cujus mundi pars sis et abs quo mundi
rectore delibatus substiteris; tum vero, circumscriptum tibi
esse terminum temporis, quo nisi ad serenitatem usus
fueris, id abibit et tu abibis; neque unquam tibi redibit.

5. Singulis horis animo in id incumbe, ut firmiter, quem-
admodum decet Romanum et virum, id quod in manibus
est, cum diligente nec ficta gravitate, pietate, liberalitate et
justitia peragas tibi quae otium ab omnibus aliis cogitationi-
bus redimas; redimes autem, si quasi ultimam vitae quam-
cunque actionem peregeris procul remotam ab omni temeri-
tate et animi commoti aversione ab imperante ratione et
simulatione et nimio tui studio et aegritudine suscepta ex iis,
quae a fato tribuuntur. Vides quam pauca sint, quae si quis
tenet, leniter fluentem et divinae similem vitam degere po-
test; etenim Dii nihil plus requirunt ab eo, qui haec ob-
servat.

6. Ignominia, ignominia te ipse affice, anime! honorem
autem tibi vindicandi tempus non amplius habebis: fugit
enim vita unicuique; haec autem tibi tantum non exacta est,
nullam tui ipsius reverentiam habenti et in aliorum animis
felicitatem tuam collocanti.

ζ'. Περισπῆ τί σε τὰ ἔξωθεν ἐμπύπτοντα· [καί] σχο-
λῇ παρέχε σσαυτῷ τοῦ προσμανθάνειν ἀγαθόν τι, καί
παῦσαι βεμβόροντες. Ἦδη δὲ καὶ τὴν ἐτέραν περιφορὰν
ζυλάκτιον. Ἀπρῶσι γὰρ καὶ διὰ πράξεων οἱ κεκμη-
κότες ἐν τῷ βίῳ, καὶ μὴ ἔχοντες σκοπόν, ἐφ' ὃν πᾶσαν
δρμὴν καὶ καθάπαξ φαντασίαν ἀπειθυνοῦσιν.

η'. Παρὰ μὲν τὸ μὴ ἐφιστάνειν, τί ἐν τῇ ἄλλου ψυχῇ
γίνεται, οὐ βραδίως τις ὥφθη κακοδαίμονων· τοὺς δὲ
τοῖς τῆς ἰδίας ψυχῆς κινήμασι μὴ παρακολουθοῦντας
ἀνάγκη κακοδαίμονεῖν.

θ'. Τούτων αἰεὶ δεῖ μεμνηθῆναι, τίς ἡ τῶν ὄλων φύσις,
καὶ τίς ἡ ἐμὴ, καὶ πῶς αὕτη πρὸς ἐκείνην ἔχουσα, καὶ
ὅποιόν τι μέρος ὁποίου τοῦ ὄλου οὔσα, καὶ ὅτι οὐδεὶς ὁ
καλῶν τὰ ἀκολουθα τῇ φύσει, ἥς μέρος εἶ, πράσσειν
τε αἰεὶ καὶ λέγειν.

ι'. Φιλοσόφως ὁ Θεόφραστος, ἐν τῇ συγκρίσει τῶν
ἀμαρτημάτων, ὡς ἂν τις κοινότερον τὰ τοιαῦτα συγ-
κρίνει, φησὶ, βαρύτερα εἶναι τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πλημ-
μελούμενα τῶν κατὰ θυμόν. Ὁ γὰρ θυμούμενος μετὰ
πινος λύπης καὶ λεληθυίας συστολῆς φαίνεται τὸν λόγον
ἀποστρεφόμενος· ὁ δὲ κατ' ἐπιθυμίαν ἀμαρτάνων, ὅφ'
ἰζόντης ἡττώμενος, ἀκολαστότερός πως φαίνεται καὶ
θλιύτερος ἐν ταῖς ἀμαρτίαις. Ὅρθως οὖν καὶ φιλο-
σοφίᾳ ἀξίως ἔφη, μείζονος ἐγκλήματος ἔχεσθαι τὸ μεθ'
ἰζόντης ἀμαρτανόμενον, ἥπερ τὸ μετὰ λύπης· ὅλος τε ὁ
μὲν προηδικημένος μᾶλλον δοῖκε, καὶ διὰ λύπην ἡναγ-
κασμένη θυμωθῆναι· ὁ δὲ αὐτόθεν πρὸς τὸ ἀδικεῖν ὤρ-
μηται, φερόμενος ἐπὶ τὸ πρᾶξαι τινα κατ' ἐπιθυμίαν.

ια'. Ὡς ἤδη δυνατοῦ ὄντος ἐξείναι κατ' ὅλου, οὕτως
ἐκστα ποιεῖν καὶ διανοεῖσθαι. Τὸ δὲ ἐξ ἀνθρώπων
ἀπαιθεῖν, εἰ μὲν θεοὶ εἰσὶν, οὐδὲν δεινόν· κακῶ γάρ σε
οὐκ ἂν περιβάλοισιν· εἰ δὲ ἦτοι οὐκ εἰσὶν, ἡ οὐ μέλει
αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπειῶν, τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ κενῷ
θεῶν, ἡ προνοίας κενῆ; Ἀλλὰ καὶ εἰσὶ, καὶ μέλει αὐ-
τοῖς τῶν ἀνθρωπειῶν· καὶ τοῖς μὲν κατ' ἀλήθειαν κα-
κοῖς ἵνα μὴ περίπτῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν
ἔθεντο· τῶν δὲ λοιπῶν εἴ τι κακὸν ἦν, καὶ τοῦτο ἂν προί-
δοντο, ἵνα ἐπὶ πάντῃ τὸ μὴ περιπίπτειν αὐτῷ. Ὁ δὲ
χειρῶ μὴ ποιεῖ ἄνθρωπον, πῶς ἂν τοῦτο τῷ ἀνθρώ-
πῳ χειρῶ ποιήσειεν; Οὔτε δὲ κατ' ἀγνοίαν, οὔτε εἰδυῖα
μὲν, μὴ δυναμένη δὲ προφυλάσασθαι ἢ διορθώσασθαι
ταῦτα, ἡ τῶν ὄλων φύσις παρεῖδεν ἄν· οὔτε ἂν τηλι-
κούπον ἤμαρτεν, ἥτοι παρ' ἀδυναμίαν, ἢ παρ' ἀτε-
χνίαν, ἵνα τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ ἐπίσης τοῖς τε ἀγαθοῖς
ἀνθρώποις καὶ τοῖς κακοῖς πεφυρμένως συμβαίῃ. Θά-
νατος δέ γε καὶ ζωὴ, δόξα καὶ ἀδοξία, πόνος καὶ ἡδονή,
πλοῦτος καὶ πενία, πάντα ταῦτα ἐπίσης συμβαίνει
ἀνθρώποις τοῖς τε ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς, οὔτε καλὰ
ὄντα, οὔτε αἰσχρά. Οὔτ' ἄρ' ἀγαθὰ, οὔτε κακὰ ἔστι.

ιβ'. Πῶς πάντα ταχέως ἐναφανίζεται, τῷ μὲν κό-
σμῳ αὐτὰ τὰ σώματα, τῷ δὲ αἰῶνι αἱ μνημαὶ αὐτῶν,
οἷά ἐστι τὰ αἰσθητὰ πάντα, καὶ μάλιστα τὰ ἡδονῇ δε-
λεάζοντα, ἡ τῷ πόνῳ φοβούμενα, ἡ τῷ τύφῳ διαβεβοη-
μένα· πῶς εὐτελεῖ καὶ εὐκαταφρόνητα, καὶ βρυπαρά,

7. Distrahunt te quæ extrinsecus incident. — Otium tibi
concede ad descendendum boni aliquid et desine in gyrum cir-
cumagi. Jam vero etiam alia circumcursatio cavenda; nam
ii quoque nugantur, qui labore in vita defatigantur nec
scopum habent, quo omnem impetum omninoque mentem
dirigant.

8. Idcirco, quod non animadvertit ea, quæ in alius animo
aguntur, non facile quisquam repertus est infelix; illos au-
tem, qui sui animi motus non percipiunt, necesse est infe-
lices esse.

9. Horum semper oportet memorem esse, quæ sit rerum
universitatis natura, quæ mea, quo pacto se hæc ad illam
habeat et qualis pars qualis universitatis sit, et neminem
esse, qui te prohibeat, quominus ea, quæ naturæ, cujus
pars es, consentanea sunt, et facias et loquaris.

10. Subtiliter Theophrastus in comparandis peccatis,
prout quis populari quadam ratione hæc inter se contulerit,
dicit, graviora esse, quæ ex cupiditate committantur, quam
quæ ex ira. Iratum enim cum dolore quodam et occulta
animi contractione rationem avversari, manifestum est;
qui autem ex cupiditate peccat, a voluptate victus, intem-
perantior quodam modo et effeminatior apparet in peccatis.
Recte igitur et philosophiæ convenienter dixit, majori cri-
miniesse, quod cum voluptate peccetur, quam quod cum
dolore; omninoque alter ei magis similis videtur, qui antea
injuriam passus et dolore ad irascendum coactus est, alter
sua sponte ad lædendum accedit, cupiditate ad aliquid
faciendum ductus.

11. Quasi fieri possit, ut confestim e vita ex eas, ita sin-
gula agere et dicere et cogitare te oportet. E vivis autem
discedere, si quidem Dii sunt, non est quod quis timeat;
nam in malum te non conijcient; sin vero aut non sunt aut
non curant res humanas, quid mea refert vivere in mundo
vacuo Diis aut providentia vacuo? Verum et sunt et cu-
rant res humanas, atque ne in ea, quæ vere mala sunt,
incidat homo, prorsus in ipsius potestate collocarunt;
reliquorum si quid esset malum, id quoque providis-
sent, ut omnino penes ipsum esset, ne in id incideret.
Quod autem hominem non deteriorem reddit, quomodo
id vitam hominis pejorem redderet? Neque vero ex 'gno-
rantia, neque id intelligens, quoniam impotens erat ad
hoc cavendum aut emendandum, universitatis natura id
neglexisset; non tantum peccasset aut ex impotentia aut
ex artis defectu, ut bona et mala pariter bonis hominibus
atque malis sine discrimine evenirent. Jam vero mors et
vita, honor et ignominia, dolor et voluptas, divitiæ et ege-
stas, hæc omnia pariter bonis hominibus atque malis eve-
niunt, quippe quæ neque honesta nec turpia sint. Itaque
nec bona nec mala sunt.

12. Quomodo omnia celeriter evanescant, in mundum
ipsa corpora, in ævum memoriæ eorum, qualia sint omnia,
quæ sub sensu cadunt? et potissimum quæ aut voluptate
alliciunt aut dolore terrent aut fastu celebrata sunt, quam
vilis et contemptu digna et emortua, rationalis facultatis est

καὶ εὐφάρτα, καὶ νεκρὰ, νοεῶς δυνάμει ἐφιστάται. Ἰ' εἰσιν οὗτοι, ὧν αἱ ὑπολήψεις καὶ αἱ φωναὶ τὴν εὐδοξίαν..... Τί ἐστὶ τὸ ἀποθανεῖν, καὶ ὅτι, ἐὰν τις αὐτὸ μόνον ἴδῃ, καὶ τῷ μερισμῷ τῆς ἐννοίας διαλύσῃ τὰ ἐμφανταζόμενα αὐτῷ, οὐκέτι ἄλλο τι ὑπολήπεται αὐτὸ εἶναι, ἢ φύσεως ἔργον· φύσεως δὲ ἔργον εἴ τις φοβεῖται, παιδίον ἐστὶ. Τοῦτο μέντοι οὐ μόνον φύσεως ἔργον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ συμφέρον αὐτῇ. Πῶς ἄπτεται θεοῦ ἀνθρώπος, καὶ κατὰ τί αὐτοῦ μέρος, καὶ ὅταν πῶς ἔχῃ, διακρίνεται τὸ τοῦ ἀνθρώπου τοῦτο μέρος.

ιγ'. Οὐδὲν ἀθλιώτερον τοῦ πάντα κύκλῳ ἐκπεριεχομένου, καὶ τὰ «νέρθεν γὰρ» (φρησί) ἐρευνῶντος, καὶ τὰ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν πησιῶν διὰ τεκμάρσεως ζητοῦντος, μὴ αἰσθημένου δὲ, ὅτι ἀρκεῖ πρὸς μόνον ἔνδον ἑαυτοῦ δαίμονι εἶναι, καὶ τοῦτον γνησίως θεραπεύειν. Θεραπεία δὲ αὐτοῦ, καθαρὸν πάθος διατηρεῖν, καὶ εἰκαιότητος, καὶ δυσαρτεστίας τῆς πρὸς τὰ ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων γινόμενα. Τὰ μὲν γὰρ ἐκ θεῶν αἰδέσιμα δι' ἀρετῇ· τὰ δὲ ἐξ ἀνθρώπων φίλα διὰ συγγένειαν· ἐστὶ δὲ ὅτε καὶ τρόπον τινὰ ἐλεεινὰ, δι' ἀγνοίαν ἀγαθῶν καὶ κακῶν· οὐκ ἐλάττων ἢ πῆρωσις αὕτη τῆς στερισκούσης τοῦ διακρίνειν τὰ λευκὰ καὶ μέλανα.

ιδ'. Κἂν τρισχίλια ἔτη βιώσασθαι μέλλῃς, καὶ τοσαυτάκις μύρια, ὅμως μέμνησο, ὅτι οὐδεὶς ἄλλον ἀποβάλλει βίον, ἢ τοῦτον, ὃν ζῇ· οὐδὲ ἄλλον ζῇ, ἢ ὃν ἀποβάλλει. Εἰς ταῦτο οὖν καθίσταται τὸ μήκιστον τῷ βραχυτάτῳ. Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον, εἰ καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον οὕτως ἀκαριαῖον ἀναφαίνεται. Οὔτε γὰρ τὸ παρωχηκός, οὔτε τὸ μέλλον ἀποβάλλει ἄν τις. Ὁ γὰρ οὐκ ἔχει, πῶς ἂν τοῦτο τις αὐτοῦ ἀφείλοιο; Τοῦτων οὖν τῶν δύο δεῖ μεμνηθῆαι· ἐνὸς μὲν, ὅτι πάντα ἐξ αἰδίου ὁμοειδῆ καὶ ἀνακυκλούμενα, καὶ οὐδὲν διαφέρει, πότερον ἐν ἑκατὸν ἔτεσιν, ἢ ἐν διακοσίοις, ἢ ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ τὰ αὐτὰ τις ὕεται· ἑτέρου δὲ, ὅτι καὶ ὁ πολυχρονιώτατος, καὶ ὁ τάχιστα τεθνηξόμενος, τὸ ἴσον ἀποβάλλει. Τὸ γὰρ παρὸν ἐστὶ μόνον, οὐ στερίσκεσθαι μέλλει, εἴπερ γε ἔχει καὶ τοῦτο μόνον, καὶ, ὃ μὴ ἔχει τις, οὐκ ἀποβάλλει.

ιε'. Ὅτι πᾶν ὑπόληψις. Ἀῖμα μὲν γὰρ τὰ πρὸς τοῦ Κυνικοῦ Μονίμου λεγόμενα· ὅλην δὲ καὶ τὸ χρήσιμον τοῦ λεγομένου, ἐὰν τις αὐτοῦ τὸ νόστιμον μέχρι τοῦ ἀληθοῦς δέχεται.

ις'. Ὑβρίζει ἑαυτὴν ἢ τοῦ ἀνθρώπου ψυχῇ, μάλιστα μὲν, ὅταν ἀπόστημα καὶ οἶον φῦμα τοῦ κόσμου, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, γένηται. Τὸ γὰρ δυσχεραίνειν τινὶ τῶν γινομένων, ἀπόστασις ἐστὶ τῆς φύσεως, ἥς ἐν μέρει αἱ ἐκάστου τῶν λοιπῶν φύσεις περιέχονται. Ἐπειτα δὲ, ὅταν ἀνθρώπον τινα ἀποστραφῇ, ἢ καὶ ἐναντία φέρηται, ὡς βλάβουσα, οἷα εἰσιν αἱ τῶν ὀργιζομένων. Τρίτον ὕβριζει ἑαυτὴν, ὅταν ἡσσάται ἡδονῆς ἢ πόνου. Τέτατον, ὅταν ὑποκρίνηται, καὶ ἐπιπλάσσει καὶ ἀναλῆθως τι ποιῇ ἢ λέγῃ. Πέμπτον, ὅταν πρᾶξιν τινα ἑαυτῆς καὶ ὁρμὴν ἐπ' οὐδένα σκοποῦν ἀφίη, ἀλλὰ εἰκῇ καὶ

intelligere: quinam sint ii, quorum opiniones et voces hominis claritatem largiuntur; quid sit mori, et quando quis id per se solum spectet et cogitatione ab eo separaverit, quæ simul cum eo concipiuntur animo, eum nihil aliud id esse habiturum, nisi opus naturæ; naturæ autem opus si quis timeat, eum esse puerulum; hoc tamen non solum naturæ opus esse, verum etiam naturæ prodesse; quo pacto homo Deum contingat, et qua sui parte, et quando certo quodam modo ita se habeat illa hominis pars.

13. Nihil miserius est eo, qui omnia undique circumit et quæ subter terram sunt, ait ille, rimatur, eaque, quæ in aliorum animis sunt, per conjecturas indagat, non autem sentit sufficere, si quis cum eo, quem intra se gerit, genio versetur et hunc sincere colat: hujus autem cultus in eo cernitur, ut purus servetur a perturbatione animi, et temeritate et aegritudine propter ea, quæ a Diis et hominibus fiunt: nam quæ a Diis proficiscuntur, venerabilia sunt virtutis nomine, quæ ab hominibus, cara cognationis ratione, interdum etiam miseratione digna propter ignorantiam bonorum et malorum: hæc cæcitas haud minor est illa, quæ nos privat facultate alba et nigra discernendi.

14. Etiam si ter mille annos victurus esses, et insuper trices mille, memento tamen, neminem aliam amittere vitam, quam ipsam eam, quam vivat, neque aliam vivere, quam eam, quam amittat; eodem igitur redit longissimum vitæ tempus cum brevissimo: nam præsens pars, etiam si id quod perit non par sit, et id, quod amittitur, ita instar puncti videtur: neque enim quod præterit aut quod futurum est ut quis amittat, fieri potest: quomodo enim eo, quo caret, quis eum privabit? horum igitur duorum meminisse oportet: alterius, omnia, ex aeterno ejusdem speciei esse et in orbem relabi, nec disferre, utrum centum annis an ducentis aut infinito tempore eadem aliquis sit visurus; alterius, et eum, qui diutissime vixerit, et eum, qui celerime obierit, par amittere; nam præsens solum est, quo privari poterit, si quidem id tantum habet et, quod quis non habet, id non amittit.

15. Omnia in opinione sita: manifesta enim sunt, quæ a Monimo Cynico dicuntur; manifesta quoque utilitas dicti, si quis vim ejus salutarem nec tamen ultra veritatem admittit.

16. Contumelia se afficit animus hominis potissimum tum, quum, quantum per ipsum stat, abscessus et quasi tuber mundi sit: nam ægre ferre aliquid eorum, quæ sunt, est desistere a natura, cujus in parte unuscujusque aliarum rerum natura continetur; tum vero, quando hominem aliquem aversatur aut adeo ei nocendi consilio adversatur, quales sunt irascentium animi; porro se ipse contumelia afficit, quando voluptati aut dolori succumbit; item, quando simulat ac fecte et fallaciter aliquid vel facit vel loquitur; denique, quando actionem aliquam suam aut conatum ad nullum scopum dirigit, sed temere et inconsulto

ἀπαρχολούθηται ὅτι οὖν ἐνεργῇ, δέον καὶ τὰ μικρότατα ἐπὶ τῇ ἐπὶ τὸ τέλος ἀναφορᾷ γίνεσθαι· τέλος δὲ λογισμῶν, τὸ ἐπεσεῖν τῷ τῆς πόλεως καὶ πολιτείας τῇ προστάτης λόγῳ καὶ θεσμῷ.

Γ. Τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ὁ μὲν χρόνος, στιγμή· ἡ δὲ αἰσθησις, ἀμυδρά· ἡ δὲ ὅλου κόσμου σύγκρισις, εὐσηπτος· ἡ δὲ ψυχὴ, ῥόμβος· ἡ δὲ τέλη, δυστέχμαρτον, ἡ δὲ φήμη, ἄκριτον· συνε- ὅτι δὲ εἰπεῖν, πάντα, τὰ μὲν τοῦ σώματος, ποταμός, τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, ὄνειρος καὶ τυφός· ὁ δὲ βίος, πόλεμος καὶ ζῆνός ἐπιτήμια· ἡ ὑστεροφημία δὲ, λήθη. Τί οὖν τὰ παραπέμψαι δυνάμενον; ἐν καὶ μόνον φιλοσοφία. Τοῦτο δὲ ἐν τῷ τηρεῖν τὸν ἐνδόν δαίμονα ἀνύ- ἵσταται, καὶ ἀσινῇ, ἡδονῶν καὶ πόνων κρίσσανα, μηδὲν αἰὶ ποῦντα, μηδὲ διεψευσμένους καὶ μεθ' ὑποκρί- πτας, ἀνεδῶ τῷ ἄλλον ποιῆσαι τι, ἢ μὴ ποιῆσαι· ἐπὶ δὲ τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα δεχόμενον, ὡς παρὰ ποῖον ἐρχόμενα, ὅθεν αὐτὸς ἤλθεν· ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸν θάνατον θεωρῇ τῇ γνώμῃ περιμένοντα, ὡς οὐδὲν ἴσως, ἢ λύσιν τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ἕκαστον ζῶον συγ- γίγνεται. Εἰ δὲ αὐτοῖς τοῖς στοιχείοις μηδὲν δεινὸν ἐκ τῶν ἑκαστὸν διγχεύει εἰς ἕτερον μεταβάλλειν, διὰ τί ἐκείναι τις τὴν πάντων μεταβολὴν καὶ διάλυσιν; κα- τὰ τὴν γὰρ οὐδὲν δὲ καχὸν κατὰ φύσιν.

Τὰ ἐν Καρνούντῳ.

BIBAION Γ.

Οἶμαι τοῦτο μόνον δεῖ λογίζεσθαι, ὅτι καθ' ἑκά- στὴν μέραν ἀπαναλίσσεται ὁ βίος, καὶ μέρος ἐλαττον τοῦ καταλείπεται· ἀλλὰ κακείνῳ λογιστὸν, ὅτι, εἰ ἐκείνῳ βίῳ τις, ἐκείνῳ γε ἄδλον, εἰ ἐξαρκέσει ὁμοία εἰς τὴν διάνοιαν πρὸς τὴν σύνεσιν τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν ἐμπειρίαν τῶν τε ἐκείνῳ καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἐάν γὰρ παραληρεῖν ἄρ- ᾶται, τὸ μὲν διεπνεῖσθαι, καὶ τρέφεσθαι, καὶ φαντάζε- σθαι, καὶ ὁρᾶν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, οὐκ ἐνδεήσει· οὐδὲν γὰρ γρηθῆναι, καὶ τοὺς τοῦ καθήκοντος ἀριθμούς ἀνύσταται, καὶ τὰ προραϊνόμενα διαρρηθῶν, καὶ περὶ αὐτοῦ τῷ, εἰδὼν ἐξατέον αὐτὸν, ἐφιστάνειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα ὑπομὲν συγγεγυμνασμένου πάντῳ χρήζει, προαποσθέν- ναι. Χρὴ οὖν ἐπείγεσθαι, οὐ μόνον τῷ ἐγγυτέρῳ τῷ θανάτῳ ἑκάστοτε γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὴν αἰσθησὶν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν παρακολούθησιν καταλείπειν.

Δ. Χρὴ καὶ τὰ τοιαῦτα παραφυλάσσειν, ὅτι καὶ τὰ προαυτὰ τοῖς φύσει γινομένοις ἔχει τι εὐχαρι καὶ πρᾶξι. Οἶον, ἀρτου ὀπτοιμένου παραβρῆγγυται τὰ μέρη, καὶ ταῦτα οὖν τὰ διέχοντα οὕτως, καὶ τρό- πῳ καὶ παρὰ τὸ ἐπάγγελμα τῆς ἀρτοποιίας ἔχοντα, παρῆται πικρὰ, καὶ προθυμίαν πρὸς τὴν τροφήν ἰδίως παραπύ. Πάλιν τε τὰ σῦκα, ὅποτε ὠραιότατά ἐστι, ἔχου. Καὶ ἐν ταῖς δρυπέσιν ἐλαίαις, αὐτὸ τὸ ἐγγὺς τῷ σίμῳ, ἰδίον τι κάλλος τῷ καρπῷ προστίθῃσιν. Οἱ

quantillum id est exsequitur, quum etiam minima quæque ita agi oporteat, ut ad finem referantur; finis autem anima- lium ratione præditorum est, urbis et civitatis antiquissimarum rationi et legi obsequi.

17. Vitæ humanæ tempus, punctum; materia fluens; sensus obscurus; totius corporis compages ad putredinem vergens; animus, turbo; fortuna, res perplexa; fama, iudicii expertus: ut paucis dicam, omnia corporis, fluvius; omnia animi, somnium et fumus; vita, bellum et peregrini commoratio; fama posthuma, oblitio. Quid igitur est, quod deducere potest? unicum et solum, philosophia. Hæc autem in eo cernitur, ut eum, qui intus est, genium a contumelia et læsione immunem serves, voluptatibus et doloribus superiorem, nihil temere facientem nec fide simulatæ, non indigentem, ut alius quid faciat aut non faciat, porro ea, quæ obveniunt et attribuuntur, accipientem ut quæ inde veniunt, unde ipse venit, post omnia autem mortem placido animo opperientem, quippe nihil aliud, nisi solutionem elementorum, e quibus singula animalia sunt composita. Quod si ipsis elementis nihil timendum est ex eo, quod unumquodque eorum perpetuo in aliud mutatur; quam ob causam quis suspectam habeat omnium rerum mutationem et in partes dissolutionem? nam naturæ conveniens est; nihil autem malum, quod naturæ convenit.

Hæc Carnunti.

LIBER III.

1. Non hoc solum reputari oportet, vitam in dies absumi minoremque ejus partem relinqui, verum etiam illud reputandum est, etiamsi quis diutius victurus sit, tamen obscurum esse, an mens ipsius pariter posthac idoneam habitura sit vim ad intelligentiam rerum ac doctrinæ ejus, quæ ad scientiam rerum divinarum humanarumque spectat. Nam si delirare cœperit, perspirari quidem et nutrirī et visis impelli et impetum capere et quæ id genus alia sunt non delicient; sed se ipso uti et officii numeros diligenter ediscere, et quæ apparent articulatim explicare et de eo, num sese jam hinc educat, deliberare et quæ, hujusmodi sunt, quæ judicandi facultatem bene subactam requirunt, ea vero ante exstinguuntur. Festinandum igitur est, non solum idcirco, quod mors in dies propior imminet, verum etiam idcirco, quod intelligentia et perceptio rerum ante desinit.

2. Oportet etiam talia observari, ea quoque, quæ per consequentiam iis, quæ natura fiunt, adnascuntur, suavita- tis aliquid et illecebrarum habere: ut, panis quum coquitur, diffunduntur quedam ejus partes; hæc igitur sic hiantis et quodammodo contra professionem artis pistoriæ compa- rata decoris quid nescio quo modo habent et singulari qua- dam ratione cupiditatem edendi movent: porro etiam, ficus, quum maturuerunt, deliscent, et in maturissimis olivis id ipsum, quod se ipso prope ad putredinem accedit, propriam

στάχυες δὲ κάτω νεύοντες, καὶ τὸ τοῦ λέοντος ἐπισκύνον, καὶ ὁ τῶν συνῶν ἐκ τοῦ στόματος βῆναι ἀφρός, καὶ πολλὰ ἕτερα, κατ' ἰδίαν εἰ τις σκοποίῃ, πόρρω ὄντα τοῦ εὐειδοῦς, θυμῶς, διὰ τὸ τοῖς φύσει γινομένοις ἐπακολουθεῖν, συνεπικοσμεῖ καὶ ψυχαγωγεῖ, ὥστε, εἰ τις ἔχοι πάθος καὶ ἐννοίαν βαθυτέραν πρὸς τὰ ἐν τῷ βίῳ γινόμενα, σχεδὸν οὐδὲν οὐχὶ δόξει αὐτῷ καὶ τῶν κατ' ἐπακολουθήσιν συμβαινόντων ἡδέως πως διασυνίστασθαι. Οὗτος δὲ καὶ θηρίων ἀληθῆ χάσματα οὐχ ἥσσον ἡδέως δέσεται, ἢ ὅσα γραφεῖς καὶ πλάσται μιμούμενοι δεικνύουσιν· καὶ γράς καὶ γέροντος ἀκμήν τινα καὶ ὄραν, καὶ τὸ ἐν παισὶν ἐπαφρόδιτον, τοῖς ἑαυτοῦ σώφροσιν ὀφθαλμοῖς ὁρᾶν ὑπάρσεται· καὶ πολλὰ τοιαῦτα οὐ παντὶ πιθανά, μόνῳ δὲ τῷ πρὸς τὴν φύσιν, καὶ τὰ ταύτης ἔργα γνησίως ὥκειωμένῳ προσπεσεῖται.

γ'. Ἱπποκράτης πολλὰς νόσους ἰσάμενος, αὐτὸς νοσήσας ἀπέθανεν. Οἱ Χαλδαῖοι πολλῶν θανάτους προηγόρευσαν, εἴτα καὶ αὐτοὺς τὸ πεπωμένον κατέλαβεν. Ἀλέξανδρος, καὶ Πομπήιος, καὶ Γάιος Καῖσαρ, διὰς πόλεις ἄρδην τοσαυτάχως ἀνελόντες, καὶ ἐν παρατάξει πολλὰς μυριάδας ἱππέων καὶ πεζῶν κατακόψαντες, καὶ αὐτοὶ ποτε ἐξήλθον τοῦ βίου. Ἡράκλειτος, περὶ τῆς τοῦ κόσμου ἐκπυρώσεως τοσαῦτα φυσιολογήσας, ὕδατος τὰ ἐντὸς πληρωθεὶς, βολβίτῳ καταχεχρισμένος, ἀπέθανεν. Δημόκριτον δὲ οἱ φθείρες· Σωκράτην δὲ ἄλλοι φθείρες ἀπέκτειναν. Τί ταῦτα; ἐνέβης, ἐπλευσας, κατήχθης· ἐκβηθι. Εἰ μὲν ἐφ' ἑτερον βίον, οὐδὲν θεῶν κενόν, οὐδὲ ἐκεῖ. Εἰ δὲ ἐν ἀναισθησίᾳ, παύσῃ πόνων καὶ ἡδονῶν ἀνεγρόμενος, καὶ λατρεύων τοσοῦτῳ χεῖρονι τῷ ἀγγεῖῳ, ἢ περίεστι τὸ ὑπηρετοῦν· τὸ μὲν γὰρ νοῦς καὶ δαίμων, τὸ δὲ γῆ καὶ λῦθος.

δ'. Μὴ κατατρίψῃς τὸ ὑπολιπόμενον τοῦ βίου μέρος ἐν ταῖς περὶ ἐτέρων φαντασίαις, ὅπότεν μὴ τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τὴν κοινωφιλῆς ποιῇ. (Ἦτοι γὰρ ἄλλου ἔργου στερή) τοῦτέστι φανταζόμενος, τί δὲ δεῖνα πράσσει, καὶ τίνας ἐνεκεν, καὶ τί λέγει, καὶ τί ἐνθυμεῖται, καὶ τί τεχνάζεται, καὶ ὅσα τοιαῦτα ποιεῖ ἀπορρέμεσθαι τῆς τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ παρατηρήσεως. Χρὴ μὲν οὖν καὶ τὸ εἰκῆ καὶ μάτην ἐν τῷ εἰρμῷ τῶν φαντασιῶν περιίστασθαι, πολὺ δὲ μάλιστα τὸ περίεργον, καὶ κακὴς καὶ ἐπιστέον ἑαυτὸν, μόνᾳ φαντάζεσθαι, περὶ ὧν εἰ τις ἄφνω ἐπ' ἀνέροιτο, « Τί νῦν διανοῇ; » μετὰ παρρησίας παραχρημα ἂν ἀποκρίναιτο, ὅτι τὸ καὶ τό· ὡς ἐξ αὐτῶν εὐθὺς δῆλα εἶναι, ὅτι πάντα ἀπλᾶ καὶ εὐμενῆ, καὶ ζώου κοινωτικοῦ, καὶ ἀμελοῦντος ἡδονικῶν, ἢ καθάπαξ ἀπολαυστικῶν φαντασμάτων, ἢ φιλονεικίας τινος, ἢ βασιλείας καὶ ὑποφίας, ἢ ἄλλου τινος, ἐφ' ᾧ ἂν ἐρυθρίασις ἐξηγούμενος, ὅτι ἐν νῷ αὐτὸ εἶχε. Ὁ γάρ τοι ἀνὴρ δὲ τοιοῦτος, οὐκ ἔτι ὑπερτιθέμενος τὸ ὥς ἐν ἀρίστοις ἦδη εἶναι, ἱερεὺς τίς ἐστι καὶ ὑπουργὸς θεῶν, χρώμενος καὶ τῷ ἐνδον ἰδρυμένῳ αὐτοῦ, δὲ παρέχεται τὸν ἀνθρώπον ἄχραντον πασῶν ἡδονῶν, ἄτρωτον ὑπὸ παντὸς πόνου, πάσης ὑβρεως ἀνέπαφον, πάσης ἀναίσθητον πονηρίας, ἀθλητὴν ἀθλοῦ τοῦ μεγίστου, τοῦ ὑπὸ μηδενὸς πάθους

quandam amoenitatem baccae conciliat; spicae autem deorsum nutantes, et leonis supercilium et aprorum ex ore profluens spuma et multa alia, quae, si quis separatim spectat, a pulcritudine longe absunt, tamen, quoniam ea, quae naturae fiunt, sequuntur, ad ornatum et delectationem pro sua quaque parte conferunt; ita ut si quis interiorum sensum habeat et profundiorum intelligentiam eorum, quae in universo fiunt, ei propemodum nihil non etiam eorum, quae per consequentiam accidunt, grata quadam ratione cum aliis concinnatum videri debeat. Hic etiam veros belluarum rictus non minore cum voluptate spectabit, quam quos pictores et fictores imitando exhibent, atque et vetulae anus et senis florem quandam ac decus et puerorum venustatem modestis suis oculis intueri poterit. Atque ejus generis multa non cuius probabilia occurrent, sed ei tantum, qui cum natura ejusque operibus intimam quandam familiaritatem contraxerit.

3. Hippocrates postquam multos morbos sustulit, ipse morbo correptus obiit; Chaldaei multorum mortes praedixere, postea etiam ipsos fatum intercepti; Alexander et Pompeius et Caius Caesar quum totas urbes toties funditus evertissent et in acie multa millia equitum peditumque interfecissent, et ipsi vita excesserunt; Heraclitus quum rerum naturam scrutatus tam multa de conflagratione mundi disservisset, aqua intercute distentus et stercore bubulco oblitus interiit; Democritum pediculi, Socratem alii pediculi sustulerunt. Quorsum haec? Conscendisti, navigasti, ex alto in portum devectus es. Exscende! si in aliam vitam, nihil diis vacuum, ne ibi quidem, sin vero in conditionem sensu privatam, desines labores et voluptates tolerare et inservire vasi tanto deteriori, quanto praestantius est, id quod servit: hoc enim mens et genius, illud terra et saries.

4. Id quod relinquitur vitae noli contere in cogitationibus de aliis, nisi si ad communem utilitatem spectas. Nam profecto alio negotio privaris, hoc est, cogitans, quid ille agat et quam ob rem, quid dicat, quid cogitet, quid molitur et quae alia sunt hujusmodi, quae faciunt, ut ab animi principatu diligenter observando divageris. Oportet igitur vanitatem quoque et temeritatem in serie cogitationum declinare, omnium autem maxime curiositatem et malitiam, teque adsuafacere, ut ea tantum cogites, de quibus interrogatus, quid nunc mediteris, libere statim respondeas « hoc vel illud, » ita ut ex iis confestim appareat, omnia in te esse simplicia et benevola et animalis communi utilitati prospicientis, despicientis cogitationes, quae voluptatem omnino oblectationem spectant, itemque aemulationem quandam aut invidiam aut suspensionem aut aliud quidlibet, quod si animo te agitas fatearis, pudore te suffundere oporteat. Nam profecto vir talis, non amplius differens, quin in optimorum numero sit, sacerdos quasi quidam est et minister Deorum, numine quoque, quod in pectore gerit, familiariter utens, quod hominem praestat incontaminatum omnibus voluptatibus, omni dolore illaesum, nulli contumeliae obnoxium, omnisque malitiae sensu carentem, certaminis maximi, ne ab ulla animi perturbatione prosternatur, lu-

καταβληθῆναι, δικαιοσύνη βεβαμμένον εἰς βάθος, ἀσπαζόμενον μὲν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα πάντα· μὴ πολλάκις δέ, μὴ δὲ χωρὶς μεγάλῃς καὶ κοινωφελοῦς ἀνάγκης φανταζόμενον, τί ποτε ὧλος λέγει, ἢ πράσσει, ἢ διανοεῖται. Μόνα γὰρ τὰ ἐκ τούτου πρὸς ἐνέργειαν ἔχει, καὶ τὰ ἐαυτῷ ἐκ τῶν ὧλων συγκλωθόμενα διηνεκῶς ἐννοεῖ· κάκῃνα μὲν καλὰ παύεται, ταῦτα δὲ ἀγαθὰ εἶναι πέπεισται. Ἡ γὰρ ἑκίστη νεμομένη μοῖρα συνεμφέρεται τε καὶ συνεμφέρει. Μέμνηται δέ, καὶ ὅτι συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν· καὶ ὅτι κηδεσθαι μὲν πάντων ἀνθρώπων κατὰ τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν ἐστὶ· δόξης δὲ οὐχὶ τῆς παρὰ πάντων ἀνθεκτόν, ἀλλὰ τῶν ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιούντων μόνον. Οἱ δὲ μὴ οὕτως βιούντες, ὅποιοι τινες οἴκῃ τε καὶ ἐξω τῆς οἰκίας, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, οἱ μεθ' οἷων φύρονται, μεμνημένος διατελεῖ. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸν παρὰ τῶν τοιούτων ἔπαινον ἐν λόγῳ τίθεται, ὅγε οὐδὲ αὐτοὶ ἐαυτοῖς ἀρέσκονται.

ε'. Μήτε ἀκούσιος ἐνέργει, μήτε ἀκοινώνητος, μήτε ἀνεξέταστος, μήτε ἀνθελκόμενος· μήτε κομψεία τὴν διανοίαν σου καλλωπιζέτω· μήτε πολυβρῆμων, μήτε πολυπράγμων ἔσο. Ἐπὶ δὲ ὃ ἐν σοὶ θεὸς ἔστω προστάτης ζωῆς ἄρρενος, καὶ πρεσβύτου, καὶ πολιτικοῦ, καὶ Ῥωμαίου, καὶ ἀρχοντος, ἀνατεταχότος ἐαυτὸν, οἷος ἂν εἴη τις περιμένων τὸ ἀνακλητικόν, ἐκ τοῦ βίου εὐλυτος, μήτε ὀρκου δέομενος, μήτε ἀνθρώπου τινὸς μάρτυρος. Ἐν δὲ τὸ φαῖδρον καὶ τὸ ἀπροσδεὲς τῆς ἐξωθεν ἡγεσίας, καὶ τὸ ἀπροσδεὲς ἡσυχίας, ἢν ἄλλοι παρέχουσιν. Ὅρθον οὖν εἶναι χρῆ, οὐχὶ ὀρθούμενον.

ς'. Εἰ μὲν τὴν κρεῖττον εὐρίσκει ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρίας, καὶ κατ'ἑκάστην τοῦ ἀρκεῖσθαι ἐαυτῇ τὴν διανοίαν σου, ἐν οἷς κατὰ τὸν λόγον τὸν ὀρθὸν πράσσοντά σε παρέχεται, καὶ τῇ εἰμαρμένῃ, ἐν ταῖς ἀπροαιρέτως ἀπονεμομένῃς· εἰ τούτου, γῆμ', κρεῖσσόν τὴν ὁρᾶς, ἐπ' ἐκεῖνο ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τραπόμενος, τοῦ ἀρίστου εὐρίσκομένου ἀπολαύει. Εἰ δὲ μηδὲν κρεῖττον φαίνεται αὐτοῦ τοῦ ἐνιδρυμένου ἐν σοὶ οὐκίμονος, τὰς τε ἰδίας ὁρμὰς ὑποτεταχότος ἐαυτῷ, καὶ τὰς φαντασίας ἐξετάζοντος, καὶ τῶν αἰσθητικῶν κείσεων, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἐαυτὸν ἀφελικυότος, καὶ τοῖς θεοῖς ὑποτεταχότος ἐαυτὸν, καὶ τῶν ἀνθρώπων προκηδομένου· εἰ τούτου πάντα τὰ ἄλλα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα εὐρίσκει, μηδενὶ χώραν δίδου ἑτέρῳ, πρὸς δὲ βέβης ἄπαξ καὶ ἀποκλίνας, οὐκ ἔτι ἀπερισπάστως τὸ ἀγαθὸν ἐκείνον τὸ ἴδιον καὶ τὸ σὸν προτιμᾶν δυνήσῃ· ἀντικαθίσθαι γὰρ τῷ λογικῷ καὶ ποιητικῷ ἀγαθῷ, οὐ θέμις, οὐδ' ὅτι οὖν ἑτερογενεῖς, οἷον τὸν παρὰ τῶν πολλῶν ἔπαινον, ἢ ἀρχάς, ἢ ἀπολαύσεις ἡδονῶν. Πάντα ταῦτα, κἂν πρὸς ὀλίγον ἐναρμόζειν δόξῃ, κατεχράττησεν ἄρως, καὶ παρήνεγκεν. Σὺ δὲ, γῆμ', ἀπλῶς καὶ ἐλευθερίως ἐλθὺ τὸ κρεῖττον, καὶ τούτου ἀντέχου. — Κρεῖττον δὲ τὸ συμφέρον. — Εἰ μὲν τὸ ὡς λογικῷ, τοῦτο ἔρει· εἰ δὲ τὸ ὡς ζῶν, ἀπόφνηαι, καὶ αὐτῶς

ctatorem, iustitiæ colore bene tinctum, ex toto animo quæ eveniunt sibi tribuantur amplectentem, non sæpe neque sine magna et ad publicam utilitatem spectante necessitate cogitantem, quid tandem alius loquatur aut agat aut meditetur; sola enim sua sunt, in quibus operam collocat atque ea, quæ sibi ex universi natura destinantur, assidue contemplatur, atque illa quidem honesta præstat, hæc autem bona esse habet persuasum: quæ enim cuique adsignata est sors, convenienter inferitur et infert. Meminit autem, cognatione contineri quidquid rationis sit particeps, et omnibus hominibus prospicere naturæ hominis esse consentaneum; gloriæ autem non ei, quæ ab omnibus proficiscatur, esse studendum, sed ei tantum, quæ ab iis, qui naturæ convenienter degant. Qui non ita vivunt quales sint domi et foris, noctu et interdiu, quales cum qualibus volutentur, semper memor est; proinde nihili pendit laudem ab iis profectam, qui ne sibi quidem ipsi placent.

5. Noli invitus agere, neque a communione generis humani alienus, neque re non explorata, neque animo in diversa tracto: ne urbanitas animi tui sensum iocunditatis exornet; ne sis multorum verborum, neque multorum negotiorum. Præterea Deus, qui in te residet, sit præses animalis masculi, ætate maturi, rei publicæ studiosi, Romani, principis, ita compositi, quasi qui expectet classicum, facile e vita discessurus, qui neque iurejurando opus habeat neque hominis cujusquam testimonio. * Inest vero serenitas, et neque externo ministerio indigere, neque tranquillitate, quam alii præstant. Rectum igitur esse oportet, non erectum.

6. Si quid in vita humana deprehenderis præstantius iustitia, veritate, temperantia, fortitudine, denique animo tuo sic affecto, ut in iis, quæ sanæ rationi convenienter agentem te præstat, se ipso, fato autem in iis contentus sit, quæ sine nostra optione attribuuntur; si quid, inquam, præstantius hoc deprehenderis, eo toto animo fac te veritas, eoque, ut bono præstantissimo, quod inveneris, fruaris. Sin nil præstabilius offenderis eo, qui in te collocatus est, genio, qui et omnes suos motus sibi subiecit et visa quæque diligenter explorat et a sensuum affectionibus, ut dicebat Socrates, se abduxit, et Diis se submitit et hominum curam gerit; si animo sic affecto inferiora vilioraque cetera omnia deprehenderis, nulli alii rei cuiquam locum concede, quo si semel inclinaveris animo divergente, non amplius bonum proprium ac tuum sine distractione omnium maxima colere poteris. Nefas enim est, ullam aliam rem quamcumque diversi generis bono illi rationali et efficienti ex adverso consistere, ut imperitiæ multitudinis laudem, magistratus, divitias, voluptatum fructum: quæ omnia, si vel tantulum convenire visa fuerint, confestim prævalebunt et te abducunt. Tu vero, inquam, quod præstantius est, id simpliciter et libere elegito, eique strenue adhærescito. — Præstat autem, quod prodest. — Si *conducere tibi* videtur, quatenus ratione præditus es, retine; si vero quatenus anima-

φύλασσε τὴν κρίσιν· μόνον ὅπως ἀσφαλῶς τὴν ἐξέτασιν ποιήσῃ.

ζ'. Μὴ τιμῆσης ποτὲ ὡς συμφέρον σεαυτῶ, δ' ἀναγκάσει σέ ποτε τὴν πίστιν παραβῆναι, τὴν αἰδῶ ἐγκαταλιπεῖν, μισῆσαι τινα, ὑποπεῦσαι, καταράσασθαι, ὑποκρίνασθαι, ἐπιθυμῆσαι τινος τοίχων καὶ παραπετασμάτων δεομένου. Ὁ γὰρ τὸν ἑαυτοῦ νοῦν καὶ δαίμονα, καὶ τὰ ὄργανα τῆς τούτου ἀρετῆς προελόμενος, τραγωδίαν οὐ ποιεῖ, οὐ στενάζει, οὐκ ἐρημίας, οὐ πολυπραγείας δεῆσεται· τὸ μέγιστον, ζήσει, μῆτε διώκων, μῆτε φεύγων· πρότερον δὲ ἐπὶ πλέον διάστημα χρόνου τῷ σώματι περιεχομένη τῇ ψυχῇ, ἥ ἐπ' ἑλασσον χρήσεται οὐδ' ὅτι οὖν αὐτῷ μέλει· κἄν γὰρ ἤδη ἀπαλλάσσεσθαι δέη, οὕτως εὐλύτως ἀπεισιν, ὥς ἄλλο τι τῶν αἰδημόνως καὶ κοσμίως ἐνεργεῖσθαι δυναμένων ἐνεργήσων. Τοῦτο μόνον παρ' ὅλον τὸν βίον εὐλαβούμενος, τὸ τὴν διάνοιαν ἐν τινι ἀνοικεῖν νοεροῦ πολιτικοῦ ζωῷ τροπῇ γενέσθαι.

η'. Οὐδὲν ἂν ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ κεκολασμένου καὶ ἐκκαθαρουμένου πῶδες, οὐδὲ μὴν μεμολυσμένον, οὐδὲ ὑπουλον εὔροις. Οὐδὲ ἀσυντελὴ τὸν βίον αὐτοῦ ἡ πεπωμένη καταλαμβάνει, ὥς ἂν τις εἰποῖ τὸν τραγῶδον, πρὸ τοῦ τελέσαι καὶ διαδραματίσαι, ἀπαλλάσσεσθαι. Ἔτι δὲ οὐδὲν δοῦλον, οὐδὲ κομψόν, οὐδὲ προσδεδμένον, οὐδὲ ἀπεσχισμένον, οὐδὲ ὑπεύθυνον, οὐδὲ ἐμφωλεῖον.

θ'. Τὴν ὑποληπτικὴν δύναμιν σέβου. Ἐν ταύτῃ τὸ πᾶν, ἵνα ὑποληψίς τῷ ἡγεμονικῷ σοῦ μηκέτι ἐγγένηται ἀνακόλουθος τῇ φύσει, καὶ τῇ τοῦ λογικοῦ ζωῷ κατασκευῇ. Αὕτη δὲ ἐπαγγέλλεται ἀπροπτωσίαν, καὶ τὴν πρὸς ἀνθρώπους οἰκείωσιν, καὶ τὴν τοῖς θεοῖς ἀκολουθίαν.

ι'. Πάντα οὖν ῥίψας, ταῦτα μόνον τὰ ὀλίγα σύνεχε· καὶ ἔτι συμμνημόνευε, ὅτι μόνον ζῇ ἕκαστος τὸ παρὸν τοῦτο, τὴν ἀκαριαῖον· τὰ δὲ ἄλλα, ἢ βεβίωται, ἢ ἐν ἀδῆλῳ. Μικρὸν μὲν οὖν ὁ ζῇ ἕκαστος, μικρὸν δὲ τὸ τῆς γῆς γυνίδιον, ὅπου οὖν ὁ ζῇ· μικρὸν δὲ καὶ ἡ μικρίστη ὑστεροφημία, καὶ αὕτη δὴ κατὰ διαδοχὴν ἀνθρωπαρίων τάχιστα τεθηξομένων, καὶ οὐκ εἰδότην οὐδὲ ἑαυτούς, οὕτιγε τὸν πρόπαλαι τεθηγκότα.

ια'. Τοῖς δὲ εἰρημένοις παραστήμασιν ἐν ἔτι προσέστω, τὸ ὅρον ἢ ὑπογραφὴν αἰεὶ ποιεῖσθαι τοῦ ὑποπίπτοντος φανταστοῦ, ὥστε αὐτὸ ὁποῖόν ἐστι κατ' οὐσίαν γυμνόν, ὅλον δι' ὅλων διηρημένως βλέπειν, καὶ τὸ ἴδιον ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὰ ὀνόματα ἐκείνων, ἐξ ὧν συνεκρίθη, καὶ εἰς ἃ ἀναλυθῆσεται, λέγειν παρ' ἑαυτοῦ. Οὐδὲν γὰρ οὕτως μεγαλοφροσύνης ποιητικόν, ὥς τὸ ἐλέγχειν δῶδ' καὶ ἀληθείᾳ ἕκαστον τῶν τῷ βίῳ ὑποπιπτόντων δύνασθαι καὶ τὸ αἰεὶ οὕτως εἰς αὐτὰ ὁρᾶν, ὥστε συνεπιβάλλειν, ὁποῖον τινὲς τῷ κόσμῳ, ὁποῖαν τινὰ τοῦτο χρεῖαν παρεχόμενον, τίνα μὲν ἔχει ἀξίαν ὡς πρὸς τὸ ὅλον, τίνα δὲ ὡς πρὸς τὸν ἀνθρώπον, πολίτην ὄντα πόλεως τῆς ἀνωτάτης, ἥς αἱ λοιπαὶ πόλεις ὥσπερ οἰκίαι εἰσὶν· τί ἐστὶ, καὶ ἐκ τίνων συγχέρεται, καὶ πόσον

tus es, repudia; et a fastu ahenum serva iudicium; modo ut tuto rerum examen instituas!

7. Cave, unquam quidquam tibi prodesse putes; quod te aliquando compellat, ut fidem fallas, verecundiam deseras, oderis aliquem, suspectum habeas, diras impreceris, appetas aliquid quod parietes et velamenta desideret. Qui enim suae ipsius menti et genio et sacris virtutis ejus primas defert, tragoedias non excitat, gemitus non edit, non solitudine, non frequentia indiget; et, quod maximum est vitit, neque appetens vitæ, nec fugiens; utrum autem longiore an brevioris temporis spatio anima sua corpore circumdata utatur, ne tantillum quidem curæ habet: nam si statim demigrandum est, non minus promptus discedit, quam si ad aliam aliquam rem peragendam se conferat, quæ salva verecundia et decore peragi potest; hoc unum per totam vitam cavens, ne mens in ullo deprehendatur conatu, qui animal rationale et sociale dedecet.

8. In mente hominis castigati et purificati nihil purulenti, nihil impuri, nihil subdoli offendens; neque vitam ejus fatum unquam abruptit imperfectam, perinde ac si tragœdum dixerit aliquis ante fabulam finitam ac peractam scenam cessisse; porro nec servile quidquam, neque affectatum, neque addictum, neque abscissum, nec pœnæ obnoxium, nec latebrosus.

9. Facultatem, e qua opiniones nascuntur, diligenter cole. In ea omnia insunt, ut menti tuæ nulla innascatur opinio, quæ vel naturæ sit contraria vel animalis ratione præditi constitutioni: cujus hæc est promissio, ut a temeritate in assentiendo alieni, et hominibus benevoli atque diis obsequentes reddamur.

10. Missis igitur omnibus, hæc pauca tantum retine: præterea memento, unumquemque præsens tantummodo temporis spatium, quod puncti instar obtinet, vivere: reliquum aut exactum aut in incerto. Exiguam igitur est quod unusquisque vivit; exiguum quoque terræ in quo vitam agit, angulus, exigua denique, quæ vel longissime propagatur, fama posthuma, eaque per successionem homunculorum tradita celerrime moriturorum, ac ne se ipsos quidem cognoscentium, nedum eum, qui jam pridem fato concessit.

11. His, quæ dixi, decretis unum adhuc addendum est, visi cujusvis, quod se offerat, definitionem vel descriptionem esse faciendam, ut quale sit ex natura sua et per omnes ac singulas ejus partes spectatum, clare intelligas, et quodnam sit proprium ejus nomen, quæ item nomina eorum, e quibus conflatum est et in quæ resolvetur, tecum possis disserere. Nihil enim tantam vim habet ad animi magnitudinem gignendam, quam posse singula, quæ in vita occurrunt, via ac ratione explorare eaque semper sic intueri, ut simul tecum reputes, quali mundo qualem usum hæc res præbeat, quam habeat existimationem et universitatis rerum et hominis respectu, utpote civis supremæ illius civitatis, cujus quasi domus sunt ceteræ civitates; quid sit, ex quibus compositum et quamdiu ut permaneat a natura

ἰσχύον πεφυκε παραμένειν τοῦτο, τὸ τὴν φαντασίαν αἰ νῦν ποιῶν· καὶ τίνος ἀρετῆς πρὸς αὐτὸ χρεία, οἷον ἡμερότητας, ἀνδρείας, ἀληθείας, πίστεως, ἀφελείας, εὐτακείας, τῶν λοιπῶν. Διὸ δεῖ ἐφ' ἑκάστου λέγειν, τοῦτο μὲν παρὰ θεοῦ ἦκει· τοῦτο δὲ κατὰ τὴν σύλληξιν, αἰ τὴν συμμνηρούμεντὴν σύγκλωσιν, καὶ τὴν τοιαύτην συντεῦξιν τε καὶ τύχην· τοῦτο δὲ παρὰ τοῦ συμφύλου καὶ συγγενοῦς καὶ κοινωνοῦ, ἀγνοοῦντος μέντοι, ὅτι αὐτῷ κατὰ φύσιν ἐστίν. Ἄλλ' ἐγὼ οὐκ ἀγνοῶ διὰ τοῦτο γρῶμαι αὐτῷ κατὰ τὸν τῆς κοινωνίας φυσικόν· ὅτι εὖνως καὶ δικαίως· ἅμα μέντοι τοῦ κατ' ἀξίαν ἐν τοῖς μέσοις συστοχάζομαι.

ιβ'. Ἐάν τὸ παρὸν ἐνεργῆς, ἐπόμενος τῷ ὁρθῷ λόγῳ ἐσπουδασμένος, ἐξβρωμένος, εὐμενῶς, καὶ μηδὲν παρεμπόρευμα, ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα καθαρὸν ἐσπῶτα τηρῆς, ὡς εἰ καὶ ἥδη ἀποδοῦναι δεοί· ἔάν τοῦτο συνάπτῃς, μηδὲν περιμένων, μηδὲ φεύγων, ἀλλὰ τῇ παρουσίᾳ κατὰ φύσιν ἐνεργεῖς, καὶ τῇ, ὣν λέγεις καὶ ζήγῃς, ἡρωικῇ ἀληθείᾳ ἀρκούμενος, εὐζωήσεις. Ἔστι δὲ οὐδεὶς ὁ τοῦτο κωλύσαι δυνάμενος.

ιγ'. Ὅσπερ οἱ ἰατροὶ αἰεὶ τὰ ὄργανα καὶ σιδήρια πρόχειρα ἔχουσι πρὸς τὰ αἰφνίδια τῶν θεραπευμάτων· οὕτω τὰ δόγματα σὺ ἔτοιμα ἔχε πρὸς τὸ τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα εἰδέναι, καὶ πᾶν καὶ τὸ μικρότατον οὕτω ποιῆν, ὡς τῆς ἀμφοτέρων πρὸς ἀλλήλα συνδέσεως μεμνημένος. Οὔτε γὰρ ἀνθρώπινόν τι ἄνευ τῆς ἐπὶ τὰ θεῖα συναναφορᾶς εὖ πράξεις, οὔτε ἔμπαλιν.

ιδ'. Μηκέτι πλανῶ· οὔτε γὰρ τὰ ὑπομνηματίᾳ σου μᾶλλος ἀναγινώσκειν, οὔτε τὰς τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων πράξεις, καὶ τὰς ἐκ τῶν συγγραμμάτων ἐλογάς, ἅς εἰς τὸ γῆρας σαυτῷ ἀπετίθεσο· σπεῦδῃς ὅτι εἰς τέλος, καὶ τὰς κενὰς ἐλπίδας ἀφείς, σαυτῷ ὅστις, εἰ τοι σοὶ μέλει σεαυτοῦ, ἕως ἔξῃστιν.

ιε'. Οὐκ ἴσασιν, πόσα σημαίνει τὸ κλέπτειν, τὸ σπείρειν, τὸ ὀνεῖσθαι, τὸ ἡσυχάζειν, τὸ ὁρᾶν τὰ πρακτέα, ὅτι οὐκ ὀφθαλμοῖς γίγνεται, ἀλλ' ἑτέρᾳ τινὶ ὄψει.

ις'. Σῶμα, ψυχὴ, νοῦς· σώματος αἰσθήσεις, ψυχῆς ὁρμαὶ, νοῦ δόγματα. Τὸ μὲν τυποῦσθαι φανταστικῶς, καὶ τῶν βοσκημάτων τὸ δὲ νευροσπαστεῖσθαι ὁρμητικῶς, καὶ τῶν θηρίων, καὶ τῶν ἀνδρογύνων, καὶ Φαλαρίδος, καὶ Νέρωνος· τὸ δὲ τὸν νοῦν ἡγεμόνα ἔχειν ἐπὶ τὰ φαινόμενα καθήκοντα, καὶ τῶν θεῶν μὴ νομιζόντων, καὶ τῶν τὴν πατρίδα ἐγκαταλείπόντων, καὶ τῶν ποιούντων, ἐπειδὴν κλείσωσι τὰς θύρας. Εἰ οὖν τὰ λοιπὰ κοινὰ ἐστὶ πρὸς τὰ εἰρημένα, λοιπὸν τὸ ἰδίον ἐστὶ τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι μὲν καὶ ἀσπάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα, καὶ συγκλωθόμενα αὐτῷ· τὸν δὲ ἐνδὸν ἐν τῷ στήθει ἰδρῶμενον ζάικονα μὴ φύρειν, μηδὲ θορυβεῖν ὄγλῳ φαντασιῶν, ἀλλὰ ὡς οὖν διατηρεῖν, κοσμίως ἐπόμενον θεῷ, μήτε ζήτηγμένον τι παρὰ τὰ ἀληθῆ· μήδε ἐνεργούντα παρὰ τὴν δίκαιαν. Εἰ δὲ ἀπιστοῦσιν αὐτῷ πάντες ἄνθρωποι, ὅτι ἀπλῶς καὶ αἰδομένως καὶ εὐθύμως βίωσιν, οὔτε χαλεπαίνει τινὲς τούτων, οὔτε παρατρέπεται τῆς ὁδοῦ τῆς ἐνότητος ἐπὶ τὸ τέλος τοῦ βίου, ἐφ' ὃ δεῖ ἐλλοεῖν καθαρὸν,

comparatum sit id quod nunc mihi visum obicit : quam ad id virtute opus sit, ut mansuetudine, fortitudine, veritate, fide, simplicitate, moderatione, reliquis. De singulis igitur rebus dicendum est : hæc divinitus venit ; hæc per complexum et fati serie connexa et contexta, et tali rerum concursu ac fortuna : hæc a contribuli et cognato et sodali, qui tamen nescit, quid naturæ suæ sit consentaneum. At ego non ignoro ; ideoque secundum societatis legem a natura sancitam benevolam et justam me præsto. Neque tamen non in mediis illis rebus ejus pro æstimatione rationem habeo.

12. Si rectæ rationi obsecutus id quod instat, sedulo, strenue et placide peregeris, non opus aliquod accessorium, sed genium tuum purum integrumque servaveris, quasi illum statim esses redditurus ; si hoc indesinenter egeris, nihil expectans aut fugiens, sed præsentē actione naturæ consentanea et heroica in singulis dictis ac vocibus veritate contentus, prosperam ages vitam ; quod quin facias, nemo est, qui te impedire possit.

13. Quemadmodum medici ad subita mala sananda in promptu habent instrumenta et ferramenta ; sic te in promptu habere oportet decreta ad res divinas humanasque cognoscendas et ad omnia, etiam minima, ita agenda, ut meminere utrorumque inter se vinculi. Neque enim rem ullam humanam recte perficies, nisi simul eam ad deos retuleris ; neque contra.

14. Noli amplius evagari ; neque enim futurum est, ut commentarios tuos perlegas aut priscorum Romanorum et Græcorum res gestas et ex variis scriptis excerpta, quæ tibi in senectute [tractanda] reposuisti. Festina igitur ad finem, et si qua tibi tui cura est, dum licet, missâ spe vana, tibi ipse consule.

15. Non intelligunt, quam multiplicem vim habeant vocabula hæc, furari, serere, emere, quiescere, videre quid factu opus sit, quod non oculis fit, sed alio aliquo visu.

16. Corpus, anima, mens : corporis sensus, animæ impetus, mentis decreta. Visorum imaginibus imprimi, etiam pecudum est : interno impetu quasi fiduculis agitari, ferarum quoque est et effeminatorum hominum et Phalaridis et Neronis ; mentem ducem habere ad ea, quæ convenire videntur, etiam eorum est, qui deos esse negant et patriam deserunt, qui faciunt, postquam fores clausere. Si igitur cetera his, quæ dixi, communia sunt, restat, quod proprium est viri boni, libenter amplecti ea, quæ accidunt et a fato ei destinantur ; genium vero intus in pectore habitantem nec polluere nec turba visorum perturbare, sed placidum servare et decenter Deo obsequentem, nihil a veritate alienum loquentem et nihil nisi justum agentem. Quod si nemo hominum fidem ei habet, eum simpliciter, modeste et tranquille vivere, neque horum cuiquam irascitur, neque declinat a via ea, quæ fert ad vitæ finem ; ad

ήσυχιον, εὐλυτον, ἀδιδάσκω τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ συνη-
μοσμένον.

BIBAION Δ.

Τὸ ἔνδον κυριεῦον, ὅταν κατὰ φύσιν ἔχῃ, οὕτως ἔστη-
κε πρὸς τὰ συμβαίνοντα, ὥστε αἰεὶ πρὸς τὸ δυνατόν
καὶ διδόμενον μετατίθεσθαι βραδίως. Ὑλὴν γὰρ ἀπο-
τεταγμένην οὐδεμίαν φιλεῖ· ἀλλὰ ὁρμᾷ μὲν πρὸς τὰ
ἡγούμενα μεθ' ὑπεξαίρεσεως· τὸ δὲ ἀντεισαγόμενον ὕλην
ἑαυτοῦ ποιεῖ· ὥσπερ τὸ πῦρ, ὅταν ἐπικρατῇ τῶν ἐπεμ-
πιπτόντων, ὑφ' ὧν ἂν μικρὸς τις λύχνος ἐσθέσθῃ· τὸ
δὲ λαμπρὸν πῦρ τάχιστα ἐξωκλείωσεν ἑαυτῷ τὰ ἐπιφο-
ρούμενα, καὶ κατηνάλωσεν, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐπὶ
μεῖζον ἤρθη.

β'. Μηδὲν ἐνέργημα εἰκῇ, μηδὲ ἄλλως, ἢ κατὰ
θεώρημα συμπληρωτικὸν τῆς τέχνης, ἐνεργείσθω.

γ'. Ἀναχωρήσεις αὐτοῖς ζητοῦσιν, ἀγροικίας, καὶ
αἰγιαλοὺς, καὶ ὄρη· εἰώθας δὲ καὶ σὺ τὰ τοιαῦτα μά-
λιστα ποθεῖν. Ὅλον δὲ τοῦτο ἰδιωτικῶτάτον ἔστιν,
ἐξὸν ἥς ἂν ὥρας ἐθελήσῃς εἰς ἑαυτὸν ἀναχωρεῖν. Οὐ-
δαμοῦ γὰρ οὔτε ἡσυχώτερον, οὔτε ἀπραγμονέστερον,
ἀνθρώπος ἀναχωρεῖ, ἢ εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν· μάλιστα
ὅστις ἔχει ἔνδον τοιαῦτα, εἰς ἃ ἐγκύψας, ἐν πάσῃ εὐ-
μαρείᾳ εὐθὺς γίνεται· τὴν δὲ εὐμαρείαν οὐδὲν ἄλλο
λέγω, ἢ εὐκοσμίαν. Συνεχῶς οὖν δίδου σεαυτῷ ταύτην
τὴν ἀναχώρησιν, καὶ ἀνανέου σεαυτὸν· βραχέα δὲ ἔστω
καὶ στοιχειώδῃ, ἃ εὐθὺς ἀπαντήσαντα ἀρκέσει εἰς τὸ
πᾶσαν αὐτὴν ἀποκλείσαι, καὶ ἀποπέμψαι σε, μὴ
δυσχεραίνοντα ἐκείνοις, ἐφ' ἃ ἐπανάρχῃ. Τίνι γὰρ
δυσχεραίνεις; τῇ τῶν ἀνθρώπων κακίᾳ; ἀναλογισάμε-
νος τὸ κρίμα, ὅτι τὰ λογικὰ ζῶα ἀλλήλων ἔνεκεν γέγο-
νε, καὶ ὅτι τὸ ἀνέχεσθαι, μέρος τῆς δικαιοσύνης καὶ ὅτι
ἄκοντες ἁμαρτάνουσι, καὶ πόσοι ἤδη διεχθρεύσαντες,
ὑποπεύσαντες, μισήσαντες, διαδορατισθέντες ἐκτέτα-
νται, τετέφρωνται, παύου ποτέ. Ἀλλὰ [καὶ] τοῖς ἐκ
τῶν ὄλων ἀπονεμομένοις δυσχεραίνεις; ἀνανεωσάμενος
τὸ διευεγγμένον, ἥτοι πρόνοια, ἢ ἀτομοί, ἢ ἐξ ὧν
ἀπεδείχθη, ὅτι ὁ κόσμος ὥσανεὶ πόλις. Ἀλλὰ τὰ
σωματικά σου ἄψεται ἔτι; ἐννοήσας, ὅτι οὐκ ἐπιμίγνυ-
ται λείως ἢ τραχέως κινουμένῳ πνεύματι ἢ διάνοια,
ἐπειδὴν ἀπαξ ἑαυτὴν ἀπολάβῃ καὶ γνωρίσῃ τὴν ἰδίαν
ἐξουσίαν, καὶ λοιπὸν ὅσα περὶ πόνου καὶ ἡδονῆς ἀκήκοας
καὶ συγκατέθου. Ἀλλὰ τὸ δοξάριόν σε περισπάσει;
ἀπιδὼν εἰς τὸ τάχος τῆς πάντων λήθης, καὶ τὸ χάος
τοῦ ἐφ' ἑκάτερα ἀπείρου αἰῶνος, καὶ τὸ κενὸν τῆς ἀπη-
χέσεως, καὶ τὸ εὐμετάβολον, καὶ ἄκριτον τῶν εὐρημείν
δοκούων, καὶ τὸ στενὸν τοῦ τόπου, ἐν ᾧ περιγράφεται.
Ὅλη τε γὰρ ἡ γῆ στιγμή, καὶ ταύτης πόστον γωνίδιον ἡ
κατοίκησις αὕτη; καὶ ἐνταῦθα πόσοι, καὶ οἳ οἱ τινες
οἱ ἐπαινεσόμενοι; Λοιπὸν οὖν μέμνησο τῆς ὑποχωρή-
σεως τῆς εἰς τοῦτο τὸ ἀγρίδιον ἑαυτοῦ· καὶ πρὸ παντός
μὴ σπῶ, μηδὲ κατεντείνου, ἀλλὰ ἐλεύθερος ἔσο, καὶ
δρα τὰ πράγματα, ὡς ἀνὴρ, ὡς ἄνθρωπος, ὡς πολίτης,
ὡς θνητὸν ζῶον. Ἐν δὲ τοῖς προχειροτάτοις, εἰς ἃ

quem par est accedere purum, quietum, ad decedendum
promptum, et suapte sponte fato suo se accommodantem.

LIBER IV.

1. Quod intus dominatur, id, quando secundum natu-
ram habet, ita stat adversus ea, quæ accidunt, ut semper
ad id, quod fieri potest et datum est, facile transeat : ma-
teriam enim appensam nullam amat, sed fertur ad prapo-
sita cum exceptione : quod vero contra infertur, materiam
sibi facit : quemadmodum ignis, ubi ea, quæ insuper inci-
dunt, superat, a quibus parva lucerna exstingueretur :
splendidus autem ignis celerrime sibi vindicat ea, quæ in-
feruntur, eaque consumit, et ex iis altius surgit.

2. Nulla actio temere aut aliter, quam secundum regu-
lam, quæ ad artem complendam spectat, efficiatur.

3. Secessus sibi quærunt, casas rusticas, littora, mon-
tes : soles etiam tu ejusmodi loca maxime appetere. Sed
totum hoc hominis est maxime rudis et imperiti, quem
liceat, quacunque tibi visum fuerit hora, in te ipsum sece-
dere. Nullum enim in locum, ubi major sit tranquillitas
altiusve otium, homo secedit, quam in suum ipsius ani-
mum : potissimum, quicumque intus habet, in quæ intuens
statim in summa sit commoditate : commoditatem vero
nihil aliud dico, nisi decentiam. Continuo igitur hunc se-
cessum tibi concede et refice te ipse. Brevia autem sunt
et elementaria, quæ, simul atque tibi occurrerint, suffi-
cient ad eum *animum* totum occludendum, teque remit-
tendum, nihil eorum moleste ferentem, ad quæ revertē-
ris. Quid enim moleste fers? hominumne pravitatem?
Perpendens decretum illud, animalium ratione prædito-
rum alterum alterius causa natum esse, et tolerare par-
tem esse justitiæ, et invitos peccare eos, et quam multi-
jam, qui insensissimum fuere animo, qui suspiciosi, qui odio
incensi, post vehementissimas pugnas porrecti inque cine-
rem redacti sint, tandem aliquando desine *indignari*.
Verum ea, quæ a rerum universitate tibi tributa sunt,
iniquo animo fers? Revocans tibi in animum disjunctivum
illud : aut providentia aut atomi, vel ea omnia, ex quibus
demonstratum est, mundum esse instar civitatis; *desine*,
ea iniquo animo ferre. Verum tangent te etiam posthac
quæ corporis sunt? Considerans, spiritui sive leniter sive
aspero moto non immisceri mentem, simul atque se ipsa
abduxerit suamque cognovit potestatem, et reliqua omnia,
quæ de dolore et voluptate audisti et consensu tuo compro-
basti, *desine tandem his tangi*. Verum gloriola te trahet
in diversa? Respiciens celeritatem oblivionis, qua omnia
sepeliuntur, quam vasta sit infinitas temporis in utramque
partem, quam vanum, quod resonant, quam mutabiles et
judicii expertes ii qui te laudare videntur, et quam angus-
tus sit locus, quo circumscribitur *eorum laus*, *desine*
tandem gloriola in diversa trahi. Tota enim terra pun-
ctum, ejusque quantillus angulus hæc habitatio, et hic
quam pauci sunt et cujusmodi homines, qui te celebrabunt!
Quod igitur reliquum est, memento secessus in illum tui
ipsius agellum, et ante omnia cave distraharis et nimum
te intendas, sed liber esto et contemplare res ut homo, ut

ἐκρίψαι, ταῦτα εστω τὰ δύο. Ἐν μὲν, ὅτι τὰ πράγματα οὐχ ἀπτεται τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐξω ἔσθηκεν ἀτρεμόντα· αἱ δὲ ὀχλήσεις ἐκ μόντης τῆς ἔνδον ὑπολήψεως. Ἐπειρον δὲ, ὅτι πάντα ταῦτα, ὅσα ὀρεῖς, ὅσον οὐδέπω μεταβάλλει, καὶ οὐκ ἐπὶ ἔσται· καὶ ὅσων ἡδὴ μεταβολαῖς αὐτὸς παρατετύχηκας, συνεχῶς διανοοῦ. Ὁ κόμος, ἀλλοιώσις· ὁ βίος, ὑπολήψις.

δ. Εἰ τὸ νοερὸν ἡμῖν κοινόν, καὶ ὁ λόγος, καθ' ὃν λογικοὶ ἐσμέν, κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ προστακτικὸς τῶν ποιητέων, ἢ μὴ, λόγος κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ νόμος κοινός· εἰ τοῦτο, πολιτὰι ἐσμέν· εἰ τοῦτο, πολιτεύματός τινος μετέχομεν· εἰ τοῦτο, ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις ἐστὶ. Τίνος γὰρ ἄλλου φήσιν τις τῶν ἀνθρώπων πᾶν γένος κοινού πολιτεύματος μετέχειν; ἐκεῖθεν δὲ, ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης πόλεως, καὶ αὐτὸ τὸ νοερὸν καὶ λογικὸν καὶ νομικὸν ἡμῖν· ἢ ποθεν; ὡςπερ γὰρ τὸ γεωδές μοι ἀπὸ τινος γῆς ἀπομαμέρισταί, καὶ τὸ ὑγρὸν ἀπ' ἐτέρου στοιχείου, καὶ τὸ πνευματικὸν ἀπὸ πηγῆς τινος, καὶ τὸ θερμὸν καὶ πυρῶδες ἐκ τινος ἰδίας πηγῆς (οὐδὲν γὰρ ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔρχεται, ὥςπερ μὴδ' εἰς τὸ οὐκ ὄν ἀπέρχεται), οὕτω δὴ καὶ τὸ νοερὸν ἔχει ποθέν.

ε. Ὁ θάνατος τοιοῦτος, οἷον γένεσις, φύσεως μυστήριον. Σύγκρισις ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων, * * * εἰς ταῦτά. Ὅλως δὲ οὐκ ἐφ' ᾧ ἂν τις αἰσχυρθεῖ· οὐ γὰρ παρὰ τὸ ἐξῆς τῷ νοερῷ ζῶει, οὐδὲ παρὰ τὸν λόγον τῆς παρασκευῆς.

ς. Ταῦτα οὕτως ὑπὸ τῶν τοιούτων πέφυκε γίνεσθαι, ἢ ἀνάγκης· ὁ δὲ τοῦτο μὴ θέλων, θέλει τὴν σукηὴν ὀπὸν μὴ ἔχειν. Ὅλως δ' ἐκείνου μέμνησο, ὅτι ἐντὸς ὀλιγίστου χρόνου καὶ σὺ καὶ οὗτος τεθνήξεσθε· μετὰ βραχὺ δὲ οὐδὲ ὄνομα ὑμῶν ὑπολειφθήσεται.

ζ. Ἄρον τὴν ὑπολήψιν, ἦρται τὸ, « Βέβλαμμαι. » Ἄρον τὸ « Βέβλαμμαι, » ἦρται ἡ βλάβη.

η. Ὁ χεῖρω αὐτὸν ἑαυτοῦ ἀνθρώπον οὐ ποιεῖ, τοῦτο οὐδὲ τὸν βίον αὐτοῦ χεῖρω ποιεῖ, οὐδὲ βλέπτει, οὔτε ἔκθει, οὔτε ἐνδοθεῖν.

θ. Ἠνάγκασται ἡ τοῦ συμφέροντος φύσις τοῦτο ποιεῖν.

ι. Ὅτι πᾶν τὸ συμβαῖνον, δικαίως συμβαίνει· δ, ἢ ἀκριβῶς παραφυλάσσης, εὐρήσεις· οὐ λέγω μόνον κατὰ τὸ ἐξῆς, ἀλλ' ὅτι κατὰ τὸ δίκαιον, καὶ ὡς ἂν ὑπὸ τινος ἀπονέμοντος τὸ κατ' ἀξίαν. Παραφυλάσσε ὦν, ὡς ἤρξω· καὶ, ὅ τι ἂν ποιῆς, σὺν τούτῳ ποιεῖ, σὺν τῷ ἀγαθῷ εἶναι, καθ' ὃ νενόηται ἰδίως ὁ ἀγαθός. Τῷτο ἐπὶ πάσης ἐνεργείας ὥς-ε.

ιβ. Μὴ τοιαῦτα ὑπολάμβανε, ὅσα ὁ ὑβρίζων κρίνει, ἢ οἷα σε κρίνειν βούλεται· ἀλλ' ἴδε αὐτά, ὅποια κατ' ἀλήθειαν ἐστί.

ιβ'. Δύο ταύτας ἐτοιμότητας ἔχειν αἰεὶ δεῖ· τὴν μὲν, πρὸς τὸ πράξαι μόνον, ὅπερ ἂν ὁ τῆς βασιλικῆς καὶ νομικτικῆς λόγος υποβάλλῃ, ἐπ' ὠφέλειᾳ ἀνθρώπων· τὴν δὲ, πρὸς τὸ μεταθέσθαι, ἔαν ἄρα τις παρ' ἡ διορθῶν καὶ μετάνων ἀπὸ τινος οἰήσεως. Τὴν μέντοι μεταγωγὴν αἰεὶ ἀπὸ τινος πιθανότητος ὡς δικαίου, ἢ κοι-

civis, ut animal mortale. Inter ea, quæ maxime in promptu sint, in quæ intuearis, hæc duo sunt: alterum, res externas non attingere animum, sed extra immolas stare, molestias autem ex sola interna opinione oriri: alterum omnia ea, quæ vides, jamjam mutari neque amplius fore: atque quam multarum rerum mutationi ipse interfueris fac cogites. Mundus, mutatio; vita, opinio.

4. Si intellectus nobis communis est, etiam ratio, quæ rationales sumus, nobis communis; si hæc, etiam ea ratio, quæ, quid faciendum sit, quid non, præcipit, communis; si hæc, etiam lex communis; si hæc, cives sumus; si cives, civitatis alicujus participes; si hoc est, mundus instar civitatis est: cujus enim alius civitatis universum hominum genus particeps dixeris? Illinc autem, e communi hac civitate et ipsa intelligendi vis et rationalis et legis gnara nobis obvenit, aut unde? nam ut terrenum mihi e terra aliqua pro parte attributum est, et humidum ex alio elemento, et spirabile e fonte aliquo, et calidum igneumque e proprio quodam fonte — nihil enim ex nihilo oritur, quemadmodum etiam nihil in nihilum redigitur — ita utique etiam intellectus alicunde venit.

5. Mors tale quid est, quale ortus, naturæ actio occulta, concretio ex elementis et dissolutio in eadem, omnino non cujus quemquam pudeat; neque enim ordini animalis intelligendi facultate præditi neque rationi constitutionis nostræ repugnat.

6. Natura ita comparatum est, ut hæc non possint non ab hujusmodi hominibus sic fieri; quod qui non vult, idem ficum vult succo carere. Omnino illius memento, intra brevissimum tempus et te et istum morituros; paulo post ne nomina quidem vestra superfutura.

7. Tolle opinionem! sublatum est illud: « læsus sum; » tolle illud, « læsus sum! » sublatum est damnum.

8. Quod hominem se ipso deteriozem non reddit, id vitam quoque ejus non deteriozem reddit, neque damnum ei infert aut extrinsecus aut intrinsecus.

9. Utilitatis natura non potest non hoc agere.

10. Quidquid accidit, juste accidit, idque, si diligenter animadverteris, reperies: non tantum dico secundum id quod consequens est, sed secundum justitiæ rationem, quasi ab aliquo, qui secundum dignitatem distribuat. Animadverte igitur diligenter, ut cæperas, et quidquid agis, cum studio bonitatis age, idque eo sensu, quo quis proprie bonus dicitur. Id in omni actione serva.

11. Noli talia ea opinari, qualia injuriosus judicat aut qualia te ea judicare vult; sed vide ea, qualia revera sint.

12. Duplicem hanc promptitudinem te habere oportet: alteram, ut id tantum agas, quodcunque regiæ ac legis ratio suggerit ad utilitatem hominum: alteram, ut sententiam mutes, si forte quis adest, qui eam corrigat et te ab opinione deducat: oportet tamen hanc sententiæ mutationem oriri a probabili quadam ratione, quasi ita

νωφελοῦς, γίνεσθαι, καὶ τὰ παραπλήσια τοιαῦτα μόνον εἶναι δεῖ, οὐχ ὅτι ἡδὺ, ἢ ἐνδοξόν ἐφάνη.

ιγ'. Λόγον ἔχεις; — Ἐχω — Τί οὖν οὐ χρᾶ; Τοῦτου γὰρ τὸ ἑαυτοῦ ποιοῦντος, τί ἄλλο θέλεις;

ιδ'. Ἐνυπέστης, ὡς μέρος. Ἐναφανισθῆσθαι τῷ γεννήσαντι· μᾶλλον δὲ ἀναληφθῆσθαι εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ τὸν σπερματικὸν κατὰ μεταβολήν.

ιε'. Πολλὰ λιθανωτοῦ βωλάρια ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βωμοῦ· τὸ μὲν προκατέπεσεν, τὸ δὲ ὕστερον· διαφέρει δ' οὐδέν.

ις'. Ἐντὸς δέκα ἡμερῶν θεὸς αὐτοῖς δόξεις, οἷς νῦν θηρίον καὶ πίθηκος, ἐὰν ἀνακαμψῆς ἐπὶ τὰ δόγματα, καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ λόγου.

ιζ'. Μὴ ὡς μύρια μέλλων ἔτη ζῆν. Τὸ χρεὼν ἐπὴρτηται· ἕως ζῆς, ἕως ἔξεστιν, ἀγαθὸς γένου.

ιη'. Ὅσῃν ἀστρολίαν κερδαίνει, ὃ μὴ βλέπων, τί ὃ πλησίον εἶπεν, ἢ ἔπραξεν, ἢ διενόησεν· ἀλλὰ μόνον τί αὐτὸς ποιεῖ, ἵνα αὐτὸ τοῦτο δίκαιον ᾖ, καὶ ὅσιον, ἢ κατὰ τὸν ἀγαθὸν μὴ μέλαν ἦθος περιβλέπεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τῆς γραμμῆς τρέχειν ὁρβὴν, μὴ διεβρίμμενον.

ιθ'. Ὅ περὶ τὴν ὑπεροφημίαν ἐπτοχμῆνος, οὐ φαντάζεται, ὅτι ἕκαστος τῶν μεμνημένων αὐτοῦ τάχιστα καὶ αὐτὸς ἀποθνήσκει· εἴτα πάλιν καὶ αὐτὸς ὁ ἐκείνων διαδοξάμενος, μέχρι καὶ πᾶσα ἡ μνήμη ἀποσβῆ διὰ ἐπτοχμῆμων καὶ σθενυμῆμων προΐουσα. Ὑπόθου δ', ὅτι καὶ ἀθάνατοι μὲν οἱ μεμνησόμενοι, ἀθάνατος δ' ἡ μνήμη· τί οὖν τοῦτο πρὸς σέ; καὶ οὐδὲν λέγω, ὅτι πρὸς τὸν θεωνήτορα; Ἀλλὰ πρὸς τὸν ζῶντα· τί ὃ ἔπαινος, πλὴν ἄρα δι' οἰκονομίαν τινά; πάρες γὰρ νῦν ἀκαίρους τὴν φυσικὴν ὁσίν, ἄλλου τινὸς ἐχόμενον λόγου λοιπόν.

κ'. Πᾶν τὸ καὶ ὁπωσοῦν καλόν, ἐξ ἑαυτοῦ καλὸν ἐστὶ, καὶ ἐφ' ἑαυτὸ καταλήγει, οὐκ ἔχον μέρος ἑαυτοῦ τὸν ἔπαινον. Οὔτε γοῦν χεῖρον, ἢ κρεῖττον γίνεται τὸ ἐπαινούμενον. Τοῦτό φημι καὶ ἐπὶ τῶν κοινότερον καλῶν λεγομένων· οἷον ἐπὶ τῶν ὀλικῶν, καὶ ἐπὶ τῶν τεχνικῶν κατασκευασμάτων· τό γε δὴ ὄντως καλόν* τι-
νὼς χρεῖαν ἔχει; οὐ μᾶλλον, ἢ νόμος, οὐ μᾶλλον, ἢ ἐλπίδα, οὐ μᾶλλον, ἢ εὐνοία, ἢ αἰδώς. Τί τούτων διὰ τὸ ἐπαινεῖσθαι καλόν ἐστίν, ἢ ψεγόμενον φθείρεται; Σμαράγδιον γὰρ ἑαυτοῦ χεῖρον γίνεται, ἐὰν μὴ ἐπαινῆται; Τί δὲ χρυσὸς, ἐλέφας, πορφύρα, λύρα, μαχαίριον, ἀνθύλλιον, δεινύριον;

κα'. Εἰ διαμένουσιν αἱ ψυχαὶ, πῶς αὐτὰς ἐξ αἰδίου χωρεῖ ὁ ἀήρ; — Πῶς δὲ ἡ γῆ χωρεῖ τὰ τῶν ἐκ τοσούτου αἰῶνος θαπτομένων σώματα; Ὅσπερ γὰρ ἐνθάδε ἡ τούτων πρὸς ἦντινα ἐπιδιαμονὴν μεταβολὴ καὶ θάλασις χώραν ἄλλοις νεκροῖς ποιεῖ· οὕτως αἱ εἰς τὸν αἶρα μεθιστάμεναι ψυχαὶ, ἐπὶ ποσὸν συμμείνασαι, μεταβάλλουσι καὶ χεῖνται καὶ ἐξάπτονται, εἰς τὸν τῶν θλων σπερματικὸν λόγον ἀναλαμβάνονμεναι, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον χώραν ταῖς προσσυνοικιζομέναις παρέχουσι. Τοῦτο δ' ἂν τις ἀποκρίναιτο ἐφ' ὑποθέσει τοῦ τὰς ψυχὰς διακρίνειν. Χρὴ δὲ μὴ μόνον ἐνθυμεῖσθαι τὸ πλῆ-

justum aut communioni utile sit : his similia tantum esse oportet, non quod gratum aut gloriosum videtur.

13. Ratione praeditus es? — sum. — Cur igitur ea non uteris? nam si haec facit, quod suum est, quid aliud desideras?

14. Substitisti ut pars; evanesces in eum, qui te generavit, seu potius recipieris in ejus rationem seminalem per mutationem.

15. Multae thuris glebulae in eandem aram, alia citius, alia tardius, decidunt : nihil autem interest.

16. Intra decem dies Deus videberis iis, quous nunc bestia ac simia, si ad decreta cultumque mentis redieris.

17. Ne ut qui millia annorum victurus sit; fatum impendet; dum vivis, dum licet, fac bonus fias.

18. Quantum negotii lucrabitur, qui non videt, quid alius dixerit, egerit, cogitarit, sed tantum, quid ipse agat, ut justum sit ac pium, aut, * ut Agathonis verbis utar, « noli nigros circumspicere mores, sed per lineam curre rectus nec vagus. »

19. Qui insana famae posthumae admiratione tenetur, non cogitat, unumquemque eorum, qui ejus recordabuntur, per brevi et ipsum esse moriturum; postea rursus etiam hunc, qui illum exceperit, donec omnis memoria per eos, qui * accenduntur et exstinguuntur, progrediens prorsus exstinguatur. Fac autem, et illos, qui tui meminerint, immortales fore, et immortalē tui memoriam, quid igitur hoc ad te? neque dico, quid ad mortuum, sed ad vivum; quid laus, nisi forte dispensationis causa? * Praetermittis enim nunc intempestive donum a natura datum, dum alii alicui rei adhaerescis quam rationi... Reliquum.

20. Quidquid quacunque tandem ratione pulcrum est, id per se pulcrum est, et in se terminatur nec partem sui habet laudem. Igitur certe neque deterius neque melius fit laudando. Atque hoc dico etiam de iis, quae vulgari usu pulcra dicuntur, ut de rebus corporeis et artificum operibus. Quod revera pulcrum, id scilicet laude indigeat? non magis, quam lex; non magis, quam veritas; non magis, quam benevolentia aut verecundia. Ecquid horum idcirco, quod laudatur, pulcrum est, aut eo, quod vituperatur, corrumpitur? Smaragdus enim num se ipso deterior fit, si non laudatur? Quid vero aurum, ebur, purpura, lyra, gladiolus, flosculus, arbuscula?

21. Si permanent animae, quo modo eas ab aeterno capit aer? — Quo modo vero terra capit corpora eorum, qui ab aëre tam immenso sepulti sunt? Quemadmodum enim hic corporum, postquam ad certum quoddam tempus permanerunt, mutatio et dissolutio aliis cadaveribus locum dat; sic animae, quae in aerem transferuntur, postquam aliquamdiu perstiterunt, mutantur et funduntur et succenduntur, in seminalem universitatis rationem receptae, eoque pacto iis, quae in easdem sedes recipiuntur, locum faciunt. Hoc igitur aliquis respondere possit posito hoc, animas pertinere. Neque vero solum reputanda est multitudo corporum

ρος τῶν θαπτομένων οὕτως σωμάτων, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ἐκάστης ἡμέρας ἐσθιομένων ζώων ὑφ' ἡμῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων. Ὅσος γὰρ ἀριθμὸς καταναλίσκεται καὶ οὕτως πως θάπτεται, ἐν τοῖς τῶν τρεφομένων σώμασι; καὶ ὅμως δέχεται ἡ γῆ αὕτη, διὰ τὰς ἐξαιματώσεις, διὰ τὰς εἰς τὸ ἀερώδες ἢ πυρώδες ἀλλοιώσεις.

Τίς ἐπὶ τούτου ἡ ἱστορία τῆς ἀληθείας; διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικόν, καὶ εἰς τὸ αἰτιώδες.

κβ'. Μὴ ἀποβρέμεσθαι· ἀλλ' ἐπὶ πάσης ὁρμῆς τὸ δίκαιον ἀποδιδόναι, καὶ ἐπὶ πάσης φαντασίας σώζειν τὸ καταληπτικόν.

κγ'. Πᾶν μοι συναρμύζει, ὃ σοι εὐάρμοστόν ἐστιν, ὦ κόσμε. Οὐδὲν μοι πρόωρον, οὐδὲ ὀψιμον, τὸ σοι εὐχαίρον. Πᾶν μοι καρπὸς, ὃ φέρουσιν αἱ σαὶ ὄραι, ὃ ῥύσις· ἐκ σοῦ πάντα, ἐν σοὶ πάντα, εἰς σέ πάντα. Ἐκεῖνος μὲν φησὶ· « Πόλι φίλη Κέκροπος· σὺ δὲ οὐκ ἔρις· » ὦ πόλι φίλη Διός; »

κδ'. Ὅλγα πρῆσσε, φησὶν, εἰ μέλλεις εὐθυμήσειν· μήποτε ἄμεινον τὸ τἀναγκαῖα πράσσειν, καὶ ὅσα δὲ τοῦ ῥύσει πολιτικοῦ ζώου λόγος αἰρεῖ, καὶ ὡς αἰρεῖ. Τούτου γὰρ οὐ μόνον τὴν ἀπὸ τοῦ καλῶς πράσσειν εὐθυμῖαν εἶρει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ὀλγα πράσσειν. Τὰ πλεῖστα γὰρ, ὧν λέγομεν καὶ πράσσομεν, οὐκ ἀναγκαῖα ὄντα, ἐάν τις περιέλῃ, εὐσκολώτερος καὶ ἀταρκετότερος ἔσται. Ὅθεν δεῖ καὶ παρ' ἑκάστα ἑαυτὸν ὑπομνήσκειν, μὴ τι τοῦτο οὐ τῶν ἀναγκαίων; Δεῖ δὲ καὶ μόνον πράξεις τὰς μὴ ἀναγκαῖας περιαιρεῖν, ἀλλὰ καὶ φαντασίας· οὕτως γὰρ οὐδὲ πράξεις παρέλκουσαι ἐπακολουθήσουσι.

κε'. Πείρασον, πῶς σοι χωρεῖ καὶ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου βίος, τοῦ ἀρεσκομένου μὲν τοῖς ἐκ τῶν ὧν ἀπνευμονέμενος, ἀρκουμένου δὲ τῇ ἰδίᾳ πράξει δικαίᾳ καὶ διαθέσει εὐμενεῖ.

κς'. Ἐώρκαας ἐκεῖνα; Ἴδε καὶ ταῦτα. Σεαυτὸν μὴ τάρασσε· ἀπλῶσον σεαυτὸν. Ἀμαρτάνει τις; ἐαυτῷ ἁμαρτάνει. Συμβέβηκέ σοι τι; καλῶς· ἐκ τῶν ὧν ἀπ' ἀρχῆς σοι συγκαθεύμαρτο, καὶ συνεκλώβετο πᾶν τὸ συμβαῖνον. Τὸ δ' ὅλον, βραχὺς δὲ βίος· κερδαντέον τὸ παρὸν σὺν εὐλογιστίᾳ καὶ δίκῃ. Νῆφε ἐνεμμένος.

κζ'. Ἦτοι κόσμος διατεταγμένος, ἢ κυκεὼν, συμπεριρρημένος μὲν, ἀλλὰ κόσμος. Ἦ ἐν σοὶ μὲν τις κήρυξ ὑφίστασθαι δύναται; ἐν δὲ τῷ παντὶ ἀκοσμία; καὶ ταῦτα οὕτως πάντων διακεκριμένων καὶ διακεχυμένων καὶ συμπαθῶν.

κη'. Μέλαν ἦθος, θῆλυ ἦθος, περισκελές ἦθος, θηρώδες, βροσχηματώδες, παιδαριώδες, βλακικόν, κίβδηλον, βωμολόχον, καπηλικόν, τυραννικόν.

κθ'. Εἰ ξένος κόσμου, ὃ μὴ γνωρίζων τὰ ἐν αὐτῷ ὄντα, οὐχ ἤττον ξένος, καὶ ὃ μὴ γνωρίζων τὰ γινόμενα. Φυγὰς, ὃ φεύγων τὸν πολιτικὸν λόγον· τυρώς, ὃ καταμύων τῷ νοερῷ ὁμματι· πτωχός, ὃ ἐνδεὲς ἑτέρου, καὶ μὴ πάντα ἔχων παρ' ἑαυτοῦ τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. Ἀπόστημα κόσμου, ὃ ἀφίστα-

sic sepulcorum, sed etiam aliorum animalium, quæ quotidie comeduntur et a nobis et ab aliis animantibus : quantus enim numerus consumitur et hoc modo quasi sepelitur in corporibus eorum, qui iis aluntur? et tamen ea regio illa recipit, dum partim in sanguinem, partim in aeriam igneamve materiam mutantur.

Quamnam hac in re veritatis explorandæ ratio? Divisio in materiam et formam.

22. Noli divagari, sed in omni agendi impetu id quod justum est præsta, et in omni viso tene id quod comprehendendi potest.

23. Quidquid tibi bene convenit, Munde, id mihi convenit : nihil mihi immaturum, nihil serum, quod tibi tempestivum. Quidquid tuæ, Natura, ferunt Horæ, mihi fructus; ex te omnia, in te omnia, ad te omnia. Ille ait : « O cara civitas Cecropis! » tune : « O cara civitas Jovis! » inquires?

24. « Pauca age, » inquit ille, « si vis tranquillo animo esse! » Nescio an melius sit « necessaria » agere omniaque ea, quæ ratio animalis socialis exigit eoque modo, quo exigit. Hoc enim non solum animi tranquillitatem affert, quæ a bene agendo gignitur, sed etiam eam, quæ a pauca agendo oritur. Si quis enim plurima eorum, quæ dicimus et facimus, utpole non necessaria, sustulerit, et otiosior erit et minus turbatus. Quare oportet in singulis se ipsum comonefacere, numquid hæc sint ex iis, quæ non necessaria sunt. Oportet nos autem non solum actiones non necessarias tollere, verum etiam visa : nam sic neque actiones supervacaneæ subsequuntur.

25. Fac periculum, quomodo tibi procedat vita boni hominis, ejus, qui iis, quæ ex universitate rerum ipsi attribuantur, contentus est atque in justa sua actione et benevola mentis affectione acquiescit.

26. Vidisti illa? Vide etiam hæc : te ipsum ne conturbes; simplicem te redde. Peccat aliquis? sibi ipsi peccat. Accidit tibi aliquid? bene habet; ex rerum universitate tibi inde ab initio erat destinatum et quasi nendo connexum id quod accidit. Summa eo redit : brevis vita; lucrandum quod instal tempus considerate et juste agendo; sobrius esto in animo remittendo.

27. Aut consilio dispositus mundus, aut cinnus, fortuito congestus, at mundus tamen; an vero fieri potest, ut in te mundus consistat, in universitate rerum autem mera confusio? præsertim omnibus sic discretis et diffusis et tamen consentientibus!

28. Nigri mores, effeminati mores, præfracti mores, belluini, pecuini, pueriles, stolidi, subdoli, scurriles, perfidi, tyrannici.

29. Si peregrinus mundi is est, qui ignorat ea, quæ in mundo sunt, non minus peregrinus etiam is est, qui ignorat, quæ fiunt : profugus, qui rationem civilem fugit; cæcus, qui mentis oculos clausos habet : egenus, qui alius indiget neque in se habet, quibus ad vitam opus est : abscessus mundi, qui abscedit seseque a naturæ communis

μενος καὶ χωρίζων ἑαυτὸν τοῦ τῆς κοινῆς φύσεως λόγου, διὰ τοῦ δυσαρρεστῆν τοῖς συμβαίνουσιν· ἐκείνη γὰρ φέρει τοῦτο, ἥ καὶ σὲ ἤνεγκεν· ἀπόσχισμα πόλεως, ὃ τὴν ἰδίαν ψυχὴν τῆς τῶν λογικῶν ἀποσχίζων, μιᾶς οὐσης.

λ'. Ὁ μὲν χωρὶς χιτῶνος φιλοσοφεῖ, ὃ δὲ χωρὶς βιβλίου· ἄλλος οὗτος ἡμίγυμνος. Ἄρτους οὐκ ἔχω, φησί, καὶ ἐμμένω τῷ λόγῳ. — Ἐγὼ δὲ τροφὰς τὰς ἐκ μαθημάτων οὐκ ἔχω, καὶ ἐμμένω.

λα'. Τὸ τεχνίον, ὃ ἐμαθες, φιλεῖ, τούτῳ προσαναπαύου· τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦ βίου διέξελλε, ὥς θεοῖς μὲν ἐπιτετροφός τὰ σεαυτοῦ πάντα ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, ἀνθρώποις δὲ μηδενὸς μῆτε τύραννον μῆτε δούλον ἑαυτὸν καθιστάς.

λβ'. Ἐπινόησον, λόγου χάριν, τοὺς ἐπὶ Οὐεσπασιανῶν καιροὺς, ὅφει ταῦτα πάντα· γαμοῦντας, παιδοτροφοῦντας, νοσοῦντας, ἀποθνήσκοντας, πολεμοῦντας, ἐορτάζοντας, ἐμπορευομένους, γεωργοῦντας, κολακεύοντας, αὐθαδιζομένους, ὑποπτεύοντας, ἐπιβουλεύοντας, ἀποθανεῖν τινας εὐχομένους, γογγύζοντας ἐπὶ τοῖς παροῦσιν, ἐρώντας, θησαυρίζοντας, ὑπατείας, βασιλείας ἐπιθυμοῦντας. Οὐκοῦν ἐκεῖνος μὲν ὃ τούτων βίος οὐκ ἔτι οὐδαμοῦ. Πάλιν ἐπὶ τοὺς καιροὺς τοὺς Τραϊανῶν μετέβηθι· πάλιν τὰ αὐτὰ πάντα. Τέθνηκε ἀκεῖνος ὁ βίος. Ὁμοίως καὶ τὰς ἄλλας ἐπιγραφὰς χρόνων καὶ ὧν ἐθνῶν ἐπιθεώρει, καὶ βλέπε, πόσοι κατενταθέντες μετὰ μικρὸν ἔπεσον, καὶ ἀνελύθησαν εἰς τὰ στοιχεῖα. Μάλιστα δὲ ἀναπολητέον ἐκεῖνους, οὓς αὐτοὺς ἔγνωσ κενὰ στωμένους, ἀφέντας ποιεῖν τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν, καὶ τούτου ἀπρίξ ἔχεσθαι, καὶ τούτῳ ἀρκεῖσθαι. Ἀναγκαῖον δὲ ᾧδε τὸ μεμνησθαι, ὅτι καὶ ἡ ἐπιστροφή καθ' ἑκάστην πρῆξιν ἀξίαν ἔχει καὶ συμμετρίαν. Οὕτως γὰρ οὐκ ἀποδυσπετήσεις, ἐὰν μὴ ἐπὶ πλεόν, ἢ προσέκη, περὶ τὰ ἐλάσσω καταγίνῃ.

λγ'. Αἱ πάλαι συνθήκας λέξεις, γλωσσήματα νῦν οὕτως οὖν καὶ τὰ δνόματα τῶν πάλαι πολυσημῶν, νῦν τρόπον τινὰ γλωσσήματά ἐστι, Κάμιλλος, Κάισων, Οὐόλεσος, Λεοννάτος, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ Σκιπίων, καὶ Κάτων, εἴτα καὶ Αὐγουστος, εἴτα καὶ Ἀδριανός, καὶ Ἀντωνῖνος. Ἐξίτηλα γὰρ πάντα καὶ μυθώδη ταχὺ γίνεται· ταχὺ δὲ καὶ παντελὴς λήθη κατέχρυσεν. Καὶ ταῦτα λέγω ἐπὶ τῶν θαυμαστώως πως λαμψάντων. Οἱ γὰρ λοιποὶ ἅμα τῷ ἐκπνεῦσαι, « αἵστοι, ἄπυστοι. » Τί δὲ καὶ ἐστὶν ὅλων τὸ ἀείμνηστον; ὅλον κενόν. Τί οὖν ἐστὶ, περὶ ὃ δεῖ σπουδὴν εἰσφέρεισθαι; ἐν τούτῳ, διάνοια δικαία, καὶ πράξεις κοινωνικαί, καὶ λόγος, ὅςος μήποτε διαφεύσασθαι, καὶ διάθεσις ἀσπαζομένη πᾶν τὸ συμβαῖνον, ὥς ἀναγκαῖον, ὥς γνῶριμον, ὥς ἀπ' ἀρχῆς τοιαύτης καὶ πηγῆς ῥέον.

λδ'. Ἐκὼν σεαυτὸν τῇ Κλωθῷ συνεπιδίδου, παρέχων συνήσai, ὅς τις οἷα ποτε πράγμασι βούλεται.

λε'. Πᾶν ἐφῆμερον, καὶ τὸ μνημονεύον, καὶ τὸ μνημονεύόμενον.

λς'. Θεώρει διηνεχῶς πάντα κατὰ μεταβολὴν γι-

ratione sejungit eo, quod iis, quæ eveniant, offendit illa enim hoc fert, quæ te quoque tulit : avulsus a civitate, qui suam animam ab anima ratione præditorum, una, avellit.

30. Hic sine tunica philosophatur, ille sine libro, tertius seminudus. « Pane careo, » inquit, « et tamen ratione persisto. » Ego vero victum ex disciplinis quaero et tamen persisto.

31. Artem, quam didicisti, diligo et in ea acquiesco, quod autem vitæ super est, id ita exigo, ut qui omnia ex toto animo commiseris, neque ullius hominis dominum aut servum te præbeto.

32. Cogita, verbi gratia, tempora sub Vespasiani imperio acta, et videbis hæc omnia : homines matrimonia inopes, liberos alentes, morbis laborantes, morientes, milites, festa celebrantes, negotiantes, agros colentes, adulares insolenter se gerentes, suspicantes, insidiantes, mortuorum exoptantes, murmurantes de præsentis re statu, amori indulgentes, thesauros colligentes, consulatum imperium affectantes : nusquam profecto amplius eorum vita. Rursus ad Trajani tempora transi : rursus eadem omnia ; hæc quoque vita interiit. Similiter et jam a quasi titulos sepulcrales temporum totarumque gentium contemplare et vide, quam multi eorum, post summum virium contentionem, paulo post occiderint et in elementa dissoluti sint. Potissimum autem ruminandi sunt ii, qui ipse novisti rebus vanis distractos id agere neglexisse, qui propriæ eorum constitutioni conveniebat, huic firmiter hærescere, hoc contentos esse. Necesse autem est, habere illius memineris, diligentiam in singulis actionibus collocandam suam ac propriam habere dignitatem ac meritam. Ita enim fiet, ut non omnem spem abicias, quod non plus quam par est in rebus minoribus versatus fueris.

33. Vocabula olim usitata, nunc glossemata. Ita igitur nomina quoque eorum, qui olim longe clarissimi fuerunt, nunc quodammodo glossemata sunt, Camillus, Cæsar, Titus, Leonnatus ; paulo post etiam Scipio et Cato : postea Augustus quoque ; postea etiam Hadrianus et Antoninus. Evanida enim omnia et cito in fabulas abeunt, cito per oblivione obruuntur. Atque hoc dico de iis, qui admirabili quodammodo splenduerunt. Reliqui enim, simul atque exspirarunt, « ignoti nec fando auditi. » Quid autem æterna memoria? nil nisi vanitas. Quid igitur est, in quo studium collocari oportet? Hoc unum, mens justa et animus communione accommodatus et sermo mendacii expulsi et animi adfectio prompta ad amplectendum quidquid contingit ut necessarium, ut familiare, ut ab ejusmodi principibus et fonte promanans.

34. Parcæ sponte te præbe, permittens, ut te quibusque tandem libuerit rebus innodare neceat.

35. Unius diei et quod commemorat et quod commemorat.

36. Continuo contemplare, omnia mutatione fieri,

όμενα καὶ ἐθίζου ἐννοεῖν, ὅτι οὐδὲν οὕτως φιλεῖ ἡ τῶν
βίων φύσις, ὥς τὸ τὰ ὄντα μεταβάλλειν, καὶ ποιεῖν νέα
ἕμια. Σπέρμα γὰρ τρόπον τινὰ πᾶν τὸ ὄν τοῦ ἐξ
αὐτοῦ ἐσόμενου. Σὺ δὲ μόνα σπέρματα φαντάζῃ τὰ
εἰς γῆν ἢ μήτραν καταβαλλόμενα· τοῦτο δὲ λίαν ἰδιωτι-
κόν.

λζ'. Ἦδη τεθνήξῃ, καὶ οὐπω οὔτε ἀπλοῦς, οὔτε
ἐπέρχος, οὔτε ἀνυπόκτος τοῦ βλαθῆναι ἂν ἐξωθεν,
οὔτε ὡς πρὸς πάντας, οὔτε τὸ φρονεῖν ἐν μόνῳ τῷ
δικαιοπραγεῖν τιθέμενος.

λη'. Τὰ ἡγεμονικά αὐτῶν διάβλεπε, καὶ τοὺς φρο-
νίμας, ὅα μὲν φεύγουσιν, ὅα δὲ διώκουσιν.

λθ'. Ἐν ἄλλοτρίῳ ἡγεμονικῷ κακὸν σὸν οὐχ ὀφίστα-
ται· οὐδὲ μὴν ἐν τινι τροπῇ καὶ ἐτεροιώσει τοῦ περιέ-
χοντος. Ποῦ οὖν; ὅπου τὸ περὶ κακῶν ὑπολαμβάνον
οἶ ἔστι. Τοῦτο οὖν μὴ ὑπολαμβάνανέτω, καὶ πάντα
ᾧ ἔχει. Κἂν τὸ ἐγγυτάτω αὐτοῦ, τὸ σωματίον, τέ-
μνηται, καίηται, διατυπύσκηται, σήπηται, ὅμως τὸ
ὑπολαμβάνον περὶ τούτων μόριον ἡσυχάζετω· τούτεστι,
κρίνετω, μήτε κακὸν τι εἶναι, μήτε ἀγαθόν, ὃ ἐπίσης
ὄνεται κακῷ ἀνδρὶ καὶ ἀγαθῷ συμβαίνειν. Ὁ γὰρ ***
καὶ τῷ κατὰ φύσιν βιοῦντι ἐπίσης συμβαίνει, τοῦτο οὔτε
κατὰ φύσιν ἔστιν, οὔτε παρὰ φύσιν.

μ'. Ὡς ἐν ζῶον τὸν κόσμον, μίαν οὐσίαν καὶ ψυχὴν
μίαν ἐπέχον, συνεχῶς ἐπινοεῖν· καὶ πῶς εἰς αἴσθησιν
μίαν τὴν τούτου πάντα ἀναοῖδοται· καὶ πῶς ὁρμῇ μιᾷ
πάντα πράσσει· καὶ πῶς πάντα πάντων τῶν γινομένων
συνάττει· καὶ οἷα τις ἡ σύννησις καὶ συμμήρσις.

μα'. Ψυχάριον εἶ, βασταζὼν νεκρὸν, ὡς Ἐπίκτητος
ἔλεγεν.

μβ'. Οὐδὲν ἔστι κακὸν τοῖς ἐν μεταβολῇ γινομένοις·
ὥς οὐδὲ ἀγαθὸν τοῖς ἐκ μεταβολῆς ὑφισταμένοις.

μγ'. Ποταμός τις ἐκ τῶν γινομένων καὶ βεῦμα βίαιον
δ αἰὼν· ἅμα τε γὰρ ὥρθη ἕκαστον, καὶ παρενήνεκται,
καὶ ἄλλο παραρέρεται, τὸ δὲ ἐνεχθῆσεται.

μδ'. Πᾶν τὸ συμβαῖνον οὕτως σύνθεσις καὶ γνώριμον,
ὥς τὸ ῥόδον ἐν τῷ ἔαρι, καὶ ὀπώρα ἐν τῷ θέρει· τοιοῦ-
τον γὰρ καὶ νόσος, καὶ θάνατος, καὶ βλασφημία, καὶ
ἐπιβολή, καὶ ὅσα τοὺς μωροὺς εὐφραίνει, ἢ λυπεῖ.

με'. Τὰ ἐξῆς αἰεὶ τοῖς προηγησαμένοις οἰκειῶς ἐπι-
ρίνεται· οὐ γὰρ οἷον καταρίβησις τίς ἐστιν ἀπρητη-
μέκως καὶ μόνον τὸ κατηναγκασμένον ἔχουσα, ἀλλὰ
συνάρτεια εὐλόγος· καὶ ὥσπερ συντάκταται συντηρσόμε-
νος τὰ ὄντα, οὕτως τὰ γινόμενα οὐ διαδοχὴν ψιλὴν,
ἀλλὰ θαυμαστὴν τινὰ οἰκειότητα ἐμφαίνει.

μζ'. Ἀεὶ τοῦ Ἡρακλείτου μνησθῆναι· ὅτι γῆς θά-
λασσαν, ὕδωρ γενέσθαι, καὶ ὕδατος θάνατος, αἶρα γενέ-
σθαι, καὶ αἶρος πῦρ, καὶ ἐμπάλιν. Μεμνησθῆναι δὲ καὶ
τῷ ἐπιλανθανομένου, ἥ ἡ ὁδὸς αἰεὶ· καὶ ὅτι, ὅ μάλιστα
ἐπηκῶς ὁμιλοῦσι λόγῳ τῷ τὰ ὅλα διοικοῦντι, τούτῳ
ἡζέρονται· καὶ οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυροῦσι, ταῦτα αὐ-
τοῖς ἕνα φαίνεται. Καί, ὅτι οὐ δεῖ ὥσπερ καθεδύοντας
πικρεῖν, καὶ λέγειν· καὶ γὰρ τότε δοκοῦμεν ποιεῖν καὶ

adsuesce intelligere, nihil æque diligere universalis natu-
ram atque ea, quæ sunt, mutare et nova similia efficere :
semen enim quodammodo quidquid est ejus, quod ex eo
oriturum est : tu vero ea tantum semina opinaris, quæ in
terram aut uterum sparguntur; id autem est hominis ad-
modum rudis et imperiti.

37. Jamjam morieris, et nondum firmus nec impertur-
batus es nec liber suspicione, extrinsecus damnum tibi ad-
ferri posse, nec propitius omnibus neque is, qui prudentiam
non nisi in juste agendo positam existimes.

38. Mentis eorum intueri, adeoque prudentissimos, quæ
qualia fugiant, qualia sectentur.

39. In alterius mente malum tuum non situm est, neque
vero in quodam motu aut mutatione ejus, quod te ambit.
Ubi igitur? ubi tibi id est quod de malis opinatur : id igitur
ne opinetur, et omnia bene habent : etiamsi, quod huic
proximum est, corpusculum secetur, uratur, suppuretur,
putrescat, id tamen, quod de istis opinatur, quiescat, hoc
est, judicet nec malum esse nec bonum, quod similiter viro
bono et malo accidere potest : quod enim * ei, qui contra
naturam, et ei, qui secundum naturam vivit, similiter con-
tingit, id neque secundum naturam neque contra naturam
est.

40. Ut unum animal uno corpore et una anima præditum
continuo contemplari mundum : et quomodo in unum
hujusce sensum omnia digerantur; et quomodo uno impetu
omnia agat; et quomodo omnia cum omnibus, quæ fiunt,
ut partes causarum cohæreant, et qualis quidem hic sit
connexus et contextus.

41. Animula es, cadaver gestans, ut Epictetus dicebat.

42. Nil mali est rebus mutationem subeuntibus, ut neque
boni quidquam iis, quæ per mutationem existunt.

43. Fluvius quidem eorum, quæ fiunt, et rapidus torrens
est ævum; simul atque quidquam comparuit, etiam abre-
ptum est, et aliud abripitur et illud inferetur.

44. Quidquid accidit, tam consuetum est et familiare,
quam rosa vere et fructus tempore messis. Ejusdem enim
generis est morbus, et mors, et infamia, et insidiæ, et
omnia, quæ stultos hilares aut tristes reddunt.

45. Subsequentia semper antecedentibus familiari quadam
ratione succedunt : non enim est quasi computatio disjun-
ctim et id tantum quod numerando coactum est continens,
sed connexio rationi consentanea : et quemadmodum ea,
quæ sunt, convenienter sunt ordinata, sic ea, quæ fiunt,
non nudam successionem, sed admirabilem quadam fami-
liaritatē præ se ferunt.

46. Semper Heraclitei meminisse : terræ mortem fieri
aquam, aquæ mortem fieri aerem, aeris ignem, et retro.
Meminisse vero etiam illius, qui, quæ ducat via, obliviscitur
et qua potissimum perpetuo familiariter utantur ratione
rerum universitatem administrante, cum ea eos dissidere,
et, in quæ quotidie incidunt ea ipsis videri peregrina : porro,
non oportere nos instar dormientium agere et loqui, — nam
etiam tum nobis videmur agere et loqui, — neque instar

λέγειν· καὶ ὅτι οὐ δεῖ παῖδας τοκέων, τοῦτ' ἔστι, κατὰ ψιλόν, καθότι παρελθόμενον.

μζ'. Ὡς περ εἰ τις σοι θεῶν εἶπεν, ὅτι αὐρίον τεθνήξῃ, ἢ πάντως γε εἰς τρίτην, οὐκ ἔτ' ἂν παρὰ μέγα ἐποιοῦ, τὸ εἰς τρίτην μᾶλλον, ἢ αὐρίον, εἰ γε μὴ ἐσχάτως ἀγεννῆς εἶ· πόσον γὰρ ἔστι τὸ μεταξύ; οὕτως καὶ τὸ εἰς πολλοστὸν ἔτος μᾶλλον, ἢ αὐρίον, μηδὲν μέγα εἶναι νόμιζε.

μη'. Ἐνοεῖν συνεχῶς, πόσοι μὲν ἱατροὶ ἀποτευνήκασιν, πολλάκις τὰς ὁρῶς ὑπὲρ τῶν ἀρρώστων συσπᾶσαντες· πόσοι δὲ μαθηματικοί, ἄλλων θανάτους, ὥς τι μέγα, προειπόντες· πόσοι δὲ φιλόσοφοι, περὶ θανάτου, ἢ ἀθανασίας, μυρία διατεινόμενοι· πόσοι δὲ ἀριστεῖς, πολλοὺς ἀποκτείναντες· πόσοι δὲ τύραννοι, ἐξουσίᾳ ψυχῶν μετὰ δεινῶν φρουράματός ὥς ἀθάνατοι κεχρημένοι· πόσοι δὲ πόλεις θλαί, ἢ οὕτως εἶπω, τεθνήκασιν, Ἑλίκη, καὶ Πομπήϊοι, καὶ Ἡρκλάνον καὶ ἄλλαι ἀναρίθμητοι. Ἐπιθεὶ δὲ καὶ θσους οἶδας, ἄλλον ἐπ' ἄλλω· ὁ μὲν τοῦτον κηδεύσας, εἴτα ἐξετάθῃ, ὁ δὲ ἐκείνον· πάντα δὲ ἐν βραχεῖ. Τὸ γὰρ ὅλον, κατιδεῖν αἰεὶ τὰ ἀνθρώπινα, ὥς ἐφ' ἡμέρα καὶ εὐτελῆ· καὶ ἐγθές μὲν μυζᾶριον, αὐρίον δὲ τάριχος, ἢ τέφρα. Τὸ ἀχαρισίον οὖν τοῦτο τοῦ χρόνου κατὰ φύσιν διελθεῖν, καὶ ἵλεων καταλῦσαι, ὥς ἂν εἰ ἐλαία πέπειρος γενομένη ἐπιπτεν, εὐφημοῦσα τὴν ἐνεγκοῦσαν, καὶ χάριν εἰδοῦα τῷ φύσαντι δένδριον.

μθ'. Ὅμοιον εἶναι τῇ ἀκρᾷ, ἢ διηνεκῶς τὰ κύματα προσήρσεται· ἡ δὲ ἔσθηκε, καὶ περὶ αὐτὴν κοιμίζεται τὰ φλεγμένανα τοῦ ὕδατος. — « Ἀτυγῆς ἐγὼ, ὅτι τοῦτό μοι συνέβη. — Οὐ μένου·ν· ἀλλ', « Εὐτυχῆς ἐγὼ, ὅτι, τοῦτο μοι συμβεβηκός, ἀλυπος διατελῶ, οὔτε ὑπὸ τοῦ παρόντος θραυσόμενος, οὔτε τὸ ἐπὶ τὸν φοβούμενος. » Συμβῆναι μὲν γὰρ τὸ τοιοῦτο παντὶ ἐδύνατο· ἀλυπος δὲ οὐ πᾶς ἐπὶ τοῦτω ἂν διετέλεσε. Διὰ τί οὖν ἐκεῖνο μᾶλλον ατύχημα, ἢ τοῦτο εὐτύχημα; λέγεις δὲ ὅτι ατύχημα ἀνθρώπου, δὲ οὐκ ἔστιν ἀπότευμα τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου; ἀπότευμα δὲ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναι σοι δοκεῖ, ὁ μὴ παρὰ τὸ βούλημα τῆς φύσεως αὐτοῦ ἔστι; Τί οὖν; τὸ βούλημα μεμάρηκε· μή τι οὖν τὸ συμβεβηκός τοῦτο κωλύσει σε δίκαιον εἶναι, μεγάλῳ βυγον, σῶφρον, ἔμφρον, ἀπρόπτωτον, ἀδιάψευστον, αἰδήμονα, ἐλευθέρον, τᾶλλα, ὣν παρόντων ἡ φύσις ἢ τοῦ ἀνθρώπου ἀπέχει τὰ ἴδια; Μέννησο λοιπὸν ἐπὶ παντὸς τοῦ εἰς λύπην σε προκαγομένου, τούτῳ χρῆσθαι τῷ δόγματι· οὐ γὰρ τοῦτο ατύχημα, ἀλλὰ τὸ φέρειν αὐτὸ γενναίως, εὐτύχημα.

ν'. Ἰδιωτικὸν μὲν, ὅμως δὲ ἀνυστικὸν βοήθημα πρὸς θανάτου καταφρόνησιν, ἢ ἀναπόλησιν τῶν γλίσχρους ἐνοιδιτριψάντων τῇ ζῇ. Τί οὖν αὐτοῖς πλέον, ἢ τοῖς αἰώροις; πάντως πού ποτε κεῖνται, Καδικιανός, Φάβιος, Ἰουλιανός, Λεπίδος, ἢ εἰ τις τοιοῦτος, οἱ πολλοὺς ἐξήνεγκαν, εἴτα ἐξηνέχθησαν· ὅλον, μικρόν ἔστι τὸ διάστημα, καὶ τοῦτο δι' ὅσων, καὶ μεθ' ὧν ἐξαντλούμενον, καὶ ἐν ὧν σωματικῷ; μὴ οὖν ὥς πρᾶγμα.... βλέπε γὰρ ὁπίσω τὸ ἀχανές τοῦ αἰῶνος, καὶ τὸ πρόσω ἄλλο ἀπει-

liberorum parentibus obnoxiorum, quorum est illud : « simpliciter, prout accepimus. »

47. Quemadmodum si quis Deus tibi diceret cras a summum perendie te moriturum, non amplius magni res, perendie potius, quam cras, obire, nisi abjecti esses animi : quantum enim est intervallum? sic quocerto aliquo anno et multis potius, quam crastino die, magnum esse noli existimare.

48. Perpetuo reputare : quam multi medici occubuerunt qui saepe super aegrotis supercilia contraxerant! quot thematici, qui aliorum mortem utrem magnam praedixerunt, quot philosophi, qui de morte et immortalitate acerrime copiosissime disseruerant! quot bellatores, qui multos emerant! quot tyranni, qui vitae necisque potestate libelli cuni fastu tanquam immortales usi erant! quot ut ut ita dicam, emortuae sunt, Helice et Pompeii et Helanum et aliae innumerabiles! Adde quos ipse novisti, alium post alium, postquam hic illius exsequias curavit ipse elatus est, alius alium, atque haec omnia brevi tempore. Summa est : semper humana spectari oportere ut in unum diem durantia et vilia, fieri mucum, cras salsuram aut villam : hoc quod puncti instar obtinet tempus naturae venienter transigere et aequo animo hinc discedere, perire atque oliva maturitatem adepta decideret, genitricem [ram] collaudans arborique gignenti gratias agens.

49. Promontorii instar esse, ad quod fluctus perpetui alliduntur : illud autem consistit et circa se maris aspectu compescit. « O me infelicem, cui hoc acciderit! » Minus vero, sed « O me beatum, qui, quum hoc mihi accideret sine dolore vivam, neque a praesente ictu vulneratus, ne futuri metuens! » Nam tale quid accidere poterat cui sed non quavis, si hoc ei accidisset, dolore vacuus mansisset. Quare igitur illud infortunium potius, quam hoc incitas? Num omnino id infortunium vocas, quo hominis fortuna non frustratur? hominis ne natura frustrari tibi videatur, quod non contra voluntatem naturae ejus sit? Quid igitur? Voluntatem nosti : num igitur id quod tibi accidit, te impedit, quominus justus sis, magnanimus, temperans, pudens, ab assentiendi temeritate alienus, erroris immunus, verecundus, liber ceterisque virtutibus onatus, quae qualia adsunt, natura hominis habet sibi propria? Quod reliquum est, memento in omni re, quae ad dolorem te impellit illius decreti, id non esse infortunium, sed generose ferre esse felicitatem.

50. Plebeium quidem, emcax tamen est adjumentum mortem contemendam, memoria recolere eos qui videntur pertinaciter inhasere. Quid igitur plus est iis, quam imitatur defunctis? Omnino alicubi jacent Crecidianus, Fabius Julianus, Lepidus aut si quis alius ejus generis est, quum multos extulissent, et ipsi elati sunt? Omnino parvum est intervallum, idque per quot casus et cum qui hominibus et quali in corpusculo exantlatum. Ne igitur quasi magnum aliquid.... Considera enim praeteritam immensitatem, futuri itidem aliam immensitatem! in

ον. Ἐν δὲ τούτῳ, τί διαφέρει ὁ τριήμερος τοῦ τριμήνου;

ἢ Ἐκ τὴν σύντομον αἰεὶ τρέχει σύντομος δὲ ἡ πρὸ φύσιν ὥστε κατὰ τὸ ὑγιέστατον πᾶν λέγειν καὶ πειπνῆναι. Ἀπαλλάσσει γὰρ ἡ τοιαύτη πρόθεσις κόπον, καὶ στρατείας, καὶ πάσης οἰκονομίας, καὶ κομιδῆς.

BIBAION E.

Ὁ ἄνθρωπος, ὅταν δυσόκνωσ ἐξεγείρῃ, πρόχειρον ἔστω, καὶ ἀνθρώπου ἔργον ἐγείρομαι· τί οὖν δυσκολαίνω, ἀπερῶμαι ἐπὶ τὸ ποιεῖν, ὧν ἕνεκεν γέγονα, καὶ ὧν μεν προῆμαι εἰς τὸν κόσμον; ἢ ἐπὶ τούτῳ κατεσκευάσθαι, ἵνα κατακείμενος τοῖς στρωματίοις ἐμαυτὸν ἴδω; — Ἀλλὰ τούτου ἥδιον. — Πρὸς τὸ ἥδισθαι ἐν γήρῳ; ὁλως δὲ οὐ πρὸς ποιεῖν, ἢ πρὸς ἐνέργειαν; εὐδαιμονίας τὰ φυτάρια, τὰ στρουθάρια, τοὺς μύρμηκας, καὶ ἀράχνας, τὰς μελίσσας τὸ ἴδιον ποιούσας, τὸν καθ' ἑαυτὸν συγκοσμοῦσας κόσμον; ἔπειτα σὺ οὐ θέλεις τὰ ἀνθρώπων ποιεῖν; οὐ τρέχεις ἐπὶ τὸ κατὰ τὴν σὴν φύσιν; — Ἀλλὰ δεῖ καὶ ἀναπαύεσθαι. — Δεῖ ἔδωκε μέντοι ἀπὸ τοῦ μέτρα ἡ φύσις ἔδωκε [μέντοι] καὶ τοῦ ἐσθίειν ἀπὸ τοῦ καὶ θῶμας σὺ ὑπὲρ τὰ μέτρα, ὑπὲρ τὰ ἀρκεῖται προχωρεῖς ἐν ταῖς πράξεσι δὲ οὐκ ἔτι, ἀλλ' ἐντὸς τοῦ ἵστατο. Οὐ γὰρ φιλεῖς σεαυτὸν. Ἐπεὶ τοι καὶ πικρὸν ἄν σου, καὶ τὸ βούλημα ταύτης ἐφίλεις. Ἀλλ' ἵνα τίς τέρας ἑαυτῶν φιλοῦντες, συγκατατῆχονται καὶ αὐτὰς ἔργοις, ἄλονται καὶ δσιτοὶ σὺ (δὲ) τὴν σὴν σὴν σεαυτοῦ ἔλασσον τιμῆς, ἢ ὁ τορνευτὴς τὴν ποταμὸν, ἢ ὁ ὄρηστης τὴν ὄρητικὴν, ἢ ὁ φιλάργυρος τὸ ἀργύριον, ἢ ὁ κενόδοξος τὸ δοξάριον. Καὶ οὗτοι, ὑπερκαθῶσιν, οὔτε φαγεῖν, οὔτε κοιμηθῆναι θέλουν μέλλον, ἢ ταῦτα συναυξάνει, πρὸς ἃ διαφέρονται, καὶ ἢ αἱ κοινωνικαὶ πράξεις εὐτελέστεραι φαίνονται, καὶ ἵστανται σπουδῆς ἀξίαι;

3. Ὡς εὐκὸλον ἀπόσπασθαι καὶ ἀπαλεῖψαι πᾶσαν πειπνῆναι [τὴν] ὀχληράν, ἢ ἀνοίκειον, καὶ εὐθὺς ἐν ταυτῇ εἶναι.

4. Ἄξιον ἑκτὸν κρίνε παντὸς λόγου καὶ ἔργου τοῦ πρὸ φύσιν καὶ μὴ σε παρειπάτω ἢ ἐπακολουθοῦσά σοι μέμψις, ἢ λόγος, ἀλλὰ, εἰ καλὸν πεπρᾶχθαι, ἢ ἴσθαι, μὴ σεαυτὸν ἀπαΐξω. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἴδιον περὶ τὴν ἑαυτοῦ ἔχουσι, καὶ ἰδίᾳ ὁρμῇ χρῶνται ἢ σὺ μὴ περὶ τὴν κοινὴν, ἀλλ' εὐθεῖαν πέραινε, ἀκολουθῶν τῇ φύσει καὶ τῇ κοινῇ· μία δὲ ἀμφοτέρων τούτων [ἡ] ὁδός.

5. Περιέομαι διὰ τῶν κατὰ φύσιν, μέχρι πεσὼν ἀπὸ τοῦ ποιεῖν, ἀναπονεύσας μὲν τούτῳ, ἐξ οὗ καθ' ἑαυτὸν ἀναπνέω, πεσὼν δὲ ἐπὶ τούτῳ, ἐξ οὗ καὶ τὸ πρὸ φύσιν ὁ πατήρ μου συνέλεξε, καὶ τὸ αἱμάτιον ἡ μήτηρ καὶ τὸ γαλάκτιον ἡ τροφός· ἐξ οὗ καθ' ἡμέραν πάλιν ἵται βόσχομαι, καὶ ἀρδεύομαι, ὃ φέροι με πάλιν, καὶ εἰς τὰ αὐτὰ ἀποχρῶμενον αὐτῷ.

6. Διαιτῶντά σου οὐκ ἔχουσι θαυμάσαι. Ἔστω

vero quid differt, qui triduum vixit, ab eo, qui per tria hominum sæcula vitam extraxit?

51. Ad compendiarium semper fac curras: compendiarium autem, quæ secundum naturam est, ita ut ad sanissimam rationem quicquid loquaris et facias. Tale enim propositum te molestiis liberabit et militia et omni dissimulatione et vafricitie.

LIBER V.

1. Mane, quum gravatim expergisceris, promptum sit hoc: ad hominis opus expergiscor: quid igitur moleste fero, quod pergo ad ea agenda, quorum causa natus sum, quorum causa in mundum veni? an vero ad hoc natus sum, ut in stragulis decumbens me foveam. « At hoc magis delectat. » — Ad delectationem igitur natus es, non ad agendum seu opus faciendum? Videsne arbusculas, passerculos, formicas, araneas, apes, quum quod sui officii est, faciant, suum exornantes mundum? itane tu ea, quæ hominum sunt, facere recusas? non properas ad id, quod secundum tuam naturam est? — « Verum etiam quiete opus est. » — Est; dedit tamen etiam huius mensuram natura; dedit item mensuram edendi ac bibendi; et tu tamen ultra mensuram, ultra ea, quæ sufficiunt, progredieris; in agendo autem non ulterius, sed intra id, quod fieri potest: nam te ipsum non diligis; alioquin etiam naturam tuam ejusque voluntatem diligeres. Atque ii quidem, qui artes suas diligunt, earum operibus intabescunt, illoti et impransi; tu naturam tuam minoris facis, quam tornator tornariam, quam saltator saltandi artem, quam avarus argentum, quam ambitiosus gloriolam. Etiam hi, ubi his addicti sunt, neque cibum nec somnum magis capere expetunt, quam ea amplificare, quæ ipsos delectant; tibi autem actiones ad societatem pertinentes viliores esse videntur et minore studio dignæ?

2. Quam facile, amoliri et abstergere visum quodvis vel molestiam excitans vel societati repugnans, et statim in summa tranquillitate esse.

3. Dignum te habeto quovis sermone et opere naturæ conveniente, neque te avertat quæ sequatur quorundam vituperatio aut sermo, si factu dictuve pulcrum est, noli te eo indignum judicare: illi enim sua utuntur mente suoque ducuntur impetu; hac tu noli circumspicere, sed recta perge, naturæ et propriæ et communi obsequens: una et eadem utriusque via.

4. Proficiscor per ea, quæ secundum naturam sunt, donec occumbens requiescam, in id animam exspirans, unde quotidie spiritum haurio et in id cadens, unde pater semen collegit, sanguinem mater, nutritrix lac; unde ex tot annis pascor et potor, quod me fert calcantem eoque ad tot res abutentem.

5. Ingenii tui acumen non est, quod admirentur. Sit

ἀλλὰ ἕτερα πολλά, ἐφ' ὧν οὐκ ἔχεις εἰπεῖν, « Οὐ γὰρ πέφυκα. » Ἐκεῖνα οὖν παρέχου, ἅπερ ὅλα ἐστὶν ἐπὶ σοὶ, τὸ ἀκίδδηλον, τὸ σεμνόν, τὸ φερέπον, τὸ ἀφιλήδονον, τὸ ἀμεμψίμοιρον, τὸ ὀλιγοδῆες, τὸ εὐμενές, τὸ ἐλευθέρων, τὸ ἀπέρισσον, τὸ ἀφλύαρον, τὸ μεγαλεῖον. Οὐκ αἰσθάνῃ, πόσα ἤδη παρέχεσθαι δυνάμενος, ἐφ' ὧν οὐδεμία ἀφυΐας καὶ ἀνεπιτηδεύτητος πρόφασις, ὅμως ἔτι κάτω μένεις ἐκῶν; ἢ καὶ γογγύζειν, καὶ γλισχροῦεσθαι, καὶ κολακεύειν, καὶ τὸ σωματίον καταιτιᾶσθαι, καὶ ἀρεσκευέσθαι, καὶ περπερεύεσθαι, καὶ τοσαῦτα ριπαῖζεσθαι τῇ ψυχῇ, διὰ τὸ ἀφυῶς κατεσκευάσθαι, ἀναγκάζῃ; Οὐ μὰ τοὺς θεοὺς! Ἀλλὰ τούτων μὲν πάλαι ἀπηλλάχθαι ἐδύνασο· μόνον δὲ, εἰ ἄρα, ὡς βραδύτερος, καὶ ὑσπα παρακολουθητότερος καταγινώσκεισθαι καὶ τοῦτο δὲ ἀσκητέον, μὴ παρενθυμούμενῳ, μηδὲ ἐμφιληδούντῃ τῇ νουθεσίᾳ.

ζ'. Ὁ μὲν τις ἐστίν, ὅταν τι δεξιὸν περὶ τινα πράξῃ, πρόχειρος καὶ λογίσασθαι αὐτῷ τὴν χάριν. Ὁ δὲ πρὸς τοῦτο μὲν οὐ πρόχειρος, ἀλλῶς μέντοι παρ' ἑαυτῷ, ὡς περὶ χρωστού διανοεῖται, καὶ οἶδεν, ὃ πεποίηκεν. Ὁ δὲ τις τρόπον τινὰ οὐδὲ οἶδεν, ὃ πεποίηκεν· ἀλλὰ ὁμοίος ἐστὶν ἄμπελῳ βότρυν ἐνεγκούσῃ, καὶ μηδὲν ἄλλο προσεπιζητούσῃ, μετὰ τὸ ἅπαξ τὸν ἴδιον καρπὸν ἐνηγοῦναι. Ἰπποὺς δρᾶμῶν, κύων ἰχθυήσας, μέλισσα μέλι ποιήσασα, ἄνθρωπος δ' εὖ ποιήσας, οὐκ ἐπιβοᾶται, ἀλλὰ μεταβαίνει ἐφ' ἕτερον, ὡς ἄμπελος ἐπὶ τὸ πάλιν ἐν τῇ ὥρᾳ τὸν βότρυν ἐνεγκεῖν. — Ἐν τούτοις οὖν δεῖ εἶναι, τοῖς τρόπῳ τινὰ ἀπαρκαλουθήτως αὐτὸ ποιοῦσι; — Ναί. — Ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο δεῖ παρακολουθεῖν· ἴδιον γὰρ (φησὶ) τοῦ κοινωνικοῦ, τὸ αἰσθάνεσθαι, ὅτι κοινωνικῶς ἐνεργεῖ, καὶ νῆ Δία, βούλεσθαι καὶ τὸν κοινωνὸν αἰσθῆσθαι. — Ἀληθὲς μὲν ἐστίν, ὃ λέγεις· τὸ δὲ νῦν λεγόμενον παρεκδέχῃ· διὰ τοῦτο ἔσῃ εἰς ἐκείνων, ὧν πρότερον ἐπεμνήσθην· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι λογικῇ τινι πιθανότητι παράγονται. Ἐὰν δὲ θελήσῃς συνειναι, τί ποτὲ ἐστὶ τὸ λεγόμενον, μὴ φοβοῦ, μὴ παρὰ τοῦτο παραλίπῃς τι ἔργον κοινωνικόν.

ζ'. Εὐχὴ Ἀθηναίων, « Ὑσον, ὦ φίλε Ζεῦ, κατὰ τῆς ἀρούρας τῆς Ἀθηναίων καὶ τῶν πεδίων. » Ἦτοι οὐ δεῖ εὐχεσθαι, ἢ οὕτως, ἀπλῶς καὶ ἐλευθέρως.

η'. Ὅποιόν τι ἐστὶ τὸ λεγόμενον, ὅτι « Συνέταξεν ὁ Ἀσκληπιὸς τούτῳ ἱππασίαν, ἢ ψυχρολουσίαν, ἢ ἀνυποδησίαν· » τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ, « Συνέταξε τούτῳ ἢ τῶν ὄλων φύσις νόσον, ἢ πῆρσιν, ἢ ἀποβολήν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. » Καὶ γὰρ ἐκεῖ τὸ « Συνέταξε, » τοιοῦτόν τι σημαίνει, ἔταξε τούτῳ τοῦτο, ὡς κατὰλληλον πρὸς ὑγίειαν· καὶ ἐνταῦθα τὸ συμβαίνειν ἐκάστῳ τέτακται πῶς αὐτῷ κατὰλληλον πρὸς τὴν εἰμαρμένην. Οὕτως γὰρ καὶ « συμβαίνειν » αὐτὰ ἡμῖν λέγομεν, ὡς καὶ τοὺς τετραγώνους λίθους ἐν τοῖς τεύχεσιν, ἢ ταῖς πυραμίσι, « συμβαίνειν » οἱ τεχνῖται λέγουσι, συναρμόζοντες ἀλλήλοις τῇ ποιᾷ συνθέσει. Ὅλος γὰρ ἁρμονία ἐστὶ μία. Καὶ ὥσπερ ἐκ πάντων τῶν σωμάτων ὁ κόσμος τοιοῦτον σῶμα συμπληροῦται, οὕτως ἐκ πάντων τῶν αἰτίων ἢ

ita; verum multa alia sunt, ad quæ te natura aptum esse, negare non possis: hæc igitur præsta, quæ tota in tua sunt potestate, sinceritatem, gravitatem, laborum tolerantiam, voluptatibus abstinere, de sorte non queri, paucis indigere, benevolum esse, liberum, a luxuria, nugis et magnificentia alienum. Sentisne, ad quam multa præstanda viribus pollens, ita ut, quin habilis aptusque sis, nihil sit, quod causeris, tamen adhuc infra ea sponte consistas? Num etiam murmurare et tenacem esse et adulari et corpusculum incusare et assentari et te ostentare et tot res animo volutare per naturalem ingenii hebetudinem cogaris? Non, per Deos; non; sed his omnibus jam pridem liber esse potuisti, et tantum, si modo, propter ingenii tarditatem et hebetudinem notari. Verum etiam in hoc te exerce, nec tarditatem illam negligens neque in ea tibi placens.

6. Alius simul atque gratum alicui aliquid fecit, promptus est ad beneficium illi in accepta referendum; alius ad id non promptus est, ceterum tamen apud se ut de debitore cogitat et novit, quod fecit: alius quodammodo ne novit quidem, quod fecit, sed similis est viti, quæ uvam protulit et nihil præterea appetit, postquam semel fructum suum genuit. Ut equus, qui currit; ut canis, qui feras investigavit; ut apis, quæ mel confecit, ita homo qui bene fecit, non clamore rem extollit, sed ad aliud transit, ut vitis ad uvam iterum suo tempore gignendam. — Inter hos igitur esse oportet, qui quodammodo, quod agunt, ipsi nesciunt? — Oportet. — At hoc ipsum intelligere fas est: nam proprium est (inquit) illius, qui ad communionem natus est, ut sentiat, se quemadmodum societatis amantem decet agere, immo etiam velit, ut socius id sentiat. — Verum quidem est, quod dicis, sed hoc dictum non recte accipis; hinc unus eris ex iis, quorum antea mentionem feci: nam hi quoque rationali quadam probabilitate ducuntur. Quod si intelligere volueris, quid tandem hoc dictum sibi velit, noli timere, ne hac de causa quidquam, quod societati prodest, prætermittas.

7. Votum Atheniensium: « Pluviam, pluviam da, care Jupiter, arvis et pratis Atheniensium! » aut non oportet precari, aut sic, simpliciter et ingenue.

8. Cujusmodi id est, quod vulgo dicunt, « Æsculapium huic vel illi, ut equitet aut frigida lavetur aut nudis pedibus incedat, constituisse; » ejusmodi est etiam hoc, « naturam huic vel illi, ut ægrotet, ut membris mutiletur, ut suos amittat aut aliud ejus generis constituisse; » nam et illic « constituisse » hujusmodi aliquid significat, « statuisse » huic illud [Æsculapium] ut sanitati conveniens, et hic quod cuique contingit, illi aliquo modo statutum esse, ut fato consentaneum; ita enim hæc quoque nobis « contingere » dicimus, ut lapides quadratos in muris aut pyramidibus « contingere » dicunt artifices, quum sibi inter se quadam positione coaptantur. Omnino concentus est unus; et quemadmodum cunctis corporibus hic mundus, quo ejusmodi corpus sit, perficitur, ita ex universis

εἰμυρμένη τοιαύτη αἰτία συμπληροῦται. Νοοῦσι δὲ, ὡς λέγω, καὶ οἱ τέλειον ἰδύσθαι· φασὶ γάρ, «Τοῦτο ἔφερον αὐτῶν. Οὐκοῦν τοῦτο τοῦτω ἐφέρετο, καὶ τοῦτο τοῦτω συνετάττετο. Δεγνόμεθα οὖν αὐτὰ, ὡς ἐκείνα, ἃ ὁ Ἀσκληπιοῦς συντάττει. Πολλὰ γοῦν καὶ ἐν ἐκείνοις ἐστὶ τραγέα· ἀλλὰ ἀσπαζόμεθα τῇ ἐλπίδι τῆς υγείας. Τοιοῦτόν τι σοι δοκεῖτω, ἄνουςι καὶ συντέλειαι τῶν τῇ κοινῇ φύσει δοκούντων, οἷον ἡ σὴ υγεία. Καὶ οὕτως ἀσπάζου πᾶν τὸ γινόμενον, κἂν ἀπηνέστερον δοκῇ, διὰ τὸ ἐκείσε ἀγειν, ἐπὶ τὴν τοῦ κόσμου υγείαν, καὶ τὴν τοῦ Διὸς εὐδοίαν καὶ εὐπραγίαν. Οὐ γὰρ ἂν τοῦτο τινι ἔφερον, εἰ μὴ τῷ ἡμῶν συνέφερον. Οὐδὲ γὰρ ἡ τυχούσα φύσις φέρεται τι, ὡς μὴ τῷ διοικουμένῳ ὑπ' αὐτῆς κατάλληλόν ἐστι. Οὐκοῦν κατὰ δύο λόγους στέργειν χρὴ τὸ συμβαῖνόν σοι· καθ' ἓνα μὲν, ὅτι σοι ἐγίνετο, καὶ σοι συνετάττετο, καὶ πρὸς σέ πως εἶχεν, ἄνωθεν ἐκ τῶν πρεσβυτάτων αἰτίων συγκλωβόμενον· καθ' ἕτερον δὲ, ὅτι τῷ τὸ δλον διοικούντι τῆς εὐδοίας καὶ τῆς συντελείας, καὶ νῆ Δία τῆς συμμοῆς αὐτῆς καὶ τὸ ἰδίᾳ εἰς ἕκαστον ζῆκον αἰτίον ἐστι. Πρὸνται γὰρ τὸ δλόκληρον, ἔαν καὶ διotiον διακόλῃς τῆς συνεχείας καὶ συνεχείας, ὥσπερ τῶν μορίων, οὕτω ὃ καὶ τῶν αἰτίων. Διακόπτεις δὲ, ὅσον ἐπὶ σοι, ὅταν ὁσπερ σῆς, καὶ τρόπον τινὰ ἀναίρῃς.

θ'. Μὴ σικχαίνειν, μηδὲ ἀπαυδοῖν, μηδὲ ἀποδυσπετεῖν, εἰ μὴ καταπαυκοῦνταί σοι τὸ ἀπὸ δογμάτων ὀρθῶν ἕκαστα πράσσειν· ἀλλὰ ἐκκρουσθέντα, πάλιν ἐπανέναι, καὶ ἀσμενίζειν, εἰ τὰ πλείω ἀνθρωπικώτερα, καὶ φιλεῖν τοῦτο, ἐφ' ὃ ἐπανέρχῃ· καὶ μὴ ὡς πρὸς παιδαγωγὸν τὴν φιλοσοφίαν ἐπανέναι· ἀλλ' ὡς οἱ ὀφθαλμίωντες πρὸς τὸ σπηγγάριον καὶ τὸ ὠν, ὡς ἄλλος πρὸς κατάπλασμα, ὡς πρὸς καταώνησιν. Οὕτως γὰρ οὐδὲν ἐπιδείξει τὸ πειθαργεῖν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ προσαναπαύσει αὐτῷ. Μέμνησο δὲ, ὅτι φιλοσοφία μόνα θέλει, ἢ ἡ φύσις σου θέλει· οὐ δὲ ἄλλο ἤθελες οὐ κατὰ φύσιν. — Τί γὰρ τούτων προσηγότερον; — Ἡ γὰρ ἥδονα οὐχὶ διὰ τοῦτο σφάλλει; Ἀλλὰ θέσται, εἰ προσηγότερον μεγαλοφυχία, ἐλευθερία, ἀπλότης, εὐγνωμοσύνη, διοσιότης. Αὐτῆς γὰρ φρονήσεως τί προσηγότερον; ὅταν τὸ ἀπταιστον, καὶ ἐφρουρὸν ἐν πᾶσι τῆς παρακολουθητικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς δυνάμει ἐνθυμηθῇς.

ι'. Τὰ μὲν πράγματα ἐν τοιαύτῃ τρόπῳ τινὰ ἐγκαλύψει ἐστίν, ὥστε φιλοσόφοις οὐκ ὀλίγοις, οὐδὲ τοῖς τυχοῦσιν, ἔδωκε παντάπασιν ἀκατάληπτα εἶναι. Πλὴν αὐτοῖς περὶ τοῖς Στωϊκοῖς δυσκατάληπτα δοκεῖ· καὶ πᾶσα ἡ ἡμετέρα συγκαταθείς μεταπτωτῇ· ποῦ γὰρ ὁ ἀμετάπτωτος; Μένει τοίνυν ἐπ' αὐτὰ τὰ ὑποκείμενα· ὡς ὀλιγόχρονα, καὶ εὐτελεῖ, καὶ δυνάμενα ἐν κτήσει κινεῖσθαι, ἢ πορῆς, ἢ ληστοῦ εἶναι. Μετὰ τοῦτο ἐπιθὶ ἐπὶ τὰ τῶν συμβαινόντων ἥθη, ὧν μόλις ἐστὶ καὶ τοῦ χαριστάτου ἀναγέσθαι, ἵνα μὴ λέγω, ὅτι καὶ ἑαυτὸν τις μόλις ὑπομένει. Ἐν τοιοῦτῳ οὖν ζῶσθι καὶ βύπῳ καὶ τοσαύτῃ βίῳ τῆς ἐκείσε καὶ τοῦ χρόνου, καὶ τῆς κινήσεως, καὶ τῶν κινουμένων, τί ποτ' ἐστὶ τὸ ἐκτιμηθῆναι, ἢ τὸ δίκως σπουδασθῆναι δυνάμενον, οὐδ' ἐπινοῶ. Τοῦναν-

causis, ut hujusmodi causa sit, fatum perficitur. Intel-
ligunt hoc, quod dico, etiam imperitissimi quique; dicunt
enim, «tulit hoc illi. » Hoc igitur illi « ferebatur » et
hoc « illi constituebatur. » Accipiamus igitur hæc ut ea
quæ Æsculapius « constituit »; multa enim etiam in his
aspera sunt, quæ tamen sanitatis spe amplectimur. Ejus-
modi igitur aliquid tibi videatur perfectio et absolutio
eorum, quæ naturæ communi visa sunt, cujusmodi est
bona tua valetudo. Et ita quidquid evenit, etiamsi asperum
videatur, amplectere, quoniam eo tendit, ad mundi sanitatem
et Jovis prosperitatem et felicitatem: non enim id cui-
quam ferret, nisi ad universi bonum conferret: neque
enim natura ubique obvia quidquam fert, quod rei a se
administratæ non consentaneum est. Duæ igitur sunt ra-
tiones, cur singulari quodam amoris adfectu quidquid eve-
nerit id amplecti te oporteat: altera, quod tibi factum est,
tibi constitutum erat, certa quadam ratione ad te se ha-
bebat, inde a principio ex causis antiquissimis tibi con-
textum: altera, quod etiam id, quod singulis quibusque
privatim contingit, naturæ universitatem administranti in
causa est prosperitatis et perfectionis et utique ipsius con-
servationis: mutilatur enim integrum ipsum, si vel mini-
mum, ut partium, ita et rerum efficientium abscindas:
abscindis autem, quantum in te est, quando moleste
fers aliquid et quodammodo tollis.

9. Noli fastidire aut animum despondere aut desperare,
si tibi secundum recta decreta singula agere cupienti non
perinde semper res successerit; sed deturbatus iterum
regredere et contentus esto, si plura homine digniora
edideris et id, ad quod reversus es, fac diligas. Neque
tanquam ad pædagogum redi ad philosophiam, sed, ut
qui oculis laborant ad penicillum et ovum, ut alius ad
emplastrum, alius ad perfusionem: sic nihil * te mordebit
obsequium rationi præstandum, sed in eo acquiesces. Il-
lud autem memento, philosophiam ea sola postulare,
quæ natura tua postulet: tu autem aliud volebas non
convenienter naturæ. — Quid horum blandius est? —
Nonne enim easpropter fallit voluptas? — At vide, gra-
tiorne sit magnanimitas, libertas, simplicitas, animi æqui-
tas, sanctitas. Ipsa vero prudentia quid jucundius est?
si eam cogitaveris ejus facultatis, in qua intelligentia et
scientia inest, præstantiam, quæ in nulla re labitur et in omni
re prospere fertur.

10. Res quidem ipsæ in tantis quodammodo involutæ
sunt tenebris, ut philosophis laud paucis nec vulgaribus
omnino non comprehensibiles esse viderentur: præterea
ipsis adeo Stoicis perceptu difficiles videntur: etiam omnis
noster assensus perceptibilis; ubi enim est homo, qui sen-
tentiam non mutet? Proinde transi ad res subjectas:
quam caducæ, quam viles et quæ etiam a cinædo aut scorto
aut latrone possideri possint. Tum porro accede ad mores
eorum, quibuscum vivitur, quos sustinere vix festivissimi
est, ne dicam, se ipsum quoque vix quemquam sustinere.
Tali igitur in caligine et sordibus et in tanto et materiæ
et temporis et motus et rerum molarum fluxu quid tan-
dem magna æstimatione aut omnino studio dignum sit, non
intelligo. Contra fas est me ipsum consolari et exspectare

τίον γὰρ δεῖ παραμυθούμενον ἑαυτὸν περιμένειν τὴν φυσικὴν λύσιν, καὶ μὴ ἀσφαλῆσαι τῇ διατριβῇ, ἀλλὰ τοῦτοις μόνοις προσαναπαύεσθαι· ἐνὶ μὲν τῷ, ὅτι οὐδὲν συμβήσεται μοι, διὸ γὰρ κατὰ τὴν τῶν ὄλων φύσιν ἐστίν· ἐτέρῳ δὲ, ὅτι ἔστι μοι μηδὲν πράσσειν παρὰ τὸν ἑμὸν θεὸν καὶ δαίμονα. Οὐδεὶς γὰρ ὁ ἀναγκάσων τοῦτον παραβῆναι.

ια'. Πρὸς τί ποτε ἄρα νῦν χρῶμαι τῇ ἑμαυτοῦ ψυχῇ; παρ' ἑκαστα τοῦτο ἐπανερωτᾷ ἑαυτὸν, καὶ ἐξετάζειν, τί μοι ἐστὶ νῦν ἐν τούτῳ τῷ μορίῳ, ὃ δὴ ἡγεμονικὸν καλοῦσι; καὶ τίνας ἄρα νῦν ἔχω ψυχῇ; μήτι παιδίου; μήτι μεираκίου; μήτι γυναικαρίου; μήτι τυράννου; μήτι κτήνους; μήτι θηρίου;

ιβ'. Ὅποιά τινὰ ἐστὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα ἀγαθὰ, καὶ ἐντεῦθεν λάβοις. Εἰ γὰρ τις ἐπινοήσκει ἐπαρχοντά τινα ὡς ἀληθῶς ἀγαθὰ, οἷον φρόνησιν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην, ἀνδρίαν, οὐκ ἂν ταῦτα προεπινοήσας, εἰ ἀκοῦσαι δυνήσκει τί· ὑπὸ * τῷ ἀγαθῷ γὰρ (οὐκ) ἐπαρμόσει. Τὰ δὲ γε τοῖς πολλοῖς φαινόμενα ἀγαθὰ προεπινοήσας τις, ἐξακούσεται, καὶ ῥαδίως δέξεται, ὡς οἰκειῶς ἐπιλεγόμενον τὸ ὑπὸ τοῦ κοινικοῦ εἰρημένον. Οὕτως καὶ οἱ πολλοὶ φαντάζονται τὴν διαφοράν. Οὐ γὰρ ἂν τοῦτο μὲν οὐ προσέκοπτε καὶ ἀπηξιοῦτο· τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ πλούτου καὶ τῶν πρὸς τρυφῇ, ἢ δόξαν, εὐκληρημάτων παρεδεδόμεθα, ὡς ἱκνούμενως καὶ ἀστεῖως εἰρημένον. Πρόϊτι οὖν καὶ ἐρώτα, εἰ τιμητέον καὶ ἀγαθὰ ὑποληπτέον τὰ τοιαῦτα, ὧν προεπινοθέντων, οἰκειῶς ἂν ἐπιφέροιτο, τὸ τὸν κεκτημένον αὐτὰ ὑπὸ τῆς εὐπορίας οὐκ ἔχειν, ὅποι χέσθι.

ιγ'. Ἐξ αἰτιώδους καὶ ὁλικοῦ συνέστηκα· οὐδέτερον δὲ τούτων εἰς τὸ μὴ ὄν φηρήσεται· ὥσπερ οὐδὲ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ὑπέστη. Οὐκοῦν καταταχθήσεται πᾶν μέρος ἑμὸν κατὰ μεταβολὴν εἰς μέρος τι τοῦ κόσμου· καὶ πάλιν ἐκεῖνο εἰς ἕτερον μέρος τοῦ κόσμου μεταβαλεῖ· καὶ ἤδη εἰς ἄπειρον. Κατὰ τοιαύτην δὲ μεταβολὴν καὶ γὰρ ὑπέστην, καὶ οἱ ἐμὲ γεννήσαντες, καὶ ἐπανιόντι εἰς ἄλλο ἄπειρον. Οὐδὲν γὰρ κωλύει οὕτως φάναι, καὶ κατὰ περιόδους πεπερασμένως ὁ κόσμος διοικῆται.

ιδ'. Ὁ λόγος καὶ ἡ λογικὴ τέχνη δυνάμεις εἰσὶν ἑαυταῖς ἀρχούμεναι, καὶ τοῖς καθ' ἑαυτὰς ἔργοις. Ὁρμῶνται μὲν οὖν ἀπὸ τῆς οἰκειᾶς ἀρχῆς· ὁδεύουσι δὲ πρὸς τὸ προκειμένον τέλος· καθ' ὃ κατορθώσεις αἱ τοιαῦται πράξεις ὀνομάζονται, τὴν ὁρθότητα τῆς δόξης σημαίνουσαι.

ιε'. Οὐδὲν τούτων ῥητέον ἀνθρώπου, ἀ ἀνθρώπῳ καθὼ ἀνθρώπος, οὐκ ἐπιβάλλει. Οὐκ ἐστὶν ἀπαιτήματα ἀνθρώπου, οὐδὲ ἐπαγγέλλεται αὐτὰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις, οὐδὲ τελειότητές εἰσι τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸ τέλος ἐν αὐτοῖς ἐστὶ τῷ ἀνθρώπῳ κείμενον, οὐδὲ τὸ συμπληρωτικὸν τοῦ τέλους, τὸ ἀγαθόν. Ἐτι εἰ τι τούτων ἦν ἐπιβάλλον τῷ ἀνθρώπῳ, οὐκ ἂν τὸ ὑπερφρονεῖν αὐτῶν, καὶ κατεξανίστασθαι, ἐπιβάλλον ἦν· οὐδὲ ἐπαινετὸς ἦν, ὃ ἀπροσδεῖ τούτων ἑαυτὸν παρεχόμενος· οὐδ' ἂν ὁ ἐλαττωτικὸς αὐτοῦ ἐν τινι τούτων ἀγαθὸς ἦν, εἴπερ ταῦτα ἀγαθὰ ἦν. Νῦν δὲ, ὅσῳ περ πλείω

naturalem dissolutionem, neque moram inique ferre, sed nis tantum duobus acquiescere : primo, nihil mihi posse accidere, quod universitatis naturae non conveniat : altero, in mea situm esse potestate, ut nihil contra dei mei atque genii voluntatem agam : nemo enim est, qui hanc transgredi cogat.

11. Quam tandem ad rem igitur nunc animo meo ulor? In singulis hoc me ipsum interrogare me identidem oportet et explorare, quid mihi nunc versetur ea in parte, quam animi principatum vocant; cujus nunc gero animam? numquid pueruli? adolescentuli? mulierculae? tyranni? jumentum? belluae?

12. Qualia sint, quae vulgo bona videntur, etiam hinc intelligas licet : nam si quis cogitaverit quaedam ut vera bona, velut prudentiam, temperantiam, justitiam, fortitudinem, non poterit, his animo praconceptis, amplius audire hoc : « Prae... » Nam cum bono dissonabit. Atqui ea, quae vulgo bona videntur, si animo praconcepterit, exaudiet et facile admittet ut apposite adjectum illud Comici dictum. Sic etiam vulgus animo sibi fingit hoc discrimen. Non enim illic offenderet et improbaretur, idemque de divitiis atque iis fortunae commodis, quae ad luxum et gloriam pertinent, acciperemus ut scite et urbane dictum. Igitur et percontare, num aestimanda et pro bonis habenda sint talia, quibus mente praconceptis apte inferri possit illud, hominem iis instructum praefluentia rerum non habere, quo ventris onus deponat.

13. Forma et materia consto : harum neutra in nihilum interibit, quemadmodum neque ex nihilo exstitit. Itaque ornis mei pars per mutationem in aliquam mundi partem transferetur; et haec rursus in aliam mundi partem mutabitur, et sic porro in infinitum. Secundum talem mutationem etiam ego ortus sum et ii, qui me genuerunt, et sic retro in aliud infinitum : nihil enim ita nos loqui velat, etiamsi secundum periodos certis finibus terminatas mundus administretur.

14. Ratio et ars rationales sunt facultates sese ipsis quae operibus contentae. Cientur igitur a suo ac proprio principio et pergunt ad suum finem propositum : quapropter recte facta appellantur ejusmodi actiones, ipso nomine rectam viam significantes.

15. Nihil horum hominis dicendum est, quae ad hominem, quoad homo est, non pertinent : non requiruntur ab homine, neque promittuntur a natura hominis, neque ad naturam hominis perficiendam faciunt : proinde neque finis homini propositus in iis consistit, neque id, quod ad hunc finem conficiendum facit, bonum. Porro, si quid horum ad hominem pertineret, ea contemnere iisque se opponere non pertineret ad hominem, neque laude dignus esset, qui se his non indigentem praebet, neque qui aliquid ex iis sibi detrahit, bonus esset, si haec essent bona. Jam vero ut

τις ἀραιῶν ἑαυτοῦ τούτων, ἡ τοιούτων ἐτέρων, ἡ καὶ ἀραιούμενός τι τούτων ἀνέχεται, τοσῶδε μᾶλλον ἀγαθός ἐστι.

ιζ'. Οἷα ἂν πολλάκις φαντασθῆς, τοιαύτη σοι ἔσται ἡ βίαια· βράπτει γὰρ ὑπὸ τῶν φαντασιῶν ἡ ψυχὴ. Βάπτει οὖν αὐτὴν τῇ συνεχείᾳ τῶν τοιούτων φαντασιῶν ὥς, ὅτι θποι ζῆν ἔστιν, ἐκεῖ καὶ εὖ ζῆν· ἐν αὐτῇ δὲ ζῆν ἔστιν· ἔστιν ἄρα καὶ εὖ ζῆν ἐν αὐτῇ. Καὶ πάλιν, ὅτι ὁππότε ἔνεκεν ἑκάστου κατεσκευάσται, * * πρὸς δὲ κατεσκευάσται, πρὸς τοῦτο φέρεται· πρὸς δὲ φέρεται δὲ, ἐν τούτῳ τὸ τέλος αὐτοῦ· θποι δὲ τὸ τέλος, ἐκεῖ καὶ τὸ συμπέρον καὶ τὰγαθὸν ἑκάστου· τὸ ἄρα ἀγαθὸν τοῦ λογικοῦ ζῴου, κοινωνία. Ὅτι γὰρ πρὸς κοινωνίαν γενόμεν, πάλαι δέδεικται. Ἡ οὐκ ἦν ἐναργής, ὅτι τὰ χεῖρω τῶν κρείττονων ἔνεκεν, τὰ δὲ κρείττω ἀλλήλων; κρείττω δὲ τῶν μὲν ἀψύχων τὰ ἐμψύχα· τῶν δὲ ἐμψύχων τὰ λογικά.

ιζ'. Τὸ τὰ ἀδύνατα διώκειν, μανικόν· ἀδύνατον δὲ, τὸ τοὺς φαύλους μὴ τοιαυτὰ τινα ποιεῖν.

ιη'. Οὐδὲν οὐδενὶ συμβαίνει, δὲ οὐχὶ πέφυκε φέρειν. Ἄλλω τὰ αὐτὰ συμβαίνει, καὶ ἥτοι ἀγνοῶν, ὅτι συμβέβηκεν, ἡ ἐπιδεικνύμενος μεγαλοφροσύνην, εὐσταθεῖ, καὶ ἀκάκωτος μένει. Δεινὸν οὖν, ἀγνοῖαν καὶ ἀρεταίαν ἰσχυροτέρας εἶναι φρονήσεως.

ιθ'. Τὰ πράγματα αὐτὰ οὐδ' ὁπωστίουν ψυχῆς ἀπειται· οὐδὲ ἔχει εἰσοδὸν πρὸς ψυχὴν· οὐδὲ τρέψαι, οὐδὲ κινῆσαι ψυχὴν δύναται· τρέπει δὲ καὶ κινεῖ αὐτὴ ἑαυτὴν μόνη· καὶ οἷον ἂν κριμάτων καταξίωσιν ἑαυτὴν, ταῦτα αὐτὴ ποιεῖ τὰ προσφεστώτα.

κ'. Καθ' ἕτερον μὲν λόγον ἡμῖν ἔστιν οἰκειότατον ἄνθρωπον, καθ' ὅσον εὖ ποιητέον αὐτοὺς καὶ ἀνεκτέον· καθ' ὅσον δὲ ἐνίστανται τινες εἰς τὰ οἰκεῖα ἔργα, ἔν τι τῶν ἀδιαφόρων μοι γίνεται δὲ ἀνθρώπος, οὐχ ἥσσον ἢ φίλος, ἢ ἄνεμος, ἢ θηρίον. Ὑπὸ τούτων δὲ ἐνέργεια μὲν τις ἐμποδισθεῖ ἂν ὁρμῆς δὲ καὶ διαθεσεὺς οὐ γίνεται ἐμπόδια, διὰ τὴν ὑπεραίρεσιν καὶ τὴν περιτροπὴν. Περιτρέπει γὰρ καὶ μεθίστησι πᾶν τὸ τῆς ἐνεργείας κώλυμα ἢ διάνοια εἰς τὸ προηγούμενον· καὶ πρὸ ἔργου γίνεται τὸ τοῦ ἔργου τούτου ἐφεκτικόν· καὶ πρὸ ὁδοῦ, τὸ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐνστατικόν.

κα'. Τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τὸ κράτιστον τίμα· ἔστι δὲ τούτο τὸ πᾶσι χρώμενον, καὶ πάντα διέπον. Ὅμοιως δὲ καὶ τῶν ἐν σοὶ τὸ κράτιστον τίμα· ἔστι δὲ τούτο, τὸ αἰετὴρ ὁμογενές. Καὶ γὰρ ἐπὶ σοῦ τὸ τοῖς ἄλλοις χρώμενον, τοῦτό ἐστι, καὶ δὲ σὸς βίος ὑπὸ τούτου διοικεῖται.

κβ'. Ὅ τῇ πόλει οὐκ ἔστι βλαβερὸν, οὐδὲ τὸν πολίτην βλάπτει. Ἐπὶ πάσης τῆς τοῦ βεβλασθῆναι φαντασίας τούτων ἔπαγε τὸν κανόνα· εἰ ἡ πόλις ὑπὸ τούτου μὴ βλάπτεται, οὐδὲ ἐγὼ βέβλαμμαι· εἰ δὲ ἡ πόλις βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ βλάπτοντι τὴν πόλιν· τί τὸ παρῳόμενον;

κγ'. Πολλάκις ἐνθυμοῦ τὸ τάχος τῆς παραφορᾶς καὶ ὑπεξαγωγῆς τῶν ὄντων καὶ γινόμενων. Ἡ τε γὰρ

quisque maxime his et ejus generis aliis sese ipse privat, aut etiam illis se privari sustinet, ita optimus est.

16. Qualia sunt, quæ sæpe cogitaveris, talis tibi erit mens tua; imbuitor enim cogitationibus animus. Itaque eum perpetuo imbue hujuscemodi cogitationibus, ut : ubi vivere licet, ibi etiam bene vivere licet; in aula autem vivere licet; ergo licet etiam bene vivere in aula. Iterum, cujus rei causa aliquid comparatum est, * ad hanc (accommodate) comparatum est; ad quam rem comparatum est, ad hanc fertur; ad quod fertur, in eo finis ipsius est; ubi finis, ibi etiam bonum et utilitas cujusvis: bonum igitur animalis rationalis in colenda societate : nam ad societatem non esse genitos, dudum est demonstratum. An vero non liquet, deteriora præstantiorum, et ex his alterum alterius causa natum esse? inanimatis autem animata præstantiora, animatis autem ea, quæ ratione prædita sunt.

17. Ea, quæ fieri nequeunt, sectari, insania mentis est; fieri autem non potest, quin mali talia faciant.

18. Nihil cuquam accidit, ad quod ferendum natura non sit comparatus. Alii eadem accidunt, et aut ignorans, sibi ea accidisse, aut magnanimitatem ostentans, tranquillus manet et illæsus. Indignum igitur, ignorantiam et obsequium plus posse, quam prudentiam.

19. Res ipsæ ne minime quidem animum tangunt, neque ullum aditum habent ad animum, neque vertere nec movere possunt animum : se ipse solus vertit ac movet et qualibus se ipse dignum reddit judiciis, talia sibi reddit ea, quæ extrinsecus ipsi afferuntur.

20. Altera quidem ratione nobis res conjunctissima homo, quatenus iis bene facere eosque ferre nos oportet : quatenus autem quidam nos impediunt in operibus propriis, una e rebus mediis mihi fit homo, non minus quam sol, quam ventus, quam bellua. Ab his autem effectus quidem impediri potest; conatus autem et adfectionis nulla existunt impedimenta propter exceptionem et circumversionem. Convertit enim mens ac transfert unumquodque effectus impedimentum ad id, quod præpositum est : atque operi conducit id, quod hoc opus impedit, et ad viam confert id, quod in hac via obstat.

21. Eorum, quæ in mundo sunt, præstantissimum colito : id autem hoc est, quod omnibus utitur omniaque administrat. Similiter eorum, quæ in te sunt, præstantissimum colito; hoc autem id est, quod illi cognatum est : nam etiam in te id, quod ceteris utitur, hoc est, atque vita tua ab hoc regitur.

22. Quod civitati non nocet, neque civi nocet. Ubicumque cogitatio de damno tibi incidit, hanc adhibe regulam : si civitas ea re damnum non facit, neque ego damnum feci; sin civitati nocetur, non irascendum est ei, qui civitati damnum infert, * sed ostendendum, * quid sit, quod negligitur.

23. Sæpe animo reputa celeritatem, qua omnia, quæ sunt et fiunt, abripiuntur et oculis subducuntur. Nam

οὐσία ὅσον ποταμὸς ἐν διηνεκῇ ῥύσει· καὶ αἱ ἐνέργειαι ἐν συνεχεῖσι μεταβολαῖς, καὶ τὰ αἷτια ἐν μυρίαῖς τροπαῖς· καὶ σχεδὸν οὐδὲν ἐστώδες, καὶ τὸ πάρεργον· τὸ δὲ ἄπειρον τοῦ τε παρωχικότος καὶ μέλλοντος ἀχανές, ᾧ πάντα ἐναφανίζεται. Πῶς οὖν οὐ μωρὸς ὁ ἐν τούτοις φουσώμενος, ἢ σπώμενος, ἢ σχετλιάζων, ὡς ἐν τινι χρόνῳ καὶ ἐπὶ μικρὸν ἐνοχλήσαντι;

κδ'. Μέμνησο τῆς συμπάσης οὐσίας, ἥς ὀλίγιστον μετέχεις καὶ τοῦ αὐμπαντος αἰῶνος, οὗ βραχὺ καὶ ἀκαριαῖόν σοι διάστημα ἀφώρισται· καὶ τῆς εἰκαρμένης, ἥς ποσὸν εἰ μέρος;

κε'. Ἄλλος ἀμαρτάνει· τί εἰς ἐμέ; ὀφεται· ἰδίαν ἔχει διάθεσιν, ἰδίαν ἐνέργειαν. Ἐγὼ νῦν ἔχω, ὃ με θέλει νῦν ἔχειν ἢ κοινὴ φύσις, καὶ πράσσω, ὃ με νῦν πράσσειν θέλει ἢ ἐμὴ φύσις.

κς'. Τὸ ἡγεμονικὸν καὶ κυριεῦον τῆς ψυχῆς σου μέρος ἄτρεπτον ἔστω ὑπὸ τῆς ἐν τῇ σαρκὶ λείας ἢ τραχείας κινήσεως· καὶ μὴ συγκρινέσθω, ἀλλὰ περιγραφέτω ἑαυτὸ καὶ περιορίζετω τὰς πείσεις ἐκείνας ἐν τοῖς μορίοις. Ὅταν δὲ ἀναδιδῶνται κατὰ τὴν ἐτέραν συμπάθειαν εἰς τὴν διάνοιαν, ὡς ἐν σώματι ἡνωμένῳ, τότε πρὸς μὲν τὴν αἴσθησιν, φυσικὴν οὖσαν, οὐ πειρατέον ἀντιβαίνειν· τὴν δὲ ὑπόληψιν, τὴν ὡς περὶ ἀγαθοῦ, ἢ κακοῦ, μὴ προστιθέτω τὸ ἡγεμονικὸν ἐξ ἑαυτοῦ.

κζ'. Συζῆν θεοῖς. Συζῆ δὲ θεοῖς ὁ συνεχῶς δεικνύς αὐτοῖς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀρεσκομένην μὲν τοῖς ἀπονεμομένοις, ποιῶσαν δὲ, ὅσα βούλεται ὁ δαίμων, ὃν ἐκάστω προστάτην καὶ ἡγεμόνα ὁ Ζεὺς ἔδωκεν, ἀπόσπασμα ἑαυτοῦ. Οὗτος δὲ ἐστίν, ὁ ἐκάστου νοῦς καὶ λόγος.

κη'. Τῷ γράσωνι μήτι ὀργίζῃ; μήτι τῷ ὀλοστόμῳ ὀργίζῃ; Τί σοι ποιήσει; τοιοῦτον στόμα ἔχει, τοιαύτας μάλας ἔχει· ἀνάγκη τοιαύτην ἀποφορὰν ἀπὸ τοιούτων γίνεσθαι. — « Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος λόγον ἔχει (φησί), καὶ δύναται συννοεῖν ἐπιστάνων, τί πλημμελεῖ. » — Εὖ σοι γένοιτο! τοιγαροῦν καὶ σὺ λόγον ἔχεις, κίνησον λογικῇ διαθέσει λογικὴν διάθεσιν· δείξον, ὑπόμνησον. Εἰ γὰρ ἐπάει, θεραπεύσεις, καὶ οὐ χρεῖα ὀργῆς. Οὔτε τραγῶδες, οὔτε πόρνη.

κθ'. Ὡς ἐξελλοθὲν ζῆν διανοῇ, οὕτως ἐνταῦθα ζῆν ἔστιν. Ἐὰν δὲ μὴ ἐπιτρέπωσι, τότε καὶ τοῦ ζῆν ἐξίθι· οὕτως μέντοι, ὡς μηδὲν κακὸν πάσχων. Καπνός, καὶ ἀπέρχομαι. Τί αὐτὸ πρᾶγμα δοκεῖς; μέγρι δὲ με τοιοῦτον οὐδὲν ἐξάγει, μένῳ ἐλεύθερος, καὶ οὐδεὶς με κωλύσει ποιεῖν, ἃ θέλω· θέλω δὲ κατὰ φύσιν τοῦ λογικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ζώου.

λ'. Ὁ τοῦ θλου νοῦς κοινωνικός. Πεποίηκε γοῦν τὰ χεῖρω τῶν κρειττόνων ἔνεκεν· καὶ τὰ κρεῖττω ἀλλήλοισι συνήρμοσεν. Ὅρᾳς, πῶς ὑπέταξε, συνέταξε, καὶ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπένειμεν ἐκάστοις, καὶ τὰ κρατιστεύοντα εἰς ὁμόνοιαν ἀλλήλων συνήγαγε.

λα'. Πῶς προσενήνεξαι μέχρι νῦν θεοῖς, γονεῦσιν, ἀδελφοῖς, γυναικὶ, τέχνοις, διδασκάλοις, τροφεῦσι, φί-

et materia fluminis instar in perpetuo est fluxu, et effectus in perpetuis mutationibus, et causae efficientes in innumeris conversionibus; atque propemodum nihil est, quod perstat; * item adjacentem hanc praeteriti et futuri temporis immensitatem, in qua omnia evanescent. Quidni igitur stultus, qui his rebus inflatur aut angitur aut lamentatur, quasi diutius vel minimam molestiam creantibus?

24. Memento et universae materiae, cujus minimam obtines partem, et totius aevi, cujus brevissimum et puncti instar obtinens spatium tibi assignatum est, et fati, cujus quantilla pars es!

25. Peccat aliquis. Quid ad me? ipse viderit: suam habet affectionem, suam agendi rationem. Ego nunc habeo, quod me habere vult natura communis, et ago, quod me vult agere natura mea.

26. Quae animae pars principatum et dominium obtinet, ea immota maneat ad levem asperumve carnis motum, neque ei se immisceat, sed se ipsa circumscribat et illas adfectiones intra limites particularum coerceat: quando autem per alterum consensum usque ad mentem perveniunt, ut in corpore unito, tum contra sensum quidem, quippe naturalem, non luclandum; sed opinionem, quasi bonum aut malum sit animi principatus ne a se adjiciat.

27. Cum diis vivere. Cum diis autem vivit, qui perpetuo iis exhibet animum suum contentum iis, quae ipsi sunt assignata, et efficientem ea, quae jubet genius, quem vita moderatorem ac rectorem cuique Jupiter tribuit, particulam a se delibatam; hic autem genius cujusque mens est ac ratio.

28. Numquid ei, qui hircum olet, succenses? numquid ei, cui os forlet? Quid te faciat? ejusmodi os, ejusmodi alas habet, ut necesse sit ejusmodi inde exhalari. — « At homo, inquiet, ratione praeditus est atque, modo animum advertat, intelligere potest, quid delinquat. » Quod bene tibi vertat! Proinde etiam tu ratione praeditus es; rationali animi affectione move rationalem affectionem; edoce, commonefac! nam si audiverit, eum sanabis, neque opus erit ira. Neque tragædus neque scortum.

29. Quemadmodum hinc egressus vivere in animum induxisti, ita etiam hic vivere licet; quod si tibi non concesserint, etiam e vita exi, ita tamen, ut qui nihil mali passus sis. Fumus est, et abeo. Cur id rem magnam putas? quamdiu autem nihil ejusmodi me hinc educit, liber maneo, nec quisquam me impedit, quominus faciam, quae volo: volo autem ea, quae cum natura animalis ratione praediti et ad societatem nati conveniunt.

30. Universi mens communionis et societatis amans; hinc deteriora praestantiorum causa fecit et praestantiorum alteri conciliavit. Vides, quomodo subjecerit, congesserit, pro dignitate suum cuique tribuerit et praestantissima quaeque mutuo inter se consensu devinxerit.

31. Quo modo te usque ad hoc tempus gessisti erga deos, parentes, fratres, uxorem, liberos, praeceptores, educato-

λους, οἰκέλους, οἰκέταις; εἰ πρὸς πάντας σοι μέχρι νῦν ἴσθι τὸ,

Μήτε τινὰ βέβαι ἐξάισιν, μήτε (τι) εἰπεῖν.

Ἀναμνηστικοῦ δέ, καὶ δι' ὧν διεληλυθας, καὶ ὅσα ἔργα ἐπομεῖναι. Καὶ ὅτι πλήρης ἦδη σοι ἡ ἱστορία τοῦ βίου καὶ τελεία ἡ λειτουργία· καὶ πόσα ὥπται καλά· καὶ πόσων μὲν ἡδονῶν καὶ πόνων ὑπερεῖδες· πόσα δὲ ἐνδοξα παρεῖδες· εἰς ὅσους δὲ ἀγνώμονας ἐυγνώμων ἐγένου.

λδ. Διὰ τί συγγέουσιν ἀτεχνοὶ καὶ ἀμαθεῖς ψυχὰι ἔντεχον καὶ ἐπιστήμονα; Τίς οὖν ψυχὴ ἔντεχος καὶ ἐπιστήμων; ἡ εἰδυῖα ἀρχὴν καὶ τέλος, καὶ τὸν διὰ τῆς οὐσίας διήκοντα λόγον, καὶ διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος κατὰ περιόδους τεταγμένας οἰκονομοῦντα τὸ πᾶν.

λε. Ὅσον οὐδέπω σποδός, ἡ σκελετός, καὶ ἦτοι ὄνομα, ἢ οὐδὲ ὄνομα· τὸ δὲ ὄνομα, φόρος καὶ ἀπήχημα. Τὰ δὲ ἐν τῷ βίῳ πολυτίμητα, κενὰ, καὶ σαπρὰ, καὶ μικρὰ, καὶ κυνῖδια διαδακνόμενα, καὶ παιδιὰ φιλόνευκα, γελῶντα, εἴτα εὐθὺς κλαίοντα. Πίστις δὲ καὶ αἰδώς, καὶ δίκη καὶ ἀλήθεια,

πρὸς Ὀλυμπον ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης.

Τί οὖν ἐπὶ τὸ ἐνταῦθα κατέχον; εἶγε τὰ μὲν αἰσθητὰ ἐμετάβλητα, καὶ οὐχ ἐστῶτα· τὰ δὲ αἰσθητήρια ἀμυδρὰ καὶ εὐπαράτυπωτα· αὐτὸ δὲ τὸ ψυχάριον ἀναθυμίασις ἀπ' αἵματος. Τὸ δὲ εὐδοκίμειν παρὰ τοιούτοις κινόν. Τί οὖν; περιμένεις ἡλικίαν τὴν εἴτε σβέσιν, εἴτε μετὰστασιν. Ἔως δὲ ἐκείνης ὁ καιρὸς ἐφίσταται, τί ἀρκεῖ; τί δ' ἄλλο, ἢ θεοὺς μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν, ἀνθρώπους δὲ εὖ ποιεῖν, καὶ ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι ὅσα δὲ ἐκτὸς ὄρων τοῦ κρεατοῦ, καὶ τοῦ πνευματίου, ταῦτα μεμνησθαι μήτε σὰ ὄντα, μήτε ἐπὶ σοί.

λδ. Δύνασαι αἰε εὐροεῖν, εἶγε καὶ ὀδεύειν, εἶγε καὶ ὠρὴ ὑπολαμβάνειν, καὶ πράσσειν. Δύο ταῦτα κοινὰ τῇ τε τοῦ θεοῦ, καὶ τῇ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ παντὸς λογικοῦ ζώου ψυχῇ· τὸ μὴ ἐμποδίζεσθαι ὑπ' ἄλλου· καὶ τὸ ἐν τῇ δικαίᾳ διαθέσει καὶ πράξει ἔχειν τὸ ἀγαθόν, καὶ ἐνταῦθα τὴν ὁρεξίν ἀπολήγειν.

λε. Εἰ μήτε κακία ἐστὶ τοῦτο ἐμὴ, μήτε ἐνέργεια κατὰ κακίαν ἐμὴν, μήτε τὸ κοινὸν βλάπτεται, τί ὑπὲρ αὐτοῦ διαφέρομαι; τίς δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ;

λε. Μὴ ἐλοσχερῶς τῇ φαντασίᾳ συναρπάζεσθαι· ἀλλὰ βοηθεῖν μὲν κατὰ δύναμιν καὶ κατ' ἀξίαν· καὶ εἰς τὰ μέσα ἐλαττῶνται, μὴ μέντοι βλάβην αὐτὸ φανταζεσθαι. Κακὸν γὰρ ἔθος. Ἀλλ' ὥς ὁ γέροντες ἀπελθὼν τὸν τοῦ θρεπτοῦ ῥόμβον ἀπῆρτε, μεμνημένος, ὅτι ῥόμβος οὕτως οὖν καὶ ὠδε. Ἐπεὶ τοι γίνῃ καλῶν ἐπὶ τῶν ἐμβόλων. Ἀνθρώπε, ἐπελάθου, τί ταῦτα ἦν; — Ναὶ· ἀλλὰ τούτοις περισπούδαστα. — Διὰ τοῦτ' οὖν καὶ σὺ μωρὸς γένη; — Ἐγενόμην ποτὲ δορυδῆποτε κατὰ λειψαί, εὐμοῖρος ἀνθρώπος· — τὸ δὲ « εὐμοῖρος » ἀγαθὴν μοῖραν σεαυτοῦ ἀπονεύμας· ἀγαθαὶ δὲ μοῖραι, ἀγαθαὶ τροπαὶ ψυχῆς, ἀγαθαὶ ὁρμαὶ, ἀγαθαὶ πράξεις.

res, amicos, familiares, famulos? valetne ad hoc usque tempus erga omnes illud, « nil injusti erga quemquam fecisse aut dixisse? » Memento autem etiam illius, per qualia pertransieris, et qualibus perferendis par fueris: item, plenam tibi jam esse vitae contemplationem et absolutum ejus ministerium; quot pulcra visui oblata sint, quot voluptates ac labores contempseris, quot res gloriosas neglexeris, erga quot iniquos æquum te præbueris.

32. Qui sit, ut ingenia artium rudia et imperita confundant artium gnara et perita? Quid igitur est ingenium artis peritum eaque instructum? Quod principium et finem novit rationemque per omnem materiam permeantem et per omne ævum certis quibusdam et definitis temporum cursibus universum administrantem.

33. Jamjam cinis eris aut nuda ossa, et aut nomen aut ne nomen quidem; nomen autem nihil nisi strepitus et resonantia; quæ in vita magni æstimantur, vana et putida et exilia, caniculæ mordentes, pueruli contentiosi, modo ridentes, modo plorantes. Fides autem et iustitia et verecundia et veritas « ad Olympum a terra spatiosa. » Quid igitur amplius est quod hic te retineat? si quidem res, quæ sub sensus cadunt, mutationibus obnoxia sunt nec persistunt, ipsi sensus obscuri et hebetes, qui facile falsas rerum species admittunt, ipsa animula exhalatio sanguinis, inter tales gloria florere vanitas. Quid igitur? Æquo animo expectas vel extinctionem vel translationem. Hujus vero tempus donec advenit, quid sufficit? Quid aliud, nisi ut deos colas celebresque, hominibus bene facias, eos sustineas et ab iis te abstineas, quæcumque autem extra fines carunculae et animulae sita sunt, ea memineris nec tua esse neque in potestate tua sita.

34. Potes semper prosperum vitae cursum tenere, si quidem et certum iter tenere, si quidem via ac ratione et cogitare et agere potes. Hæc duo et dei et hominis et cujusvis animalis ratione præditi animo communia, non ab alio impediri et in animi affectione iustitiæ studiosa habere bonum et hic terminare appetitionem.

35. Si neque vitiositas hæc mea est, neque meæ vitiositatis effectus, neque respublica læditur, cur propter hoc differor? Quid autem est damnum civitatis communis?

36. Noli ulla ex parte sinere te abripi visis, sed auxiliare pro viribus et dignitate etiam, quando in mediis illis rebus aliquid damni faciunt, quod tamen cave pro damno habeas: malus enim hic mos est; sed quemadmodum senex abiens petebat, pueruli turbinem, memor, turbinem esse, sic igitur etiam hic agendum. Atqui in ius vocas pro rostris. Oblitusne es, homo, qualia hæc sint? — Nequaquam, sed illis videntur studio dignissima. — Eapropter tu quoque stultus fias? Fui olim. — * Ubicumque derelictus, bene fortunatus homo: « bene fortunatus, » qui bonam fortunam sibi comparavit; bona autem fortuna, boni animi motus, bona agendi ratio, bonæ actiones.

BIBAION ς.

LIBER VI.

α'. Ἡ τῶν ὄλων οὐσία εὐπειθής καὶ εὐτρεπής· ὁ δὲ ταύτην διοικῶν λόγος οὐδεμίαν ἐν ἑαυτῷ αἰτίαν ἔχει τοῦ κακοποιεῖν· κακίαν γὰρ οὐκ ἔχει, οὐδὲ τι κακῶς ποιεῖ, οὐδὲ βλάπτεται τι ὑπ' ἐκείνου. Πάντα δὲ κατ' ἐκείνον γίνονται καὶ περαίνονται.

β'. Μὴ διαφέρου, πότερον ῥιγῶν ἢ θαλπόμενος τὸ πρέπον ποιεῖς· καὶ πότερον νυστάζων, ἢ ἱκανῶς ὕπνου ἔχων· καὶ πότερον κακῶς ἀκούων, ἢ εὐφημούμενος· καὶ πότερον ἀποθνήσκων, ἢ πράττων τι ἀλλοῖον. Μία γὰρ τῶν βιωτικῶν πράξεων καὶ αὕτη ἐστὶ, καθ' ἣν ἀποθνήσκωμεν· ἀρκεῖ οὖν καὶ ἐπὶ ταύτης τὸ παρὸν εὖ θέσθαι.

γ'. Ἐσω βλέπε· μηδενὸς πράγματος μήτε ἡ ἰδία ποιότης, μήτε ἡ ἀΐα παρατρεχέτω σε.

δ'. Πάντα τὰ ὑποκείμενα τάχιστα μεταβάλλει, καὶ ἥτοι ἐκθυμιαθήσεται, εἴπερ ἦνται ἡ οὐσία, ἢ σκεδασθήσεται.

ε'. Ὁ διοικῶν λόγος οἷδε, πῶς διακείμενος, καὶ τί ποιεῖ, καὶ ἐπὶ τίνος ὕλης.

ς'. Ἀριστος τρόπος τοῦ ἀμύνεσθαι, τὸ μὴ ἐξομοιοῦσθαι.

ζ'. Ἐνὶ τέρπου καὶ προσαναπαύου, τῷ ἀπὸ πράξεως κοινωνικῆς μεταβαίνειν ἐπὶ πρᾶξιν κοινωνικῆν, σὺν μνήμῃ θεοῦ.

η'. Τὸ ἡγεμονικόν ἐστὶ, τὸ ἑαυτὸ ἐγεῖρον καὶ τρέπον, καὶ ποιοῦν μὲν ἑαυτὸ, οἷον ἂν ᾖ καὶ θέλῃ, ποιοῦν δὲ ἑαυτῷ φαίνεσθαι πᾶν τὸ συμβαίνον, οἷον αὐτὸ θέλει.

θ'. Κατὰ τὴν τῶν ὄλων φύσιν ἕκαστα περαίνεται, οὐ γὰρ κατ' ἄλλην γέ τινα φύσιν, ἥτοι ἐξωθεν περιέχουσαν, ἢ ἐμπεριεχομένην ἑνὸν, ἢ ἔξω ἀπηρητημένην.

ι'. Ἦτοι κυκεῶν, καὶ ἀντεμπλοκή, καὶ σκεδασμός· ἢ ἔνωσις καὶ τάξις καὶ πρόνοια. Εἰ μὲν οὖν τὰ πρότερα, τί καὶ ἐπιθυμῶ εἰκαῖω συγκρίματι καὶ φυρμῶ τοιοῦτῳ ἐνδιatriβειν; τί δέ μοι καὶ μέλει ἄλλου τινός, ἢ τοῦ θπικς ποτὲ « αἶα γίνεσθαι; » Τί δὲ καὶ ταράσσομαι; ἥξει γὰρ ἐπ' ἐμὲ ὁ σκεδασμός, ὅ τι ἂν ποιῶ· εἰ δὲ θάτερά ἐστι, σέβω καὶ εὐσταθῶ, καὶ θαβρῶ τῷ διοικούντι.

ια'. Ὅταν ἀναγκασθῇς ὑπὸ τῶν περιστηκότων οἰονεὶ διαταραχθῆναι, ταχέως ἐπάνιθι εἰς ἑαυτὸν καὶ μὴ ὑπὲρ τὰ ἀναγκαῖα ἐξίστασο τοῦ βυμοῦ· ἔση γὰρ ἐγκρατέστερος τῆς ἀρμονίας, τῷ συνεχῶς εἰς αὐτὴν ἐπανέρχεσθαι.

ιβ'. Εἰ μητριάν τε ἀμαεῖρας καὶ μητέρα, ἐκείνην τ' ἂν θεράπευες, καὶ ὁμως ἢ ἐπ' ἀνδρός σοι πρὸς τὴν μητέρα συνεχῆς ἐγίνετο. Τοῦτο σοι νῦν ἐστὶν ἡ αὐλή, καὶ (ἢ) φιλοσοφία· ὧδε πολλάκις ἐπάνιθι, καὶ προσαναπαύου ταύτῃ, δι' ἣν καὶ τὰ ἐκεῖ σοι ἀνεκτὰ φαίνονται, καὶ σὺ ἐν αὐτοῖς ἀνεκτός.

ιγ'. Οἷον δὲ τὸ φαντασίαν λαμβάνειν ἐπὶ τῶν ὄψων καὶ τῶν τοιούτων ἐδωδύμων, ὅτι νεκρὸς οὗτος ἰχθύος, οὗτος δὲ νεκρὸς ὀρνίθος, ἢ χοίρου· καὶ πάλιν, ὅτι ὁ Φά-

1. Universi materia obsequens est et *fingenti* bene parata: ratio eam administrans nullam in se habet male faciendi causam; malitiam enim neque habet nec male faciet cuiquam, neque ab ea quidquam laxiditur. Omnia vero secundum hanc fiunt ac perficiuntur.

2. Nihil tua referat, utrum rigens an calore fatus id, quod te decet, facias, neque utrum dormituriens an somni satur, male audiens an fama florens, moriens an aliquid diversum faciens. Etenim ex hujus vitae officiis hoc est etiam quod morimur; sufficit igitur et in hoc, quod prae manibus est recte disponere.

3. Acriter intueri; neque propria ullius rei natura nec dignitas te fugiat!

4. Omnia, quae sunt, celerrime mutantur et aut in exaltationem abibunt, si unita est materia, aut dissipabuntur.

5. Ratio universi gubernatrix novit certo modo se habens, quod agit et in qua materia versatur.

6. Optima ratio ulciscendi, non similem malis fieri.

7. Delectet te tibi que satisfaciatur ab una actione, quae societati prodest, transire ad aliam ejusdem generis, memoriam dei.

8. Principalis animi pars ea est, quae se ipsa suscitatur et vertit et talem se ipsa facit, qualis demum sit et esse velit, quaeque facit, ut quidquid contingit tale videatur, quale ipsa vult.

9. Secundum universi naturam singula perficiuntur; neque enim secundum aliam ullam vel extrinsecus ambientem vel intus inclusam vel foris suspensam.

10. Aut confusio et mutui complexus et dissipatio, aut unitas et ordo et providentia: si priora, quid est, cur huic mixturae fortuitae et colluviei immorari cupiam? quid aliud mihi curae est, quam quomodo « terra fiam? » Cur etiam perturbor? Veniet enim ad me dissipatio, quidquid faciam. Si altera sunt, veneror et tranquillo sum animo et confido rectori.

11. Quando a rebus, quae circumstant, quasi perturbari coactus es, cito ad te redi, neque ultra, quam necesse est, a tenore dimovearis: eo enim facilius concentum tueberis, quo saepius ad eum redieris.

12. Si novercam simul et matrem haberes, illam quidem coleres, ad matrem tamen te frequentissime reciperes. Harum instar nunc tibi aula est, et philosophia: ad hanc saepe revertere et in ea acquiesce, per quam etiam quae illic sunt tibi tolerabilia videntur, et tu ipse in illis tolerabilis.

13. Quemadmodum jam de obsoniis atque ejusmodi edulis imaginem animo concipimus, ut, hoc piscis cadaver esse, illud cadaver avis aut porci, item, Falernum esse succulum

μενος χυλάριον ἐστὶ σταφυλίου· καὶ ἡ περιπόρφυρος, τρυφία προβατίου, αἱματίῳ κόγχῃς δεδευμένα· καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν συνουσίαν, ἐντερίου παράτριψις, καὶ μετὰ τινος σπασμοῦ μυζαρίου ἐκκρίσις· οἷαι δὲ αὐταὶ εἰσιν αἱ φαντασίαι, καθικνούμεναι αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ διεξιῶσαι δι' αὐτῶν, ὥστε δρᾶν, οἷά τινά ποτ' ἐστὶν· οὕτως δεῖ παρ' ὅλον τὸν βίον ποιεῖν, καὶ ὅπου λίαν ἀξιώσιστα τὰ πράγματα φαντάζεται, ἀπογυμνοῦν αὐτὰ, καὶ τὴν εὐτέλειαν αὐτῶν καθορᾶν, καὶ τὴν ἱστορίαν, ἐφ' ἣ σεμνύνεται, περιαιρεῖν. Δεινὸς γάρ ὁ τυρὸς παραλογιστής· καὶ ὅτε δοκαῖς μάλιστα περὶ τὰ σπουδαῖα καταγίνεσθαι, τότε μάλιστα καταγοητεύει. Ὅρα γοῦν, ὁ Κράτης τί περὶ αὐτοῦ τοῦ Ξενοκράτους λέγει.

ιδ'. Τὰ πλεῖστα, ὧν ἡ πληθὺς θαυμάζει, εἰς γενεώτατα ἀνάγεται, τὰ ὑπὸ ἕξως ἡ φύσεως συνεχόμενα, λίθους, ξύλα, συκᾶς, ἀμπέλους, ἐλαίας· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ὀλίγων μετρωτέρων, εἰς τὰ ὑπὸ ψυχῆς, ὅσων ποίμνας, ἀγέλας· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἔτι χαριστέρων, εἰς τὰ ὑπὸ λογικῆς ψυχῆς, οὐ μέντοι καθολικῆς, ἀλλὰ καθὸ τεχνικῆς, ἢ ἄλλως πως ἐντρεχῆς, ἢ κατὰ ψιλόν, τὸ πλῆθος ἀνδοαποδῶν κεκτῆσθαι. Ὁ δὲ ψυχὴν λογικὴν καθολικὴν καὶ πολιτικὴν τιμῶν, οὐδὲν ἔτι τῶν ἄλλων ἐπιστρέφεται· πρὸ ἀπάντων δὲ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν λογικῶς καὶ κοινωνικῶς ἔχουσιν, καὶ κινουμένην διασώζει, καὶ τῷ ὁμογενεῖ εἰς τοῦτο συνεργεῖ.

ιε'. Τὰ μὲν σπεύδει γίνεσθαι, τὰ δὲ σπεύδει γεγονῆναι· καὶ τοῦ γινομένου δὲ ἤδη τι ἀπέσθῃ· ῥύσεις καὶ ἀλλοιώσεις ἀνανεοῦσι τὸν κόσμον διηνεκῶς, ὥσπερ τὸν ἄπειρον αἰῶνα ἡ τοῦ χρόνου ἀδιάλειπτος φορὰ νέον αἶι παρέχεται. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ ποταμῷ τί ἂν τις τούτων τῶν παραθεόντων ἐκτιμήσειεν, ἐφ' οὗ στήναι οὐκ ἔστιν; Ὡς περ εἰ τίς τις τῶν παραπετομένων στρουθίων φιλεῖν ἀρχοιτο· τὸ δ' ἤδη ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπελήθην. Τοιοῦτον δὲ τὴν καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ ἑκάστου, οἷον ἡ ἐφ' αἵματος ἀναθυμίασις, καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἀέρος ἀνάπνευσις. Ὅποιον γάρ ἐστι τὸ ἀπαεῖ ἐλκύσαι τὸν ἀέρα καὶ ἀποδοῦναι, ὅπερ παρέκαστον ποιοῦμεν, τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ τὴν πᾶσαν ἀναπνευστικὴν δύναμιν, ἣν χθὲς καὶ πρῶτην ἀποτεχθεὶς ἐκτῆσω, ἀποδοῦναι ἐκεῖ, ὅθεν τὸ πρῶτον ἔσπασας.

ις'. Οὔτε τὸ διαπνεῖσθαι, ὥς τὰ φυτὰ, τίμιον, οὔτε τὸ ἀναπνεῖν, ὥς τὰ βοσκήματα καὶ τὰ θηρία, οὔτε τὸ τυποῦσθαι κατὰ φαντασίαν, οὔτε τὸ νευροσπαστεῖσθαι κατ' ὄρμην, οὔτε τὸ συναγελάζεσθαι, οὔτε τὸ τρέφεσθαι· τούτοις γὰρ ὅμοιον τῷ ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς. Τί οὖν τίμιον; Τὸ κροτεῖσθαι; Οὐχί. Οὐκ ὅτι οὐδὲ τὸ ὑπὸ γλωσσῶν κροτεῖσθαι· αἱ γὰρ παρὰ τῶν πολλῶν εὐφημίαι, κρότος γλωσσῶν. Ἀφῆκας οὖν καὶ τὸ δοξάζειν· τί καταλείπεται τίμιον; Δοκῶ μὲν, τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν κινεῖσθαι, καὶ ἰσχεῖσθαι, ἐφ' ὅ καὶ αἱ ἐπιμέλειαι ἀγροῦσι καὶ αἱ τέχναι. Ἡ τε γὰρ τέχνη πᾶσα τούτου στογάζεται, ἵνα τὸ κατασκευασθὲν ἐπιτηδείως ἔγῃ πρὸς τὸ ἔργον, πρὸς δὲ κατασκευάσται·

uvulæ, prætextam ovicula: pilos, conchæ cruore infectos; de coitu, esse intestini frictionem et excretionem muci cum convulsione quadam — quales utique sunt rerum imagines, quæ res ipsas assequuntur easque penetrant, ut, quænam tandem eæ sint videre liceat — sic etiam per totam vitam nos facere oportet ac res, ubi vel maxime fide dignæ videantur, denudare et vilitatem earum spectare et externam speciem, qua superbiunt, tollere. Nam gravis impostor est fastus, et quando maxime putas, te res serias agere, tum maxime in fraudem inducit. Vide saltem, Crates quid de ipso Xenocrate dixerit.

14. Pleraque, quæ vulgus hominum admiratur, ad generalia rerum capita referuntur: alia quæ vi copulante aut natura continentur, lapides, arbores, ficus, vites, oleæ: alia, quæ paulo moderatiores admirantur, inter ea, quæ anima continentur, ut greges, armenta; alia, quibus urbaniores capiuntur, inter ea quæ anima rationali prædita sunt, non tamen universali, sed quatenus artium perita aut alia quadam sollertia excellit aut simpliciter *rationalis* est, ut servitiorum turbam possidere. Qui autem animam rationalem universalem et societatis amantem veneratur, nihil amplius cetera curat, ante omnia vero animum suum ita affectum et se moventem, ut rationi et civitati convenit, conservat et cognatum suum, ut idem consequatur, adjuvat.

15. Hæc properant fieri, illa properant fuisse, quin etiam ejus quod fit, quæ aliquid evanuit: fluxus et mutationes mundum perpetuo renovant, quemadmodum immensum illud ævum continuus temporis lapsus novum semper præstat. In hoc igitur flumine ecquis horum, quæ præterlabuntur, quidquam in pretio habeat? perinde ac si quis prætervolantium passerculorum aliquem diligere cœpisset, is vero jam e conspectu abisset. Ejusmodi sane est vita cujusque, cujusmodi est exhalatio sanguinis aut spiritus ab aere attractio. Quale enim est, semel animam atrahere et efflare, quod quidem singulis temporis momentis facimus, tale etiam est, omnem illam respirandi facultatem, quam heri aut nudiustertius in ortu accepisti, eo reddere, unde eam primo hausisti

16. Neque quod perspiramus, ut stirpes, æstimatione dignum est, neque quod respiramus, ut pecudes et belluæ, neque quod species rerum per visa nobis imprimuntur, neque quod agendi impetu huc illuc rapimur, neque quod congregamur et nutrimur: hoc enim perinde est atque alimentum quod superfluum est excernere. Quid igitur est, quod æstimatione dignum sit? Num plausu excipi? Nequaquam. Itaque nec linguarum plausu excipi: multitudinis enim laus quid aliud est, nisi linguarum strepitus? Sustulisti igitur gloriolam quoque; quid restat, quod æstimatione dignum sit? Hoc opinor, secundum propriam constitutionem et moveri et motum sistere, quo etiam et studia et artes ducunt. Nam etiam omnis ars id spectat, ut id, quod paratur aptum sit ad opus, ad quod paratur: et vi-

δ τε φυτουργός δ ἐπιμελούμενος τῆς ἀμπελου, καὶ δ πωλοδάμνης, καὶ δ τοῦ κυνὸς ἐπιμελούμενος, τοῦτο ζητεῖ. Αἱ δὲ παιδαγωγαί, αἱ διδασκαλαί ἐπὶ τὴν σπεύδουσιν· ὧδε οὖν τὸ τιμῶν. Καὶ τοῦτο μὲν ἂν εὖ ἔχῃ, οὐδὲν τῶν ἄλλων περιποιήσῃ σεαυτῷ. Οὐ παύσῃ καὶ ἄλλα πολλὰ τιμῶν; οὐτ' οὖν ἐλεύθερος ἔσῃ, οὔτε αὐτάρκης, οὔτε ἀπαθής. Ἀνάγκη γὰρ φθονεῖν, ζηλοτυπεῖν, ὑφορᾶσθαι τοὺς ἀφελῆσθαι ἐκεῖνο δυναμένους, ἐπιβουλεύειν τοῖς ἔχουσι τὸ τιμώμενον ὑπὸ σοῦ· ὅπως πεφύρθαι ἀνάγκη τὸν ἐκείνων τινὸς ἐνδεῆ· προσέτι δὲ πολλὰ καὶ τοῖς θεοῖς μέμφεσθαι· ἡ δὲ τῆς ἰδίας διανοίας αἰδώς καὶ τιμὴ σεαυτοῦ τε ἀρεστόν σε ποιήσει, καὶ τοῖς κοινωνικοῖς εὐάριστος, καὶ τοῖς θεοῖς σύμφωνον, τούτεστιν, ἐπαινοῦντα, ὅσα ἐκεῖνοι διανέμουν καὶ διατετάχασιν.

ιζ'. Ἄνω, κάτω, κύκλῳ, φοραὶ τῶν στοιχείων. Ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κίνησις ἐν οὐδεμιᾷ τούτων, ἀλλὰ θεϊότερον τι, καὶ ὁδῷ δυσεπινοήτῃ προϊούσα εὐοδεῖ.

ιη'. Οἷον ἐστίν, δ ποιούσι! τοὺς μὲν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χρόνου, καὶ μεθ' ἑαυτῶν ζῶντας ἀνθρώπους εὐφημεῖν οὐ θέλουσιν· αὐτοὶ δὲ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων εὐφημῶνται, οὐδ' οὔτε εἶδον ποτὲ, οὔτε ὄψονταί, περὶ πολλοῦ ποιοῦνται. Τοῦτο δὲ ἐγγύς ἐστι τῷ λυπηθῆναι ἂν, ὅτι οὐχὶ καὶ οἱ προγενέστεροι περὶ σοῦ λόγους εὐφήμες ἐποιοῦντο.

ιθ'. Μὴ, εἴ τι αὐτῷ σοι δυσκαταπόνητον, τοῦτο ἀνθρώπῳ ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν· ἀλλ' εἴ τι ἀνθρώπῳ δυνατὸν καὶ οἰκεῖον, τοῦτο καὶ σεαυτῷ ἐφικτὸν νόμιζε.

κ'. Ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ οὐνεξὶ κατέδρυσέ τις, καὶ τῇ κεφαλῇ ἔρραγεις πληγὴν ἐποίησεν. Ἄλλ' οὔτε ἐπισημαινόμεθα, οὔτε προσκόπτομεν, οὔτε ὑφορώμεθα ὕστερον, ὥς ἐπίβουλον· καίτοι φυλαττόμεθα, οὐ μέντοι ὥς ἐχθρὸν, οὐδὲ μεθ' ὑποψίας, ἀλλ' ἐκκλίσεως εὐμενοῦς. Τοιοῦτόν τι γινέσθω καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς μέρεσι τοῦ βίου· πολλὰ παρενθυμώμεθα τῶν οἷον προσγυμναζομένων. Ἐξεστὶ γὰρ, ὥς ἔφην, ἐκκλίνειν, καὶ μηδὲν ὑποπεύειν, μηδὲ ἀπέχεσθαι.

κα'. Εἴ τίς με ἐλέγξει, καὶ παραστήσῃ μοι, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω ἢ πράσσω, δύναται, χαίρων μεταθήσεται· ζητῶ γὰρ τὴν ἀλήθειαν, ὑφ' ἧς οὐδεὶς πώποτε ἐβλάβη. Βλάπτεται δὲ ὁ ἐπιμένων ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀπάτης καὶ ἀγνοίας.

κβ'. Ἐγὼ [δὲ] ἑμαυτοῦ καθήκον ποιῶ· τὰ ἄλλα με οὐ περισπᾷ· ἦτοι γὰρ αἴψυχα, ἢ ἄλογα, ἢ πεπλανημένα, καὶ τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντα.

κγ'. Τοῖς μὲν ἀλόγοις ζώοις, καὶ καθόλου πράγμασι καὶ ὑποκειμένοις, ὥς λόγον ἔχων, λόγον μὴ ἔχουσι, χρῶ μεγαλοπρόνους καὶ ἐλευθέρως τοῖς δὲ ἀνθρώποις, ὥς λόγον ἔχουσι, χρῶ κοινωνικῶς. Ἐφ' ἅπασιν δὲ θεοὺς ἐπικαλοῦ· καὶ μὴ διαφέρου πρὸς τὸ πόσῳ χρόνῳ ταῦτα πράξεις· ἀρκοῦσι γὰρ καὶ τρεῖς ὥραι τοιαῦτα.

κδ'. Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν, καὶ ὁ ὀρεωκόμος αὐτοῦ, ἀποθανόντες εἰς ταῦτο κατέστησαν· ἦτοι γὰρ ἐλήφθησαν εἰς τοὺς αὐτοὺς τοῦ κόσμου σπερματικὸς λόγους· ἢ διεσκαδίσθησαν ὁμοίως εἰς τὰς ἀτόμους.

nitor, qui vites colit, et qui equos domat et qui canes corat huic studet operi. Puerorum educatio et disciplina aliquem finem consequi student; ibi igitur id, quod aestimatione dignum est; quod si bene habuerit, nihil ceterorum tibi comparare studebis. Non desines multa alia aestimare? Itaque nec liber eris, nec tibi sufficiens, neque animi perturbationibus vacuus. Non enim fieri potest, quin invidias, æmuleris eosque suspectos habeas, qui illis te privare possint, et insidias struas iis, qui id, quod a te tanti aestimatur, possident. Omnino necesse est te perturbari, si qua illarum rerum indigeas, præterea sæpe de diis conqueri; sed propriæ mentis verecundia et honor et te tibi gratum reddet et sociis commodum et diis consentientem, hoc est, quæcunque attribunt et constituunt, laudibus celebrantem.

17. Sursum, deorsum, in orbem feruntur elementa; virtutis autem motus nulla harum viarum fertur, sed divinius quædam res et via difficili comprehensu incedens feliciter progreditur.

18. Quale est, quod faciunt! homines ejusdem ætatis et qui cum ipsis vivunt, eos laudare nolunt, ipsi vero a posteris, quos nec viderunt neque unquam videbunt, celebrari plurimi faciunt. Hoc propemodum idem est, ac si doleres, quod prisca illi te non celebrarunt laudibus.

19. Noli, si quid tibi effectui difficile, opinari, hominem id non posse præstare, sed si quid ab homine effici potest eique est familiare, id te quoque assequi posse persuasum habe.

20. In palaestra vel unguibus nos laceravit aliquis vel illiso capite vulnus nobis inflixit. Verum neque notamus, neque offendimur, neque in posterum, ut insidiatorem, suspectum habemus, quamquam cavemus, nec tamen tanquam ab hoste, neque cum suspicione, sed benevola cum declinatione. Idem etiam in ceteris vitæ partibus fiat: ad multa eorum, quæ faciunt, qui nobiscum quasi in certamine committuntur, animum non advertamus. Licet enim, ut dixi, declinare, et nec suspiciosum esse, neque odio illos habere.

21. Si quis me convincere mihi que ostendere potest, me non recte sentire aut agere, læto animo ad meliorem frugem redibo: veritatem enim sector, a qua nemo unquam læsus est, læditur autem, qui in errore suo et ignorantia persistit.

22. Ego, quod meum est officium, facio: cetera me non distrahunt; aut enim anima aut ratione carent, aut aberrarunt et viam ignorant.

23. Animantibus ratione carentibus omninoque rebus et conditionibus tu, ut ratione præditus, ratione carentibus, magno ac libero animo fac utaris; hominibus ut ratione præditis ita utere, ut communionis ratio postulat; in omnibus deorum auxilium implora nec tua intersit, quam longo tempore hæc factururus sis: nam sufficient tres horæ sic exactæ.

24. Alexander Macedo ejusque multo post mortem in idem redacti sunt: nam aut in easdem mundi rationes seminales redacti sunt, aut pariter in atomos dispersi.

α'. Ἐνθυμήθητι, πόσα κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκαριαῖον ἴσον ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν ἅμα γίνεται, σωματικὰ ὁμοῦ καὶ πνευματικά· καὶ οὕτως οὐ θαυμάσεις, εἰ πολὺ πλείω, εἶναι δὲ πάντα τὰ γινόμενα ἐν τῷ ἐνί τε καὶ σύμπαντι, ὃ δὲ κόσμον ὀνομάζομεν, ἅμα ἐνυφίσταται.

β'. Ἐάν τις σοι προβάλλῃ, πῶς γράφεται τὸ Ἀντωνίου ὄνομα, μήτι κατεντενόμενος προσοίῃ ἑκάστον ἐπιστολῶν; τί οὖν ἐάν ὀργίζωνται, μήτι ἀντοργίζῃ; καὶ οὐκ ἐπαριθμῆσθαι πρῶτος προῖων ἑκάστον τῶν γραμμάτων; οὕτως οὖν καὶ ἐνθάδε μέμνησο, ὅτι πᾶν καθήκον ἐξῆμῶν τιῶν συμπληροῦται. Τούτους δεῖ τηρεῖν, καὶ μὴ θορυβοῦμενον, μηδὲ τοῖς δυσχεραίνουσιν ἀδυσχεραίνοντα, περαίνειν ὁδῶν τὸ προκείμενον.

γ'. Πῶς ὁμῶν ἐστὶ, μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς ἀνθρώποις ἀνέπι τὰ φαινόμενα αὐτοῖς οἰκεία καὶ συμφέροντα; καὶ τρόπον τινὰ οὐ συγχωρεῖς αὐτοῖς τοῦτο ποιεῖν, πᾶσι βλάπτης, ὅτι ἀμαρτάνουσι. Φέρονται γὰρ ὥς ἐπὶ οἰκεία καὶ συμφέροντα αὐτοῖς. — Ἦ ἀνέχει οὕτως. — Οὐκοῦν δίδασκει, καὶ δεικνύει ἡλικιωτῶν.

δ'. Θάνατος, ἀνάπαυλα αἰσθητικῆς ἀντιτυπίας, καὶ πᾶσι νευροσπαστίας, καὶ διανοητικῆς διεξόδου, καὶ πρὸς τὴν σάρκα λειτουργίας.

ε'. Αἰσχρὸν ἐστὶν, ἐν ᾧ βίω τὸ σῶμά σοι μὴ ἀπαυδᾷ, οὕτως τὴν ψυχὴν προαυδᾷ.

ς'. Ὅρα, μὴ ἀποκαίσαρῶδες, μὴ βαφῆς γίνεται. Τέχνη οὖν σεαυτὸν ἀπλοῦν, ἀγαθὸν, ἀκέραιον, καὶ ἀκαμψον, τοῦ δικαίου φίλον, θεοσεβῆ, εὐμενῆ, ἡσυχῶν, ἐξῆμῶν πρὸς τὰ πρέποντα ἔργα. Ἄγχι πρὸς τοιοῦτος συμμεινῆς, οἷόν σε ἠθέλησε ποιῆσαι σοφία. Αἰδοῦ θεοὺς, σῶζε ἀνθρώπους. Βραχὺς δὲ τῆς καρπὸς τῆς ἐπιγείου ζωῆς, διάθεσις ὅσα, καὶ ἡλικιωτικαί. Πάντα, ὡς Ἀντωνίνου μαθητῆς· αὐτὸν κατὰ λόγον πρᾶσσομένων εὐτονον ἐκείνου, καὶ ἐλάττω πανταχοῦ, καὶ τὸ δαιμόνιον, καὶ τὸ εὐδαίμονον, καὶ τὸ μελίχριον, καὶ τὸ ἀκνέοδοξον, καὶ πρὸς τὴν κατάληψιν τῶν πραγμάτων φιλότιμον· καὶ μένος οὐκ ἐν τι βλάψῃ παρῆκε, μὴ πρότερον εὐ μάλα οὐκ καὶ σαφῶς νοήσας· καὶ ὡς ἔφερον ἐκείνος τοὺς καὶ αὐτὸν μεμρομένους, μὴ ἀντιμεμρόμενος· καὶ ἐπὶ οὐδὲν ἐσπευδεν· καὶ ὡς διαβολὰς οὐκ ἐδέχετο· καὶ ἀκριβὲς ἦν ἐξεταστὴς ἡθῶν καὶ πράξεων· καὶ οὐκ ἡσυχῶς, οὐ φοροδεγὴς, οὐχ ὑπόπτης, οὐ σοφιστής· καὶ ὡς ἀκούμενος, οἷον οἰκίσαι, στρωμνῇ, καὶ τροφῇ, ὑπερρεσία· καὶ ὡς φιλόπνοος, καὶ μακάριος καὶ οἷος μὲν ἐν τῷ μέχρι ἐσπέρας διὰ τὴν λιανότητα, μηδὲ τοῦ ἀποκρίναι τὰ περιττώματα παρὰ τὴν ἡμέραν ὡς ἀνέχον· καὶ τὸ βέλαιον καὶ ὁμοῖον ἐν τῷ αὐτοῦ καὶ τὸ ἀνέχεσθαι (τῶν) ἀντιβαίνον· καὶ ἀντιπαραστικῶς ταῖς γνώμαις αὐτοῦ, καὶ χαίρειν, καὶ οὐκ ἀντιπαραστικῶς καὶ ὡς θεοσεβὴς χωρὶς δεισιμασύνης· ἐν οὕτως εὐσυνειδήτῳ σοι ἐπιστῇ ἡ τελευτή· ὅρα, ὡς ἐκείνου.

ζ'. Ἀντήρη καὶ ἀναχαλοῦ σεαυτὸν. Καὶ ἐξυπνί-

25. Considera, quam multa uno eodemque temporis puncto in uniuscujusque nostrum et animo et corpore fiunt: atque ita non miraberis, si multo plura, imo vero omnia, in uno hoc atque universo, quod mundum vocamus, simul existunt.

26. Si quis te interrogaverit, Antonini nomen quo pacto scribatur, num magna vocis contentione singulas edes literas? Quid igitur? si tibi irascuntur, numquid tu vicissim iis irasceris? nonne illi placide omnes ac singulas enumerabis literas? Sic igitur etiam istic memento, omne officium quibusdam numeris absolvi, quos te oportet servare, et nec perturbatum, neque aliis indignantibus vicissim indignantem recta pergere ad id, quod propositum est.

27. Quam durum est, non ea permittere hominibus quæ ad se pertinere sibi que conducere opinantur! attamen quodammodo non permittis, ut hoc faciant, quum agere, illos peccare? feruntur enim omnino ad ea, quæ ad se pertinere sibi que conducere ipsis videntur. — Verum res non ita habet. — Tu igitur id doce et ostende sine indignatione.

28. Mors, quies a sensuum repercussione, ab impulsu affectuum animi quasi fiduculis trahentium, a discursibus mentis et a carnis ministerio.

29. Turpe est, in qua vita corpus non succumbit, in ea prius succumbere animam.

30. Cave, ne in mores Cæsareos degeneres, ne inficiaris: solet enim fieri. Serva te igitur simplicem, bonum, integrum, gravem, ab elegantiae studio alienum, justitiae studiosum, pium in deos, benevolum, tuorum amantem, et ad officia præstanda strenuum. Adnitere, ut talis permanas, qualem te facere voluit philosophia: venerare deos; prospice salutem hominum. Brevis vita est et unus fructus vite terrestres, sancta animi affectio et actiones societati utiles. Omnia ut Antonini discipulus: constantem illius firmitatem in iis, quæ naturæ convenienter aguntur, et æquabilitatem in omnibus rebus et sanctitatem et vultus serenitatem et comitatem et gloriæ inanis contemptum et diligens in rebus percipiendis studium et quemadmodum ille omnino nihil prætermisit priusquam sedulo id consideraverat et accurate intellexerat; quemadmodum ille tulit eos, qui immerito eum reprehendebant neque eos vicissim reprehendebat; quemadmodum ad nihil festinabat; ut non delationes admisit; ut accuratus ille erat morum actionumque explorator; neque calumniator, nec meticulosus, nec suspiciosus, nec sophista; et quam paucis erat contentus, velut domo, strato, veste, victu, famulatio; ut laboris tolerans et leni animo. Poterat idem propter victus tenuitatem in eodem usque ad vespem versari nec nisi consueta hora excernere ei necesse erat: constantiam ejus et æquabilitatem in amicitiis colendis, facile ferre eos, qui sententias ejus libere impugnabant, atque gaudere, si quis melius aliquid proferret; et quam pius in deos sine superstitione — ut tibi bene factorum conscio, sicut illi, obveniat hora novissima.

31. Redi ad sobrietatem et revoca te. Somno iterum

σθεῖς πάλιν καὶ ἐννοήσας, ὅτι ὄνειροί σοι ἠνώχλουν, πάλιν ἐργηγορώς βλέπε ταῦτα, ὥς ἐκεῖνα ἐβλέπες.

λβ'. Ἐκ σωματίου εἰμὶ καὶ ψυχῆς. Τῷ μὲν οὖν σωματίῳ πάντα ἀδιάφορα· οὐδὲ γὰρ δύναται διαφέρεισθαι. Τῇ δὲ διανοίᾳ ἀδιάφορα, ὅσα μὴ ἐστὶν αὐτῆς ἐνεργήματα. Ὅσα δὲ γε αὐτῆς ἐστὶν ἐνεργήματα, ταῦτα πάντα ἐπ' αὐτῇ ἐστὶν. Καὶ τούτων μέντοι, ἃ περὶ μόνον τὸ παρὸν πραγματεύεται· τὰ γὰρ μέλλοντα καὶ παρωχρήκτα ἐνεργήματα αὐτῆς, καὶ αὐτὰ ἤδη ἀδιάφορα.

λγ'. Οὐκ ἐστὶν ὁ πόνος τῇ χειρὶ, οὐδὲ τῷ ποδὶ παρὰ φύσιν, μέχρις ἂν ποιῇ ὁ πούς τὰ τοῦ ποδός, καὶ ἡ χεὶρ τὰ τῆς χειρός. Οὕτως οὖν οὐδὲ ἀνθρώπῳ, ὥς ἀνθρώπῳ, παρὰ φύσιν ἐστὶν ὁ πόνος, μέχρις ἂν ποιῇ τὰ τοῦ ἀνθρώπου. Εἰ δὲ παρὰ φύσιν αὐτῷ οὐκ ἐστὶν, οὐδὲ κακὸν οὐκ ἐστὶν αὐτῷ.

λδ'. Ἠλικίαις ἡδονὰς ἥσθησαν λησταί, κίναῖδοι, πατραλοῖται, τύραννοι;

λε'. Οὐχ ὁρᾷς, πῶς οἱ βάνουσοι τεχνῶνται ἀρμόζονταί μὲν ἄχρι τινός πρὸς τοὺς ἰδιώτας, οὐδὲν ἥσσον μέντοι ἀντέχονται τοῦ λόγου τῆς τέχνης, καὶ τούτου ἀποστήναι οὐχ ὑπομένουσιν; Οὐ δεινόν, εἰ ὁ ἀρχιτέκτων, καὶ ὁ ἱατρός, μᾶλλον αἰδέσονται τὸν τῆς ἰδίας τέχνης λόγον, ἢ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτοῦ, ὃς αὐτῷ κοινός ἐστι πρὸς τοὺς θεούς;

λς'. Ἡ Ἀσία, ἡ Εὐρώπη, γωνίαι τοῦ κόσμου· πᾶν πέλαγος, σταγὼν τοῦ κόσμου. Ἄθως βωλάριον τοῦ κόσμου· πᾶν τὸ ἐνεστώς τοῦ χρόνου, στιγμή τοῦ αἰῶνος. Πάντα μικρὰ, εὐτρεπτα, ἐναφανιζόμενα. Πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται, ἀπ' ἐκεῖνου τοῦ κοινοῦ ἡγεμονικοῦ ὁρμήσαντα, ἢ κατ' ἐπακολούθησιν. Καὶ τὸ χάσμα οὖν τοῦ λέοντος, καὶ τὸ δηλητήριον, καὶ πᾶσα κακουργία, ὥς ἄκανθα, ὥς βόρβορος, ἐκείνων ἐπιγεννήματα τῶν σεμνῶν καὶ καλῶν. Μὴ οὖν αὐτὰ ἀλλότρια τούτου, οὐ σέβεις, φαντάζου· ἀλλὰ τὴν πάντων πηγὴν ἐπιλογίζου.

λζ'. Ὅ τὰ νῦν ἰδὼν, πάντα ἐώρακεν, ὅσα τε ἐξ αἰδίου ἐγένετο, καὶ ὅσα εἰς τὸ ἄπειρον ἔσται· πάντα γὰρ ὁμογενῆ, καὶ ὁμοειδῆ.

λη*. Πολλάκις ἐνθυμοῦ τὴν ἐπισύνδεσιν πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ σχέσιν πρὸς ἀλλήλα. Τρόπον γὰρ τινα πάντα ἀλλήλοις ἐπιπέπλεκται, καὶ πάντα κατὰ τοῦτο φίλα ἀλλήλοις ἐστί· καὶ γὰρ ἄλλω ἄλλο ἐξῆς ἐστὶ τοῦτο δὲ διὰ τὴν τονικὴν κίνησιν καὶ σύμπνοιαν, καὶ τὴν ἑνωσιν τῆς οὐσίας.

λθ'. Οἷς συγκεκλήρωσαι πράγμασι, τούτοις συνάρμοζε σεαυτὸν· καὶ οἷς συνειληγας ἀνθρώποις, τούτους φίλει, ἀλλ' ἀληθινῶς.

μ'. Ὅργανον, ἐργαλεῖον, σκεῦος πᾶν, εἰ, πρὸς ὃ κατασκευάζεται, ποιεῖ, εὖ ἔχει· καίτοι ἐκεῖ ὃ κατασκευάσας ἐκποδῶν. Ἐπὶ δὲ τῶν ὑπὸ φύσεως συνεχομένων ἐνδον ἐστὶ καὶ παραμένει ἡ κατασκευάσασα δύναμις· καθὼ καὶ μᾶλλον αἰδεῖσθαι αὐτὴν δεῖ, καὶ νομίζειν, ἐὰν κατὰ τὸ βούλημα ταύτης ἔχῃς καὶ διεξάγῃς, ἔχειν σοι

excusso quum intellexeris, somnia fuisse, quæ te perturbabant, vigilans denuo hæc intueri, quemadmodum illa intuitus es.

32. Ex corpusculo consto et anima. Corpusculo indifferentia sunt omnia : non enim possunt ejus differre ; menti autem indifferentia sunt, quæcunque non sunt ipsius actiones ; quæcunque autem sunt ejus actiones, in potestate ejus sitæ sunt omnes. Ex his tamen eæ tantum *ei curæ sunt*, quæ circa id, quod præsens est, versantur : quæ enim futuræ sunt ejus actiones aut præteritæ, et ipsæ ei nunc indifferentes.

33. Neque manui labor est neque pedi contra naturam, quamdiu pes facit, quod pedis est, et manus, quod manus est. Sic igitur neque homini ut homini, labor est contra naturam, quamdiu facit, quod hominis est. Quod si contra naturam ejus non est, nec malum ei est.

34. Quantis voluptatibus delectati sunt latrones, cinædi, parricidæ, tyranni ?

35. Videsne, ut qui illiberales profitentur artes, aliquatenus quidem ad imperitos se accommodent, nihilominus tamen artis rationem retineant neque ab ea discedere sustineant? Nonne turpe est, architectum ac medicum artis suæ rationem magis vereri, quam hominem suam ipsius rationem, quæ ei cum diis communis est?

36. Asia, Europa, anguli mundi : omne mare, guttula mundi : Athos, glebula mundi : omne quod instat tempus, punctum ævi : omnia parva, caduca, evanida : omnia inde veniunt, a communi illo principatu profecta, vel per consequentiam. Itaque etiam leonis rictus et venenarum mortiferum et noxium quidvis, ut spina, ut lutum, honestarum illarum et pulcrarum rerum appendices agnatæ sunt. Noli igitur ea ab eo, quem colis, aliena opinari, verum omnium fontem tecum perpende.

37. Qui præsentia cernit, omnia vidit, quæ ab æterno fuerunt et in infinitum usque erunt : omnia enim ejusdem generis ejusdemque formæ sunt.

38. Sæpe tecum perpende rerum omnium, quæ in mundo sunt, connexum et mutuam rationem : quodammodo enim omnia inter se sunt implicita et eatenus inter se amica : nam alii consequens est hoc per tendentem connexum et conspirationem et unitatem materiæ.

39. Quibus sorte addictus es rebus, iis te accommoda, et quibuscum forte conjunctus es hominibus, eos amore, eoque vero, prosequere.

40. Organum, instrumentum, vas quodlibet, si ad quod fabricatum est, id facit, bene habet, quamquam ibi, qui condidit, opifex abiit : in iis vero, quæ a natura continentur intus est et permanet quæ condidit vis. Proinde vel magis eam vereri te oportet atque existimare, si secundum eam te

ἴσται κατὰ νοῦν. Ἐχει δὲ οὗτος καὶ τῷ παντὶ κατὰ τὸν νότον.

41. Ὅ τι ἂν τῶν ἀπροαιρέτων ὑποστήσης σαυτῷ κατὰ τὴν ἀνάγκην κατὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ κακοῦ κακοῦ, ἢ τὴν ἀπότευξιν τοῦ τοιοῦτου ἀγαθοῦ, εὐχασθαι σε θεοῖς· καὶ ἀνθρώπων δὲ μισῆσαι, τοὺς πικρὰς ὄντας, ἢ ὑποπτευομένους ἔσσεσθαι, τῆς ἀποτεύσεως, ἢ τῆς περιπτώσεως· καὶ ἀδικοῦμεν δὴ πολλὰ, ἢ τὴν πρὸς ταῦτα διαφοράν. Ἐάν δὲ μόνα τὰ ἐφ' ἡμῶν καὶ κακὰ κρίνωμεν, οὐδεμία αἰτία κατακρίνεται, οὔτε θεῶν ἐγκαλέσαι, οὔτε πρὸς ἄνθρωπον ἡμῶν σίστιν πολεμεῖν.

42. Πάντες εἰς ἓν ἀποτελεσμα συνεργοῦμεν, οἱ μὲν πικρὰ καὶ παρακολουθητικῶς, οἱ δὲ ἀνεπιστάτως· πικρὰ καὶ τοὺς καθεσθύνοντες, οἶμαι, ὁ Ἡράκλειτος ἐρηκτικῶς λέγει, καὶ συνεργοὺς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινώσκων. Ἄλλος δὲ κατ' ἄλλο συνεργεῖ· ἐκ περιουσίας καὶ ὑμετέρων, καὶ δ' ἀντιδιδόνειν πειρώμενος, καὶ ἀπὸ τῶν γινόμενων. Καὶ γὰρ τοῦ τοιοῦτου ἔχρηξεν ἡμῶν. Λοιπὸν οὖν σύνες, εἰς τίνας ἑαυτὸν κατακρίνεις· ἐκείνους μὲν γὰρ πάντως σοι καλῶς χρήσεται ὁ νόμος διοικῶν, καὶ παραδέχεται σε εἰς μέρος τῶν τῶν ἡμῶν καὶ συνεργητικῶν. Ἀλλὰ σὺ μὴ τοιοῦτο κρίνῃς, ὅς τις δ' εὐτελής καὶ γελοῖος στίχος ἐν τῷ κόσμῳ, οὗ Χρυσίππος μέμνηται.

43. Μήτις δ' ἥλιος τὰ τοῦ νοτοῦ ἀξιοὶ ποιεῖν; μήτις δ' αὐτοῦ τὰ τῆς Καρποφόρου; τί δὲ τῶν ἀστρῶν ἕκαστος ἰδίᾳ διάφορα μὲν, συνεργὰ δὲ πρὸς ταῦτόν;

44. Εἰ μὲν οὖν ἐβουλεύσαντο περὶ ἐμοῦ καὶ τῶν ἐμοὶ ἀντιπαρασχεδόντων οἱ θεοὶ, καλῶς ἐβουλεύσαντο· ἡμεῖς γὰρ θεὸν οὐδὲ ἐπινοῶντας βράδιον· κακοποιῆσαι ἡμῶν οὐδὲ τίνα αἰτίαν ἐμελλον ὁρᾶν; τί γὰρ αὐτοῖς, ἢ ἡμῶν, οὐ μάλιστα προνοοῦνται, ἐκ τοῦτου περιεγένηται· Εἰ δὲ μὴ ἐβουλεύσαντο κατ' ἰδίαν περὶ ἐμοῦ, τῶν τῶν κοινῶν πάντως ἐβουλεύσαντο, οἷς κατ' ἐπαγγελίαν καὶ ταῦτα συμβαίνοντα ἀσπάζεσθαι καὶ ἀπὸ τῶν ἐμῶν. Εἰ δ' ἄρα περὶ μηδενὸς βουλευόνται, τί μὲν οὐχ ὁρίσιν, ἢ μὴδὲ θύωμεν, μὴδὲ εὐχόμεθα, μὴδὲ ὀμνύωμεν, μὴδὲ τὰ ἄλλα πράσσωμεν, ἅπαντα ὡς πρὸς παρόντας καὶ συμβιούοντας τοὺς θεοὺς ποιοῦμεν. Εἰ δὲ ἄρα περὶ μηδενὸς τῶν καθ' ἡμᾶς βουλευόμεθα, ἐμοὶ μὲν ἔξεστι περὶ ἐμαυτοῦ βουλευέσθαι, οὐδὲ ἐπὶ σέβας περὶ τοῦ συμφέροντος. Συμφέρει δὲ καὶ τὸ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ κατασκευὴν καὶ φύσιν· καὶ τὴν φύσιν λογικὴν καὶ πολιτικὴν· πόλις καὶ πατρίς, καὶ Ἀντωνίνῳ μοι ἡ Ῥώμη, ὡς δὲ ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος. Τὰ ταῖς πόλεσιν οὖν ταῦταις ὠφέλιμα, μόνα καὶ ἐμὰ.

45. Ὅσα ἐκαστῷ συμβαίνει, ταῦτα τῷ δῶν συμφέρει· ἔχει τοῦτο. Ἀλλ' ἔτι ἐκεῖνο ὡς ἐπιπλεονεῖ, ὅσα ἀνθρώπῳ, καὶ ἑτέροις ἀνθρώποις. Ἐπειδὴ δὲ τὸν συμφέρον ἐπὶ τῶν μέσων λαμβάνει.

46. Ὡς πρὸς προσίσταται σοι τὰ ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ

habeas et degas, omnia tibi ex animi sententia habere: sic etiam universo omnia ex sui animi sententia se habent.

41. Si quid eorum, quæ arbitrii tui non sunt, bonum malumve esse in animum induxeris; non poterit non fieri, quin, si istiusmodi vel in malum incideris vel bono excideris, de diis queraris, homines autem oderis, ut qui auctores sint aut ex suspitione tua futuri sint ut altero excidas, in alterum incidas. Et utique multa injuste facimus idcirco, quod illarum rerum nostra interest. Quod si ea sola, quæ in nostra sunt potestate, bona malaque censeamus, nulla jam restat causa, cur deum accusemus aut contra homines inimici partes geramus.

42. Omnes ad unum eundemque effectum operam conferimus, alii scientes et intelligentes, alii quod faciunt nescientes; quemadmodum etiam dormientes Heraclitus, opinor, operarios esse dixit et conferre ad ea, quæ in mundo fiant. Alius vero alio modo operam confert, ex abundantia vero etiam is, qui queritur et iis, quæ fiunt, reniti conatur eaque tollere; nam tali quoque homine mundo opus erat. Igitur quod reliquum est tu cogita, quorum in numerum te referas: ille enim, qui rerum universitatem administrat, omnino bene te utetur atque te in partem operariorum eorumque, quæ opus adjuvant, recipiet: tu autem cave, ne talis pars fueris, qualis in fabula vilis ac ridiculus versus, cujus meminit Chrysippus.

43. Numquid sol quæ pluvix sunt facere cupit? numquid Æsculapius quæ Frugiferæ sunt? Quid siderum quodvis? nonne, quamquam diversa, idem opus adjuvant?

44. Si quidem dii de me iisque quæ mihi evenire oportet, consuluerunt, bene consuluerunt; etenim consilii expertem esse deum ne ad cogitandum quidem facile est; ut autem mihi malefaciendi consilium caperent, quamnam eos causa impulisset? Quid enim ipsis aut communitati, cujus maximam curam gerunt, inde accederet? Sin de me privatim nihil, de rebus universi certe consuluerunt, ex quibus quum ea quoque, quæ mihi eveniunt, necessario consequantur, amplecti hæc debeo atque diligere. Sin vero de nulla prorsus re consuluerunt — credere tamen non fas est aut neque sacra faciamus neque preces fundamus, neque per eos juremus neque alia faciamus, quæ quidem singula facimus tanquam diis nobis presentibus et nobiscum viventibus — sin vero, inquam, de nulla mearum rerum consulere, mihi quidem licet de me ipso consilium capere. Mea autem deliberatio ad id quod utile est, spectat: utile vero cuivis est, quod constitutioni ipsius ac naturæ convenit: natura autem mea rationalis est et societatis amans: civitas et patria mihi, ut Antonino, Roma, ut homini, mundus; his igitur civitatibus quæ utilia sunt, ea mihi sola sunt bona.

45. Quæcunque singulis eveniunt, ea universo prosunt: hoc suffecerit. Verum præterea illud, quod, si animum adverteris, ubique videbis, quæcunque homini etiam aliis hominibus prodesse. Vocabulum « utilis » nunc vulgari sensu de rebus mediis accipias.

46. Quemadmodum te tædio afficiunt, quæ in amphithea-

καὶ τοῖς τοιοῦτοις χωρίοις, ὡς δαὶ τὰ αὐτὰ δρώμενα, καὶ τὸ δημοεῖδὲς προσκορῇ τὴν θῆαν ποιεῖ· τοῦτο καὶ ἐπὶ ὅλου τοῦ βίου πάσχειν· πάντα γὰρ ἄνω κάτω τὰ αὐτὰ, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν. Μέχρι τίνος οὖν;

μζ'. Ἐννοεῖ συνεχῶς παντοίους ἀνθρώπους, καὶ παντοίων μὲν ἐπιτηδευμάτων, παντοδαπῶν δὲ ἔθνων, τεθνεῶτας· ὥστε κατεῖναι τοῦτο μέχρι Φιλιστίωνος, καὶ Φοίβου, καὶ Ὀριγανίωνος. Μάλιστα νῦν ἐπὶ τὰ ἄλλα φύλα. Ἐκεῖ δὲ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ, ὅπου τοσοῦτοι μὲν δεινοὶ ῥήτορες, τοσοῦτοι δὲ σεμνοὶ φιλόσοφοι, Ἡράκλειτος, Πυθαγόρας, Σωκράτης· τοσοῦτοι δὲ ἥρωες πρότερον· τοσοῦτοι δὲ ὕστερον στρατηγοὶ, τύραννοί· ἐπὶ τοῦτοις δὲ Εὐδόξος, Ἰππάρχος, Ἀρχιμήδης, ἄλλαι φύσεις ὀξείαι, μεγάλῳφρονες, φιλόπονοι, πανοῦργοι, αὐθάδεις, αὐτῆς τῆς ἐπικήρου καὶ ἐφημέρου τῶν ἀνθρώπων ζωῆς χλευασταί, οἷον Μένιππος, καὶ ὅσοι τοιοῦτοι. Περὶ πάντων τούτων ἐννοεῖ, ὅτι πάσαι κεῖνται. Τί οὖν τοῦτο δεῖνόν αὐτοῖς; τί δαὶ τοῖς μὴδ' ὀνομαζόμενοις ὅλως; ἐν ᾧδε πολλοῦ ἄξιον; τὸ μετ' ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης εὐμενῇ τοῖς ψεύσταις καὶ ἀδίκους διαβιοῦν.

μη'. Ὅταν εὐφραῖναι σεαυτὸν θέλῃς, ἐνθυμοῦ τὰ προτερήματα τῶν συμβιούντων· οἷον, τοῦ μὲν τὸ δραστήριον, τοῦ δὲ τὸ αἰδῆμον, τοῦ δὲ τὸ εὐμετάδοτον, ἄλλου δὲ ἄλλο τι. Οὐδὲν γὰρ οὕτως εὐφραίνει, ὡς τὰ βιωμήματα τῶν ἀρετῶν, ἐμφαινόμενα τοῖς ἥθεσι τῶν συζώντων, καὶ ἀθρόα ὡς οἷόν τε συμπίπτοντα. Διὸ καὶ πρόχειρα αὐτὰ ἐκτέον.

μβ'. Μήτις δυσχεραίνεις, ὅτι τοσῶνδὲ τινων λιτρῶν εἶ, καὶ οὐ τριακοσίων; οὕτω δὲ καὶ ὅτι μέχρι τοσῶνδε ἐτῶν βιωτέον σοι, καὶ οὐ μέχρι πλείονος· ὥσπερ γὰρ τῆς οὐσίας ὅσον ἀφώρισται σοι στέργεις, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ χρόνου.

ν'. Πειρῶμεν πείθειν αὐτούς. Πρᾶττε δὲ καὶ (αὐτῶν) ἀκόντων, ὅταν τῆς δικαιοσύνης ὁ λόγος οὕτως ἄγῃ. Ἐὰν μέντοι βίᾳ τις προσχρῶμενος ἐνίστηται, μεταβάλλει ἐπὶ τὸ εὐάρεστον καὶ ἄλυπον, καὶ συγχρῶ εἰς ἄλλην ἀρετὴν τῇ κωλύσει· καὶ μέμνησο, ὅτι μεθ' ὑπεξαίρεσεως δρᾶς, ὅτι καὶ τῶν ἀδυνάτων οὐκ ὀρέγῃ. Τίνος οὖν; τῆς τοιαύτης τίνος δρᾶς. Τούτου δὲ τυγχάνεις· ἐφ' οἷς προήχθημεν, ταῦτα γίνεται.

να'. Ὁ μὲν φιλόδοξος ἀλλοτρίαν ἐνέργειαν ἰδίῳ ἀγαθὸν ὑπολαμβάνει· ὁ δὲ φιλήδονος, ἰδίαν πείσιν· ὁ δὲ νοῦν ἔχων, ἰδίαν πρᾶξιν.

νβ'. Ἐξεστὶ περὶ τούτου μηδὲν ὑπολαμβάνειν, καὶ μὴ ὀφλεῖσθαι τῇ ψυχῇ· αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα οὐκ ἔχει φύσιν ποιητικὴν τῶν ἡμετέρων κρίσεων.

νγ'. Ἐθίσσον σεαυτὸν πρὸς τὸ ὑφ' ἑτέρου λεγόμενον γίνεσθαι ἀπαρενθυμητός, καὶ ὡς οἷόν τε ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ λέγοντος γίνου.

νδ'. Τὸ τῷ σήμνῃ μὴ συμφέρον, οὐδὲ τῇ μελίσσει συμφέρεται.

νε'. Εἰ κυβερνῶντα οἱ νῦνται, ἢ ἱατρούοντα οἱ κάμνοντες κακῶς ἔλεγον, ἄλλῳ τινὶ ἂν προσεῖχον, ἢ πῶς

tro et ejusmodi locis spectantur, quippe quæ quum eadem semper ejusdemque generis sint, quæ spectantur, spectandi satietatem asserant, idem te in tota vita pati necesse est. Cuncta enim sursum deorsum eadem et ex iisdem. Quousque igitur?

47. Considera perpetuo, omnis generis omniumque et studiorum et gentium homines mortuos, ita ut ad Philistionem, Phæbum, Origanionem descendas. Transi nunc ad alia genera. Eodem nos concedere oportet, quo tot oratores diserti, tot philosophi venerabiles, Heraclitus, Pythagoras, Socrates, tot prisci heroes, tot postea imperatores, tyranni, post hos Eudoxus, Hipparchus, Archimedes, alii porro acutis præditi ingeniis, magnanimi, laboriosi, versuti, arrogantes, ipsi denique vitæ hominum caducæ et in diem durantis subsannatores, ut Menippus et omnes hujus generis. Hos omnes cogita jamdudum jacere: quid igitur iis inde mali? quid vero iis, qui ne nominantur quidem? Urum hic magni æstimandum, ut ipse veritatem et justitiam colens erga mendaces et injustos benevolam te præbeas.

48. Si quando te exhilarare tibi libet, in mentem tibi revoca virtutes eorum, qui tecum vivunt, ut hujus alacritatem in negotiis obeundis, illius verecundiam, hujus munificentiam, illius aliam aliquam; nihil enim ita animum oblectat, quam imagines virtutum in moribus eorum, quibuscumque vivitur, expressæ et quam frequentissime visui sese offerentes. Quamobrem ad manum eas fac habeas.

49. Numquid ægre fers, te tot pondo nec trecentorum esse? Sic vero etiam, quod tot annos neque ulterius victurus es; quemadmodum enim, quantum materiæ tibi assignatum est, tanto es contentus, sic etiam quod attinet ad tempus.

50. Conemur iis persuadere. Verum etiam iis invitis age, quum justitiæ ratio sic exigit: si quis tamen vi tibi resistit, ad lenitatem et tranquillitatem te transfer et utere impedimento ad aliam virtutem exercendam; ac memento, te cum exceptione rem aggredi, neque ea te voluisse, quæ fieri nequeant. Quid igitur? ut talem agendi conatum habeas; atque hunc assequeris: ad quæ impulsus sumus, ea sunt.

51. Gloriæ cupidus in aliena actione bonum suum situm esse opinatur; voluptati deditus in sua ipsius affectione; ratione utens in sua ipsius actione.

52. Licet de hac re nihil opinari, neque animo perturbari; res enim ipsæ non ea sunt natura, ut judicia nostra cogant.

53. Adsuesce iis, quæ ab alio dicuntur, animum sedulo adhibere, et, quantum fieri potest, in dicentis animo esse.

54. Quod examini non prodest, neque api prodest.

55. Si vectores gubernatori, agroti medico maledicerent,

εἰς ἐπαρκή τὸ τοῖς ἐμπλέουσι σωτήριον, ἢ τὸ τοῖς
ἀρριπευμένοις ὑγιεινόν;

γ'. Πόσοι, μεθ' ὧν εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, ἤδη
ἐπελύθασιν;

δ'. Ἰκτερίῳσι τὸ μελί πικρὸν φαίνεται· καὶ λυσο-
βιας τὸ ὕδωρ φοβερόν· καὶ παιδίοις τὸ σφαιρίον κα-
λόν. Τί οὖν ὀργίζομαι; ἢ δοκεῖ σοι ἔλασσον ἰσχύειν
ἐλβευσμένον, ἢ τὸ χολίον τῶ ἰκτεριῶντι, καὶ ὁ ἰὸς
ὡ λυσοδόχῳ;

η'. Κατὰ τὸν λόγον τῆς σῆς φύσεως βιοῦν σε οὐδεὶς
οἰκεί· παρὰ τὸν λόγον τῆς κοινῆς φύσεως οὐδὲν σοι
ἐπιτίθεται.

θ'. Οἷός εἰσιν, οἷς θελουσιν ἀρέσκειν, καὶ δι' οἷα
πρωτόμενα, καὶ δι' οἷων ἐνεργειῶν. Ὡς ταχέως ὁ
καὶ πάντα καλύψει· καὶ ὅσα ἐκάλυψεν ἤδη.

BIBAION Z.

1. Τί ἐστὶ κακία; — Τοῦτ' ἐστίν, ὁ πολλάκις
ἴδω. Καὶ ἐπὶ παντός δὲ τοῦ συμβαίνοντος πρόχειρον
ἔστι τούτῳ ἐστίν, ὁ πολλάκις ἴδες. Ὅλος ἄνω
πρὸς τὰ αὐτὰ εὐρήσεις, ὧν μεστὰί αἱ ἱστορίαι αἱ
παλαιαί, αἱ μέσαι, αἱ ὑπόγειοι· ὧν οὖν μεστὰί αἱ πό-
λεες αἱ (αἱ) οἰκίαι. Οὐδὲν καινόν· πάντα καὶ συνήθη
αὖ ἀπογόνια.

2. Τὰ ὄγματα πῶς ἄλλως δύναται νεκρωθῆναι,
ὡς ἢ αἱ καταλλήλοι αὐτοῖς φαντασάσαι σθεσθῶσιν;
ἐλθὼς ἀναλωπυρεῖν ἐπὶ σοὶ ἐστίν. Δύναμαι πε-
ρὶ τῶν, ὁ δὲ, ὑπολαμβάνειν· εἰ δύναμαι, τί παρὰ σ-
οὶ τὰ ἐξω τῆς ἐμῆς διανοίας οὐδὲν διωκὼς πρὸς τὴν
ἀναβίωσιν. Τοῦτο πάθε, καὶ ὁρθὸς εἶ· ἀναβιώναί
σοι ἔστιν· ἴδε πάλιν τὰ πράγματα, ὡς ἐώρας· ἐν
αὐτοῖς γὰρ τὸ ἀναβιώναι.

3. Ποιῆς κενωσπουδαί, ἐπὶ σκηπῆς δράματα, ποί-
μαι, πύλαι, διαδορατισμοί, κυνιδίους διστάριον ἐρρί-
κας, ὁμοῖον εἰς τὰς τῶν ἰχθύων δεξαμενὰς, μυρμή-
κη καταπύριζαι καὶ ἀχθοφορίαι, μυιδίων ἐπτοσημένων
ἀνταί, σιγιλάρια νευροσπαστούμενα. Χρὴ οὖν ἐν
ταῖς ἐμῶν μὲν καὶ μὴ καταφρυαττόμενον ἐστάναι·
παυλοῦσθαι μὲντοι, ὅτι τοσούτου ἀξίος ἕκαστός ἐστιν,
ὡς εἶναι ταῦτα, περὶ ᾧ ἐσπούδακεν.

4. Δεῖ κατὰ λέξιν παρακολουθεῖν τοῖς λεγομένοις,
ὡς ἢ ἐκάστην ὁρμὴν τοῖς γινόμενοις. Καὶ ἐπὶ μὲν
ἐξέρου εὐθὺς ὄρεῖν, ἐπὶ τῇνα σκοπὸν ἢ ἀναφορὰ·
πρὸς τὸ ἐξέρου παραφυλάσσειν, τί τὸ σημαίνον-
ται.

5. Πότερον ἐφαρκεῖ ἡ διάνοιά μου πρὸς τοῦτο, ἢ οὐ;
ἐφαρκεῖ, γινώσκω αὐτὴ πρὸς τὸ ἔργον, ὡς ὀργάνῳ
τῆς τῶν ὁσίων φύσεως δοθέντι. Εἰ δὲ μὴ ἐφαρ-
κεῖ, ἔτι παραχωρῶ τοῦ ἔργου τῇ δυνάμει χρῆττον
ποιεῖν, ἐν ἄλλως τοῦτο μὴ καθήκον· ἢ πράσσω,
ὡς ἔστιν, προσπαλαβὼν τὸν δυνάμενον κατὰ πρόσ-
θεν τῷ ἐμῷ ἡγεμονικῷ ποιῆσαι τὸ εἰς τὴν κοινω-
νίαν αἰετὶ καὶ χρήσιμον. Ὅ τι γὰρ ἂν δι'

num ad aliud aliquid animum adverterent, quam ut ipsae
navigantibus salutem, aegrotantibus sanitatem pararet?

56. Quam multi, quibuscum mundum intravi, jam ex-
cesserunt!

57. Aurigine affectis mel amarum videtur, et iis, qui a
cane rabido morsus sunt, aqua formidini est, et pueris pila
res pulcra. Quid igitur irascor? an vero minus valere pu-
tas falsam opinionem, quam apud lymphaticum bilem, apud
arquatum virus?

58. Quominus secundum tuae naturae rationem agas,
nemo te impedit: contra communis naturae rationem ni-
hil tibi accidet.

59. Quales sunt, quibus placere student et qualia ob
emolumenta et qualibus actionibus! Quam cito aevum omnia
abscondet et quam multa jam abscondidit!

LIBER VII.

1. Quid est malitia? Id est, quod saepe vidisti. Quid-
quid accadat, hoc tibi in promptu sit, esse id, quod saepe
videris. Omnino sursum deorsum eadem deprehendes, qui-
bus refertae sunt historiae praeae, mediae, recentes, quibus
nunc refertae urbes et domus. Nihil novi, omnia et usi-
tata et brevi tempore durantia.

2. Placita qua alia ratione aboleri possunt, quam visis
quae iis respondent, extinctis? quae ut * non * suscites con-
tinenter, in tua potestate situm est. Possum, quod oportet,
hac de re existimare; si possum, quid animo perturbor?
quae extra mentem sunt, omnino nihil ad mentem meam.
Sic affectus sis, et rectus es; reviviscere tibi licet; intueri
rursus res, ut eas intuitus es: in eo enim situm est re-
viviscere.

3. Inane pompae studium, fabulae scenicae, greges, ar-
menta, velitationes, ossiculum canibus projectum, offula
in piscinas injecta, formicarum aerumnae et bajulationes,
musculorum perterritorum discursus, sigillaria verticillis
commota. Oportet igitur in his benevolento animo et sine
ferocia consistere, animadvertere tamen, tanti quemvis
esse, quanti sint ea, in quibus studium ponat.

4. In sermone iis, quae dicuntur, animum advertere te
oportet, in agendi impetu iis, quae fiunt, atque hic videre,
ad quem finem referantur, illic observare, quid sit, quod
significetur.

5. Sufficitne mens mea ad hanc rem, necne? Si sufficit,
ea utor ad rem efficiendam ut instrumento ab universi
natura mihi dato: sin minus, aut hoc opus illi concedo, qui
me melius id exsequi potest, * si modo id me deceat, aut
ipse pro viribus perago, adsumpto mihi auxiliario, qui
mentis meae opera adjutus id efficere possit, quod societati
hoc ipso tempore tempestivum et utile est; quidquid enim

ἐμαυτοῦ, ἢ σὺν ἄλλῳ ποιῶ, ὧδε μόνον χρῆ συντείνειν, εἰς τὸ κοινῇ χρήσιμον καὶ εὐάριστον.

ζ'. Ὅσοι μὲν, πολυῦμνητοι γενόμενοι, ἤδη λήθη παραδέδονται· ὅσοι δὲ, τούτους ὑμνήσαντες, πάλαι ἐκποδῶν.

ζ'. Μὴ αἰσχύνου βοηθούμενος· πρόκειται γάρ σοι ἐνεργεῖν τὸ ἐπιβάλλον, ὡς στρατιώτῃ ἐν τειχομαχίᾳ. Τί οὖν, ἐὰν σὺ μὲν χωλαίνῃς ἐπὶ τὴν ἐπαλξιν ἀναβῆναι μόνος μὴ δύνῃς, σὺν ἄλλῳ δὲ δυνατὸν ᾖ τοῦτο;

η'. Τὰ μέλλοντα μὴ παραστέτω· ἤξεις γὰρ ἐπ' αὐτά, ἐὰν δεήσῃ, φέρων τὸν αὐτὸν λόγον, ᾧ νῦν πρὸς τὰ παρόντα χρῶ.

θ'. Πάντα ἀλλήλοις ἐπιπλέκεται καὶ ἡ σύνδεσις ἱερὰ, καὶ σχεδὸν τι οὐδὲν ἀλλότριον ἄλλο ἄλλῳ. Συγκατατέτακται γάρ, καὶ συγκοσμεῖ τὸν αὐτὸν κόσμον. Κόσμος τε γὰρ εἰς ἐξ ἀπάντων, καὶ Θεὸς εἰς διὰ πάντων, καὶ οὐσία μία, καὶ νόμος εἷς, λόγος κοινὸς πάντων τῶν νοερῶν ζώων, καὶ ἀλήθεια μία· εἷς καὶ τελειότης μία τῶν ὁμογενῶν, καὶ τοῦ αὐτοῦ λόγου μετεχόντων ζώων.

ι'. Πᾶν τὸ ἐνυλον ἐναφανίζεται τάχιστα τῇ τῶν θλων οὐσίᾳ· καὶ πᾶν αἴτιον εἰς τὸν τῶν θλων λόγον τάχιστα ἀναλαμβάνεται· καὶ παντὸς μνήμη τάχιστα ἐγκαταχώννυται τῷ αἰῶνι.

ια'. Τῷ λογικῷ ζῳῇ ἡ αὐτὴ πρᾶξις κατὰ φύσιν ἐστὶ, καὶ κατὰ λόγον.

ιβ'. Ὁρθὸς, ἢ ὀρθούμενος.

ιγ'. Οἷόν ἐστιν ἐν ἡνωμένοις τὰ μέλη τοῦ σώματος, τοῦτον ἔχει τὸν λόγον ἐν διεστώσει τὰ λογικὰ, πρὸς μίαν τινὰ συνεργίαν κατεσκευασμένα. Μᾶλλον δὲ σοι ἡ τοῦτο νόησις προσπεσείται, ἐὰν πρὸς ἑαυτὸν πολλάκις λέγῃς, ὅτι μέλος εἰμὶ τοῦ ἐκ τῶν λογικῶν συστήματος. Ἐὰν δὲ [διὰ τοῦ βῶ στοιχείου] « μέρος » εἶναι ἑαυτὸν λέγῃς, οὕτω ἀπὸ καρδίας φιλεῖς τοὺς ἀνθρώπους· οὕτω σε καταληπτικῶς εὐφραίνει τὸ εὐεργετεῖν· ἔτι ὡς πρέπον αὐτὸ ψιλὸν ποιεῖς· οὕτω ὡς αὐτὸν εὖ ποιῶν.

ιδ'. Ὁ θέλει, ἐξωθεν προσπιπτέτω τοῖς παθεῖν ἐκ τῆς προσπτώσεως ταύτης δυναμένοις. Ἐκεῖνα γάρ, ἐὰν θελήσῃ, μέμψεται τὰ παθόντα· ἐγὼ δὲ, ἐὰν μὴ ὑπολάβω, ὅτι κακὸν τὸ συμβεβηκός, οὕτω βέβλαμμαι. Ἐξέστι δέ μοι μὴ ὑπολαβεῖν.

ιε'. Ὁ τὸ ἀν τις ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι, ὡς ἂν εἰ ὁ χρυσός, ἢ ὁ σμάραγδος, ἢ ἡ πορφύρα τοῦτο αἰεὶ ἔλεγεν, ὅτι ἀν τις ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ σμάραγδον εἶναι, καὶ τὸ ἐμαυτοῦ χρῶμα ἔχειν.

ις'. Τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ ἑαυτῷ οὐκ ἐνοχλεῖ, οἷον λέγω, οὐ φοβεῖ ἑαυτὸ, εἰς ἐπιθυμίαν. Εἰ δέ τις ἄλλος αὐτὸ φοβῆσαι ἢ λυπῆσαι δύναται, ποιεῖτω. Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ ὑποληπτικῶς οὐ τρέφει εἰς τοιαύτας τροπὰς. Τὸ σαμᾶτιον μὴ πάθῃ τι, αὐτὸ μεριμνάτω, εἰ δύναται, καὶ λεγέτω, εἰ τι πάσχει· τὸ δὲ ψυχάριον, τὸ φοβούμενον, τὸ λυπούμενον, τὸ περὶ τούτων θλων ὑπολαμβάνον, οὐδὲν μὴ πάθῃ. Οὐ γὰρ ἔξεις αὐτὸ εἰς κρίσιν τοιαύτην ἀπροσδεῖς ἐστίν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, τὸ ἡγεμονικόν.

vel per me vel per alium facio, eo spectare debet, ut communi societati utile et consentaneum sit.

6. Quam multi, qui clarissimi fuerunt, jam oblivioni traditi sunt! quam multi, qui eos celebrarunt, e medio sublati!

7. Auxilii ne te pudeat: tibi enim propositum est, id quod tuum est facere, ut militi in munium oppugnatione. Quid igitur, si claudicans ad propugnaculum solus adscendere nequeas, cum alio autem id fieri possit?

8. Futura ne te perturbent; venies enim ad ea, si opus erit, eadem ratione instructus, qua nunc ad praesentia iteris.

9. Omnia inter se implexa sunt, et sanctum vinculum, et nihil fere alterum ab altero alienum; nam inter se ordine composita sunt et simul eundem mundum exornant. Nam et unus mundus ex omnibus, et unus Deus in omnibus, et una lex, ratio omnibus animalibus ratione praeditis communis, et una veritas, si quidem etiam una est perfectio animalium ejusdem generis et ejusdem rationis participum.

10. Quidquid materia constat, id celerrime in universi materiam evanescit, et quidquid causam continet, in omnium rerum rationem celerrime recipitur, et cujusvis rei memoria celerrime in aëro sepelitur.

11. Animali ratione praedito eadem actio et secundum naturam et secundum rationem est.

12. Rectus aut erectus.

13. Quam rationem in unitis membra corporis habent, eandem in dissitis obtinent ea, quae ratione sunt praedita, ad unam quandam mutuam operam comparata. Magis autem huius rei cogitatio animum tuum tanget, si saepius tibi ipse dixeris: « membrum sum ejus, quod ex ratione praeditis compositum est, corporis. » Sin vero « partem » illius te esse dicis, nondum ex animo diligis homines: nondum te simpliciter delectat bene facere; adhuc tanquam quod fieri decet id duntaxat facis, non tanquam tibi ipsi bene faciens.

14. Quidquid velit, extrinsecus accadat iis, quae ejusmodi casu affici possunt; illa enim quae affecta sunt, conquerrantur, si velint; ego vero, si id, quod accidit, malum non censeo, nondum laedor: licet autem mihi non opinari.

15. Quidquid aliquis vel faciat vel dicat, me probum esse oportet, non aliter ac si aurum aut smaragdus aut purpura semper hoc diceret: Quidquid vel faciat aliquis vel dicat, me smaragdum esse oportet et colorem meum retinere.

16. Principalis animi pars se ipsa non perturbat, hoc volo, se ipsa non in terrorem* doloremve injicit; si autem quis alius eam terrere aut ei dolorem afferre potest, faciat; nam se ipsa non talibus dabit motibus opinando: corpusculum ne quid patiat, sibi curae habeat, si potest, et, si quid patitur, queratur: animalia autem quae terretur et dolet et de his omnino opinatur, nihil patietur; nam eam non * trahes in tale iudicium. Nullius rei, quantum ad ipsum attinet, iudigens est animi principatus, nisi sibi ipse in-

κιν, ἐάν μὴ ἑαυτῷ ἐνδεῖαν ποιῇ· κατὰ ταῦτά δὲ καὶ ἰτάραχον, καὶ ἀνεμπόδιστον, ἐάν μὴ ἑαυτὸ ταράσση καὶ ἐμποδίζῃ.

κζ'. Εὐδαιμονία ἐστὶ δαίμων ἀγαθός, ἢ ἀγαθόν. Τί οὖν ὧδε ποιεῖς, ὦ φαντασία; ἀπέρρου, τοὺς θεοὺς σοι! ὡς ἴθιες· οὐ γὰρ χρῆζω σου. Ἐλγλυθας δὲ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος. Οὐκ ὀργίζομαι σοι· μόνον ἀπιθι.

η'. Φοβεῖται τις μεταβολήν; τί γὰρ δύναται χωρὶς μεταβολῆς γενέσθαι; τί δαὶ φιλτερον, ἢ οἰκειότερον τῇ τῶν ὧλων φύσει; σὺ δὲ αὐτὸς λούσασθαι δύνασαι, ἐάν μὴ τὰ ῥύλα μεταβάλῃ; τραφήναι δὲ δύνασαι, ἐάν μὴ τὰ ἰδῶδιμα μεταβάλῃ; ἄλλο δέ τι τῶν χρησίμων δύναται συνταλεσθῆναι χωρὶς μεταβολῆς; Οὐχ ὀρθῶς οὖν, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ σὲ μεταβαλεῖν ὁμοῖόν ἐστι καὶ ὁμοίως ἀνγκαῖον τῇ τῶν ὧλων φύσει;

θ'. Διὰ τῆς τῶν ὧλων οὐσίας, ὡς διὰ χειμάρρου, διεκπορεύεται πάντα τὰ σώματα, τῷ ὧλῳ συμφυῇ καὶ συνεργά, ὡς τὰ ἡμέτερα μέρη ἀλλήλοις. Πόσους ἤδη ὁ κίων Χρυσίππους, πόσους Σωκράτους, πόσους Ἐπικτήτους καταπέπαιξε; τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ παντὸς οὐτινοῦν σοι ἀνθρώπου τε καὶ πράγματος προσπιπτέτω.

κ'. Ἐμὲ ἐν μόνον περισπᾷ, μὴ τι αὐτὸς ποιήσω, ὃ ἢ κατασκευῇ τοῦ ἀνθρώπου οὐ θέλει, ἢ ὡς οὐ θέλει, ἢ ὃ νῦν οὐ θέλει.

κα'. Ἐγγὺς μὲν ἡ σὴ περὶ πάντων λήθη· ἐγγὺς δὲ ἡ πάντων περὶ σοῦ λήθη.

κβ'. Ἴδιον ἀνθρώπου τὸ φιλεῖν καὶ τοὺς πταίνοντας. Ταῦτο δὲ γίνεται, ἐάν συμπροσπίπτῃ σοι, ὅτι καὶ συγγενεῖς, καὶ δι' ἄγνοίαν, καὶ ἄκοντες ἀμαρτάνουσι, καὶ ὡς μετ' ὀλίγον ἀμφοτέροι τεθνήξεσθε, καὶ πρὸ πάντων, ὅτι οὐκ ἔβλαψέ σε· οὐ γὰρ τὸ ἡγεμονικόν σου χεῖρον ἐποίησεν, ἢ πρόσθεν ἦν.

κγ'. Ἡ τῶν ὧλων φύσις ἐκ τῆς ὧλης οὐσίας, ὡς κηροῦ, νῦν μὲν ἱππάρχιον ἔπλασε· συγγέασα δὲ τοῦτο, εἰς ἐνέκρου φύσιν συνεχρήσατο τῇ ὧλῃ αὐτοῦ· εἴτα εἰς ἄλλο τι· ἕκαστον δὲ τούτων πρὸς ὀλίγιστον ὑπέστη. Δεινὸν ἢ οὐδὲν τὸ διαλυθῆναι τῷ κιβωτίῳ, ὥσπερ οὐδὲ τὸ συμπαγήναι.

κδ'. Τὸ ἐπίκοτον τοῦ προσώπου λίαν παρὰ φύσιν, ὅταν πολλάκις ἐναποθνήσκῃν ἢ πρόσχημα, ἢ τὸ τελευταῖον ἀπεσθῆσθαι, ὥστε ὧλος ἐξαφθῆναι μὴ δύνασθαι. Αὐτῷ γε τούτῳ παρακολουθεῖν πειρῶ, ὅτι παρὰ τὸν λόγον. Εἰ γὰρ καὶ ἡ συναίσθησις τοῦ ἀμαρτάνειν οἰχίζεται, τίς ἐστὶ τοῦ ζῆν αἰτία;

κε'. Πάντα, ὅσα ὀρθῶς, ὅσον οὕτω μεταβαλεῖ ἡ τὰ θεοῦ διοικῶσα φύσις, καὶ ἄλλα ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν παῖσι, καὶ πάλιν ἄλλα ἐκ τῆς ἐκείνων οὐσίας, ἵνα αἰ παρὰ ἢ ὁ κόσμος.

κς'. Ὅταν τις ἀμάρτη τι εἰς σέ, εὐθὺς ἐνθυμῶ, τί ἐγὼν ἢ κακὸν ὑπολαβὼν ἤμαρτε. Τοῦτο γὰρ ἰδὼν, ἀφίσκῃς αὐτόν, καὶ οὔτε θαυμάσεις, οὔτε ὀργισθήσῃ. Ἦτοι γὰρ καὶ αὐτὸς τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ ἀγαθὸν ἐστὶ ὑπολαμβάνει, ἢ ἄλλο ὁμοειδές. Δαί οὖν συγγνωσκῃν. Εἰ

digentiam faciat, eaque de causa etiam sine perturbatione est, neque impediri potest, nisi se ipse perturbet et impediatur.

17. Felicitas est bonus genius seu bonum. Quid igitur hic facis, phantasia? Abi, per deos! ut accessisti: nihil enim te opus habeo. Accessisti autem e prisca consuetudine: non succenseo tibi; abi tantum!

18. Mutationem quis metuit? Quid vero fieri potest sine mutatione? quid vero gratius aut familiarius universi naturæ? tune ipse balneo uti potes, nisi lignis mutatis? num ali, nisi cibis mutatis? num quid aliud perfici potest sine mutatione? Non igitur vides par esse tui mutationem et pariter necessariam universi naturæ?

19. Per rerum omnium materiam, tanquam per torrentem, transeunt omnia corpora, universo cognata et cooperantia, ut nostræ inter se partes. Quot jam Chrysippos, quot Socrates, quot Epictetus ævum absorpsit! Idem vero et de quovis homine et de quavis re tibi succurrat!

20. Me hoc unum sollicitum tenet, ne quid ipse faciam, quod hominis conditio nolit aut sic nolit aut nunc nolit.

21. Instat tempus, quo tu omnium oblitus eris: instat, quo omnes tui oblitus erunt.

22. Homini proprium, etiam eos, qui offendunt, diligere: hoc autem fit tum, quum tibi succurrit, et cognatos tibi esse, et inscios invitosque peccare, et paulo post utrumque vestrum esse moriturum, et ante omnia te ab ea non esse læsum; non enim principatum animi tui deteriorem reddidit, quam antea erat.

23. Universitatis natura ex universa materia, tanquam ex cera, nunc equuleum effinxit, nunc, hoc dissoluto, materia ejus ad arborem gignendam usa est, tum ad homunculum, deinde ad aliud quidpiam: horum autem quodlibet ad brevissimum temporis spatium subsistit. Iniquum autem nequaquam est arcule dissolvi, ut neque compingi.

24. Iratus vultus admodum contra naturam, quum sæpe immoriatur decus et ad extremum ista exstingatur, ut omnino suscitari nequeat: atque ex hoc ipso fac intelligas, etiam contra rationem esse. Nam si etiam conscientia peccandi abibit, quænam erit vivendi causa?

25. Quæcunque vides, hæc omnia jamjam natura, quæ res omnes administrat, mutabit, aliaque ex eorum materia faciet, et ex horum rursus alia, ut mundus semper sit novus.

26. Si quando aliquis aliquid in te peccavit, statim considera, qua boni aut mali opinione ductus peccaverit, hoc enim intellecto, misereberis illius, neque aut miraberis aut succensebis; nam aut et ipse idem, quod ille, adhuc bonum opinaris aut aliud ejusdem generis: oportet igitur

δὲ μηκέτι ὑπολαμβάνειν τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ καὶ κακὰ, ῥῆον εὐμενὲς ἔσθ' τῶ παρορῶντι.

κζ'. Μὴ τὰ ἀπόντα ἐννοεῖν, ὡς ἤδη ὄντα· ἀλλὰ τῶν παρόντων τὰ δεξιότατα ἐκλογίζεσθαι, καὶ τούτων χάριν ὑπομιμνήσκειν, πῶς ἂν ἐπεζητεῖτο, εἰ μὴ παρῇν. Ἄμα μὲντοι φυλάσσου, μὴ, διὰ τοῦ οὕτως ἀσμενίζειν αὐτοῖς, ἐθίσης ἐκτιμᾶν αὐτὰ, ὥστε, ἐάν ποτε μὴ παρῇ, ταραχθῇσθαι.

κη'. Εἰς αὐτὸν συνευλοῦ. Φύσιν ἔχει τὸ λογικὸν ἡγεμονικόν, ἑαυτῷ ἀρκεῖσθαι δικαιοπραγοῦντι, καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦτο γαλήνην ἔχοντι.

κθ'. Ἐξάλειψον τὴν φαντασίαν. Στῆσον τὴν νευροσπαστίαν. Περιγράφον τὸ ἐνεστὼς τοῦ χρόνου. Γνώρισον τὸ συμβαῖνον, ἢ σοί, ἢ ἄλλῳ. Δίελε καὶ μέρισον τὸ ὑποκειμενον εἰς τὸ αἰτιώδες καὶ ὕλικόν. Ἐννόησον τὴν ἐσάτην ὥραν. Τὸ ἐκείνῳ ἀμαρτηθὲν ἐκεῖ κατάλιπε, ὅπου ἡ ἀμαρτία ὑπέστη.

λ'. Συμπαρεκτείνειν τὴν νόησιν τοῖς λεγομένοις. Εἰσδύεσθαι τὸν νοῦν εἰς τὰ γινόμενα καὶ ποιῶντα.

λα'. Παῖδρουν σεαυτὸν ἀπλότῃ καὶ αἰδοῖ καὶ τῇ πρὸς τὸ ἀνὰ μέσον ἀρετῆς καὶ κακίας ἀδιαφορίᾳ. Φίλησον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἀκολουθήσον θεῷ. Ἐκεῖνος μὲν φησιν, ὅτι « Πάντα νομιστί. » Ἔτι εἰ δαίμονα τὰ στοιχεῖα· ἀρκεῖ δὲ μεμνησθαι, ὅτι τὰ πάντα νομιστί ἔχει· ἤδη λίαν ὀλίγα.

λβ'. Περὶ θανάτου· εἰ σκεδασμὸς, ἢ ἄτομοι, ἢ κένωσις, ἤτοι σβέσις, ἢ μετástasis.

λγ'. Περὶ πόνου· τὸ μὲν ἀφόρητον ἐξάγει· τὸ δὲ χρόνιον, φορητόν· καὶ ἡ διάνοια τὴν ἑαυτῆς γαλήνην κατὰ ἀπόληψιν διατηρεῖ, καὶ οὐ χεῖρον τὸ ἡγεμονικὸν γέγονε. Τὰ δὲ κακούμενα μέρη ὑπὸ τοῦ πόνου, εἰ τι δύναται, περὶ αὐτοῦ ἀπορηνάσθω.

λδ'. Περὶ δόξης· ἴδε τὰς διανοίας αὐτῶν, οἷαι, καὶ οἷα μὲν φεύγουσαι, οἷα δὲ διώκουσαι. Καὶ ὅτι, ὡς αἱ θῖνες ἀλλαι ἐπ' ἀλλαις ἐπιφορούμεναι κρύπτουσι τὰς πρότερας, οὕτως ἐν τῷ βίῳ τὰ πρότερα ὑπὸ τῶν ἐπενεχθέντων τάχιστα ἐκαλύφθη.

λε'. [Πλατωνικόν.] « Ὡς οὖν ὑπάρχει διάνοια μετὰ γαλοπρεπῆς, καὶ θεωρεῖα παντὸς μὲν χρόνου, πάσης δὲ οὐσίας, ἄρα (οἷόν τε) οἷε τούτῳ μέγα τι δοκεῖν εἶναι τὸν ἀνθρώπινον βίον; Ἀδύνατον, ἢ δ' ὅ; Οὐκοῦν καὶ θάνατον οὐ δεινόν τι ἡγήσεται ὁ τοιοῦτος. » Ἡκιστά γε. »

λς'. [Ἀντισθενικόν.] « Βασιλικόν, εὖ μὲν πράττειν, κακῶς δὲ ἀκούειν. »

λζ'. Αἰσχρόν ἐστὶ, τὸ μὲν πρόσωπον ὑπῆρχον εἶναι καὶ σχηματίζεσθαι, καὶ κατακοσμεῖσθαι, ὡς κελεύει ἡ διάνοια, αὐτὴν δ' ὑφ' ἑαυτῆς μὴ σχηματίζεσθαι καὶ κατακοσμεῖσθαι.

λη'. Τοῖς πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι χρεών· μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐδέν.

λθ'. Ἀθανάτοις τε θεοῖς καὶ ἡμῖν χάσματα δόξης! μ'. Βίον θερίζειν, ὥστε κάρπιμον στάχυν, καὶ τὸν μὲν εἶναι, τὸν δὲ μὴ.

μά. Εἰ δ' ἡμελήθην ἐκ θεῶν καὶ πατῶ' ἐμῶ,

illi ignoscas : si non amplius ejusmodi res bona aut esse opinaris, facile benignus eris visu laboranti.

27. Noli absentia cogitare ut jam praesentia, sed ex praesentibus optima quaeque elige, eorumque gratia tunc puta, quanto studio requirerentur, si non adessent. mul tamen cave, ne idcirco, quod ea libenter accipis, suescas, tanti ea aestimare, ut, si quando defuerint, an perturberis.

28. In temet ipsum te contrabe : ea est natura mentis, ut praedita, ut sibi sufficiat ipsa, quando justa atque eo ipso tranquillitate fruitur.

29. Dele visum : compesce affectuum motum : circumscribe praesens tempus : cognosce id, quod accidit sive tibi, sive alii : divide rem menti subjectam in materiam et formam : cogita horam novissimam : quod ab illo peccatum est, ibi relinque, ubi peccatum est.

30. Intendere animum in ea, quae dicuntur : mente penetrare in ea, quae fiunt, et ea, quae faciunt.

31. Exhilara te ipsum simplicitate, verecundia et indifferencia adversus ea, quae medio inter virtutem et vitium loco sunt. Dilige genus humanum. Obsequere deo. « Omnia, » inquit ille, « legitime. » Praeterea* aut dii aut elementa — sed sufficit illud, omnia ex lege fieri. — * Utique pauca.

32. De morte : si dissipatio, aut atomi, aut exinanitio aut extinctio, aut translatio.

33. De dolore : si intolerabilis est, e vita educit ; si durat, tolerabilis est : mens, dum in semet se recipit, suam tranquillitatem servat, nec deterior fit principalis animi pars : membra vero, quae dolore afficiuntur, si possunt de eo statuant.

34. De gloria : intueri mentes eorum, quales sint, quae fugiant, qualia sectentur ; et, sicut arenarum cumuli alii super alios aggesti priores abscondant, ita etiam in vitis priora a succedentibus celerrime abscondi.

35. [Platonicum.] « Qui mente praeditus est sublimi tempore omne omnemque rerum naturam contemplatus es, num tibi videtur vilam humanam magni aestimare? Non potest fieri, inquit ille. Igitur nec mortem ille terribilem existimabit. Minime vero. »

36. [Antisthenicum.] « Regium est, quum recte facias, male audire. »

37. Turpe est, vultum obsequentem esse atque ita conformare et componere, ut mens jubet, ipsum autem animum ad suum ipsius arbitrium non conformari et componi.

38. Nam neutiquam homines rebus irasci decet : nil quippe curant ipsae.

39. Immortalibus et nobis tu gaudia dones !
40. Vitam metere ut aristam frugiferam, atque hunc esse ; illum non.

41. Si me meosque liberos di neglegant,

ἔχει λόγον καὶ τοῦτο.

μδ. Τὸ γὰρ εὖ μοι ἐμοῦ καὶ τὸ δίκαιον.

μγ. Μὴ συνεπιθρηνεῖν, μὴ σφύζειν.

μδ. [Πλατωνικά.] « Ἐγὼ δὲ τούτῳ ἂν δίκαιον λό-
γον ἀντεῖποιμι· ὅτι οὐ καλῶς λέγεις, ὦ ἄνθρωπε, εἰ
· ἔτι, δεῖν χίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι
· ἑνὲρα, ὅτου τι καὶ σμικρὸν ὀφελός (ἐστίν)· ἀλλ' οὐκ
· ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν, ὅταν πράττῃ, πότερον δίκαια
· ἢ ἀδικα πράττει, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ. »
· μέ. « Οὐτῷ γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀλη-
· θεῖα, οὗ ἂν τις αὐτὸν τάξῃ ἡγησάμενος βέλτιστον
· εἶναι, ἢ ὑπ' ἀρχόντος ταχθῇ, ἐνταῦθα δεῖ, ὥς ἐμοὶ
· δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον,
· αἰετὲ θάνατον, μήτε ἄλλο (τι) μηδὲν πρὸ τοῦ αἰ-
· ὤρου. »

μς. « Ἄλλ', ὦ μακάριε, δὲ, μὴ ἄλλο τι τὸ γεν-
· νεῖν, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἢ, ἢ τὸ σώζειν τε καὶ σώζε-
· σθαι· μὴ γὰρ τοῦτο μὲν, τὸ ζῆν ὀποσονδὴ χρόνον, τὸν
· τι ὥς ἀληθῶς ἄνδρα, ἑατέον ἐστὶ, καὶ οὐ φιλοφυ-
· χτέον, ἀλλ' ἐπιτρέψαντα περὶ τούτων τῷ Θεῷ, καὶ
· πιστεύσαντα ταῖς γυναιξίν, ὅτι τὴν εἰμαρμένην οὐδ'
· ἐν εἰς ἐκφυγεῖ, τὸ ἐπὶ τούτῳ σκεπτέον, τίνα ἂν τρό-
· πον, τοῦτον, ὃν μέλλει χρόνον βιώσθαι, ὥς ἀριστα
· βύσθαι. »

μς. Περισκοπεῖν ἀστρων δρόμους, ὥσπερ συμπερι-
· ἔοντα· καὶ τὰς τῶν στοιχείων εἰς ἀλλήλα μεταβολὰς
· συνεχῶς ἐννοεῖν. Ἀποκαθαίρουσι γὰρ αἱ τούτων φαν-
· τασαὶ τὸν ῥύπον χαμαὶ βίου.

μγ. Καλὸν τὸ τοῦ Πλάτωνος. Καὶ δὴ περὶ ἀν-
·θρώπων τοὺς λόγους ποιοῦμενον, ἐπισκοπεῖν δεῖ καὶ τὰ
· πῦρ, ὥσπερ ποθὲν ἄνωθεν, κατὰ ἀγέλας, στρατεύ-
· ματα, γεωργία, γάμους, διαλύσεις, γενέσεις, θανάτους,
· βασιτεριῶν θόρυβον, ἐρήμους χώρας, βαρβάρων ἔθνη
· πικρὰ, ἐσθλάς, θρήνους, ἀγοράς, τὸ παμμιγές, καὶ
· τὰ ἐκ τῶν ἐναντίων συγχωσμούμενον.

μδ. Τὰ προγεγονότα ἀναθεωρεῖν· τὰς τοσαύτας
· τῶν ἡγεμονιῶν μεταβολὰς. Ἐξεστὶ καὶ τὰ ἐσόμενα
· προσερεῖν. Ὀμοειδῆ γὰρ πάντως ἔσται, καὶ οὐχ οἷον
· πᾶσι εἶναι τοῦ ρυθμοῦ τῶν νῦν γινομένων· θένει καὶ
· ἔστι, τὸ τεσταράκοντα ἔτεσιν ἱστορεῖσθαι τὸν ἀνθρώπι-
· νον βίον, τῷ ἐπὶ ἑτῇ μύρῃ. Τί γὰρ πλέον ὀφεί;

ι. Καὶ τὰ ἐκ γῆς μὲν

Φύνη εἰς γαῖαν· τὰ δ' ἀπ' αἰθέριον
· βλαστόντα γονῆς εἰς οὐράνιον
· οὐρανὸν ἔλκε κἀκεῖ.

Ἡ τοῦτο διάλυσις τῶν ἐν ταῖς ἀτόμοις ἀντεμπλοκῶν
· καὶ τοσούτος τις σκορπισμὸς τῶν ἀπαθῶν στοιχείων.
· α'. Καὶ

Ἔσται καὶ ποτοῖσι καὶ μαγεύμασι
· παρεκτρέποντες ὀχετόν, ὥστε μὴ θανεῖν.

Θεοῖσιν δὲ πνέοντι οὐρανὸν ἀνάγκη
· κλῆσαι καμάρους ἀνοδύρτους.

hujus quoque constat ratio.

42. Equum et justum a me est.

43. Noli cum aliis lamentari aut exsultare.

44. [Platonica.] « Ego vero huic haud injuria hoc respon-
derim : Non bene statuis, homo, si putas, viro, qui vel
minimi sit usus, consentaneum esse, vitæ discrimen aut
mortem respicere, ac non id unum potius considerare, quando
agit, utrum justa an injusta agat, ea, quæ probi, an ea,
quæ improbi viri sunt. »

45. « Profecto res se ita habet, Athenienses : quo quisque
loco se ipse constituerit, id ipsum sibi optimum ratus ; aut
ab imperatore constitutus fuerit, in eo, ut mihi videtur,
oportet eum manentem periclitari et nec mortem neque
aliud quidquam magis formidare, quam turpitudinem. »

46. « Verum vide, o bone, ne aliud quid sit generosum
et bonum, quam servare et servari, ne ei, qui vero sit vir,
hoc, ut quam diutissime vivat, mittendum nec vitæ ad-
hærescendum sit, sed his Deo permissis et fide habita
mullerculis, fieri non posse, ut satum quisquam effugiat,
deinde hoc ei sit perpendendum, qua ratione hoc ipso tem-
pore, quo vita fungetur, quam optime vivat. »

47. Contemplare astrorum cursus quasi cum his circum-
actus ; et elementorum alius in aliud mutationes continenter
considera : harum enim rerum considerationes sordes vitæ
terrestres abstergunt.

48. Præclarum est illud Platonis : Atque utique eum,
qui de hominibus loquitur, oportet etiam terrestria e supe-
riore aliquo loco intueri, singulos greges, exercitus, agri-
colationes, nuptias, reconciliationes ; ortus, interitus, ju-
diciarum strepitus, loca deserta, varias barbarorum gentes,
festa, lamentationes, nundinas, promiscuam colluviem et
quod e contrariis adornatum est.

49. Præterita animo recolere oportet et tot imperiorum
mutationes : licet etiam futura prospicere ; ejusdem enim
omnino generis erunt neque fieri potest, ut extra numerum
eorum, quæ nunc sunt, se moveant ; quamobrem perinde
est, per quadraginta annos vitam humanam perlustrare
atque per decem millia annorum. Quid enim plus videbis ?

50. [Retroque meant,] quæ terra dedit,
iterum in terram : quod ab ætherio
venerat ortu, celeste poli
repetit templum.

Aut hoc atomorum inter se adherentium dissolutio et talis
aliqua dispersio elementorum sensu carentium.

51. Et :

Cibo potuque et magicis artibus
Fati cursum avertentem, ne moriantur.

Divinitus at spirantem auram
pati necesse est cum labore et lacrimis.

νβ'. Καββαλιώτερος, ἀλλ' οὐχί κοινωνικώτερος, οὐδὲ αἰδημονέστερος, οὐδὲ εὐμενέστερος πρὸς τὰ τῶν πλησίων παροράματα.

νγ'. Ὅπου ἔργον ἐπιτελεῖσθαι δύναται κατὰ τὸν κοινὸν θεοῖς καὶ ἀνθρώποις λόγον, ἐκεῖ οὐδὲν δεινόν· ὅπου γὰρ ὠφελείας τυχεῖν ἔξεστι διὰ τῆς εὐδοχίας καὶ κατὰ τὴν κατασκευὴν προΐουσης ἐνεργείας, ἐκεῖ οὐδεμίαν βλάβην ὑφορατέον.

νδ'. Πανταχοῦ καὶ διηνεχῶς ἐπὶ σοί ἐστι, καὶ τῇ παρούσῃ συμβάσει θεοσεβῶς εὐαρεστεῖν, καὶ τοῖς παροῦσιν ἀνθρώποις κατὰ δικαιοσύνην προσφέρεσθαι, καὶ τῇ παρούσῃ φαντασίᾳ ἐμφιλοτεχνεῖν, ἵνα μὴ τι ἀκατάληπτον παρεισρυῇ.

νε'. Μὴ περιβλέπου ἀλλότρια ἡγεμονικά, ἀλλ' ἐκεῖ βλέπε κατ' εὐθὺ, ἐπὶ τί σε ἡ φύσις ὁδηγεῖ, ἥ τε τοῦ ὅλου διὰ τῶν συμβαινόντων σοι, καὶ ἡ σὴ τῶν πρακτέων ὑπὸ σοῦ. Πρακτέον δὲ ἐκάστῳ τὸ ἐξῆς τῇ κατασκευῇ· κατασκευάσθαι δὲ τὰ μὲν λοιπὰ τῶν λογικῶν ἔνεκεν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου τὰ χεῖρω τῶν κρειττόνων ἔνεκεν, τὰ δὲ λογικὰ ἀλλήλων ἔνεκεν. Τὸ μὲν οὖν προηγούμενον ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ τὸ κοινωνικόν ἐστι. Δεύτερον δὲ τὸ ἀνένδοτον πρὸς τὰς σωματικὰς πείσεις· λογικῆς γὰρ καὶ νοερᾶς κινήσεως ἴδιον, περιορίζειν ἑαυτὴν, καὶ μήποτε ἡττᾶσθαι μήτε αἰσθητικῆς, μήτε ὁρμητικῆς κινήσεως· ζωώδεις γὰρ ἐκάτεραι· ἡ δὲ νοερὰ ἐθέλει πρωτοτενεῖν, καὶ μὴ κατακρατεῖσθαι ὑπ' ἐκείνων. Δικαίως γε· πέφυκε γὰρ χρηστικὴ πᾶσιν ἐκείνοις. Τρίτον ἐν τῇ λογικῇ κατασκευῇ τὸ ἀπρόπτωτον καὶ ἀνεξαπάτητον. Τούτων οὖν ἔχόμενον τὸ ἡγεμονικὸν εὐθέα περαινέτω, καὶ ἔχει τὰ ἑαυτοῦ.

νς'. Ὡς ἀποτεθνηκότα δεῖ, καὶ μέχρι νῦν βεβιωκότα, τὸ λοιπὸν ἐκ τοῦ περιόντος ζῆσαι κατὰ τὴν φύσιν.

νζ'. Μόνον φιλεῖν τὸ ἑαυτῷ συμβαίνειν καὶ συγκλωθόμενον. Τί γὰρ ἀρμοδιώτερον;

νη'. Ἐφ' ἐκάστου συμβάματος ἐκείνους πρὸ ὁμμάτων ἔχειν, οἷς τὰ αὐτὰ συνέβαινε, ἔπειτα ἡχθοντο, ἐξενίζοντο, ἐμέμφοντο· νῦν οὖν ἐκείνοι ποῦ; οὐδαμοῦ· τί οὖν καὶ σὺ θέλεις ὁμοίως; οὐχὶ δὲ τὰς μὲν ἀλλοτρίας τροπὰς καταλιπεῖν τοῖς τρέπουσι καὶ τρεπομένοις; αὐτὸς δὲ περὶ τὸ πῶς χρῆσθαι αὐτοῖς ὅλος γίνεσθαι; χρῆσις γὰρ καλῶς· καὶ ὅλη σου ἔσται· μόνον πρόσεχε, καὶ θέλε σεαυτῷ καλὸς εἶναι ἐπὶ παντὸς, οὐ πράσσεις· καὶ μέμνησο ἀμφοτέρων, ὅτι καὶ διάφορον ἐφ' οὗ ἡ πράξις.

νθ'. Ἐνδον βλέπε. Ἐνδον ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ αἰ ἀναβλύειν δυναμένη, ἐὰν αἰ σκάπτης.

ξ'. Δεῖ καὶ τὸ σῶμα πεπηγέναι, καὶ μὴ διερρέεσθαι, μήτε ἐν κινήσει, μήτε ἐν σχέσει. Οἷον γάρ τι ἐπὶ τοῦ προσώπου παρέχεται ἡ διάνοια, συνετὸν αὐτὸ καὶ εὐσημιον συντηροῦσα, τοιοῦτο καὶ ἐπὶ ὅλου τοῦ σώματος ἀπαιτητέον. Πάντα δὲ ταῦτα σὺν τῷ ἀνεπιτηδεύτῳ φυλακτέα.

ξα'. Ἡ βιωτικὴ τῇ παλαιστικῇ ὁμοιότερα, ἥ περ τῇ

52. Est aliquis luctu perfrior; verum non societatis amantior, non verecundior, non constantior in iis, quæ accidunt nec lenior erga aliorum peccata.

53. Ubi effici potest ullum opus secundum rationem diis et hominibus communem, ibi nihil est, quod reformides; nam ubi utilitatem consequi potes per actionem prospere progredientem et secundum constitutionem tuam procedentem, ibi ne suspicio quidem damni esse debet.

54. Ubique ac semper penes te est, et in casu præsentia acquiescere, et cum hominibus, qui nunc sunt ex iustitiæ lege versari, et visum, quod nunc se offert, explorare, ne quid quod comprehendi nequit, subrepat.

55. Noli aliorum mentes circumspicere, sed eo recta intueri, quo natura ducit, universi natura per ea, quæ tibi accidunt, tua per ea, quæ agere debes. Id autem cuique agendum, quod constitutioni ejus consentaneum est; comparata autem cetera ratione præditorum causa, ut in omnibus aliis deteriora meliorum gratia. Præstantissimum vero in hominis natura est societatis studium; secundum, se non permittere corporeis affectionibus; motui enim, qui a ratione et intellectu oritur, proprium est, se ipsum circumscribere, neque unquam sensuum aut impetus affectionibus succumbere: animalium enim utrique motus sunt; sed qui ab intellectu oritur principatum sibi vindicat, neque ab illis se regi patitur: idque jure; natura enim ita est constitutus; ut omnibus illis utatur. Tertium in natura rationali est, a temeritate in assentiendo et errore alienum esse. Hæc igitur firmiter tenens principatus animi recta procedat et habet quæ sua sunt.

56. Ut mortuum et qui ad hoc *duntaxat* tempus vixerit, quod reliquum est ex abundanti vivere naturæ convenienter.

57. Id solum diligere, quod ipsi accidit et fato connexum est. Quid enim concinnius?

58. In singulis, quæ accidunt, eos ante oculos habere, quibus eadem obveniebant et qui deinde ea ægre ferebant, ut nova admirabantur, querebantur; ubi jam sunt illi? nusquam. Cur igitur tu similiter *agere* vis ac non potius alienos illos motus iis relinquere, qui eos movent iisque moventur? ipse vero totus in eo esse, quomodo iis utaris? Uteris autem recte tibi quæ materia erunt: huc modo animum adverte et operam da, ut in omni actione bonum te præstes. Denique memento utriusque, *nihil tua interesse quæ eveniant*, interesse autem tua, quæ agas.

59. Intus* fode*: intus fons boni isque qui semper scaturiat, si quidem semper fodias.

60. Oportet vero etiam corpus fixum esse et neque in motu neque in gestu temere jaculari; sicut enim in vultu mens se prodit, eumque et compositum et decorum servare studet, ita ut idem in toto corpore fiat, studendum est: hæc autem omnia sine affectionatione observanda.

61. Ars vivendi luctatoris similior, quam saltatoris,

ῥηταιῇ, κατὰ τὸ πρὸς τὰ ἐμπιπτοντα, καὶ οὐ προσωμεῖνα, ἑτοιμός καὶ ἀπτόως ἐστάναι.

55. Συνεχῶς ἐφιστάναι, τίνας εἰσὶν οὗτοι, ὅψ' ὧν μαρτυρεῖσθαι θέλεις, καὶ τίνα ἡγεμονικὰ ἔχουσιν. (Ὡς γὰρ μέμψη τοῖς ἀκουσῶς πταίουσιν, οὔτε ἐπιμαρτυρώσεως δεήσει, ἐμβλέπων εἰς τὰς πηγὰς τῆς ἀληθείας καὶ ὁρμῆς αὐτῶν.

56. « Πᾶσα ψυχὴ, φησὶν, ἀκουσα στέρεται ἀληθείας » οὕτως οὖν καὶ δικαιοσύνης, καὶ σωφροσύνης, καὶ ἐλευθερίας, καὶ παντὸς τοῦ τοιούτου. Ἀναγκαιότατον δὲ τὸ διηγεῖσθαι τούτου μεμνησθαι· ἔση γὰρ πρὸς πάντας πρότερον.

57. Ἐπὶ μὲν παντὸς πόνου πρόχειρον ἔστω, ὅτι καὶ εἰς τὸν οὐδὲ τὴν διάνοιαν τὴν κυβερνῶσαν χεῖρῳ καὶ οὔτε γὰρ, καθὼς ὕλική ἐστίν, οὔτε καθὼς κοινωνικὴ, ἀρτίζει αὐτήν· ἐπὶ μέντοι τῶν πλείστων πόνων καὶ πρὸς Ἐπικούρου σοὶ βοηθεῖτω, ὅτι οὔτε ἀφόρητον, οὔτε πῶνιον, ἐν τῶν ὄρων μνημονεύης, καὶ μὴ προσβλέψης· κάκεινον δὲ μέμνησο, ὅτι πολλὰ, πόνῳ τὰ ἐπὶ ὅντα, λανθάνει δυσχεραίνόμενα, ὅλον τὸ νυστάζειν, καὶ τὸ καυματίζεσθαι, καὶ τὸ ἀνορεκτεῖν· ὅταν δὲ πη τούτων δυσχερεστῆς, λέγε ἑαυτῷ, ὅτι πόνῳ ἐνδύομαι.

58. Ὅρα, μήποτε (τι) τοιούτον πάθος πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ὅλον οἱ ἄνθρωποι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

59. Πόθεν ἴσμεν, εἰ μὴ Τηλαύγης Σωκράτους τὴν ἐνέπιν κρείσσειν ἦν· οὐ γὰρ ἀρκεῖ, εἰ Σωκράτης ἐνέπινον ἀπέθανε, καὶ ἐντρεχέστερον τοῖς σοφισταῖς βιάσθαι, καὶ καρτερικώτερον ἐν τῷ πάγῳ διενυκτέμηναι, καὶ τὸν Σαλαμίνιον κελουσθεὶς ἀγεῖν, γεννικῶντων ἰδοῦν ἀντιβῆναι, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐβρυνύετο· τὰ δὲ καὶ μάλιστα· ἂν τις ἐπιστήσειεν, εἴπερ ἀληθὲς ἦ· ἀλλ' ἐκεῖνο δεῖ σκοπεῖν, ποίαν τινὰ τὴν ψυχὴν εἶχε Σωκράτης, καὶ εἰ ἐδύνατο ἀρκεῖσθαι τῷ δίκαιος εἶναι πρὸς ἀνθρώπους, καὶ θεοῖς τὰ πρὸς θεοὺς, μήτε εἰκῇ καὶ τὴν κακίαν ἀγανακτῶν, μηδὲ μὴν δουλεύειν τινὸς πρὸς, μήτε τῶν ἀπονεμομένων ἐκ τοῦ ὅλου ὡς ξένον ἀνεμνεύμενος, ἢ ὡς ἀφόρητον ὑπομένειν, μήτε τοῖς τοῦ πατρὸς πάθεσιν ἐμπαρέχων συμπαθεῖ τὸν νοῦν.

60. Ἡ φύσις οὐχ οὕτω συνεκέρασε (σε) τῷ συγγενεῖ, ὥς μὴ ἐφείσθαι περιορίζειεν ἑαυτὸν, καὶ τὰ πρὸς ἑαυτῷ ποιεῖσθαι· λίαν γὰρ ἐνδέχεται θεῖον ἰδὲ γενέσθαι, καὶ ὑπὸ μηδενὸς γνωρισθῆναι. Τούτου μὲννησο δέ, καὶ ἔτι ἐκεῖνου, ὅτι ἐν ὀλιγίστοις ἐστὶ τὸ εὐδαιμόνως βιώσασθαι. Καὶ μὴ, ὅτι ἀπῆλπισας ἡλικίας καὶ φυσικὸς ἔσεσθαι, διὰ τοῦτο ἀπογνῶνς, καὶ δευτέρως, καὶ αἰδήμων, καὶ κοινωνικὸς, καὶ εὐταχὴς ᾖ.

61. Ἀδιάστως διακῆσαι ἐν πλείστη θυμηδίᾳ, καὶ πᾶσι καταβοῶσιν ἅτινα βούλονται, καὶ τὰ θηρία ὑπὲρ τὰ μελύδρια τοῦ περιτετραμμένου τούτου φυλάττειν. Τί γὰρ κωλύει, ἐν πᾶσι τούτοις τὴν διάθεσιν εἶναι ἑαυτὴν ἐν γαλήνῃ, καὶ κρίσει περὶ τῶν

quatenus adversus ea, quæ incidunt et improvisa sunt, parata et inmotata consistit.

62. Assiduo perpendere, quales sint, a quibus testimonium tibi exhiberi cupis et qualibus præditi sint mentibus. Neque enim incusabis invite peccantes, neque testimonio indigebis, perspectis opinionum et consiliorum fontibus.

63. « Quævis anima, » inquit « invita privatur veritate. » Itaque etiam justitia et temperantia et benevolentia et aliis ejusmodi virtutibus. Necesse autem est, hujus continuo memineras; eris enim erga omnes mitior.

64. In omni dolore hoc in promptu sit, eum nec turpem esse, nec mentem gubernatricem reddere deteriorem; neque enim eam, quatenus * ratione prædita est; neque, quatenus societatis amans, corrumpit. In plerisque tamen doloribus tibi adjumento sit illud Epicuri, neque intolerabilem esse dolorem, neque æternum, si modo finium, quibus continetur, memor sis neque opinione quidquam adjicias. Id quoque recordare, multa, quæ eandem cum labore naturam habent, clam molestiam creare, ut dormiturire, astu affici, nausea laborare: quando igitur horum aliquid moleste fers, dic tibi, te dolori succumbere.

65. Cave unquam erga inhumanos sic adficiaris, ut homines erga homines.

66. Unde nobis constat, an Telauges non præstantior Socrate fuerit? Neque enim satis est, quod Socrates gloriores morte occubuit et acutius cum sophistis disserebat et patientius in frigore pernoctabat, et Salaminium illum sistere jussus generosius resistere decrevit, et in viis fastum præ se ferebat, ad quod quis vel maxime animadverteret, si quidem verum esset; sed hoc considerari oportet, quali animo fuerit Socrates, an potuerit contentus esse eo, quod se erga homines justum et erga deos pium præberet, nec temere malitiam cujusquam indignaretur, neque ignorantiae serviliter assentaretur aut tanquam peregrinum quidquam exciperet ab universo ipsi assignatum aut tanquam intolerandum sustineret, neque carunculae affectionibus mentem affici pateretur.

67. Non ita te natura huic mixtioni commisit, ut tibi non liceat te ipsum circumscribere, et, quæ tui sunt muneris, tuæ potestati subjicere; omnino enim fieri potest, ut divinus vir sis et a nemine agnoscaris. Hujus semper memento, simul etiam illius, in paucissimis vitam beatam esse positam, et quamvis desperes te logicorum aut physicorum peritum fore, noli tamen desperare, te liberum et verecundum et societatis amantem et deo obsequentem esse futurum.

68. Tutum ab omni vi in summa animi tranquillitate vivere, etiamsi omnes quæcunque velint adversus te vociferentur, etiamsi membra corporeæ illius massæ, quæ te circumdat, a feris laniantur. Quid enim obstat, quominus inter hæc omnia mens tranquillam se servet, de rebus,

περιστηκόντων ἀληθεῖ, καὶ χρῆσι τῶν ὑποβεβλημένων ἐτοίμῃ; ὥστε τὴν μὲν κρίσιν λέγειν τῷ προσπίπτοντι, 'Τοῦτο ὑπάρχει κατ' οὐσίαν, καὶ κατὰ δόξαν ἄλλοιόν φαίνει· τὴν δὲ χρῆσιν λέγειν τῷ ὑποπίπτοντι, Σὲ ἐξήτουν· αἰ γάρ μοι τὸ παρὸν ὕλη ἀρετῆς λογικῆς καὶ πολιτικῆς, καὶ τὸ σύνολον τέχνης ἀνθρώπου, ἡ θεοῦ. Πᾶν γὰρ τὸ συμβαῖνον, θεῷ, ἢ ἀνθρώπῳ ἐξοικειοῦται, καὶ οὔτε καινόν, οὔτε δυσμεταχείριστον, ἀλλὰ γνωρίμον καὶ εὐεργές.

ξθ'. Τοῦτο ἔχει ἡ τελειότης τοῦ ἥθους, τὸ πᾶσαν ἡμέραν ὡς τελευταῖαν διεξάγειν, καὶ μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν, μήτε ὑποκρίνεσθαι.

ο'. Οἱ θεοὶ, ἀθάνατοι ὄντες, οὐ δυσχεραίνουσιν, ὅτι ἐν τοσούτῳ αἰῶνι δεήσει αὐτοὺς πάντως αἰ τοιούτων ὄντων καὶ τοσούτων φάσεων ἀνέχεσθαι· προσέτι δὲ καὶ κηδόνται αὐτῶν παντοίως. Σὺ δὲ, ὅσον οὐδέπω λήγειν μέλλων, ἀπαυδᾷς, καὶ ταῦτα, εἰς ὧν τῶν φάσεων;

οα'. Γελοῖόν ἐστι, τὴν μὲν ἰδίαν κακίαν μὴ φεύγειν, ὃ καὶ δυνάτον ἐστὶ· τὴν δὲ τῶν ἄλλων φεύγειν, ὅπερ ἀδύνατον.

οβ'. Ὁ ἂν ἡ λογικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις εὐρίσκη μήτε νοερὸν, μήτε κοινωνικόν, εὐλόγως καταδεέστερον ἐαυτῆς κρίνει.

ογ'. Ὅταν οὐ εὖ πεποικηκὼς ᾖς, καὶ ἄλλος εὖ πεπονθὼς, τί ἐτι ζητεῖς τρίτον παρὰ ταῦτα, ὥσπερ οἱ μωροὶ, τὸ καὶ δοῖαι εὖ πεποικηκέναι, ἢ τὸ ἀμειβῆς τυχεῖν;

οδ'. Οὐδεὶς κάμνει ὠφελούμενος. Ὡφελεια δὲ πρῆξις κατὰ φύσιν. Μὴ οὖν κάμνει ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖς.

οε'. Ἡ τοῦ βίου φύσις ἐπὶ τὴν κοσμοποιίαν ὅρμησε· νῦν δὲ ἥτοι πᾶν τὸ γινόμενον κατ' ἐπακολούθησιν γίνεται, ἢ ἀλόγιστα καὶ τὰ κυριώτατα ἐστίν, ἐφ' ᾧ ποιεῖται ἰδίαν ὁρμὴν τὸ τοῦ κόσμου ἡγεμονικόν. Εἰς πολλὰ σε γαληνότερον ποιήσει τοῦτο μνημονεύμενον.

ΒΙΒΑΙΟΝ Η.

α'. Καὶ τοῦτο πρὸς τὸ ἀκενόδοξον φέρει, ὅτι οὐκ ἐτι δύνασαι τὸν βίον βίον, ἢ τὸν γε ἀπὸ νεότητος, φιλόσοφον βεβιωκέναι· ἀλλὰ πολλοῖς τε ἄλλοις, καὶ αὐτὸς σεαυτῷ δῆλος γέγονας, πόρρω φιλοσοφίας ὢν. Πέφουσαι οὖν· ὥστε τὴν μὲν δόξαν τὴν τοῦ φιλοσόφου κτήσασθαι, οὐκέτι σοι ῥάδιον· ἀνταγωνίζεται δὲ καὶ ἡ ὑπόθεσις. Εἴπερ οὖν ἀληθῶς ἐώρακας, ποῦ κεῖται τὸ πρᾶγμα, τὸ μὲν, τί δόξεις, ἄφες· ἀρκέσθητι δὲ, εἰ καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δῆποτε ἡ σὴ φύσις θέλει βιώσειν. Κατανόησον οὖν, τί θέλει, καὶ μηδὲν ἄλλο σε περισπάτω· πεπειράσαι γάρ, περὶ πόσα πλανηθεῖς, οὐδαμοῦ εὐρες τὸ εὖ ζῆν. Οὐκ ἐν συλλογισμοῖς, οὐκ ἐν πλούτῳ, οὐκ ἐν δόξῃ, οὐκ ἐν ἀπολαύσει, οὐδαμοῦ. Ποῦ οὖν ἐστίν; ἐν τῷ ποιεῖν, ᾧ ἐπιζητεῖ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις· πῶς οὖν ταῦτα ποιήσει; ἐὰν δόγματα ἔχῃ, ἀφ' ὧν αἱ ὁρμαὶ καὶ αἱ πράξεις. Τίνα δόγματα;

quæ circumstant, vere judicantem, lisque, quæ præstans sunt, prout decet, utentem? ita ut iudicium rei, incidit, dicat: « hoc es revera, quamquam ex opinione generis videris, » et usus rei, quæ accidit: « te quærebatur. Semper enim mihi quælibet res præsens materia est virtutis rationi et societati consentaneæ omninoque artis humanæ aut divinæ. Quidquid enim accidit, id vel deo vel mihi familiare redditur, neque novum est, neque ad tractandum difficile, sed familiare et tractabile.

69. Hoc præstat perfectio morum, ut omnem diem quam supremum agas nec palpites nec torpeas nec similes.

70. Dii, quum immortales sint, non ægre ferunt, quod in ævo tam diuturno eos omnino semper oportet tam multum tamque improbos perferre, immo vero etiam omnium eorum curam gerunt; tu vero, qui jamjam moriturus defatigaris, idque quum ipse ex eorum numero sis?

71. Ridiculum est, tuam ipsius vltiositatem non fugere quod fieri potest; aliorum autem fugere, quod fieri potest.

72. Quidquid vis rationalis et societatis amans neque rationi consentaneum neque societati utile reperit, id infra se positum iudicat.

73. Ubi tu alteri bene fecisti et hic a te beneficio affectus est, quid præterea stultorum exemplo tertium quærit ut bene fecisse aliis videaris et gratiam recipias?

74. Nemo defatigatur utilitatem accipiendo: utilitas enim est actio naturæ consentanea. Noli igitur defatigari tibi prodesse in eo, in quo alii prodes.

75. Universi natura mundi condendi consilium cepimus jam vero aut, quidquid fit, per necessariam consequentiam, aut nulla ratione gubernantur ea quoque, quæ principia sunt, ad quæ gignenda singulari consilio utitur mundus principatus. In multis te tranquilliores reddet hoc memoria servatum.

LIBER VIII.

1. Hoc quoque ad contemnendam vanam gloriam facit quod non amplius totam vitam, eam saltem, quæ a priore ætate peracta est, ut philosophum decet, peregrisse potest sed et multis aliis et tibi ipsi visus es longissime a philosophia abesse. Perturbatus igitur es, ut philosophi non tueri non amplius tibi facile sit: adversatur autem vero quoque institutum. Siquidem igitur recte intellexisti, quod in loco res sit posita, missa existimatione tua, eo contentus sis, si quod reliquum est vitæ, quantumcunque domus natura tibi dare velit bene transigis. Disce, igitur, quod velit, neque aliud quidquam te distrahat: expertus es enim es, circa quot res vagatus beatam vitam nusquam inveniris, non in ratiocinationibus, non in divitiis, non in gloria non in oblectatione, nusquam. Ubi igitur sita est? In ea ut facias, quæ hominis natura exigit: hæc vero quomodo facies? si decreta habes, ex quibus agendi conatus et actus

τὰ πρὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν· ὥς οὐδενὸς μὲν ἀγαθοῦ ὅπως ἀνθρώπῳ, δ' οὐχὶ ποιεῖ δίκαιον, σώφρονα, ἀνδρῆν, εὐεύτερον, οὐδενὸς δὲ κακοῦ, δ' οὐχὶ ποιεῖ τάναντα πᾶσι εἶρη μένοισι.

β. Καθ' ἐκάστην πρᾶξιν ἐρώτα σεαυτὸν, Πῶς μοι εἰπῆς; μὴ μετανοήσω ἐπ' αὐτῇ; μικρὸν καὶ τέθηκα, καὶ πάντ' ἐκ μέσου. Τί πλέον ἐπιζητῶ, εἰ τὸ τῶν ἔργων ζῶον νοεοῦ, καὶ κοινωνικοῦ καὶ ἰσονόμου τῶν;

γ. Ἀλέξανδρος [δὲ] καὶ Γάιος καὶ Πομπήϊος, τί πρὸς Διογένη καὶ Ἡράκλειτον καὶ Σωκράτην; Οἱ μὲν πρὸς αὐτὸν τὰ πράγματα, καὶ τὰς αἰτίας, καὶ τὰς ὕλας, καὶ τὰ ἡγεμονικά ἦν αὐτῶν ταῦτά· ἐκεῖ δὲ ὄσων πρόστα; καὶ δουλεία πόσων;

δ. Ὅτι οὐδὲν ἦττον τὰ αὐτὰ ποιήσουσι, κἂν σὺ διαβῇ.

ε. Τὸ πρῶτον μὴ ταράσσου· πάντα γὰρ κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ φύσιν· καὶ ὀλίγου χρόνου οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσθ' ὅσπερ οὐδὲ Ἀδριανὸς, οὐδὲ Αὐγουστος. Ἐπειτα ἀτενεῖς εἰς τὸ πρᾶγμα, ἴδε αὐτὸ, καὶ συμμνημονεύσας, ἐπὶ ἀγαθόν σε ἀνθρώπον εἶναι δεῖ, καὶ τί τοῦ ἀνθρώπου ἔργα ἀπαιτεῖ, πρᾶξον τοῦτο ἀμετατρεπτεῖ, καὶ εἰπέ, ἀδελκύτατον φαίνεται σοι· μόνον εὐμενῶς, καὶ αἰδημόνως, καὶ ἀνυποκρίτως.

ς. Ἡ τῶν ὄλων φύσις τοῦτο ἔργον ἔχει, τὰ ὧδε ἵνα ἐκεῖ μετατιθέναι, μεταβάλλειν, αἵρειν ἐνθὺν, καὶ αἰετρίζειν. Πάντα τροπαί· οὐχ ὥστε φοβηθῆναι, μὴ παύσων πάντα συνήθη· ἀλλὰ καὶ ἵσαι αἱ ἀπονεμῆται.

ζ. Ἀρχεῖται πᾶσα φύσις ἐαυτῇ εὐδοκίᾳ· φύσις δὲ κατὰ εὐδοκίαν, ἐν μὲν φαντασίαις, μήτε ψευδεῖ, μήτε κατὰ συγκατατιθεμένην· τὰς ὁρμὰς δὲ ἐπὶ τὰ κοινωνικά ἔργα μόνον ἀπευθύνουσα· τὰς ὁρέξεις δὲ καὶ ἐκκλίσεις τῶν ἐφ' ἡμῖν μόνον πεποιημένη· τὸ δὲ ὑπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἀπονεμόμενον πᾶν ἀσπασζομένη. Μέρους τῆς εὐδοκίας ἐστίν, ὥς ἡ τοῦ φύλλου φύσις τῆς τοῦ φυτοῦ φύσεως πλὴν ὅτι ἐκεῖ μὲν ἡ τοῦ φύλλου φύσις μέρος ἐκ φύσεως καὶ ἀναισθητῶν καὶ ἀλόγου, καὶ ἐμποδιζομένης, ἡ δὲ τοῦ ἀνθρώπου φύσις μέρος ἐστὶν καυχήτου φύσεως καὶ νοεῆς καὶ δικαίας· εἶγε ἴσους καὶ ἐξίσαν τοὺς μερισμοὺς χρόνων, οὐσίας, αἰτίου, καὶ κατὰ ἀξίαν, συμβάσεως, ἐκάστοις ποιεῖται. Σκόπει δὲ, καὶ εἰ τὸ πρὸς τὸ ἐν ἴσον εὐρήσεις ἐπὶ παντός, ἀλλὰ εἰ καὶ ὅλην τὰ πάντα τοῦδε πρὸς ἀνθρώπου τὰ τοῦ ἑτέρου.

η. Ἀντιγινώσκειν οὐκ ἔστιν. Ἀλλὰ ὕδριν ἀνείρειν ἔστιν· ἀλλὰ ἡδονῶν καὶ πόνων καθυπερτερεῖν ἔστιν· ἀλλὰ τοῦ δοξαρίου ὑπεράνω εἶναι ἔστιν· ἀλλὰ σπαθήτοις καὶ ἀχαρίστοις μὴ θυμοῦσθαι, προσέτι κήλητι πύων, ἔστιν.

θ. Μηκέτι σου μηδεὶς ἀκούσῃ καταμεμφομένου τὸν κατὰ τὸν βίον, μηδὲ τὸν σεαυτοῦ.

ι. Ἡ μετάνοιά ἐστὶν ἐπιληψία τις ἐαυτοῦ, ὥς χρήσιμος καὶ παρειακός· τὸ δὲ ἀγαθὸν χρήσιμον τι δεῖ εἶναι, καὶ ἐπιμελητέον αὐτοῦ τῷ καλῷ καὶ ἀγαθῷ ἀνδρί·

nes existunt. Quænam decreta? de bonis et malis: nihil bonum esse homini, quod eum non justum, temperantem, fortem, liberum reddat, nihil malum, quod non efficiat contraria iis, quæ dixi.

2. In singulis actionibus te ipse interroga: Quomodo hæc mihi habet? num ejus me punitur? breve est tempus, et mortuus sum et omnia evanuerunt. Quid est, quod amplius requiram, si id quod nunc facio est animalis ratione præditi, societatis studiosi, ex eadem, qua deus, lege agentis?

3. Alexander et Gaius et Pompeius quid ad Diogenem et Heraclitum et Socratem? Hi enim et res et earum causas ac materias perspectas habebant et eorum mentes erant *semper* eadem. In illis vero quot rerum erat cautio, quantum rerum servitus!

4. Nihilominus eadem facient, etiamsi tu ruptus fueris.

5. Primum noli perturbari: omnia enim secundum universi naturam *eveniunt*, et intra breve tempus nullus usquam eris, ut neque Hadrianus neque Augustus: dein in rem intentus eam considera, memor simul, te oportere esse virum bonum, et, quod hominis natura exigit, id fac simpliciter, et loquere, ut justissimum tibi videtur; modo placide, verecunde et sine simulatione.

6. Rerum omnium natura hoc agit, ut quæ hic sunt, illuc transferat et mutet, hinc tollat et illic deponat: omnia mutantur; hinc non est ut metuas, ne quid novi: omnia usitata, sed etiam omnia æqualiter distribuuntur.

7. Omnis natura sese ipsa contenta est, quando prospere procedit: natura autem ratione prædita prospere procedit, ubi in *oblatis rerum* visis neque falso neque dubie assentitur; animi porro impetus ad solas actiones societati convenientes dirigit; ea denique tantum appetit et aversatur, quæ in nostra potestate sita sunt et quidquid a communi natura assignatum est amplectitur; ejus enim pars est, quemadmodum natura folii pars est naturæ arboris, nisi quod folii natura pars est naturæ sensu ac ratione carentis ejusdemque, quæ impediri potest; hominis contra natura pars naturæ, quæ impediri non potest, rationalis et justæ, si quidem ex æquo pro cujusque dignitate tempus, materiam, formam, facultatem, eventum singulis tribuit: considera autem, non, an singula cum singulis comparando æqualia in omnibus reperias, sed, an universis alterius cum alterius confertim comparatis.

8. Legere non licet. At contumeliam arcere licet; at voluptates ac dolores contemnere licet; at gloriola superiorem esse licet; at stupidis et ingratis non irasci, adeoque eorum curam gerere licet.

9. Nemo te posthac aut vitam aulicam aut tuam reprehendentem audiat.

10. Pœnitentia est reprehensio quædam sui ipsius, quasi utile quid neglexerit; bonum autem sit utile quid necesse est, et quod curæ esse debeat viro bono et honesto; nemi-

οὐδεὶς δ' ἂν καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ μετανοήσειεν, ἐπὶ τῷ ἡδονῇ τινα παρεικῆναι· οὔτε ἄρα χρήσιμον, οὔτε ἀγαθὸν ἡδονή.

ια'. Τοῦτο τί ἐστὶν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ; τί μὲν τὸ οὐσιώδες αὐτοῦ καὶ ὑλικόν; τί δὲ τὸ αἰτιώδες; τί δὲ ποιεῖ ἐν τῷ κόσμῳ; πόσον δὲ χρόνον ὑφίσταται;

ιβ'. Ὅταν ἐξ ὕπνου δυσχερῶς ἐγείρῃ, ἀναμινήσκου, ὅτι κατὰ τὴν κατασκευὴν σου ἐστὶ, καὶ κατὰ τὴν ἀνθρωπικὴν φύσιν, τὸ πράξεις κοινωνικὰς ἀποδιδόναι, τὸ δὲ καθεύδειν, κοινὸν καὶ τῶν ἀλόγων ζώων· ὃ δὲ κατὰ φύσιν ἐκαστῷ, τοῦτο οἰκειότερον καὶ προσφυέστερον, καὶ δὴ καὶ προσηνέστερον.

ιγ'. Διηλεκτῶς καὶ ἐπὶ πάσης, εἰ οἷόν τε, φαντασίας φυσιολογεῖν, παθολογεῖν, διαλεκτικεύεσθαι.

ιδ'. Ὁ ἂν ἐντυγχάνῃς, εὐθὺς σαυτῷ πρόλεγε· οὗτος τίνα δόγματα ἔχει περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν; εἰ γὰρ περὶ ἡδονῆς καὶ πόνου, καὶ τῶν ποιητικῶν ἐκατέρου, καὶ περὶ δόξης, ἀδοξίας, θανάτου, ζωῆς, τοιάδε τίνα δόγματα ἔχει, οὐδὲν θαυμαστὸν, ἃ ξένον μοι δοῖται, ἐάν τάδε τίνα ποιῇ· καὶ μεμνήσομαι, ὅτι ἀναγκάζεται οὕτως ποιεῖν.

ιε'. Μέμνησο, ὅτι, ὥσπερ αἰσχρὸν ἐστὶ ξενίζεσθαι, εἰ ἡ συκὴ σῦκα φέρει, οὕτως, εἰ ὁ κόσμος τάδε τίνα φέρει, ὧν ἐστὶ φορὸς· καὶ ἱατρῷ δὲ καὶ κυβερνήτῃ αἰσχρὸν ξενίζεσθαι, εἰ πεπύρεχεν οὗτος, ἃ εἰ ἀντίπνοια γέγονεν.

ισ'. Μέμνησο, ὅτι καὶ τὸ μετατίθεσθαι καὶ ἔπεσθαι τῷ διορθοῦντι ὁμοίως ἐλευθερόν ἐστι. Σὴ γὰρ ἐνέργεια κατὰ τὴν σὴν δρῆν καὶ κρίσιν, καὶ δὴ καὶ κατὰ νοῦν τὸν σὸν περαιομένην.

ιζ'. Εἰ μὲν ἐπὶ σοί, τί αὐτὸ ποιεῖς; εἰ δὲ ἐπ' ἄλλῳ, τίνι μέμψῃ; ταῖς ἀτόμοις, ἢ τοῖς θεοῖς; ἀμφοτέρω μαυρόδῃ. Οὐδενὶ μεμπτέον. Εἰ μὲν γὰρ δύνασαι, διόρθωσον· εἰ δὲ τοῦτο μὴ δύνασαι, τό γε πρᾶγμα αὐτό· εἰ δὲ μὴδὲ τοῦτο, πρὸς τί ἐτι σοὶ φέρει τὸ μέμψασθαι; εἰκὴ γὰρ οὐδὲν ποιητέον.

ιη'. Ἐξω τοῦ κόσμου τὸ ἀποθανὸν οὐ πίπτει. Εἰ ὧδε μένει, καὶ μεταβάλλει ὧδε καὶ διαλύεται εἰς τὰ ἴδια, ἃ στοιχεῖά ἐστι τοῦ κόσμου καὶ σά. Καὶ αὐτὰ δὲ μεταβάλλει, καὶ οὐ γογγύζει.

ιθ'. Ἐκαστον πρὸς τι γέγονεν, ἥπος, ἄμπελος· τί θαυμάζεις; καὶ ὁ ἥλιος ἐρεῖ, πρὸς τι ἔργον γέγονα, καὶ οἱ λοιποὶ θεοί. Σὺ οὖν πρὸς τί; τὸ ἡδεσθαι; ἴδε, εἰ ἀνέχεται ἡ ἔννοια.

κ'. Ἡ φύσις ἐστόχασται ἐκάστου, οὐδὲν τι ἔλασσον τῆς ἀπολήξεως, ἢ τῆς ἀρχῆς τε καὶ διεξαγωγῆς, ὥς ὁ ἀναβάλλων τὴν σφαῖραν· τί οὖν ἀγαθὸν τῷ σφαίρῳ ἀναφερομένῳ, ἢ κακὸν καταφερομένῳ, ἢ καὶ πεπτωκότι; τί δὲ ἀγαθὸν τῇ πομφολυγὶ συνεστῶσιν, ἢ κακὸν διαλυθείσῃ; τὰ ὅμοια δὲ καὶ ἐπὶ λύχνου.

κα'. Ἐκστρεψόν, καὶ θέασαι, αἷόν ἐστι, γηράσαν δὲ οἷον γίνεσθαι, νοσήσαν δὲ, πορνεῦσαν.

Βραχύβιον καὶ ὁ ἐπαινῶν καὶ ὁ ἐπαινούμενος, καὶ

nem vero bonum et honestum pōniteret, si voluptatem aliquam neglexisset : neque igitur utile neque bonum est voluptas.

11. Hoc quidnam per se est et ex propria ejus constitutione? quānam ejus vera natura et materia et forma? Quid facit in mundo? quamdiu subsistit?

12. Cum gravatim e somno expergisceris, reminiscere, et constitutioni tuæ et naturæ humanæ esse consentaneam, ut actiones societati utiles edas, dormire autem tibi etiam cum brutis animantibus commune esse; quod vero cuique secundum naturam est, id ei est familiarius et aptius et vero jucundius.

13. In omni viso, quantum potes, physicas et pathologicas et dialecticas rationes in usum perpetuo adhibe.

14. Quemcunque conveneris, statim tu tecum loquere : quānam hic habet placita de bonis et malis? non si quæ ejusmodi de voluptate et dolore iisque, quæ utrumque efficiunt, de fama porro, ignominia, morte et vita habet placita, neque mirum neque novum mihi videbitur, si ejusmodi faciat; et memor ero, eum vi cogi, ut ita agat.

15. Memento, quemadmodum turpe sit, tanquam de re insueta mirari, quod ficus ficum ferat, ita quoque, si mundus ea, quorum ferax sit, ferat; et vero medico atque gubernatori turpe, obstupescere, si quis febri laboret aut ventus adversus existat.

16. Memento, sententiam mutare et recte monenti obsequi pariter liberi hominis esse : tua enim est actio quæ secundum tuum consilium atque judicium et vero ex animi tui sententia perficitur.

17. Si tui est arbitrii, cur facis? sin alius, quid accusas? atomos, an deos? utrumque est insani. Nihil reprehendendum. Si enim potes, corrige peccantem; si hoc nequis, rem ipsam; si ne hoc quidem potes, quid tibi amplius confert reprehendisse? nihil enim temere faciendum.

18. Quod mortuum est, mundo non excidit. Si hic manet, etiam mutatur hic, et dissolvitur in elementa sua, quæ eadem et mundi sunt et tua : hæc quoque mutantur nec müssant.

19. Unumquodque alicujus rei causa natum est; quid miraris? Sol quoque dicit : alicujus rei causa factus sum, idem reliqui dii. Tu igitur cujus rei causa? num ut delecteris? vide, num intelligentia hoc ferat.

20. Natura cujusque rei rationem habet, non minus, quod ad ejus finem attinet, quam ad ortum ejus et transitum, ad instar ejus, qui pilam emittit. Quid igitur boni pilæ sursum missæ aut mali eidem descendenti aut adeo delapsæ? quid boni bullæ consistenti, aut mali dissolutæ? Eadem de lucerna valent.

21. Inverte corpus et vide, quale sit, senio confectum quale fiat, morbo languidum, * proclinatorum.

Brevis est vita et ejus, qui laudat, et ejus, qui laudatur.

ἐμνημονεύων, καὶ ὁ μνημονεύμενος. Προσέτι δὲ καὶ ἐν γωνίᾳ τούτου τοῦ κλίματος, καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα πάντες συμφωνοῦσι, καὶ οὐδὲ αὐτὸς τις ἑαυτῷ· καὶ ὅλη δὲ ἡ γῆ στιγμή.

κβ'. Πρόσεχε τῷ ὑποκειμένῳ, ἢ τῷ δόγματι, ἢ τῇ ἐνέργειᾳ, ἢ τῷ σημαινομένῳ.

Δικαίως ταῦτα πάσχει· μᾶλλον δὲ θέλεις ἀγαθὸς εὖρος γενέσθαι, ἢ σήμερον εἶναι.

κγ'. Πράσσω τι; πράσσω ἐπ' ἀνθρώπων εὐποιάν ἀνιζέρων· συμβαίνει τί μοι; δέχομαι, ἐπὶ τοὺς θεοὺς ἀνιζέρων, καὶ τὴν πάντων πηγὴν, ἀφ' ἧς πάντα τὰ γινόμενα συμμηρῦεται.

κδ'. Ὅποιόν σοι φαίνεται τὸ λούεσθαι, ἔλαιον, ἰδρῶς, ῥύπος, ὕδωρ γλοιώδες, πάντα σιχαντά· τοιοῦτον πᾶν μέρος τοῦ βίου, καὶ πᾶν ὑποκείμενον.

κε'. Λούκιλλα Οὐῆρον, εἶτα Λούκιλλα· Σέκουνδα Μᾶξιμον, εἶτα Σέκουνδα· Ἐπιτύγχανος Διοτίμων, εἶτα Ἐπιτύγχανος· Φαυστίναν Ἀντωνίνος, εἶτα Ἀντωνίνος· τριαῦτα πάντα. Κέλερ Ἀδριανόν, εἶτα Κέλερ. Οἱ δὲ ἐριμεῖς ἐκεῖνοι, ἢ προγινωσκτικοί, ἢ τετυφωμένοι, ποῦ; οἷον, ἐριμεῖς μὲν, Χάραξ καὶ Δημήτριος ὁ Πλατωνικός, καὶ Εὐδαίμων, καὶ εἰ τις τοιούτος. Πάντα ἐρίμερζ, τεθνηκότα πάλαι· ἐνοιο μὲν οὐδὲ ἐπ' ὀλίγον μνημονευθέντες· οἱ δὲ εἰς μύθους μεταβαλόντες· οἱ δὲ ἰδῆ καὶ ἐκ μύθων ἐξίτηλοι. Τούτων οὖν μεμνήσθαι, ἐπὶ δεήσει ἥτοι σκεδασθῆναι τὸ συγκριμάτιόν σου, ἢ οἰεσθῆναι τὸ πνευμάτιον, ἢ μεταστῆναι, καὶ ἀλλαχοῦ καταχρῆσθαι.

κς'. Εὐφροσύνη ἀνθρώπου, ποιεῖν τὰ ἴδια ἀνθρώπου. Ἴδιον δὲ ἀνθρώπου, εὐνοία πρὸς τὸ δμόφυλον, ἐπερίρρασις τῶν αἰσθητικῶν κινήσεων, διάκρισις τῶν πῦρτων φαντασιῶν, ἐπιθεώρησις τῆς τῶν ὅλων φύσεως καὶ τῶν κατ' αὐτὴν γινομένων.

κζ'. Τρεῖς σχέσεις· ἡ μὲν πρὸς τὸ αἷτιον τὸ περιχεῖμενον ἢ δὲ πρὸς τὴν θείαν αἰτίαν, ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσι πάντα· ἡ δὲ πρὸς τοὺς συμβιούνας.

κη'. Ὁ πόνος ἦτοι τῷ σώματι κακόν· οὐκοῦν ἀποραινέσθω ἢ τῇ ψυχῇ· ἀλλ' ἔξεστιν αὐτῇ, τὴν ἰδίαν εὐρίαν καὶ γαλήνην διαφυλάσσειν, καὶ μὴ ὑπολαμβάνειν, ὅτι κακόν. Πᾶσα γὰρ κρίσις, καὶ ὁρμή, καὶ ὄρεξις, καὶ ἐκκλισις, ἐνδον, καὶ οὐδὲν κακὸν ὧδε ἀναβαίνει.

κθ'. Ἐξάλειψε τὰς φαντασίας, συνεχῶς σεαυτῷ λέγων· νῦν ἐπ' ἐμοὶ ἐστίν, ἵνα ἐν ταύτῃ τῇ ψυχῇ μηδεμία πονηρία ᾖ, μηδὲ ἐπιθυμία, μηδὲ ὅλων ταραχὴ τις· ἀλλὰ βλέπων πάντα, ὅποιά ἐστι, χρῶμαι ἐκάστω κατ' εἶπιν. Μέννησο ταύτης τῆς ἐξουσίας κατὰ φύσιν.

λ'. Λαλεῖν, καὶ ἐν συγκλήτῳ, καὶ πρὸς πάνθ' ὄντων κοσμίως, μὴ περιττανῶς· ὕγει λόγῳ χρῆσθαι.

λα'. Αὐλὴ Αὐγούστου, γυνή, θυγάτηρ, ἔγγονοι, πρόγονοι, ἀδελφεὶ, Ἀγρίππας, συγγενεῖς, οἰκεῖοι, φίλοι, Ἄρειος, Μαυκίνας, ἱατροί, θῦται· ὅλης αὐλῆς θάνατος. Εἶτα ἐπιθὶ τὰ ἄλλα, μὴ κατ' ἐνὸς ἀνθρώπου θάνατον, ὅσον Πομπηίων· κακεῖνο δὲ τὸ ἐπιγραφόμενον τῶς μνήμασιν, ΕΞΙΑΤΟΣ ΤΟΥ ΙΑΙΟΥ ΓΕΝΟΥΣ· ἐπιλο-

ejas, qui mentionem facit, et ejus, cujus mentio fit. Præterea hoc fit in angulo hujus plagæ, et ne ibi quidem omnes consentiunt, Immo ne sibi ipse quisquam : tota denique terra puncti instar.

22. Animum adverte ad rem subjectam aut decretum aut vim aut id, quod significatur.

Merito hæc pateris : mavis enim cras bonus fieri, quam hodie bonus esse.

23. Facio aliquid? ita facio, ut ad hominum salutem id referam : accidit mihi aliquid? ita accipio, ut id ad deos referam et fontem omnium rerum, a quo omnia, quæ fiunt, inter se connexa proficiscuntur.

24. Quale tibi videtur lavari, oleum, sudor, sordes, aqua viscida, omnia putida; talis quævis vitæ pars est et quævis res subjecta.

25. Lucilla Verum, deinde Lucilla; Secunda Maximum, deinde ~~Maximus~~; Epitynchanus Diotimum, deinde Epitynchanus; Faustina Antoninus, deinde Antoninus. Hujusmodi omnia : Celer Hadrianum, deinde Celer; quin etiam acres illi et futurorum præscii et fastu elati ubi nunc sunt? ut ex acribus Charax, Demetrius Platonius, Eudæmon et si quis alius ejusmodi. Omnia caduca et jam dudum emortua : aliorum ne minimum quidem tempus mansit memoria; alii in fabulas abierunt; alii jam adeo e fabulis evanuerunt. Horum igitur memento, aut dissipatum iri compagem tuam aut extinctum iri spiritum aut migratum esse et alibi constitutum iri.

26. Lætatur homo, quum facit, quæ homini propria sunt : proprium autem est homini, benevolum esse erga contribules, motus sensuum contemnere, visa probabilia discernere, naturam universitatis et ea, quæ secundum hanc fiunt, contemplari.

27. Tres rationes : una ad vas circumdatum, altera ad causam divinam, a qua omnibus evenit quidquid evenit, tertia ad eos, quibuscum vivis.

28. Dolor aut corpori malum : ergo hoc pronunciet ! aut animo ; verum huic licet, serenitatem suam et tranquillitatem servare et non opinari, esse malum ; omne enim iudicium et impetus et appetitus et aversatio intus est, eoque nihil mali adscendit.

29. Exstingue visa, sæpe tecum loquens : Nunc in potestate mea situm est, ut nulla in hoc animo improbitas insit, nulla cupiditas, nulla omnino perturbatio, sed ut, omnibus, qualia sint, perspectis, singulis pro dignitate utar. Memor esto hujus potestatis a natura tibi tributæ.

30. Loqui et in senatu et cum quolibet modeste nec voce nimis intenta : sano sermone uti.

31. Aula Augusti, uxor, filia, nepotes, privigni, soror. Agrippa, cognati, familiares, amici, Areus, Mæcenas, medici, sacrificuli : totius aulae mors. Tum perge ad alia, quæ non ad unius mortem pertinent, ut Pompeiorum, ad id, quod in monumentis inscribitur : ULTIMUS CENTIS SVÆ, et re-

γίζεσθαι, πόσα ἐσπάσθησαν οἱ πρὸ αὐτῶν, ἵνα διάδο-
χόν τινα καταλιπώσιν· εἴτα, ἀνάγκη ἔσχατόν τινα γε-
νέσθαι· πάλιν ὧδε δλου γένους θάνατον.

λβ'. Συντιθέναι δεῖ τὸν βίον κατὰ μίαν πρᾶξιν· καὶ
εἰ ἐκάστη τὸ ἑαυτῆς παρέχει, ὥς οἷόν τε, ἀρκεῖσθαι·
ἵνα δὲ τὸ ἑαυτῆς παρέχῃ, οὐδὲ εἰς σε κωλύσαι δύνα-
ται. — Ἄλλ' ἐνστήσεται τι ἔξωθεν. — Οὐδὲν εἰς γε τὸ
δικαίως καὶ σωφρόνως καὶ εὐλογίστως· ἄλλο δὲ τι ἴσως
ἐνεργητικὸν κωλυθήσεται; ἀλλὰ τῇ πρὸς αὐτὸ τὸ κώ-
λυμα εὐαρεστήσει, καὶ τῇ ἐπὶ τὸ διδόμενον εὐγνώμονι
μεταβάσει, εὐθύς ἄλλη πρᾶξις ἀντικαθίσταται, ἐναρ-
μόσουσα εἰς τὴν σύνθεσιν, περὶ ἧς ὁ λόγος.

λγ'. Ἀτύπως μὲν λαβεῖν, εὐλύτως δὲ ἀφείναι.

λδ'. Εἰ ποτε εἶδες χεῖρα ἀποκεκομμένην, ἢ πόδα,
ἢ κεφαλὴν [ἀποτετμημένην], χωρὶς πού ποτε ἀπὸ τοῦ
λοιποῦ σώματος κειμένην, τοιοῦτον ἑαυτὸν ποιεῖ, ὅσον
ἐφ' ἑαυτῇ, ὃ μὴ θέλων τὸ συμβαῖνον, καὶ ἀποσχίζων
ἑαυτὸν, ἢ ὃ ἀκοινωνητὸν τι πράσων. Ἀπέρριψαί πού
ποτε ἀπὸ τῆς κατὰ φύσιν ἐνώσεως· ἐπεθύμεις γὰρ μέ-
ρος· νῦν δὲ σεαυτὸν ἀπέκοψας. Ἄλλ' ὧδε κομψὸν ἐκεί-
νο, ὅτι ἐξεστὶ σοι πάλιν ἐνώσαι σεαυτὸν. Τοῦτο ἄλλω
μέρει οὐδενὶ θεὸς ἐπέτρεψεν, χωρισθέντι καὶ διακοπέντι,
πάλιν συνελθεῖν. Ἀλλὰ σκέψαι τὴν χρηστότητα, ἣ
τετιμῆκε τὸν ἄνθρωπον· καὶ γὰρ ἵνα τὴν ἀρχὴν μὴ
ἀπορῃσθῇ ἀπὸ τοῦ θλου, ἐπ' αὐτῷ ἐποίησε· καὶ ἀπορ-
ραγέντι πάλιν ἐπανελθεῖν, καὶ συμφῦναι, καὶ τὴν τοῦ
μέρους τάξιν ἀπολαβεῖν ἐποίησεν.

λε'. Ὡς περ τὰς ἄλλας δυνάμεις ἕκαστος τῶν λογι-
κῶν σχεδὸν ὅσον ἢ τῶν λογικῶν φύσεις, οὕτως καὶ ταύτην
παρ' αὐτῆς εἰλήφαμεν. Ὅν τρόπον γὰρ ἐκείνη πᾶν
τὸ ἐνιστάμενον καὶ ἀντιβαῖνον ἐπιπεριτρέπει καὶ κα-
τατάσσει εἰς τὴν εἰμαρμένην, καὶ μέρος ἑαυτῆς ποιεῖ,
οὕτως καὶ τὸ λογικὸν ζῶον δύναται πᾶν κώλυμα ὕλην
ἑαυτοῦ ποιεῖν, καὶ χρῆσθαι αὐτῷ, ἐφ' οἷον ἂν καὶ ὥρ-
μησε.

λζ'. Μὴ σε συγγείτω ἡ τοῦ θλου βίου φαντασία.
Μὴ συμπερινοεῖ, ἐπίπονα οἷα καὶ ὅσα πιθανὸν ἐπιγε-
γενῆσθαι· ἀλλὰ καθ' ἕκαστον τῶν παρόντων ἐπερώτα
σεαυτὸν, τί τοῦ ἔργου τὸ ἀφόρητον καὶ ἀνύποιστον; αἰ-
σχυνθήσῃ γὰρ ὁμολογήσαι. Ἐπειτα ἀναμίνυσκε
σεαυτὸν, ὅτι οὔτε τὸ μέλλον, οὔτε τὸ παρωχθὲς βραβεῖ
σε, ἀλλὰ δεῖ τὸ παρόν. Τοῦτο δὲ κατασμιχρύνεται,
ἐὰν αὐτὸ μόνον περιορίσῃς, καὶ ἀπελέγχῃς τὴν διάνοιαν,
εἰ πρὸς τοῦτο ψιλὸν ἀντέχειν μὴ δύναται.

λζ'. Μῆτι νῦν παρακάθῃται τῇ τοῦ κυρίου σορῷ
Πάνθεια, ἢ Πέργαμος; τί δὲ, τῇ Ἀδριανοῦ Χαυρίδας,
ἢ Διοτίμης; γελοῖον. Τί δὲ, εἰ παρεκάθηντο, ἐμείλλον
αἰσθάνεσθαι; τί δὲ, εἰ ἡσθάνοντο, ἐμείλλον ἡσθήσεσθαι;
τί δὲ, εἰ ἤθοντο, ἐμείλλον ὀδοῖν ἀθάνατοι εἶναι; Οὐ καὶ
τούτους πρῶτον μὲν γράϊας καὶ γέροντας γενέσθαι οὐ-
κὲς εἴμαρτο, εἴτα ἀποθανεῖν; τί οὖν ὕστερον ἐμείλλον
ἐκείνοι ποιεῖν, τούτων ἀποθανόντων; Γράσος πᾶν τοῦτο
καὶ λύθρος ἐν θυλάκῳ.

puta tecum, quanto studio majores eorum in id incubuerint,
ut successorem relinquerent : tum, necesse esse, ut ali-
quis ultimus sit : hic iterum totius gentis mortem.

32. Componere te oportet vitam ex singulis actionibus,
atque si singulae, quantum fieri potest, praestant, quod
suum est, in eo acquiescere; nemo autem prohibere potest,
quin quaevis praestet, quod suum est.— Verum extrinsecus
aliquid obstat. — Nihil certe, quo minus juste, moderate
et considerate agas. At alius fortasse effectus impediatur.
Verum hoc ipsum impedimentum placide ferendo et aequo
animo ad id, quod conceditur, te transfereudo alia statim
succedit actio, quae cum illa, quam dixi, vitae compositione
conveniet.

33. Sine fastu accipere, aequo animo dimittere.

34. Si quando manum vidisti abscissam aut pedem aut
caput [amputatum], seorsim alicubi a reliquo corpore ja-
cens, scito talem se facere, quantum penes ipsum est,
eum, qui id, quod contingit, non vult, aut aliquid facit,
quod societatis saluti obest. Abiectus jaces alicubi revul-
sus ab ea, quae secundum naturam est, unione : pars enim
natura fuisti, nunc autem te avulsisti. Verum hic scitum
est illud, quod tibi licet, te rursus unire. Hoc nulli alii
parti deus concessit, ut revulsa et praecisa denuo coalesce-
ret. Verum considera benignitatem, quae homini tantum
honoris tribuit : nam in hominis potestate posuit, ut ab ini-
tione ne avelleretur a toto, et ut avulsus redire et coalescere
et partis locum recuperare possit.

35. Sicut reliquas facultates unicuique eorum, qui ra-
tione praeediti sunt, * ac propemodum quantum habet ipsa,
attribuit rationalis universi natura*, sic hanc quoque ab ea
accepimus. Quemadmodum enim illa quidquid obstat et
resistit, circumvertit et in necessaria rerum serie collocat
et sui partem facit, ita etiam animal ratione praeditum omne
impedimentum suam ipsius materiam facere potest eoque
uti ad consilium suum consequendum, quaecumque hoc
fuerit.

36. Ne te confundat totius vitae cogitatio, neque animo
simul complectere, quot et quantas molestias tibi super-
venturas esse vero simile est, sed in singulis, quae adsunt,
te ipse interroga, quid hac in re sit, quod ferri et sustineri
nequeat; erubescas enim, id confiteri. Tum in memoriam
tibi revoca, neque futurum nec praeteritum tibi molestiam
allaturum esse, sed semper id tantum, quod praesens est.
Hoc autem minuitur, si suis id limitibus terminas et men-
tem tuam redarguis, quod ne huic quidem soli ferendo
par est.

37. Numquid nunc domini tumulto assidet Panthea et
Pergamus? num Hadriani Chabrias aut Diotimus? ridicu-
lum. Quid vero si assiderent, sentirentne illi? quid, si
sentirent, num voluptatem inde caperent? quid, si hanc
caperent, num hi immortales essent? Nonne etiam his fato
constitutum erat, ut senes ac vetulae fierent, deinde more-
rent? quid igitur postea illi facerent, his mortuis? Factor
est hoc omne et sanies in sarco.

λῆ. Εἰ δύνασαι δεῦν βλέπειν, βλέπε, κρίνων, φησί, εὐπεισίως.

39. Δικαιοσύνης κατεξαναστατικὴν ἀρετὴν οὐχ ὁρῶ ἐν τῷ λογικῷ ζώῳ κατασκευῇ· ἡδονῆς δὲ ὁρῶ, τὴν ἡμετέραν.

40. Ἐάν ἀφ᾽ ἑλξης τὴν σὴν ὑπόληψιν περὶ τοῦ λυπεῖν ἀπαυδόντος, αὐτὸς ἐν τῷ ἀσφαλεστάτῳ ἔστηκας. — Ἡμετέρος; — Ὁ λόγος. — Ἄλλ' οὐκ εἰμὶ λόγος. — Ἐπεὶ. Οὐκοῦν ὁ μὲν λόγος αὐτὸς ἑαυτὸν μὴ λυπεῖται. Εἰ δέ τι ἄλλο σοι κακῶς ἔχει, ὑπολαβέτω αὐτὸ περὶ αὐτοῦ.

41. Ἐμποδισμὸς αἰσθήσεως, κακὸν ζωτικῆς φύσεως. Ἐμποδισμὸς ὁρμῆς, ὁμοίως κακὸν ζωτικῆς φύσεως. Ἐπεὶ δέ τι ἄλλο ὁμοίως ἐμποδιστικὸν καὶ κακὸν τῆς ζωτικῆς κατασκευῆς. Οὕτως τοίνυν ἐμποδισμὸς νοῦ, κακὸν νοερῆς φύσεως. Πάντα δὴ ταῦτα ἐπὶ σεαυτὸν ἀναφέρει. Πόνος, (ἡ) ἡδονὴ ἀπτεταί σοι; ὀφείτῃς ἡ ἀρετὴ. Ὁρμήσαντι ἐνστήμα ἐγένετο; εἰ μὲν ἀνυπαρξέας ὥρμας, ἡδὼν ὡς λογικῷ κακόν. Εἰ δὲ τὸ σὸν λαμβάνεις, οὕτω βέβλησαι, οὐδὲ ἐμπεποδίσαι. Ἰαμέντι τοῦ νοῦ ἴδια οὐδεὶς ἄλλος εἰωθεν ἐμποδίζειν· πῶς γὰρ οὐ πῦρ, οὐ σιδήρεος, οὐ τύραννος, οὐ βλαστία, οὐχ ὅτι οὐκ ἀπτεταί· ὅταν γένηται σφαῖρος, αὐτοκρῆς μένει.

42. Οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἑμαυτὸν λυπεῖν· οὐδὲ γὰρ ἀλλοτρίως ἐκὼν ἐλύπησα.

43. Εὐοραίνει ἄλλον ἄλλο· ἐμὲ δὲ, ἐάν ὑγιὲς ἔχω πρᾶγματικόν, μὴ ἀποστρεφόμενον μήτε ἀνθρωπὸν τι· ἀλλὰ τι τῶν ἀνθρώπων συμβαινόντων· ἀλλὰ πᾶν ἐκείνου ὀφθαλμοῖς ὁρῶν τε καὶ δεχόμενον, καὶ χρώματι ἐκείνου κατ' ἄξιν.

44. Τοῦτον ἰδοὺ τὸν χρόνον σεαυτῷ χάρισαι. Οἱ περισσότερημίζοντες μᾶλλον διώκοντες οὐ λογίζονται, ὅτι ἐκείνους μέλλουσιν ἐκεῖνοι εἶναι, οἳ εἰσιν οὗτοι, ἀφ᾽ ἑλκύνονται· κακῶς οὖν δὲ θνητοί. Τί δὲ ὅλως πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνοι φοναίς τοιαύταις ἀπηχῶσιν, ἡ ὑπόληψιν κατέστη περὶ σοῦ ἔχουσιν;

45. Ἀρὸν με καὶ βάλε, ὅπου θέλεις. Ἐκεῖ γὰρ ἔξω τοῦ ἐμὸν δαίμονα ὠλεον, τοῦτ' ἐστίν, ἀρχοῦμενον, εἰ ἐμὴ καὶ ἐνερτοίη κατὰ τὸ ἔξης τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ. Ἄρα πῶς ἔξω, ἴνα δι' αὐτὸ κακῶς μοι ἔχῃ ἡ ψυχὴ, καὶ ἡμετέρας ἡ, ταπεινούμενη, ὀρεγομένη, συνδυομένη, πυρομένη; καὶ τί εὐρήσεις τούτου ἄξιον;

46. Ἀνθρώπων οὐδενὶ συμβαίνειν τι δύναται, ὃ οὐκ ἐστὶ ἀνθρωπικόν σύμπτωμα· οὐδὲ βοῖ, ὃ οὐκ ἐστὶ βουκόλον ἀμπέλων, ὃ οὐκ ἐστὶν ἀμπελικόν· οὐδὲ λίθω, ὃ οὐκ ἐστὶν λίθω ἴδιον. Εἰ οὖν ἐκάστῳ συμβαίνει, ὃ οὐκ ἐστὶν αὐτοῦ φύσις, τί ἂν δυσχεραίνεις; οὐ γὰρ ἐκείνου σοι ἔρερεν ἡ κοινή φύσις.

47. Εἰ μὲν διὰ τῶν ἐκτὸς λυπῇ, οὐκ ἐκεῖνό σοι κρίμα, ἀλλὰ τὸ σὸν περὶ αὐτοῦ κρίμα. Τοῦτο δὲ ἐκείνου ἐπὶ σοὶ ἐστίν. Εἰ δὲ λυπεῖ σέ τι τῶν ἐκτὸς διαβέει, τίς ὁ καλῶν διορθῶσαι τὸ δόγμα; ὅπως δὲ καὶ εἰ λυπῇ, ὅτι οὐχὶ τότε τιενεργεῖς, ὑγιὲς

38. Si potes acute videre, vide, inquit, ut quam * sapientissime judices.

39. Quae justitiae opponatur virtutem nullam video in natura animalis ratione praediti; at voluptati quae opponatur, video temperantiam.

40. Si opinionem ab eo, quod tibi dolorem afferre videtur, sejungis, ipse in tutissimo es collocatus. — Quis ipse? — Ratio. — Verum non sum ratio. — Esto. Igitur ne ratio se tristitia afficiat; si quid aliud male habet, id ipsum de se ipso opinetur.

41. Impedimentum sensus est malum naturae animantis; impedimentum motus pariter naturae animantis malum: est vero etiam aliud, quod pariter vegetabilem naturam impedit ejusque malum sit: ita porro impedimentum mentis malum naturae ratione praeditae. Jam vero haec omnia ad te transfer. Dolor aut voluptas tangit te? Viderit sensus. Consilio obstitit aliquid? si quidem sine exceptione hoc moliebaris, jam malum est tuum ut animalis ratione praediti; sin commune et universum intelligis, nec laesus es, neque impeditus: mentis sane quae propria sunt, nemo solet impedire; hanc enim neque ignis nec ferum nec tyrannus neque criminatio neque aliud quidquam tangit. Quum sphaera facta est, teres ac rotunda manet.

42. Indignum est, me mihi dolorem afferre, qui neminem unquam alium meapte sponte laeserim.

43. Alia alios oblectant: me, si animi principatum habeo sanum neque hominem neque quidquam quod homini accidit aversantem, sed quidquid evenit benignis oculis adspicientem et excipientem et singulis pro dignitate utentem.

44. Hoc, quod est, tempus fac tibi impertias. Qui studiosius famam posthumam sectantur, non cogitant, alios quosdam ejusmodi fore illos, cujusmodi hi sunt, quos gravatim ferunt: etiam illi mortales. Quid vero omnino tua interest, si talibus vocibus illi strepant aut sic de te opinentur?

45. Tolle me et projice, quocunque vis. Nam ibi genio meo utar propitio, hoc est, contento, si se habet et agit naturae meae convenienter. Num hoc tanti est, ut animus meus ejus causa male se habeat et se ipso deterior sit, depressus, cupiditate extensus, in semet compressus, consternatus? Atque quid reperies, quod tanti sit?

46. Nulli homini aliquid evenire potest, quod non sit casus humanus, neque bovi, quod bovis non sit, neque viti, quod non sit vitis, neque lapidi, quod lapidis non sit. Si igitur singulis accidit, quod et consuetum et a natura advectum est, quid est, quod aegre feras? nihil enim tibi ferebat natura communis, quod ferri non possit.

47. Si quam ob rem externam te dolore affectum sentis, non res ipsa, sed tuum de ea judicium dolore te afficit: id autem delere in tua est potestate. Si in tua dispositione inest, quod te dolore afficit, quis te prohibet, quominus decretum corrigas? Ita quoque si doles idcirco,

σοι φαινόμενον, τί οὐχὶ μάλλον ἐνεργεῖς, ἢ λυπῇ; — Ἄλλὰ ἰσχυρότερόν τι ἐνίσταται. — Μὴ οὖν λυποῦ· οὐ γάρ παρὰ σέ ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐνεργεῖσθαι. — Ἄλλὰ οὐκ ἄξιον ζῆν, μὴ ἐνεργουμένου τούτου. — Ἄπιθι οὖν ἐκ τοῦ ζῆν εὐμενῆς, ἢ καὶ ὁ ἐνεργῶν ἀποθνήσκει, ἅμα ὡς τοῖς ἐνισταμένοις.

μῆ. Μέννησο, ὅτι ἀκαταμάχητον γίνεται τὸ ἡγεμονικόν, ὅταν εἰς ἑαυτὸ συστραφέν ἀρκεσθῇ ἑαυτῷ, μὴ ποιοῦντι, ὃ μὴ θέλει, καὶ ἀλόγως παρατάσσεται. Τί οὖν, ὅταν καὶ μετὰ λόγου, καὶ περισεκμεμένως, κρίνη περὶ τίνος; Διὰ τοῦτο ἀκρόπολις ἐστὶν ἡ ἐλευθέρα παθῶν διάνοια· οὐδὲν γὰρ ὀχυρώτερον ἔχει ἄνθρωπος, ἐφ' ὃ καταφυγῶν ἀνάλωτος λοιπὸν ἂν εἴη. Ὁ μὲν οὖν μὴ ἐωρακῶς τοῦτο, ἀμαθῆς· ὁ δὲ ἐωρακῶς καὶ μὴ καταφεύγων, ἀτυχής.

μθ'. Μῆδὲν πλέον σαυτῷ λέγε, ὧν αἱ προηγούμεναι φαντασθαι ἀναγγέλλουσιν. Ἠγγέλται, ὅτι ὁ δεῖνά σε κακῶς λέγει. Ἠγγέλται τοῦτο· τὸ δὲ, ὅτι βέβηλασαι, οὐκ ἠγγέλται. Βλέπω, ὅτι νοσεῖ τὸ παιδίον. Βλέπω· ὅτι δὲ κινδυνεύει, οὐ βλέπω. Οὕτως οὖν μένει ἀεὶ ἐπὶ τῶν πρώτων φαντασιῶν, καὶ μὴδὲν αὐτὸς ἐνδοθεν ἐπιλέγει, καὶ οὐδὲν σοι γίνεται· μάλλον δὲ ἐπιλέγει, ὥς γνωρίζων ἕκαστα τῶν ἐν τῷ κόσμῳ συμβαινόντων.

ν'. Σίκκος πικρὸς ἄρες. Βάτοι ἐν τῇ ὁδῷ· ἐκκλινον. Ἀρκεῖ. Μὴ προσεπέιπες· « Τί δὲ καὶ ἐγίνετο ταῦτα ἐν τῷ κόσμῳ; » ἐπεὶ καταγελασθήσῃ ὑπὸ ἀνθρώπου φυσιολόγου, ὥς ἂν καὶ ὑπὸ τέκτονος καὶ σκυτέως γελασθείης, καταγινώσκων, ὅτι ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ἔσματα καὶ περιτμήματα τῶν κατασκευαζομένων ὁρᾷ. Καίτοι ἐκείνοι γε ἔχουσι, ποῦ αὐτὰ βρίσκουσιν· ἡ δὲ τῶν θλων φύσις ἔξω οὐδὲν ἔχει· ἀλλὰ τὸ θαυμαστὸν τῆς τέχνης ταύτης ἐστίν, ὅτι, περιορίσασα ἑαυτὴν, πᾶν τὸ ἐνδόν, διαφθεیرهσθαι καὶ γηράσκειν καὶ ἄχρηστον εἶναι δοκοῦν, εἰς ἑαυτὴν μεταβάλλει, καὶ ὅτι πάλιν ἄλλα νεαρὰ ἐκ τούτων αὐτῶν ποιεῖ· ἵνα μῆτε οὐσίας ἔξωθεν χρῆζῃ, μῆτε, ὅπου ἐκβάλλῃ τὰ σαπρότερα, προσδέηται. Ἀρκεῖται οὖν καὶ χώρα τῇ ἑαυτῆς, καὶ ὕλη τῇ ἑαυτῆς, καὶ τέχνῃ τῇ ἰδίᾳ.

να'. Μῆτε ἐν ταῖς πράξεσιν ἐπισύρειν· μῆτε ἐν ταῖς διμυλῖαις φύρειν· μῆτε ἐν ταῖς φαντασίαις ἀλᾶσθαι· μῆτε τῇ ψυχῇ καθάπαξ συνελκεσθαι, ἢ ἐκθόρυσθαι· μῆτε ἐν τῷ βίῳ ἀσχολεῖσθαι. Κτείνουσι, κρεανομοῦσι, κατάραις ἐλαύνουσι. Τί οὖν ταῦτα πρὸς τὸ τὴν διάνοιαν μένειν καθαρὰν, φρενήρη, σώφρονα, δικαίαν; οἷον εἴ τις, παραστὰς πηγῇ διαυγεῖ καὶ γλυκεῖα, βλασφημοίᾳ αὐτὴν, ἢ δὲ οὐ παύεται πότιμον ἀναβλύουσα· καὶ πηλὸν ἐμβάλλῃ, καὶ κοπρίαν, τάχιστα διασκεδάσει αὐτὰ, καὶ ἐκκλύσει, καὶ οὐδαμῶς βαφθήσεται. Πῶς οὖν πηγὴν ἀνέανον ἔξει, [καὶ μὴ φρέαρ]; Φύου σεαυτὸν πάσης ὥρας εἰς ἐλευθερίαν, μετὰ τοῦ εὐμενῶς, καὶ ἀπλῶς, καὶ αἰδημόνως.

νϛ'. Ὁ μὲν μὴ εἰδὼς, ὅτι ἐστὶ κόσμος, οὐκ οἶδεν, ὅπου ἐστίν. Ὁ δὲ μὴ εἰδὼς, πρὸς ὃ τι πέφυκεν, οὐκ οἶδεν, ὅστις ἐστίν, οὐδὲ τί ἐστὶ κόσμος. Ὁ δὲ ἐν τ.

quod non id facis quod sanum videtur, cur non potius hoc facis, quam doles? Verum obstat aliquid potentius. — Noli igitur dolere: non enim penes te est causa, quod nihil agitur. — Verum nullius pretii est vita, si hoc non agitur. — Decede igitur e vita æquo animo,* ut is quoque qui agit moritur, atque propitius obstantibus.

48. Memento, partem tui principalem fieri inexpugnabilem, quum, in se collecta, contenta sit se ipsa nihil, quod nolit, faciente, etiamsi sine ratione obstet. Quid igitur, ubi ratione in consilium adhibita de re aliqua iudicat? Hinc arx quædam est mens perturbationibus libera: nihil enim munitius habet homo, quo quum confugerit, in posterum expugnari non possit. Hoc igitur qui non videt, imperitus est; qui videt nec tamen eo se recipit, infelix.

49. Noli quidquam ultra tecum addere iis, quæ visa præeuntia renunciant. Nunciatum est, illum tibi male dicere? nunciatum est hoc, neque vero etiam illud, te læsum esse. Video, puerulum ægrotare: video; eum autem in vitæ discrimen adduci, non video. Sic semper in primis visis consistere neu quidquam intrinsecus iis adjice, et nihil tibi accidit; aut potius adjice, sed ut qui omnia, quæ in mundo eveniunt, perspecta habeas.

50. Cucumis amarus: mitte! Vepres in via: declina! sufficit. Noli hæc verba addere: « Quare quæro hæc quoque in mundo sunt? » ludibrio enim fores homini rerum naturalium perito, perinde atque fabro et auctori ludibrio esses, si ei exprobares, quod eorum, quæ conficiuntur,amenta et segmenta in officina ejus vides. Quamquam ii quidem, quo talia projiciant, habent; rerum natura autem nihil extra se habet: sed quod potissimum in hac arte admireris, hoc est, quod, quum se certis finibus circumscripserit, quidquid intra se corrumpi, senescere et inutile fieri videtur, id in se ipsam mutat rursusque ex his alia nova efficit, ita ut neque materia extrinsecus opus habeat, neque, quo putrefacta projiciat, desideret: itaque manet contenta suo loco, et sua materia, et arte sibi propria.

51. Neque in actionibus negligentem esse, neque in sermonibus turbidum, neque in visis vagari, neque animo omnino contrahi aut exsilire, neque in vita negotiis districtum esse. Occidunt, mactant, diris devonent. Quid igitur hæc obstant, quominus mens pura maneat, prudens, moderata, justa? Perinde ac si quis fonti limpidi ac dulci adsistens eum vituperaret, at ille nihilominus non cessaret aqua potui apta scaterere; quin etiam si quis lutum injecerit aut stercus, cito hæc disperget et eluet, neque ullo modo inquinabitur. Quomodo igitur fontem habebis perennem, [non pateum]?* Vindica te quavis hora in libertatem cum benevolentia, simplicitate et verecundia.

52. Qui, quid mundus sit, ignorat, is etiam, ubi sit, ignorat. Qui vero, ad quid natus sit, ignorat, non, quis ipse sit, novit, neque, quid mundus sit: qui in horum at-

τῶν ἀπολιπῶν, οὐδ' ἂν, πρὸς δ' τι αὐτὸς πέφυκεν, εἴ-
ποι. Τίς οὖν φαίνεται σοι δὲ τὸν τῶν κροτούντων ἔπαι-
νον [φύγων ἦ] διώκων, οἱ οὐδ' ὅπου εἰσιν, οὔτε οἰνίνες
εἰσι, γινώσκουσι;

γ'. Ἐπαινεῖσθαι θέλεις ὑπὸ ἀνθρώπου, τρίς τῆς
ῥάρας ἑαυτοῦ καταρωμένου; ἀρέσκειν θέλεις ἀνθρώπῳ,
ὃ οὐκ ἀρέσκει ἑαυτῷ; Ἀρέσκει ἑαυτῷ, ὁ μετανοῶν ἐφ'
ἑπασί σχεδόν, οἷς πράσσει;

νδ'. Μηκέτι μόνον συμπνεῖν τῷ περιέχοντι ἀέρι,
ἀλλ' ἤδη καὶ συμφρονεῖν τῷ περιέχοντι πάντα νοεῶν.
Οὐ γὰρ ἦττον ἢ νοεῖ δύναμις πάντῃ κέχυται καὶ δια-
περίτκεται τῷ σπᾶσι βουλομένῳ, ἥπερ ἡ ἀερώδης τῷ
ἀναπνεύσει δυναμένη.

νε'. Γενικῶς μὲν ἡ κακία οὐδὲν βλάπτει τὸν κόσμον,
ἢ δὲ κατὰ μέρος, οὐδὲν βλάπτει τὸν ἕτερον. Μόνῳ δὲ
βλαβερὰ ἐστὶ τοῦτω, ὃ ἐπιτέτραπται καὶ ἀπηλλάχθαι
αὐτῆς, ὅπῃ πρῶτον οὗτος θελήσῃ.

κς'. Τῷ ἐμῷ προαιρετικῷ τὸ τοῦ πλησίον προαιρε-
τικῶν ἐπίσης ἀδιάφορόν ἐστιν, ὡς καὶ τὸ πνευματικόν
αὐτοῦ καὶ τὸ σαρκίδιον. Καὶ γὰρ εἰ δτι μάλιστα ἀλ-
λῆλων ἐνεκεν γεγονάμεν, ὅμως τὰ ἡγεμονικὰ ἡμῶν
ἕκαστον τὴν ἰδίαν κυρίαν ἔχει· ἐπεὶ τοι ἐμᾶλλον ἢ τοῦ
πλησίον κακία ἐμοῦ κακὸν εἶναι· ὅπερ οὐκ ἔδοξε τῷ
θεῷ, ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ἢ τῷ ἐμῷ ἀτυχεῖν.

κς'. Ὁ ἥλιος κατακεχύσθαι δοκεῖ, καὶ πάντῃ γε κέ-
χυται, οὐ μὴν ἐκκέχυται. Ἡ γὰρ χύσις αὕτη τάσις
ἐστίν. « Ἀκτῖνες γοῦν αἱ αὐγαὶ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Ἑκ-
ταίνεσθαι » λέγονται. Ὅποιον δὲ τι ἐστὶν ἀκτῖς, ἴδους
ἂν, εἰ διὰ τινος στενοῦ εἰς ἐσκιασμένον οἶκον τὸ ἀφ'
ἡλίου πῶς εἰσδυόμενον θεάσαιο· ταίνεται γὰρ κατ' εὐθὺς,
καὶ ὅσπερ διαιρεῖται δὴ πρὸς τὸ στερέμνιον, δ' τι ἂν
ἀπαντήσῃ, διειργὸν τὸν ἐπέκεινα ἀέρα· ἐνταῦθα δὲ ἐσθι,
καὶ οὐ κατώλισθεν, οὐδὲ ἔπεσε. Τοιαύτην οὖν τὴν χύ-
σιν καὶ διάχυσιν τῆς διανοίας εἶναι χρὴ, μηδαμῶς ἐκ-
χυσιν, ἀλλὰ τάσιν, καὶ πρὸς τὰ ἀπαντῶντα κωλύματα
μὴ βίαιον μηδὲ ραγδαίαν τὴν ἐπέρεισιν ποιῆσθαι· μηδὲ
μὴν καταπίπτειν, ἀλλὰ ἴστασθαι, καὶ ἐπιλάμπειν τὸ
ἰερόμενον. Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ στερεῖσει τῆς αὐγῆς, τὸ
μὴ παραπέμπον αὐτήν.

η'. Ὁ τὸν θάνατον φοβούμενος, ἥτοι ἀναισθησίαν
ὀρεῖται, ἢ αἰσθήσιν ἑτεροίαν. Ἄλλ' εἴτε οὐκέτι αἰσθη-
σιν, οὐδὲ κακοῦ τινος αἰσθήσῃ· εἴτε ἀλλοιοτέραν αἰσθη-
σιν κτήσῃ, ἀλλοίον ζῶον ἐσθι, καὶ τοῦ ζῆν οὐ παύσῃ.

θ'. Οἱ ἄνθρωποι γεγονάσιν ἀλλήλων ἐνεκεν. Δί-
στασι οὖν, ἢ φέρει.

ζ'. Ἄλλως βέλος, ἄλλως νοῦς φέρεται· ὁ μέντοι
νῦς, καὶ θανὼν εὐλαβῆται, καὶ θανὼν περὶ τὴν σκέψιν
πρόρηται, φέρεται κατ' εὐθὺς οὐδὲν ἦττον, καὶ ἐπὶ τὸ
πρόκειμενον.

ζα'. Εἰσεῖναι εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἑκάστου· παρέχειν
ἢ καὶ ἐτέρῳ παντὶ εἰσεῖναι εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἡγεμονι-
κόν.

teratro deficit, neque, ad quid natus sit, dixerit. Quis
igitur tibi videtur is, qui eorum hominum plausum [fugit
aut] captat, qui neque ubi sint, neque quinam sint ipsi,
norunt?

53. Laudari cupis ab homine, qui intra unius horæ spa-
tium se ipse ter exsecratur? placere cupis ei, qui sibi ipse
non placet? Num vero sibi placet, quem omnium fere, quam
ipse facit, pernitet?

54. In posterum non tantum cum aere ambiente conspi-
rare te oportet, verum etiam cum mente, quæ omnia
continet, consentire. Non minus enim vis intelligendi
ubique funditur et permeat per ea, quæ eam attrahere pos-
sunt, quam aerea per ea, quæ respirare possunt.

55. Omnino vitiositas non nocet mundo, singulatim non
nocet alteri. Ei tantum damnum affert, cui concessum est,
ea liberari, quam primum ipse voluerit.

56. Arbitrio meo pariter indifferens est alterius arbitrium,
atque animula ejus et caruncula. Etenim si vel maxime
alter alterius causa nati sumus, tamen mentium nostrarum
cuiusvis propria sua constat potestas: alioquin profecto alte-
rius vitiositas meum malum foret: quod deo non visum
est, ne in alterius esset potestate, me miserum reddere.

57. Sol diffundi videtur et ubique funditur, non effundi-
tur tamen. Fusio enim hæc tensio est. Quapropter radii
ejus ἀκτῖνες dicuntur ab ἐκταίνεσθαι, extendi. Qualis autem
res sit radius, intellexeris, si per angustum foramen in
domum tenebrosam lumen a sole profectum videris immis-
sum: recta enim tenditur et quasi * illiditur sane ad solidum,
quodcumque ei obstitit, aerem arcens; ibi autem consi-
stat et nec delabitur nec decedit. Ejusmodi igitur fusionem et
diffusionem mentis habere te oportet, minime effusionem,
sed tensionem, atque adversus impedimenta ei objecta nec
violento nec rapido illius ferri, neque vero decidere, sed
consistere et illustrare id quod eam recipit. Ipsum enim
se splendore privabit, quod eam prætermittit.

58. Qui mortem timet, aut sensuum extinctionem ti-
met, aut diversam sensuum affectionem. Verum sive nul-
lum amplius habebis sensum, neque mali quid senties,
sive diversum aliquem sensum habebis, aliud animal eris
nec vivere desines.

59. Homines, alter alterius causa nati sunt. Eos igitur
doce aut fer.

60. Aliter sagitta, aliter mens fertur; mens utique etiam,
quum cavet et quum in considerando versatur, non minus
recta fertur et ad propositum.

61. Intrare in mentem cujusvis, sed etiam alteri conce-
dere, ut in suam ipsius mentem intret.

BIBAION Θ.

α'. Ὁ ἀδικῶν, ἀσεβεῖ. Τῆς γὰρ τῶν ὄλων φύσεως κατεσκευακυίας τὰ λογικὰ ζῶα ἔνεκεν ἀλλήλων, ὥστε ὠφελεῖν μὲν ἀλλήλα κατ' ἀξίαν, βλάπτειν δὲ μηδαμῶς, ὁ τὸ βούλημα ταύτης παραβαίνειν, ἀσεβεῖ δηλονότι εἰς τὴν πρεσβυτάτην τῶν θεῶν. Καὶ ὁ ψευδόμενος δὲ ἀσεβεῖ περὶ τὴν αὐτὴν θεόν. Ἡ γὰρ τῶν ὄλων φύσις ὄντων ἐστὶ φύσις. Τὰ δὲ γε ὄντα πρὸς τὰ ὑπάρχοντα πάντα οἰκείως ἔχει. Ἔτι δὲ καὶ ἀλήθεια αὕτη ὀνομάζεται, καὶ τῶν ἀληθῶν ἀπάντων πρώτη αἰτία ἐστίν. Ὁ μὲν οὖν ἔκων ψευδόμενος ἀσεβεῖ, καθόσον ἐξαπατῶν ἀδικεῖ· ὁ δὲ ἄκων, καθόσον διαφωνεῖ τῇ τῶν ὄλων φύσει, καὶ καθόσον ἀκοσμεῖ, μαχόμενος τῇ τοῦ κόσμου φύσει· μὰ χεῖται γὰρ ὁ ἐπὶ τάναντία τοῖς ἀληθείαι φερόμενος παρ' ἑαυτὸν· ἀφορμὰς γὰρ προειλήφει παρὰ τῆς φύσεως, ὣν ἀμελήσας οὐχ ὅλος τέ ἐστι νῦν διακρίνειν τὰ ψευδῆ ἀπὸ τῶν ἀληθῶν. Καὶ μὴν ὁ τὰς ἡδονὰς ὡς ἀγαθὰ διώκων, τοὺς δὲ πόνους ὡς κακὰ φεύγων, ἀσεβεῖ. Ἀνάγκη γὰρ, τὸν τοιοῦτον μέμφεσθαι πολλάκις τῇ κοινῇ φύσει, ὡς παρ' ἀξίαν τι ἀπονειμούσης τοῖς φαύλοις καὶ τοῖς σπουδαίοις, διὰ τὸ πολλάκις τοὺς μὲν φαύλους ἐν ἡδοναῖς εἶναι, καὶ τὰ ποιητικὰ τούτων κτᾶσθαι· τοὺς δὲ σπουδαίους πόνῳ, καὶ τοῖς ποιητικοῖς τούτου περιπίπτειν. Ἔτι δὲ ὁ φοβούμενος τοὺς πόνους, φοβηθήσεται ποτε καὶ τῶν ἐσομένων· τὴν ἐν τῷ κόσμῳ· τοῦτο δὲ ἤδη ἀσεβές. Ὁ τε διώκων τὰς ἡδονὰς, οὐκ ἀφέζεται τοῦ ἀδικεῖν· τοῦτο δὲ ἐναργῶς ἀσεβές. Χρὴ δὲ, πρὸς αὐτὴν ἢ κοινὴ φύσις ἐπίσης ἔχει (οὐ γὰρ ἂν ἀμφοτέρα ἐποίει, εἰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρα ἐπίσης εἶχε), πρὸς ταῦτα καὶ τοὺς τῇ φύσει βουλομένους ἔπεσθαι, ὁμογνώμονας ὄντας, ἐπίσης διακρίσθαι. Ὅστις οὖν πρὸς πόνον καὶ ἡδονὴν, ἢ θάνατον καὶ ζωὴν, ἢ δόξαν καὶ ἀδοξίαν, οἷς ἐπίσης ἡ τῶν ὄλων φύσις χρῆται, αὐτὸς οὐκ ἐπίσης ἔχει, δηλον, ὡς ἀσεβεῖ. Λέγω δὲ τὸ χρῆσθαι τοῦτοις ἐπίσης τὴν κοινὴν φύσιν, ἀντὶ τοῦ συμβαίνειν ἐπίσης κατὰ τὸ ἐξῆς γινόμενοις, καὶ ἐπιγινόμενοις ὁρμῇ τινι ἀρχαίᾳ τῆς προνοίας, καθ' ἣν ἀπὸ τινος ἀρχῆς ὥρμησεν ἐπὶ τήνδε τὴν διακρίσθησιν, συλλαβοῦσά τινας λόγους τῶν ἐσομένων, καὶ δυνάμεις γονίμους ἀφορίσασα ὑποστάσεων τε, καὶ μεταβολῶν, καὶ διαδοχῶν τοιούτων.

β'. Χαριστερέου μὲν ἂν ᾦν ἄνδρὸς, ἄγευστον ψευδολογίας καὶ πόνους ὑποκρίσεως καὶ τρυφῆς καὶ τύφου γενόμενον, ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν. Τὸ δ' οὖν κορεσθέντα γε τούτων ἀποπνεῦσαι, δεύτερος πλοῦς. Ἡ προήρησαι προσκαθῆσθαι τῇ κακίᾳ, καὶ οὕτω σε οὐδὲν ἢ πείρα πείθει φεύγειν ἐκ τοῦ λοιμοῦ· λοιμὸς γὰρ διαφθορὰ διανοίας πολλῶν γε μᾶλλον, ἢ περὶ ἡ τοῦ περιεχυμένου τούτου πνεύματος τοιαύτη τις δυσκρασία καὶ τροπή. Αὕτη μὲν γὰρ ζῶων λοιμὸς, καθὼς ζῶα ἐστὶν· ἐκείνη δὲ ἀνθρώπων, καθὼς ἀνθρωποὶ εἰσιν.

γ'. Μὴ καταφρόνει θανάτου, ἀλλὰ εὐαρέσκει αὐτῷ, ὡς καὶ τούτου ἐνός ὄντος, ὣν ἡ φύσις ἐθέλει. Ὅσον γὰρ ἐστὶ τὸ νεῖσσαι, καὶ τὸ γηράσκειν, καὶ τὸ αὐξήσκειν, καὶ

LIBER IX.

1. Qui injuste agit, impie agit. Quum enim natura universalitatis animalia ratione prædita, alterum alterius causa, condiderit, ut sibi pro cuiusque dignitate mutuo prosint, minime vero noceant, is, qui hujus voluntatem transgreditur, manifesto impius est in antiquissimam deorum. Porro qui mentitur, impie agit adversus eandem deam: nam universi natura est natura eorum, quæ sunt; ea autem, quæ sunt, ad ea, quæ existunt, familiari ratione se habent; præterea et veritas ipsa appellatur et omnium, quæ vera sunt, prima est causa. Qui igitur volens mentitur, impie agit, quatenus eo, quod decipit, impie agit: qui nolens, quatenus cum universi natura dissentit et quatenus mundi ordinem turbat, contra naturam ejus pugnans; contra hanc enim pugnat, qui suapte sponte ad ea fertur, quæ veris contraria sunt: præsidia enim veritatis a natura acceperat, quibus neglectis jam falsa a veris discernere nequit. At vero etiam is, qui voluptates ut bona sectatur et dolores ut mala fugit, impie agit. Nam necesse est, ut ita adfectus sæpe de communi natura conqueratur, quasi nulla dignitatis ratione habita improbis ac probis aliquid tribuat, quoniam improbi sæpe voluptatibus fruuntur, eaque possident, quibus voluptates parari possunt, probi contra in dolore incidunt et in ea, quibus dolores creantur. Præterea qui dolorem timet, is etiam interdum aliquid eorum timebit, quæ in mundo futura sunt; atque hoc jam impium est. Et vero qui voluptates sectatur, ab injuste agendo non abstinabit; id autem aperte impium. Oportet vero ad quæ communis natura ex æquo se habet (non enim utrumque fecisset, si ad utrumque se non ex æquo habuisset), ad ea quoque ex æquo affectos esse eos, qui naturam, quippe cum ea consentientes, tanquam ducem sequi velint. Qui igitur ad dolorem et voluptatem, ad mortem et vitam, ad gloriam et infamiam, quibus ex æquo utitur universi natura, non ipse ex æquo affectus est, eum manifestum est impium esse. Dico autem, his ex æquo uti communem naturam, pro, hæc pariter accidere iis, quæ per necessariam rerum seriem fiunt et deinceps nascuntur antiquo quodam consilio Providentiæ, ex quo a principio quodam accessit ad hunc mundi ordinem condendum, conceptis quibusdam rerum futurarum rationibus et electis viribus genitalibus eorum, quæ sic subsistunt, mutantur, succedunt.

2. Elegantioris quidem foret hominis, expertem mendacii et omnis simulationis et luxur et fastus hac vita defungi; horum autem satietate affectum e vita migrare, secunda navigatio. An vero malis assidere improbitati, et necdum experientia te movet, ut pestem fugias? pestis enim est corruptio mentis multo magis, quam hujus spiritus circumfusi intemperies quædam et mutatio. Hæc enim animalibus pestis, quatenus animalia sunt, illa hominum, quatenus homines sunt.

3. Mortem noli contemnere, sed læto animo eam excipe, ut quæ unum sit eorum, quæ natura vult. Cujusmodi enim generis est, puerum esse, senescere, adolescere, vigere,

τὸ ἀκμάσαι, καὶ ὀδόντας, καὶ γένειον, καὶ πολιὰς ἐνεγκεῖν, καὶ σπείραι, καὶ κυφορῆσαι, καὶ ἀποκυῆσαι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ φυσικὰ ἐνεργήματα, ὅσα αἱ τοῦ σοῦ βίου ὥραι φέρουσι, τοιοῦτο καὶ τὸ διαλυθῆναι. Τοῦτο μὲν οὖν κατὰ ἀνθρωπὸν ἐστὶ λελογισμένον, μὴ δλοσχερῶς. μηδὲ ὥστικῶς, μηδὲ ὑπερφηάνως πρὸς τὸν θάνατον ἔχειν· ἀλλὰ περιμένειν ὅς μίαν τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν ὥς νῦν περιμένεις, πότε ἐμβρυον ἐκ τῆς γαστρὸς τῆς γυναικὸς σου ἐξέλθῃ, οὕτως ἐκδέχεσθαι τὴν ὥραν, ἐν ᾗ τὸ ψυχάριόν σου τοῦ ἐλῦτρου τούτου ἐκπεσεῖται. Εἰ δὲ καὶ ἰδιωτικὸν παράπηγμα ἀψιχάρδιον ἐθέλεις, μάλιστα σε εὐκολον πρὸς τὸν θάνατον ποιήσῃ ἡ ἐπίστασις ἡ ἐπὶ τὰ ὑποκείμενα, ὧν μέλλεις ἀρίστασθαι, καὶ μετ' ὧν ἡδῶν οὐκέτι ἐσταί ἡ ψυχὴ συμπεφυρμένη. Προκόπτεσθαι μὲν γὰρ αὐτοῖς ἥκιστα δεῖ, ἀλλὰ καὶ κῆδεσθαι καὶ πρῶτος φέρειν μεμνησθαι μέντοι, ὅτι οὐκ ἐπ' ἀνθρώπων βυοδογματούντων σοι ἡ ἀπαλλαγὴ ἐσται. Τοῦτο γὰρ μόνον, εἴπερ ἄρα, ἀνθεῖλκεν ἂν καὶ κατεῖχεν ἐν τῷ ζῆν, εἰ συζῆν ἐφείτο τοῖς τὰ αὐτὰ δόγματα περιπεποιημένοις. Νῦν δὲ ὁρᾷς, ὅσος δ κόπος ἐν τῇ διακονίᾳ τῆς συμβιώσεως, ὥστε εἰπεῖν, Θάττον ἐλθοῖς! ὦ θάνατε, μή που καὶ αὐτὸς ἐπιλάθωμαι ἐμαυτοῦ.

δ'. Ὁ ἀμαρτάνων, ἐαυτῷ ἀμαρτάνει· ὁ ἀδικῶν, ἐαυτὸν ἀδικεῖ, κακὸν ἐαυτὸν ποιῶν.

ε'. Ἀδικεῖ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι, οὐ μόνον ὁ ποιῶν τι.

ς'. Ἀρκεῖ ἡ παρούσα ὑπόληψις καταληπτικὴ, καὶ ἡ παρούσα πρᾶξις κοινωνικὴ, καὶ ἡ παρούσα διάθεσις εὐαρεστικὴ πρὸς πᾶν τὸ παρὰ τὸ ἐκ τῆς αἰτίας συμβαῖν.

ζ'. Ἐξαιλεῖται φαντασίαν· στήσαι ὁρμὴν· σθέσαι ὁρεῖν ἐπ' ἐαυτῷ ἔχειν τὸ ἡγεμονικόν.

η'. Εἰς μὲν τὰ ἀλογα ζῶα μία ψυχὴ διήρηται· εἰς δὲ τὰ λογικὰ μία νοερά ψυχὴ μεμερίσται. Ὡς περ καὶ μία γῆ ἐστὶν ἀπάντων τῶν γεωδῶν, καὶ ἐν φωτὶ ὁρῶμεν καὶ ἓνα ἀέρα ἀναπνέομεν, ὅσα ὁρατικὰ καὶ ἐμφυχα πάντα.

θ'. Ὅσα κοινοῦ τίνος μετέχει, πρὸς τὸ ὁμογενὲς πειθεῖ. Τὸ γεῶδες πᾶν βέπει ἐπὶ γῆν, τὸ ὑγρὸν πᾶν σιρῶν, τὸ αερῶδες ὁμοίως· ὥστε χρῆζειν τῶν διειργόντων καὶ βίας. Τὸ πῦρ ἀνωφερὲς μὲν, διὰ τὸ στοιχειῶδες πῦρ παντὶ δὲ πυρὶ ἐνταῦθα πρὸς τὸ συνεζάπτεσθαι ἔκτομον οὕτως, ὥστε καὶ πᾶν τὸ ὑλικόν, τὸ δλίγῳ ξηρότερον, εὐεξαπτον εἶναι, διὰ τὸ ἑλαττον ἐγκεκράσθαι αὐτῷ τὸ κωλυτικόν πρὸς ἐξαπν. Καὶ τοίνυν πᾶν τὸ κοινῆς νοερᾶς φύσεως μέτοχον πρὸς τὸ συγγενὲς ὁμοίως πειθεῖ, ἢ καὶ μᾶλλον. Ὅσῳ γάρ ἐστι κρείττον παρὰ τὰ ἄλλα, τοσοῦτον καὶ πρὸς τὸ συγκιρνασθαι τῷ οἰκείῳ καὶ συγγεῖσθαι ἐτοιμώτερον. Εὐθύς γοῦν ἐπὶ μὲν τῶν ἰόλογον εὐρέσθαι σμήνη, καὶ ἀγέλαι, καὶ νεοσσοτροφίαι, καὶ ὅσων ἔρωτες ψυχαὶ γὰρ ἤδη ἦσαν ἐνταῦθα, καὶ τὸ συναγωγὸν ἐν τῷ κρείττονι ἐπιτεινόμενον εὐρίσκειτο, ὅσον οὔτε ἐπὶ φυτῶν ἦν, οὔτε ἐπὶ λίθων, ἢ ἔξλων. Ἐπὶ δὲ τῶν λογικῶν ζώων, πολιτεῖται, καὶ φιλαίαι, καὶ

dentire, pubescere, canescere, liberos procreare, uteretur ferre, parere et ceteri naturæ effectus, quos vitæ ætates adherunt, ejusmodi quoque est dissolvi. Est igitur hominis, qui rem reputavit, neque negligenter, neque violenter, neque fastuose adversus mortem se gerere, sed eam tanquam unam actionum naturalium exspectare; quemadmodum nunc exspectas, quando fortis ex utero uxoris tuæ prodeat, sic tibi exspectanda hora, qua animula tua ex hoc involucri excidet. Si popolare vis præceptum, quod cor tangat, facilem erga mortem te potissimum reddet, si consideraveris et, quales sint res subjectæ, a quibus te divelli oportebit, et quales mores, quibuscum animus tuus non amplius commistus erit. Iis tamen offendi neutiquam te oportet, sed eorum curam gerere, eosque placide ferre; nihilominus meminisse, tibi ab hominibus non idem tecum sentientibus esse discedendum: hoc enim solum, si quidem forte, nos retraheret et in vita retineret, si cum hominibus eadem decreta probantibus vivere liceret. Nunc autem vides, quanta molestia ex dissensu eorum, quicum vivitur, oriatur, ut dicere libeat: « Citius veni, Mors, ne quando etiam mei ipsius obliviscar! »

4. Qui peccat, sibi peccat; qui injuriam facit, sibi ipsi injuriam facit, quippe se ipsum malum reddens.

5. Saepe injuste agit, qui nihil facit, non is modo, qui aliquid facit.

6. Sufficit, quæ præsens est, comprehensibilis notio, et, quæ præsens est, actio societati conveniens, et quæ præsens est, animi affectio boni consulens, quidquid ex causa *externa* proficiscitur.

7. Visum tollere: extinguere animi impetum: principalem animi partem in sua potestate habere.

8. In brutis animantes una divisa est anima; animalibus ratione præditis unus animus rationalis distributus est, quemadmodum omnium terrenorum una est terra, et una luce cernimus unumque aerem spiramus, quotquot visus et animæ participes sumus.

9. Quæcunque aliquid commune habent, ad id, quod ejusdem generis est, tendunt. Terrenum omne vergit ad terram, in idem confluit humidum omne et pariter aerium, ut opus sit rebus dirimentibus ac vi. Ignis quidem sursum fertur; omni tamen cum igne, qui hic est, tam promptus accendi, ut etiam materia quævis, quæ paulo siccior est, facile accendatur, quoniam minus habet admistum, quo incendium prohibeatur. Itaque quidquid communis naturæ rationalis particeps est, pariter ad cognatum tendit, vel magis etiam. Quanto enim ceteris præstantius est, tanto paratius est, cum affinis misceri et confundi. Hinc, ne longius abeam, in iis, quæ ratione carent, reperiuntur examina, greges, pullorum nutritiones et quasi amores: animæ enim jam in his insunt, et in præstantiore reperitur intensius congregandi studium, quale neque in plantis inest neque in lapidibus lignisque. In animalibus vero ratione præditis civitates, amicitiae, familiae, conventus atque in

οἱκοι, καὶ σύλλογοι, καὶ ἐν πολέμοις συνθῆκαι καὶ ἀνοχαί. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐτι χρεϊττόνων, καὶ ἐκ διεστηκότων τρόπων τινὰ ἐνώσεις ὑπέστη, οἷα ἐπὶ τῶν ἀστρων. Οὕτως ἡ ἐπὶ τὸ χρεϊττον ἐπανόδασις συμπάθειαν καὶ ἐν διεστώσιν ἐργάσασθαι δύναται. Ὅρα οὖν τὸ νῦν γινόμενον. Μόνα γὰρ τὰ νοερά νῦν ἐπιλέλησται τῆς πρὸς ἀλλήλα σπουδῆς καὶ συννεύσεως, καὶ τὸ σύββρον ὧδε μόνον οὐ βλέπεται. Ἀλλ' ὁμοιῶς καὶ τοὶ φεύγοντες περικαταλαμβάνονται· κρατεῖ γὰρ ἡ φύσις· ὅψει δὲ, ὁ λέγω, παραφυλάσσων. Θᾶσσον γοῦν εὖροι τις ἂν γεωδὲς τι μηδενὸς γεωδὸς προσαπτόμενον, ἥπερ ἀνθρωπον ἀνθρώπου ἀπεσχισμένον.

ι'. Φέρει καρπὸν καὶ ἄνθρωπος, καὶ θεὸς, καὶ ὁ κόσμος· ἐν ταῖς οἰκείαις ὥραις ἕκαστα φέρει. Εἰ δὲ ἡ συνήθεια κυρίως τέτριφεν ἐπὶ ἀμπελου καὶ τῶν ὁμοίων, οὐδὲν τοῦτο. Ὁ λόγος δὲ καὶ κοινὸν καὶ ἴδιον καρπὸν ἔχει· καὶ γίνεται ἐξ αὐτοῦ τοιαῦθ' ἔτερα, ὑποῖόν τι αὐτὸς ἐστὶν ὁ λόγος.

ια'. Εἰ μὲν δύνασαι, μεταδίδασκε· εἰ δὲ μὴ, μέμνησο, ὅτι πρὸς τοῦτο ἡ εὐμενεία σοι δέδοται. Καὶ οἱ θεοὶ δὲ εὐμενεῖς τοῖς τοιοῦτοις εἰσὶν· εἰς ἓνια δὲ καὶ συνεργοῦσιν, εἰς ὕψιαν, εἰς πλοῦτον, εἰς δόξαν· οὕτως εἰσι χρηστοί. Ἐξεσσι δὲ καὶ σοί· ἡ εἰπέ, τίς ὁ κωλύων;

ιβ'. Πόνει, μὴ ὡς ἄθλιος, μηδὲ ὡς θλιβεῖσθαι, ἡ θαυμάζεσθαι θέλων· ἀλλὰ μόνον ἐν θέλει, κινεῖσθαι καὶ ἰσχεσθαι, ὡς ὁ πολιτικὸς λόγος ἀξιοῖ.

ιγ'. Σήμερον ἐξῆλθον πάσης περιστάσεως· μάλλον δὲ ἐξέβαλον πᾶσαν περίστασιν· ἐξω γὰρ οὐκ ἦν, ἀλλὰ ἔνδον ἐν ταῖς ὑπολήψεσι.

ιδ'. Πάντα ταῦτα, συνήθη μὲν τῇ πείρᾳ· ἐρήμερα δὲ τῷ χρόνῳ· ρυπαρά δὲ τῇ ὕλῃ. Πάντα νῦν, οἷα ἐπ' ἐκείνων, οὐς καταθέψαμεν.

ιε'. Τὰ πράγματα ἐξω θυρῶν ἕστηκεν, αὐτὰ ἐφ' ἑαυτῶν, μηδὲν μῆτε εἰδότα περὶ αὐτῶν, μῆτε ἀποφαινόμενα. Τί οὖν ἀποφαίνεται περὶ αὐτῶν; τὸ ἡγεμονικόν.

ις'. Οὐκ ἐν πείσει, ἀλλ' ἐνεργείᾳ, τὸ τοῦ λογικοῦ πολιτικοῦ ζώου κακὸν καὶ ἀγαθόν, ὥσπερ οὐδὲ ἡ ἀρετὴ καὶ κακία αὐτοῦ ἐν πείσει, ἀλλὰ ἐνεργείᾳ.

ιζ'. Τῷ ἀναβρίφεντι λίθῳ οὐδὲν κακὸν τὸ κατενεχθῆναι, οὐδὲ ἀγαθόν τὸ ἀνενεχθῆναι.

ιη'. Διέλθε ἔσω εἰς τὰ ἡγεμονικά αὐτῶν, καὶ ὅψει, τίνας χριτὰς φοβῆ, οἷους καὶ περὶ αὐτῶν ὄντας χριτὰς.

ιθ'. Πάντα ἐν μεταβολῇ. Καὶ αὐτὸς σὺ ἐν διηνεκεῖ ἀλλοιώσει, καὶ κατὰ τι φθορᾷ· καὶ ὁ κόσμος δὲ ὅλος.

κ'. Τὸ ἄλλου ἁμάρτημα ἐκεῖ δεῖ καταλιπεῖν.

κα'. Ἐνεργείας ἀποληξίς, ὁρμῆς (καὶ) ὑπολήψεως πύλα, καὶ οἷον θάνατος, οὐδὲν κακόν. Μέτιθι νῦν ἐπὶ ἡλικίαν, ὡς τὴν παιδικήν, τὴν τοῦ μειρακίου, τὴν νεότητα, τὸ γῆρας· καὶ γὰρ τούτων πᾶσα μεταβολή, θάνατος. Μῆτι δεινόν; μέτιθι νῦν ἐπὶ βίον τὸν ὑπὸ τῷ πάππῳ, εἴτα τὸν ὑπὸ τῇ μητρὶ, εἴτα τὸν ὑπὸ τῷ πατρὶ·

bellis fœdera pacis atque induciæ. In iis, quæ etiam præstantiora sunt, vel ex longe distantibus quodammodo unitas subsistit, ut in astris. Sic adacensus ad id, quod præstantius est, etiam inter distantia mutuam affectionem efficere potest. Jam vide id, quod nunc fit. Sola enim animalia ratione prædita nunc mutui illius inter se studii et inclinationis oblita sunt, atque confluxus ille hic tantum non cernitur. Veruntamen, fugiant licet homines, undique occupantur; prævalet enim natura, atque diligenti contemplatione id, quod dico, comperies. Etenim facilius reperies terrenum aliquid nulli rei terrenæ adjunctum, quam hominem ab homine prorsus avulsum.

10. Fert fructus et homo et mundus, et suo quodvis tempore fert, nam quod usu loquendi hoc de vite aliisque hujus generis tritum est, id nihil ad rem. Ratio autem fructum habet et communem et proprium ejusmodi, cujusmodi est ipsæ ratio.

11. Si potes, meliora edoce: sin minus, memento, ad hoc tibi datam esse mansuetudinem. Etiam dii talibus propitii sunt iisque adeo ad quædam consequenda, ut sanitatem, divitias, gloriam, opem ferunt. Idem tibi licet: aut dic, quis sit, qui te prohibeat.

12. Laborem sustine neque ut miser, neque ut qui miserationem aut admirationem consequi velis, sed unum modo tibi sit propositum, moveri et motum sistere, prout ratio civilis exigit.

13. Hodie ex omni, in qua versabar, molestia evasi, vel potius omnem molestiam foras ejeci; extra enim non erat, sed intra in opinionibus.

14. Omnia hæc, familiaria usu, caduca tempore, sordida materia. Omnia nunc talia, qualia sub iis, quos sepelevimus.

15. Res foris consistunt, ipsæ apud se, nec quidquam sui norunt nec pronunciant. Quid igitur de iis pronuncial? Principatus animi.

16. Non in affectione, sed in actione bonum et malum animalis ratione præditi et ad civitatem nati situm est, quemadmodum virtus ejus ac vitiositas non in affectione, sed in actione cernitur.

17. Lapidis projecto nec malum deorsum ferri, nec bonum, sursum ferri.

18. Demitte te penitus in eorum mentes, et videbis, quales iudices metuas et quales in sua ipsorum causa sint iudices.

19. Omnia in mutatione. Atque tu ipse in perpetua variatione et quodammodo corruptione, atque totus mundus.

20. Alterius peccatum ibi relinquendum.

21. Cessatio actionis, quies et, ut ita dicam, mors conatus et opinionis, nil mali. Transi jam ad ætates, pueritiam puta, adolescentiam, juventutem, senectutem, etiam harum omnium mutatio mors, sed numquid mali? Transi porro ad vitam sub avo, deinde sub matre, post sub patre transactionem, et quum multas alias vicissitudines ac mutationes

καὶ ἄλλας δὲ πολλὰς διαφορὰς καὶ μεταβολὰς καὶ ἀπολῆξεις εὐρίσκων, ἐπερώτα σεαυτὸν, Μήτι δεινόν; Οὐτως τοίνυν οὐδὲ ἡ τοῦ θλου βίου λῆξις, καὶ παῦλα, καὶ μεταβολή.

κβ'. Τρέχε ἐπὶ τὸ σεαυτοῦ ἡγεμονικὸν καὶ τὸ τοῦ θλου, καὶ τὸ τούτου. Τὸ μὲν σεαυτοῦ, ἵνα νοῦν δικαῖ-
κὸν αὐτὸ ποιήσης· τὸ δὲ τοῦ θλου, ἵνα συμμνημονεύσης
τίνος μέρος εἶ· τὸ δὲ τούτου, ἵνα ἐπιστήσης, πότερον
ἄγνοια ἢ γνώμη, καὶ ἄμα λογίσῃ, ὅτι συγγενές.

κγ'. Ὡςπερ αὐτὸς σὺ πολιτικοῦ συστήματος συμ-
πληρωτικὸς εἶ, οὕτως καὶ πᾶσα πρᾶξις σου συμπληρω-
τικὴ ἔστω ζωῆς πολιτικῆς. Ὅτις ἐὰν οὖν πρᾶξις σου
μὴ ἔχῃ τὴν ἀναφορὰν, εἴτε προσεχῶς, εἴτε πόρρωθεν,
ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος, αὕτη διασπᾷ τὸν βίον, καὶ οὐκ
ἔξ ἑνα εἶναι, καὶ στασιῶδης ἐστίν, ὥςπερ ἐν δήμῳ δὲ τὸ
καθ' αὐτὸν μέρος διῃστάμενος ἀπὸ τῆς τοιαύτης συμ-
φωνίας.

κδ'. Παιδίων ὄργαι, καὶ παίγνια, καὶ πνευμάτια
νεκρῶς βασιάζοντα, ὥστε ἐναργέστερον προσπεσεῖν τὸ
τῆς Νεκυίας.

κε'. Ἴθι ἐπὶ τὴν ποιότητα τοῦ αἰτίου, καὶ ἀπὸ τοῦ
ὕλικου αὐτὸ περιγράφας θέασαι· εἴτα καὶ τὸν χρόνον
περιόρισον, ὅσον πλείστον ὑφίστασθαι πέφυκα τοῦτο τὸ
ἰδίως ποῖόν.

κς'. Ἀνέτλης μυρία, διὰ τὸ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ σφ
ἡγεμονικῷ, ποιοῦντι ταῦτα ὅσα κατασκευάζονται· ἀλλὰ
ἄλις.

κζ'. Ὅταν ἄλλος ψέγῃ σε, ἢ μισῇ, ἢ τοιαῦτά τινα
ἐκφρονῶσιν, ἔρχου ἐπὶ τὰ ψυχάρια αὐτῶν, διέλθε ἔσω,
καὶ ἴδε, ποῖοί τινές εἰσιν. Ὅφει, ὅτι οὐ δεῖ σε σπᾶ-
σθαι, ἵνα τούτοις τί ποτε περὶ σοῦ δοκῇ. Εὐνοεῖν μέν-
τοι αὐτοῖς δεῖ· φύσει γὰρ φίλοι. Καὶ οἱ θεοὶ δὲ παν-
τοίας αὐτοῖς βοηθοῦσι, δι' ὀνείρων, διὰ μαντείων, πρὸς
ταῦτα μέντοι, πρὸς δ' ἐκεῖνοι διαφέρονται.

κη'. Ταῦτά ἐστι τὰ τοῦ κόσμου ἐγκύκλια, ἄνω κάτω,
ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. Καὶ ἦτοι ἐφ' ἕκαστον ὁρμᾷ ἡ τοῦ
θλου διάνοια· ὅπερ εἰ ἔστιν, ἀποδέχου τὸ ἐκείνης ὁρμη-
τὴν· ἢ ἀπαξ ὥρμησε, τὰ δὲ λοιπὰ κατ' ἐπακολούθησιν
καὶ τί ἐν τίνι· τρόπον γὰρ τινα ἄτομοι, ἢ ἀμερῇ· τὸ δὲ
θλον, εἴτε θεὸς, εὐ ἔχει πάντα· εἴτε τὸ εἰκῇ, μὴ καὶ σὺ
εἰκῇ. Ἦδὴ πάντας ἡμᾶς γῇ καλύψει· ἔπειτα καὶ
αὕτη μεταβαλεῖ· κακεῖνα εἰς ἄπειρον μεταβαλεῖ· καὶ
πάλιν ἐκεῖνα εἰς ἄπειρον. Τὰς γὰρ ἐπικυματώσεις τῶν
μεταβολῶν καὶ ἀλλοιώσεων ἐνθυμούμενός τις, καὶ τὸ
τάχος, παντὸς θνητοῦ καταφρονήσει.

κθ'. Χειμάρβρους ἢ τῶν θλων αἰτία· πάντα φέρει.
Ὡς εὐτελεῖ δὲ καὶ τὰ πολιτικὰ ταῦτα, καὶ, ὡς οἰεῖται,
εὐσεβέως πρακτικὰ ἀνθρώπινα! μυζῶν μεστά. Ἀν-
θρώπε, τί ποτε; ποιήσον, δ' νῦν ἢ φύσις ἀπαιτεῖ. Ὁρ-
μησον, ἐὰν διδῶται, καὶ μὴ περιδλέσθαι, εἰ τις εἴσεται·
μτὲρ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἐλπίζε· ἀλλὰ ἀρκοῦ, εἰ τὸ
βραχύτατον πρόεισι· καὶ τούτου αὐτοῦ τὴν ἐκδοασιν, ὡς
ὁ μικρόν τί ἐστι, διανοοῦ. Δόγμα γὰρ αὐτῶν τίς

et cessationes deprehendis, te ipse interroga, « Numquid
mali? » Sic igitur neque totius vitæ cessatio et quies et mu-
tatio.

22. Recurrito ad mentem et tuam ipsius et universi et
hujus hominis; ad tuam, ut justitiæ studiosam eam reddas;
ad universi, ut recorderis, cujus sis pars; ad alterius, ut
intelligas, num ignorantia sit an consilium, et simul cogi-
tes, esse tibi cognatam.

23. Ut tu ipse ad corpus quoddam civile complendum
natus es, sic singulæ actiones tuæ ad vitam civilem complen-
dam faciant. Quæcunque igitur actio tua nec prophorem
nec remotiorem rationem ad communem illum finem habet,
ea vitam tuam divellit, neque eam unam esse patitur, sed
seditiosa est instar ejus, qui in populo suæ factionis homines
a tali consensu dirimit.

24. Puerorum rixæ et ludicra, et animulæ cadavera ge-
stantes, ita ut vehementius nos afficiat illud Νεκυίας.

25. Accede ad qualitatem formæ eamque a materia secre-
tam contemplare: deinde longissimum tempus definito,
quod res hujus singularis qualitatis per naturam suam du-
rare possit.

26. Perpressus es innumerabilia idcirco, quod non eras
contenta mente tua faciente ea, ad quæ comparata est.
Verum satis!

27. Ubi alii te reprehendunt aut oderunt aut tales contra
te clamores tollunt, adi animulas eorum, penitus te intus
in eas demitte, et vide, quales quidam sint. Videbis, non
oportere te angi, ut illis nescio quæ opinio de te sit. Bene
tamen iis velle debes: natura enim amici estis. Quia etiam
dii iis omni ratione consulunt per somnia, per vaticinia, in
iis tamen rebus, quæ iis curæ sunt.

28. Eadem sunt mundi vicissitudines in orbem redeunt
sursum, deorsum, a sæculo in sæculum. Atque aut ad
singula quæque consilium capit universi mens; quod si
est, excipe id, quod ex ejus consilio proficiscitur; aut semel
consilium cepit, reliqua autem per consequentiam fiunt et
unum* quodammodo conficiunt; aut atomi et corpora indivi-
dua. Summa autem rei: si deus est, omnia bene habent;
si omnia consilio carent, noli tu sine consilio agere. Jamjam
terra nos omnes occultabit; mox et ipsa mutabitur. et illa
mutabuntur in infinitum, et rursus hæc in infinitum. Nam
si quis hos mutationum et vicissitudinum fluctus eorumque
celeritatem consideraverit, omnia mortalia contemnet.

29. Torrens est rerum omnium natura: omnia rapit.
Quam viles quoque civilis peritiæ studiosi et, ut opinantur,
ex philosophiæ præscriptis negotia gerentes homunciones!
quam plena muco! Mi homo, quid tandem? fac quod nunc
natura abs te postulat. Aggredere rem, si tibi datur, neque
circumspice, an quis cogniturus sit; et noli sperare Platonis
republicam, sed sufficiat tibi, si vel minimum res pro-
cedit, et cogita, hunc ipsum eventum non parvi quid esse.
Decreta enim eorum quis mutare potest? sine horum autem

μεταβάλλει; χωρίς δὲ δογμάτων μεταβολῆς τί ἄλλο, ἢ δουλεία στενόντων, καὶ πειθεσθαὶ προσποιουμένων; Ὑπαγε νῦν, καὶ Ἀλέξανδρον, καὶ Φίλιππον, καὶ Δημήτριον τὸν Φαληρέα μοι λέγε. Ὅψονται, εἰ εἶδον, τί ἡ κοινὴ φύσις ἤθελε, καὶ ἑαυτοὺς ἐπαιδαγωγῆσαν· εἰ δὲ ἐτραγώδησαν, οὐδέ τις με κατακέριξε μίμεισθαι. Ἀπλοῦν ἐστὶ καὶ αἰδῆμον τὸ φιλοσοφίας ἔργον· μὴ με ἀπαγε ἐπὶ σεμνοτυφίαν.

λ'. Ἄνωθεν ἐπιθεωρεῖν ἀγέλας μυρίας, καὶ τελετάς μυρίας, καὶ πλοῦν παντοίων ἐν χειμῶσι καὶ γαλήναις, καὶ διαφορὰς γινομένων, συγγινομένων, ἀπογινομένων. Ἐπινοεῖ δὲ καὶ τὸν ὑπ' ἄλλων πάλαι βεβιωμένον βίον, καὶ τὸν μετὰ σε βιωθήσομενον, καὶ τὸν νῦν ἐν τοῖς βαρβάροις ἔθνεσι βιούμενον· καὶ ὅσοι μὲν οὐδὲ ὄνομά σου γινώσκουσιν, ὅσοι δὲ τὰχιστα ἐπιλήσονται, ὅσοι δὲ, ἐπαινοῦντες ἴσως νῦν σε, τὰχιστα ψέξουσιν· καὶ ὥς οὔτε ἡ μνήμη ἀξιολογόν γε, οὔτε ἡ δόξα, οὔτε ἄλλο τι τὸ σύμπαν.

λα'. Ἀταραξία μὲν, περὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἐκτὸς αἰτίας συμβαίνοντα. Δικαιοῦς δὲ, ἐν τοῖς παρὰ τὴν ἐκ σοῦ αἰτίαν ἐνεργουμένοις· τούτεστιν, ὁρμῇ καὶ πράξει, καταλήγουσα ἐπ' αὐτὸ τὸ κοινωνικῶς πράττειν, ὥς τοῦτο σοὶ κατὰ φύσιν ἐν.

λβ'. Πολλὰ περισσὰ περιελεῖν τῶν ἐνοχλούντων σοὶ δύνασαι, ὅλα ἐπὶ τῇ ὑπολήψει σου κείμενα· καὶ πολλὴν εὐρυχωρίαν περιποιήσεις ἡδὴ σεαυτῷ, τῷ τὸν ὅλον κόσμον περιελιγμέναι τῇ γνώμῃ, καὶ τὸν αἰῶνα αἰῶνα περινοεῖν, καὶ τὴν τοῦ κατὰ μέρος ἐκάστου πράγματος ταχείαν μεταβολὴν ἐπινοεῖν, ὥς βραχὺ μὲν τὸ ἀπὸ γενέσεως μέχρι διαλύσεως, ἀχανεῖς δὲ τὸ πρὸ τῆς γενέσεως, ὥς καὶ τὸ μετὰ τὴν διάλυσιν ὁμοίως ἀπειρον.

λγ'. Πάντα, ὅσα ὁρᾷς, τὰχιστα φθαρήσεται καὶ οἱ φθειρόμενα αὐτὰ ἐπιδόντες, τὰχιστα καὶ αὐτοὶ φθαρήσονται. Καὶ ὁ ἐσχάτογῆρος ἀποθανὼν εἰς ἴσον καταστήσεται τῷ προώρῳ.

λδ'. Τίνα τὰ ἡγεμονικά τούτων, καὶ περὶ ὅα ἐσπουδάκασιν, καὶ δι' ὅα φιλοῦσιν καὶ τιμῶσιν! Γυμνά νόμιζε βλέπειν τὰ ψυχάρια αὐτῶν. Ὅτε δοκοῦσι βιάσθαι ψέγοντες, ἢ ὠφελεῖν ἐξυμνοῦντες, ὅση οἴησις!

λε'. Ἡ ἀποβολὴ οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ μεταβολή. Τούτῳ δὲ χαίρει ἡ τῶν ὄλων φύσις, καθ' ἣν πάντα καλῶς γίνεται, (καὶ) ἐξ αἰῶνος ὁμοειδῶς ἐγίνετο, καὶ εἰς ἀπειρον τοιαῦτο ἕτερα ἔσται. Τί οὖν λέγεις; ὅτι ἐγίνετο τε πάντα, καὶ πάντα αἰεὶ κακῶς ἔσται, καὶ οὐδεμία ἄρα δύναμις ἐν τοσοῦτοις θεοῖς ἐξευρέθη ποτὲ ἢ διορθώσουσα ταῦτα, ἀλλὰ κατακέριται ὁ κόσμος ἐν ἀδιαιλέτοις κακοῖς συνέχεσθαι;

λς'. Τὸ σῆπρον τῆς ἐκάστῃ ὑποκειμένης ὕλης, ὕδωρ, κόνις, δσάριζα, γράσος· ἢ πάλιν, πῶροι γῆς τὰ μάρμαρα· καὶ ὑποστάθμαι ὁ χρυσὸς, ὁ ἄργυρος· καὶ τριχία ἢ ἐσθής· καὶ αἶμα ἢ πορφύρα· καὶ τὰ ἄλλα πάντα τοιαῦτα. Καὶ τὸ πνευματικὸν δὲ ἄλλο τοιοῦτον, ἐκ τούτων εἰς ταῦτα μεταβάλλον.

λζ'. Ἄλις τοῦ ἀγλίου βίου, καὶ γογγυσμοῦ, καὶ π-

mutatione, quid aliud, quam servitus ingemiscantium et persuasum habere simulantium? I nunc, et Alexandrum, Philippum, Demetrium Phalereum mihi narra! Viderint, an, quid natura communis vellet, intellexerint et se ipsi sub disciplina tenuerint. Si vero tragicorum more egerunt, nemo me, ut eos imitaret, damnavit. Simplex est et verecundum philosophiae opus: noli me ad fastum gravitate tectum abducere.

30. E superiore loco intueri greges innumerabiles, caerimonias innumerabiles et navigationis genus omne in tempestatibus et maris tranquillitate, et rerum praeteritarum, praesentium et deccidentium differitates. Contemplare vero etiam vitam dudum sub aliis transactam, et post te transigendam eamque, quae nunc in barbaris gentibus degitur, et quam multi sint, qui ne nomen quidem tuum norint, quam multi, qui ejus mox obliviscuntur, quam multi, qui quum nunc fortasse te laudent, mox vituperaturi sint, atque nec memoriam, nec gloriam neque aliud quidvis ullius pretii esse.

31. Tranquillitas mentis in iis, quae ab externa causa profiscuntur. Justitia in iis actionibus, quarum tota ipse es in causa, hoc est, agendi impetus et actio, quibus hic tantum finis propositus est, ut id, quod societati prosit, facias, ut quod naturae tuae consentaneum sit.

32. Ex iis, quae tibi molestiam creant, multa supervacanea tollere potes, quippe quae tota in opinione tua sita sint: atque amplum liberumque spatium tibi comparabis, si totum mundum mente complexus fueris et aeternum aevum consideraveris et singulatim celerrimam omnium rerum mutationem contemplatus fueris, quam breve sit inter ortum et dissolutionem temporis spatium, quam immensum contra, quod ortum praecessit, quam infinitum pariter id, quod dissolutionem sequetur.

33. Omnia, quae vides, brevi corruptentur, et haec qui corrupti vident, et ipsi brevi corruptentur, et qui extrema confectus senectute moritur, in idem redigetur cum eo, qui immaturus obiit.

34. Quales sunt horum mentes! quibus rebus studuerunt, quas ob causas diligunt et colunt! Nudas eorum animulas intueri adulesce. Quando vel vituperando nocere vel laudando prodesse sibi videntur, quanta opinatio!

35. Amisso nihil aliud est, nisi mutatio. Hac autem gaudet universi natura, secundum quam omnia bene fiunt, ab aeterno eadem ratione facta sunt et in infinitum alia ejusdem generis erunt. Quid igitur dicis? Omnia facta esse, omniaque semper futura esse male, et nullam in tot diis unquam facultatem esse reperlant, quae ea corrigeret, sed mundum ejus infelicitatis damnatum esse, ut perpetuis malis affligatur?

36. Putredo materiae cuique rei substratae: aqua, pulvis, ossicula, faetor: rursus calli terrae, marmora; aurum et argentum, faeces; pili, vestis; sanguis, purpura et reliqua omnia ejusdem generis. Etiam animalia aliud ejusmodi, ex aliis in alia transiens.

37. Jam satis miserae vitae est et murmurationis et scurri-

θημισμοῦ. Τί ταράσσει; τί τούτων καινόν; τί σε ἐξίστησι; τὸ αἴτιον; ἴδε αὐτό. Ἄλλ' ἡ ὕλη; ἴδε αὐτήν. Ἐξω δὲ τούτων οὐδὲν ἔστιν· ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς ᾗδῃ ποτὲ ἀπλούτερος καὶ χρηστότερος γένου. Ἴσον τὸ ἑκατὸν ἔχεις, καὶ τὸ τρισὶ ταῦτα ἰσορῆσαι.

λη'. Εἰ μὲν ἡμαρτεν, ἐκεῖ τὸ κακόν. Τάχα δ' οὐχ ἡμαρτεν.

λθ'. Ἦτοι ἀπὸ μιᾶς πηγῆς νοεράς πάντα, ὡς ἐνὶ σώματι, ἐπισυμβαίνει, καὶ οὐ δεῖ τὸ μέρος τοῖς ὑπὲρ τοῦ ὅλου γινόμενοις μέμψεσθαι· ἢ άτομοι, καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἢ κυκεὼν καὶ σκεδασμός. Τί οὖν ταράσσει; Τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις. Τέθνηκας, ἐφθάρσαι, ὑποκρίνη, τετηρίωσαι, συναγελάξῃ, βόσκη;

μα'. Ἦτοι οὐδὲν δύνανται οἱ θεοί, ἢ δύνανται. Εἰ μὲν οὖν μὴ δύνανται, τί εὐχῇ; εἰ δὲ δύνανται, διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον εὐχῇ διδόναι αὐτοὺς τὸ μήτε φοβεῖσθαι τι τούτων, μήτε ἐπιθυμεῖν τίνος τούτων, μήτε λυπεῖσθαι ἐπὶ τινι τούτων μᾶλλον, ἢ περὶ τὸ μὴ παρῆναι τι τούτων, ἢ τὸ παρῆναι; πάντως γάρ, εἰ δύνανται συνεργεῖν ἀνθρώποις, καὶ εἰς ταῦτα δύνανται συνεργεῖν. Ἀλλὰ ἰσως ἔρεις, ὅτι «Ἐπ' ἐμοὶ αὐτὰ οἱ θεοὶ ἐποίησαν.» Ἐῖτα, ὡς κρείσσον χρῆσθαι τοῖς ἐπὶ σοὶ μετ' ἐλευθερίας, ἢ διαφέρειν πρὸς τὰ μὴ ἐπὶ σοὶ μετὰ δουλείας καὶ ταπεινότητος; τίς δέ σοι εἶπεν, ὅτι οὐχὶ καὶ εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσιν; Ἀρξαι γοῦν περὶ τούτων εὐχεσθαι, καὶ ὀφεί. Οὗτος εὐχεται· Πῶς κοιμηθῶ μετ' ἐκείνης! σύ· Πῶς μὴ ἐπιθυμῆσω τοῦ κοιμηθῆναι μετ' ἐκείνης! Ἄλλος· Πῶς στερηθῶ ἐκείνου! σύ· Πῶς μὴ χρῆζω τοῦ στερηθῆναι! Ἄλλος· Πῶς μὴ ἀποβάλω τὸ τεκνίον! σύ· Πῶς μὴ φοβηθῶ ἀποβαλεῖν! Ὀλως (δὲ) ὥς ἐπὶ τρεῖς τὰς εὐχάς, καὶ θεώρει, τί γίνεται.

μα'. Ὁ Ἐπίκουρος λέγει, ὅτι ἐν τῇ νόσῳ οὐκ ἦσαν μοι αἱ ὀμιλῖαι περὶ τῶν τοῦ σώματος παθῶν, οὐδὲ πρὸς τοὺς εἰσόντας τοιαῦτά τινα, φησιν, ἐλάλουν· ἀλλὰ τὰ προηγούμενα φυσιολογῶν διετέλουν, καὶ πρὸς αὐτῷ τούτῳ ὦν, πῶς ἡ διάνοις συμμεταλαμβάνουσα τῶν ἐν τῷ σαρκιδίῳ τοιούτων κινήσεων ἀταραχτῇ, τὸ ἴδιον ἀγαθὸν τηροῦσα. Οὐδὲ τοῖς ἰατροῖς ἐμπαρεῖχον, φησί, καταφρυάττεσθαι, ὥς τι ποιῶσιν, ἀλλ' ὁ βίος ἤγετο εὖ καὶ καλῶς. Ταῦτα οὖν ἐκείνῳ, ἐν νόσῳ, ἐὰν νοσῆς, καὶ ἐν ἄλλῃ τινὶ περιστάσει· τὸ γὰρ μὴ ἀφίστασθαι φιλοσοφίας ἐν ὅς δήποτε τοῖς προσπίπτουσι, μηδὲ τῷ ἰδιώτῃ καὶ ἀφυσιολογῷ συμπλυαρεῖν, πάσης αἰρέσεως κοινόν, πρὸς μόνῳ (δὲ) νῦν τῷ πρassoμένῳ εἶναι, καὶ τῷ ὀργάνῳ, δι' οὗ πράσσει.

μβ'. Ὅταν τινὸς ἀναίσχυντία προσκώπτης, εὐθὺς πυνθάνου σεαυτοῦ, δύνανται οὖν ἐν τῷ κόσμῳ ἀνάσχυντοι μὴ εἶναι; οὐ δύνανται. Μὴ οὖν ἀπαίτει τὸ ἀδύνατον. Εἰς γὰρ καὶ οὗτός ἐστιν ἐκείνων τῶν ἀναίσχυντων, οὗς ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι. Ἐὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ πανούργου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπίστου, καὶ παντὸς τοῦ ὀτιοῦν ἁμαρτάνοντος, ἔστω σοι πρόχειρον. Ἄμα γὰρ τῷ ὑπομνησθῆναι, ὅτι τὸ γένος τῶν τοιούτων ἀδύνατόν ἐστι μὴ ὑπάρχειν, εὐμενέστερος ἔσῃ πρὸς

litis! Quid perurbaris? quia in his novi? Quid te percellit? num forma? vide eam! num materia? vide eam! Præter has autem nihil est. Quin etiam erga deos fac tandem aliquando simplicior fias ac melior. Perinde est centum ac tribus annis hæc contemplari.

38. Si quis peccavit, ibi malum est; fortasse tamen non peccavit.

39. Vel ab una mente, quasi fonte communi, tanquam uni corpori eveniunt omnia, nec par est, partem queri de iis, quæ in commodum totius eveniunt, vel atomi et nihil aliud nisi confusio et dissipatio fortuita. Quid igitur perturbaris? Menti * dic: Mortua es, corrupta es, simulata, efferata es, pecudis more congrederis et pascaris.

40. Aut nihil possunt dii aut possunt. Si igitur nihil possunt, cur precaris? si possunt, cur non potius eos precibus rogas, ut tibi dent, ne quid horum extimescas aut cupias neque tali re doleas, quam ut horum aliquid vel absit vel adsit? Omnino enim, si hominibus auxilium præstare possunt, in talibus quoque id possunt. Verum fortasse dices: «Hæc dii in mea potestate posuere.» Itane vero præstat, iis, quæ tui sunt arbitrii, cum libertate uti, quam ea, quæ tui arbitrii non sunt, animo servili et abjecto curare? Quis tamen tibi dixit, deos nobis non ad ea quoque, quæ in nostra potestate sunt, opem ferre? Hæc igitur ab iis precari incipe, et videbis. Alius precatur: utinam mihi contingat concubitus cum illa! Tu: utinam non appetam illius concubitum! Alius: utinam eo priver! Tu: utinam non opus habeam eo privari! Alius: utinam filiolum non amittam! Tu: utinam non metum amittere! Huc omnino verte vota tua, et vide, quid futurum sit.

41. Epicurus, Quum ægrotarem, inquit, non sermones mihi erant cum iis, qui me invisabant, de corporis affectionibus neque de rebus istiusmodi cum iis, ait, colloquebar; sed perpetuo ea, quæ cœpta erant, de natura rerum disserebam, et in eo ipso occupatus eram, quomodo mens, quamquam istiusmodi in corpore motu motum particeps, tamen, suum bonum servans, imperturbata staret; neque medicis, inquit, occasionem præbebam sese jactandi, quasi magni quid facerent, sed vita et bene et beate agebatur. Eadem, quæ ille, *tu quoque fac* in morbo, cum ægrotas, et in qualunque alia molestia: nam a philosophia non deficere neque cum indocto et naturæ rerum ignaro garrire, id omnibus philosophorum sectis commune est, sed in ea tantum re, quæ nunc in manibus est, occupari atque instrumento, quo hæc res perficitur.

42. Quum alicujus impudentia offenderis, statim te interroga, «fieri ne igitur potest, ut in mundo non sint impudentes?» non potest. Noli ergo postulare, quod fieri nequit: nam hic quoque unus est illorum impudentium, quos in mundo esse necesse est. Idem vero et de versuto et infido et quolibet vitioso in promptu tibi sit; simulatque enim recordatus fueris, fieri non posse, quin talium hominum genus sit, singulis eorum te æquorem præbebis. Utile

τοὺς καθ' ἓνα. Εὐχρηστον δὲ κάκῳ εὐθὺς ἔννοεῖν, τίνα ἔδωκεν ἡ φύσις τῷ ἀνθρώπῳ ἀρετὴν πρὸς τοῦτο τὸ ἀμάρτημα. Ἔδωκε γάρ, ὡς ἀντιφάρμακον, πρὸς μὲν τὸν ὁγνώμονα τὴν πραότητα, πρὸς δὲ ἄλλον ἄλλην τινὰ δύναμιν. Ὅλος δὲ ἔξεστί σοι μεταδιδάσκειν τὸν πεπλανημένον· πᾶς γάρ ὁ ἀμαρτάνων ἀφαρματάνει τοῦ προκειμένου, καὶ πεπλάνηται. Τί δὲ καὶ βέβλαψαι; εὐρήσεις γὰρ μὴδὲνα τούτων, πρὸς οὓς καὶ παροξύνῃ, πεποηκῶτα τι τοιοῦτον, ἐξ οὗ ἡ διάνοιός σου χεῖρην ἐμελλε γενήσεσθαι· τὸ δὲ κακὸν σου καὶ τὸ βλαβερὸν ἐνταῦθα πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν ἔχει. Τί δὲ κακὸν ἢ ξένον γέγονεν, εἰ δ' ἀπαίδευτος τὰ τοῦ ἀπαιδέυτου πράσσει; ὅρα, μὴ σεαυτῷ μᾶλλον ἐγκαλεῖν ὀφείλῃς, ὅτι οὐ προσεδόκησας τοῦτον τοῦτο ἀμαρτήσεσθαι. Σὺ γὰρ καὶ ἀφορμὰς ἐκ τοῦ λόγου εἶχες πρὸς τὸ ἐνθυμηθῆναι, ὅτι εἰκὸς ἐστὶ τοῦτον τοῦτο ἀμαρτήσεσθαι, καὶ ὁμοῦς ἐπιλαθόμενος θαυμάζεις, εἰ ἡμάρτηκε. Μάλιστα δὲ, ὅταν ὡς ἀπίστῳ, ἢ ἀχαρίστῳ μέμῃς, εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφῃς. Προδήλιως γὰρ σὸν τὸ ἀμάρτημα, εἴτε περὶ τοῦ τοιαύτου [τῆν] διάθεσιν ἔχοντος ἐπίστευσας, ὅτι τὴν πίστιν φυλάξει, εἴτε τὴν χάριν διδούς, μὴ καταληκτικῶς ἔδωκας, μὴδὲ ὥστε ἐξ αὐτῆς τῆς σῆς πράξεως εὐθὺς ἀπειληφέναι πάντα τὸν καρπὸν. Τί γὰρ πλέον θέλεις εὖ ποιήσας ἀνθρώπων; οὐκ ἀρκεῖ τούτῳ, ὅτι κατὰ φύσιν τὴν σὴν τι ἔπραξας, ἀλλὰ τούτου μισθὸν ζητεῖς; ὡς εἰ ὁ ὀφθαλμὸς ἀμοιβὴν ἀπῆτει, ὅτι βλέπει, ἢ οἱ πόδες, ὅτι βαδίζουσιν. Ὅσπερ γὰρ ταῦτα πρὸς τὸδε τι γέγονεν, ἅπερ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν ἐνεργοῦντα ἀπέχει τὸ ἴδιον· οὕτως καὶ ὁ ἄνθρωπος εὐεργετικὸς περὶ καὶ οὕτως, ὅσπῳτις εὐεργετικὸν, ἢ ἄλλως εἰς τὰ μέγα συνεργητικὸν πράξει, πεποηκε, πρὸς ὃ κατεσκευάσται, καὶ ἔχει τὸ ἑαυτοῦ.

BIBAION I.

α'. Ἐσθι ποτὲ ἄρ', ὧ ψυχῇ, ἀγαθῇ, καὶ ἀπλῇ, καὶ μία, καὶ γυνῇ, φανερωτέρα τοῦ περικειμένου σοι σώματος; γέυσθι ποτὲ ἄρα τῆς φιλητικῆς καὶ στερητικῆς διαθέσεως; Ἐσθι ποτὲ ἄρα πλήρης, καὶ ἀνευδεής, καὶ οὐδὲν ἐπιποθοῦσα, οὐδὲ ἐπιθυμοῦσα οὐδενός, οὔτε ἐμψύχου, οὔτε ἀψύχου, πρὸς ἡδονῶν ἀπολαύσεις; οὐδὲ χρόνου, ἐν ᾧ ἐπὶ μακρότερον ἀπολαύσεις; οὐδὲ τόπου ἢ χώρας, ἢ αἰέρον εὐκαιρίας, οὐδὲ ἀνθρώπων εὐαρμοστίας; Ἀλλὰ ἀρκεσθήσῃ τῇ παρουσίᾳ καταστάσει, καὶ ἡσθήσῃ τοῖς παροῦσι πᾶσι, καὶ συμπείσεις σεαυτὴν, ὅτι πάντα σοι παρέστι, πάντα σοι εὖ ἔχει, καὶ παρὰ τῶν θεῶν παρέστι, καὶ εὖ ἔξει, ὅσα φίλον αὐτοῖς, καὶ ὅσα μέλλουσι δώσειν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ τελείου ζωῶν, τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ δικαίου, καὶ καλοῦ, καὶ γεννῶντος πάντα καὶ συνέχοντος, καὶ περιέχοντος, καὶ περιλαμβάνοντος διαλυόμενα εἰς γένεσιν ἑτέρων ὁμοίων; Ἐσθι ποτὲ ἄρα τοιαύτη, οἷα θεοὶς τε καὶ ἀνθρώποις οὕτω συμπολιτεύεσθαι, ὥς μήτε μέμψεσθαι τι αὐτοῖς, μήτε καταγινώσκεσθαι ὑπ' αὐτῶν;

β'. Παρατῆρει, τί σου ἡ φύσις ἐπιζητεῖ, ὡς ὑπὸ

vero etiam illud est, statim cogitare, quam natura homini virtutem dederit contra hoc peccatum; nam dedit, tanquam remedium, contra ingratum mansuetudinem, contra alium aliam quandam facultatem. Omnino autem tibi licet, meliora edocere eum, qui deceptus est; quisquis enim peccat, a fine sibi proposito aberrat et deceptus est. Quidnam vero damni tibi illatum est? neminem enim eorum, quibus irascaris, quidquam fecisse reperies, quo mens tua pejor redatur; atque in eo tamen omne malum ac damnum tuum consistit. Quid vero novi aut insoliti sit, ubi indoctus id, quod indocti est, facit. Vide, ne potius te ipsum reprehendere debeas, qui non exspectaveris, fore, ut is hoc peccatum committeret. Nam tu, quamquam ratione nactus eras occasiones cogitandi, credibile esse, hunc ita esse peccaturum, tamen ejus oblitus eum deliquisse miraris. Potissimum autem ubi aliquem ut infidum aut ingratum accusas, in te ipsum descende. Manifesto enim peccatum tuum est, sive, quoniam hominem ita affectum fidem tibi servaturum esse credidisti, sive, quoniam, beneficium quum dares, non simpliciter dedisti, nec tanquam qui ex ipsa actione omnem ejus fructum perciperes. Quid vero, beneficio in alterum collato, plus requiris? nonne sufficit tibi, quod naturæ tuæ convenienter aliquid egisti, sed hujus mercedem postulas? perinde atque si oculus idcirco, quod videt, mercedem postularet, aut pedes, quod ambulant. Quemadmodum enim hæc facta sunt ad munus aliquod, quo quum pro naturæ suæ conditione funguntur, habent, quod ipsorum est: sic etiam homo, utpote ad bene faciendum natus, si in alios beneficium contulit, aut iisdem auxilium præstitit in rebus mediis, fecit id, ad quod natus est, et, quod suum est, obtinuit.

LIBER X.

1. Erisne tandem aliquando, mi anime, bonus, et simplex, et unus, et nudus, et corpore, quod te circumdat, perlucidior? gustabisne tandem affectionem ad amorem et pietatem proclivem? Erisne tandem plenus et nullius rei indigens et nihil ulterius desiderans, nihil amplius appetens neque animati neque inanimati, quo voluptatibus fruaris? nec temporis, in quo diutius fruaris, nec loci aut regionis aut blandæ aeris * temperiei, aut hominum consensus? sed ea, quæ nunc est, conditione contentus delectaberis præsentibus ac persuasum habebis, omnia (quæ) tibi adsunt, bene tibi habere et a diis profecta esse et bene habitura esse, quæcunque illis visa erunt et quæcunque daturi sunt ad salutem illius vivæ naturæ: perfectæ et bonæ et justæ et honestæ et omnia gignentis et continentis et ambientis et complotentis, quæ, ut alia similia inde oriantur, dissolvuntur? Erisne tandem talis, qui cum diis hominibusque in tali societatis communione vivas, ut neque quidquam in iis reprehendas neque ab iis condemneris?

2. Observa, quid natura tua requirat, quatenus natura

ἔσθω μόνον διοικουμένου· ἔττα ποιεῖ αὐτὸ καὶ προσ-
ῖπαι, εἰ μὴ χεῖρον μέλλει διατίθεσθαι σου ἢ ὡς ζώου
ῥυα. Ἐξῆς δὲ παρατηρήτέον, τί ἐπιζητεῖ σου ἢ ὡς
ζώου. Καὶ πᾶν τοῦτο παραληπτέον, εἰ μὴ χεῖ-
ρον μέλλει διατίθεσθαι ἢ ὡς ζώου λογικοῦ φύσις. Ἔστι
ἡ ἀληθεύς εὐθύς καὶ πολιτικόν. Τούτοις δὴ κανόσι
ῥυακας, μηδὲν περιεργάζου.

γ. Πᾶν τὸ συμβαῖνον ἥτοι οὕτως συμβαίνει, ὡς
περυκας αὐτὸ φέρειν, ἢ ὡς οὐ πέφυκας αὐτὸ φέρειν.
Ἐάν οὖν συμβαίνει σοι, ὡς πέφυκας φέρειν, μὴ δυσ-
χερῆσαι· ἀλλ' ὡς πέφυκας, φέρε. Εἰ δὲ, ὡς μὴ πέ-
φυκας φέρειν, μὴ δυσχερῆσαι· φθαρῆσεται γὰρ σε ἀπα-
κίδωσι. Μένωσσο μέντοι, ὅτι πέφυκας φέρειν πᾶν,
τις δ' ἐπὶ τῇ ὑπολήψει ἐστὶ τῇ σῇ, φορητὸν καὶ ἀνε-
στι αὐτὸ ποιῆσαι, κατὰ φαντασίαν τοῦ συμφέρειν, ἢ
κίχην σεαυτοῦ τοῦτο ποιεῖν.

δ. Εἰ μὲν σφαλλεται, διδάσκειν εὐμενῶς, καὶ τὸ
ταυρώμενον δεικνύναι. Εἰ δὲ ἀδυνατεῖς, σεαυτὸν
ἀπαρτῆσαι, ἢ μηδὲ σεαυτόν.

ε. Ὅτι ἂν σοι συμβαῖνη, τοῦτό σοι ἐξ αἰῶνος
πραγματοκευάζετο· καὶ ἡ ἐπιπλοκή τῶν αἰτίων συνέ-
βηκε τῇ τε σῇ ὑπόστασιν ἐξ αἰδίου, καὶ τὴν τούτου
αἰτίαν.

ς. Εἴτε άτομοι, εἴτε φύσις, πρῶτον κείσθω, ὅτι
ἐμὲ εἰμὶ τοῦ θλου, ὑπὸ φύσεως διοικουμένου· ἔπειτα,
ἔχω πως οἰκειῶς πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη. Τούτων
τε μεμνημένος, καθότι μὲν μέρος εἰμὶ, οὐδενὶ δυσ-
χερῆσαι τῶν ἐκ τοῦ θλου ἀπονεμομένων· οὐδὲν γὰρ
φθέρειν τῷ μέρει, δὲ τῷ θλω συμφέρεи. Οὐ γὰρ ἔχει
τὸ θλον, δὲ μὴ συμφέρεи ἑαυτοῦ· πασῶν μὲν φύσεων
ἐκὼν ἔχουσιν τοῦτο, τῆς δὲ τοῦ κόσμου προσειλη-
θείας τὸ μηδὲ ὑπὸ τίνος ἔξωθεν αἰτίας ἀναγκάζεσθαι
ἀλλ' ἑαυτῇ γενεῇ. Κατὰ μὲν δὴ τὸ μεμνη-
σθαι, ὅτι μέρος εἰμὶ θλου τοῦ τοιούτου, εὐαρεστήσω
τοῦ τῷ ἀποδαίνοντι. Καθόσον δὲ ἔχω πως οἰκειῶς
πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη, οὐδὲν πράξω ἀκοινωνήτων· μάλ-
λον δὲ συγχάσσομαι τῶν ὁμογενῶν, καὶ πρὸς τὸ κοινῇ
παρὲν πᾶσαν ὁρμὴν ἑμαυτοῦ ἄξω, καὶ ἀπὸ τούναν-
τις ἀπάξω. Τούτων δὲ οὕτω περαινομένων, ἀνάγκη
τῷ θλω εὐροεῖν ὡς ἂν καὶ πολίτου βίον εὐρουον ἐπιστή-
ται, προϊόντος διὰ πράξεων τοῖς πολίταις λυσιτελῶν,
καὶ ὅτι ἂν ἡ πόλις ἀπονέμη, τοῦτο ἀσπαζομένου.

ζ. Τοῖς μέρει τοῦ θλου, ὅσα φύσει περιέχεται ὑπὸ
τῷ κόσμῳ, ἀνάγκη φθείρεσθαι· λεγέσθω δὲ τοῦτο ση-
ματικῶς τοῦ ἀλλοιοῦσθαι· εἰ δὲ φύσει κακόν τε καὶ
ἰσχυρὸν ἐστὶ τοῦτο αὐτοῖς, οὐκ ἂν τὸ θλον καλῶς
ἀνέχεται, τῶν μερῶν εἰς ἀλλοτρίωσιν ὄντων, καὶ
τὰ τὸ φθείρεσθαι διαφόρους κατεσκευασμένων. Πό-
τις γὰρ ἐπεχείρησεν ἡ φύσις αὐτῇ τὰ ἑαυτῆς μέρη
καλῶς, καὶ περιπτωτικὰ τῷ κακῷ, καὶ ἐξ ἀνάγκης
ἔπειτα εἰς τὸ κακὸν ποιεῖν, ἢ ἔλαθεν αὐτὴν τοιαύ-
τῃ γενέσθαι; ἀμώστερα γὰρ ἀπίθανον. Εἰ δὲ τις,
καὶ ἔτι μὲν τῆς φύσεως, κατὰ τὸ πεφυκέναι ταῦτα
ἔργον, καὶ ὡς γελοῖον, ἅμα μὲν φάναι πεφυκέναι τὰ

tantum regitur : id deinde fac et admitte, nisi natura tua,
qua animal es, eo deterius se habitura sit. Deinceps ob-
servandum, quid natura tua, qua animal es, requirat.
Atque id omne admittendum, nisi natura tua, qua animal
es ratione præditum, eo deterius se habitura sit. Quod
autem naturæ, idem quoque civitati convenit. His jam
regulis utens ne ulla in re curiosius agas.

3. Quidquid contingit, ita contingit, ut tu id ferre natus
es, aut ut non natus es id ferre. Quod si tibi contingit, ut
natus es ferre, noli indignari, sed, ut natus es, perfer; sin,
ut non natus es ferre, noli gravari; peribit enim quum te
consumpserit. Memento tamen, te natum esse ad quidvis
ferendum, quod ut tolerabile facias, in tua opinione situm
est, si cogitaveris, id tibi conducere aut tui esse officii, ut
id facias.

4. Si quis fallitur, benevole eum doce et errorem indica.
Si non potes, te culpa ipsum, aut ne te ipsum quidem.

5. Quidquid tibi contingit, id tibi ab æterno destinatum
erat, et complexa causarum series ab infinito hoc conjun-
xerat, ut et tu esses et hoc tibi contingeret.

6. Sive atomi, sive natura, primum positum sit, me par-
tem esse universi a natura administrati; deinde, me fami-
liari quadam ratione cum partibus ejusdem generis conjun-
ctum esse. Horum enim memor, quatenus pars sum, nihil
ægre feram eorum, quæ mihi ab universo tributa sunt;
nihil enim parti nocet, quod universo prodest. Non enim
habet quidquam universum, quod ei non prosit, quum et
omnes naturæ id commune habeant, et præterea universi
natura id acceperit, ut non ab ulla causa externa cogatur ad
id gignendum, quod ipsi noceat. Itaque quatenus recor-
dabor, me hujusmodi universi partem esse, quidquid obti-
gerit, id gratum acceptumque habebō. Quatenus autem
familiari quadam ratione cum partibus ejusdem generis
conjunctus sum, nihil faciam communioni contrarium, sed
consulam cognatis et omnem conatum ad id; quod societati
communi prosit, dirigam et a contrario avertam. His ita
peractis, vita prospere mihi fluat necesse est, quemadmo-
dum vitam illius civis prospere fluere existimaris, qui per
actiones civibus utiles procedit, et quodcunque civitas ei
tribuat, libenter amplectitur.

7. Partibus universi iis omnibus, quæ natura tantum in
mundo continentur, necesse est corrumpi. Dixeris sic ad
graviter significandum « aliud atque aliud fieri. » Si autem
natura et malum et necessarium iis hoc esset, universum
non bene regeretur, partibus ejus in aliud atque aliud trans-
euntibus et ad corrumpendum varia ratione comparatis
Utrum vero natura ipsa consilium cepit, partibus suis da-
mnum inferendi easque tales efficiendi, ut et fortuito et ex
necessitate in malum incidant, an eam latuit, tales eas fa-
ctas esse? utrumque enim incredibile. Quod si quis, etiam
nulla naturæ ratione nabita, id inde explicaret, quod hæc
semel ita comparatæ essent, vel sic ridiculum foret dicere,

μέρη τοῦ θλου μεταβάλλειν, ἅμα δὲ ὡς ἐπὶ τινι τῶν παρὰ φύσιν συμβαινόντων θαυμάζειν, ἢ δυσχεραίνειν, ἄλλως τε καὶ τῆς διαλύσεως εἰς ταῦτα γινομένης, ἐξ ὧν ἕκαστον συνίσταται. Ἦτοι γὰρ σκεδασμὸς στοιχείων, ἐξ ὧν συνεκρίθη, ἢ τροπή, τοῦ μὲν στερεμνίου εἰς τὸ γεῶδες, τοῦ δὲ πνευματικοῦ εἰς τὸ ἀερῶδες· ὥστε καὶ ταῦτα ἀναληφθῆναι εἰς τὸν τοῦ θλου λόγον, εἴτε κατὰ περίοδον ἐκπυρρουμενίου, εἴτε αἰδίους ἀμοιβαῖς ἀνανεομενίου. Καὶ τὸ στερεμνιον δὲ, καὶ τὸ πνευματικὸν μὴ φαντάζου τὸ ἀπὸ τῆς γενέσεως. Πᾶν γὰρ τοῦτο ἐχθές καὶ τρίτην ἡμέραν ἐκ τῶν σιτίων καὶ τοῦ ἐλκομένου ἀέρος τὴν ἐπιβρότην ἔλαβεν. Τοῦτο οὖν, ὃ ἔλαβε, μεταβάλλει, οὐχ ὃ ἡ μήτηρ ἔτεκεν. Ὑπόθου δ', ὅτι ἐκείνῳ σε λίαν προσπλέκει τῷ ἰδίῳ ποιῶ, οὐδὲν ὄντι οἶμαι πρὸς τὸ νῦν λεγόμενον.

η'. Ὀνόματα θέμενος σαυτῷ ταῦτα, ἀγαθὸς, αἰδήμων. ἀληθής, ἔμψρων, σύμψρων, ὑπέρψρων, πρόσεχε, μήποτε μετονομάζῃ· κἂν ἀπολλύης ταῦτα τὰ ὀνόματα, ταχέως ἐπάνει ἐπ' αὐτά. Μένειν σοι δὲ, ὅτι τὸ μὲν ἔμψρων ἐβούλετό σοι σημαίνειν τὴν ἐφ' ἕκαστα διαληπτικὴν ἐπίστασιν, καὶ τὸ ἀπαρενθύμητον· τὸ δὲ σύμψρων, τὴν ἐκούσιον ἀπόδοσιν τῶν ὑπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἀπονεμομένων· τὸ δὲ ὑπέρψρων, τὴν ὑπέρτασιν τοῦ φρονούντος μορίου ὑπὲρ λείαν ἢ τραχεῖαν κίνησιν τῆς σαρκὸς, καὶ τὸ δοξάριον, καὶ τὸν θάνατον, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ἐάν οὖν διατηρῇς σεαυτὸν ἐν τοῦτοις τοῖς ὀνόμασι, μὴ γλιγόμενος τοῦ ὑπ' ἄλλων κατὰ ταῦτα ὀνομάζεσθαι, ἔσῃ ἕτερος, καὶ εἰς βίον εἰσελεύσῃ ἕτερον. Τὸ γὰρ ἐτι τοιοῦτον εἶναι, ὅσος μέχρι νῦν γέγονας, καὶ ἐν βίῳ τοιοῦτο σπαράσσεσθαι καὶ μολύνεσθαι, λίαν ἐστὶν ἀναισθητόν καὶ φιλοψύχου, καὶ ὁμοίου τοῖς ἡμιθρότοις θηριομάχοις, οἵτινες, μεστοὶ τραυμάτων καὶ λύθρου, παρακαλοῦσιν ὅμως εἰς τὴν αὐρίον φυλαχθῆναι, παραβληθσόμενοι τοιοῦτοι τοῖς αὐτοῖς ὄνυξι καὶ δῆγμασιν. Ἐμεθίσασον οὖν σαυτὸν εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνόματα. Κἂν μὲν ἐπ' αὐτῶν μένειν δύνῃ, μένε, ὥσπερ εἰς Μακάρων τινὰς νήσους μετ'ωκισμένος· ἐάν δὲ αἰσθῇ, ὅτι ἐκπύπτεις, καὶ οὐ περικρατεῖς, ἀπιθι θαρρῶν εἰ γωνίαν τινὰ, ὅπου κρατήσεις, ἢ καὶ παντάπασιν ἐξίθι τοῦ βίου, μὴ ὀργιζόμενος, ἀλλὰ ἀπλῶς, καὶ ἐλευθέρως, καὶ αἰδημόνως, ἐν γε τοῦτο μόνον πράξας ἐν τῷ βίῳ, τὸ οὕτως ἐξελεῖν. Πρὸς μέντοι τὸ μεμνησθαι τῶν ὀνομάτων μεγάλως συλλήψεται σοι, τὸ μεμνησθαι θεῶν, καὶ ὅτι περ οὐ χολακεύεσθαι οὗτοι θέλουσιν, ἀλλὰ ἐξομοιοῦσθαι ἑαυτοῖς τὰ λογικὰ πάντα· καὶ εἶναι τὴν μὲν συκὴν τὰ συκῆς ποιούσαν, τὸν δὲ κύνα τὰ κυνὸς, τὴν δὲ μέλισσαν τὰ μελισσῆς, τὸν δὲ ἄνθρωπον τὰ ἀνθρώπου.

θ'. Μίμος, πόλεμος, πτοία, νάρκα, δουλεία, καθ' ἡμέραν ἀπαλείφεται σοι τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα δόγματα, ἐπὶ ὅσα δ' φυσιολογητὸς φαντάζῃ καὶ παραπέμπεις. Δεῖ δὲ πᾶν οὕτω βλέπειν καὶ πράσσειν, ὥστε καὶ τὸ περιστατικὸν ἅμα συντελεῖσθαι, καὶ ἅμα τὸ θεωρητικὸν ἐνεργεῖσθαι, καὶ τὸ ἐκ τῆς περὶ ἑκάστων ἐπιστήμης

partes universi ita comparatas esse, ut mutarentur, simulque id, quasi aliquid, quod contra naturam eveniret, mirari aut id aegre ferre, quum praesertim in eadem dissolvantur singula, e quibus sunt composita; aut enim dissipatio atomorum est, aut mutatio et solidi quidem in terram, et spiritus in aerem, ita ut haec quoque recipiantur in rationem universi, sive hoc intra certum temporis circuitum conflagraret sive perpetuis vicissitudinibus renovatur. Quin ipsum illud solidum et spirabile noli putare idem, quod ab ortu fuit. Hoc enim quidquid est, heri et nudius tertius ex alimentis et aere, quem spiritus hausit, influxit. Id igitur, quod recepit, mutatur, non id, quod mater genuit. Fac autem, id te nimis annectere illi singulari modo affecto, nihil id revera obstare arbitror ei, quod nunc dixi.

8. Nomina adeptus viri boni, verecundi, veritatis studiosi, prudentis, concordis, magnanimi, cave ne aliis nominibus appelleris, et si haec nomina amiseris, celeriter ad ea redi. Memento autem prudentiae nomine tibi significari sedulam singularum rerum considerationem et diligenter institutam; concordiae nomine spontaneam eorum receptionem, quae a natura communi assignantur; magnanimitatis nomine intentionem partis intelligentis ejusque elationem supra levem asperumve carnis motum et gloriam et mortem et alia ejusmodi. Haec igitur nomina si tibi servaveris, neque tamen admodum appetens, ut alii te illis appellent, alius eris et aliam inibis vitam. Talem enim esse, qualis adhuc fuisti, et in ejusmodi vita raptari et inquinari, hominis est prorsus sensu carentis et vitae avidi et istorum bestiariorum similis, qui, quamquam vulneribus ac sanie repleti, ut in crastinum diem serventur, orant, utpote eodem in statu iisdem unguibus et morsibus objiciendi. In haec igitur pauca nomina te recipe, et, si fieri potest, ut in iis manneas, mane, quasi in aliquas beatorum insulas trajectus; si iis te excidere easque non tueri te sentis, audacter abi in angulum aliquem, ubi ea tuearis, aut omnino e vita abi, neque tamen iratus, sed simplici, libero ac modesto animo, ut qui hoc unum saltem in vita egeris, quod ita decessisti. Ut autem illorum nominum memineris, utique magnum tibi erit auxilium, si deorum memor fueris, atque eos nolle, animalia ratione praedita ipsos adulari, sed velle, ut ea omnia sibi quam simillima fiant, ac ficum esse, quae faciat, quae ficus sint, et canem, quae canis, et apem, quae apis, et hominem, quae hominis.

9. Mimus, bellum, terror, torpor, servitus quotidie delebunt illa sancta tua decreta.* Atque quam multa ratione a naturae studio aliena imaginis aut praetermittis! Omnia autem sic considerare et facere te oportet, ut et, quod praesens necessitas postulat, perficiatur, et facultas contemplandi exerceatur, et fiducia ex certa rei cujusque scientia orta

ὁδὸς σώζεσθαι, λανθάνοντες οὐχὶ κρυπτόμενοι. Πότε ὁ ἐπιλόγιος ἀπολαύσεις; πότε δὲ σεμνότητος; πότε τῆς ἐν' ἐκάστου γνωρίσεως, τί τε ἐστὶ κατ' οὐσίαν, τίνα χώραν ἔχει ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἐπὶ πόσον πέ-
ανύριστασθαι, καὶ ἐκ τίνων συγχέκεται, καὶ τίσι καται ὑπάρχειν, καὶ τίνες δύνανται αὐτὸ διδόναι τε ἢ ἀφαιρεῖσθαι.

δ. Ἀράχινον μυῖαν θηράσαν μέγα φρονεῖ, ἄλλος δὲ ρῖον, ἄλλος δὲ ὑποχρῆ ἀφύην, ἄλλος δὲ στυδία, ἄλλος δὲ ἔρκτους, ἄλλος Σαρμάτας. Οὗτοι γὰρ οὐ λη-
πὶ, ἐν τὰ δόγματα ἐξετάζης;

ε. Πῶς εἰς ἄλλα πάντα μεταβάλλει, θεωρητικὴν ἔκδοσιν κτῆσαι, καὶ διηγεῖται πρόσεχε, καὶ συγγυμνά-
ται περὶ τοῦτο τὸ μέρος. Οὐδὲν γὰρ οὕτω μεγαλο-
πύνης ποιητικόν. Ἐξεδύσατο τὸ σῶμα, καὶ ἐννο-
τας, ὅτι ὅσον οὐδέπω πάντα ταῦτα καταλιπεῖν
πῶτα ἐξ ἀνθρώπων δεήσει, ἀνῆκεν θλον ἑαυτὸν, δι-
ωκτὴν μὲν εἰς τὰ ὑφ' ἑαυτοῦ ἐνεργούμενα, ἐν δὲ τοῖς
ὡς συμβαίνουσιν, τῇ τῶν θλων φύσει. Τί δ' ἐρεῖ
εἰ ἡ ὑπολήψεται περὶ αὐτοῦ, ἡ πράξει κατ' αὐτοῦ,
εἰς ὧν βάλλεται, δύο τούτοις ἀρκούμενος αὐτός,
κωραγεῖν τὸ νῦν πρασσόμενον, καὶ φιλεῖν τὸ νῦν
πνευόμενον ἑαυτῶν ἀσχολίας δὲ πάσας καὶ σπουδὰς
ῆται, καὶ οὐδὲν ἄλλο βούλεται, ἢ εὐθείαν περαίνειν
τὸν κόσμον, καὶ εὐθείαν περαίνοντι ἐπεσεῖν τῷ θεῷ.

στ. Τίς ὑπονοίας χρεῖα, παρὸν σκοπεῖν, τί δεῖ πρα-
τῆσαι; κἂν μὲν συνορᾷς, ἐμμενῶς, ἀμεταστρεπτῇ
ἐκ χειρὸς ἐάν δὲ μὴ συνορᾷς, ἐπέχειν, καὶ συμβου-
λὰς τοῖς ἀρίστοις χρῆσθαι ἐάν δὲ ἑτερά τινὰ πρὸς ταῦτα
πείθῃς, προΐεναι κατὰ τὰς παρούσας ἀφορμὰς λε-
γόμενους, ἐχόμενον τοῦ φαινομένου δικαίου. Ἄρι-
τον γὰρ κατατυγχάνειν τούτου· ἐπεὶ τοι ἡ γὰρ ἀπόπτω-
σις τοῦτου ἔστω. Σχολαῖόν τι καὶ ἅμα εὐκίνητόν
τι, καὶ φαῖδρον ἅμα καὶ συνεστηκός, ὃ τῷ λόγῳ κατὰ
τὴν ἐπόμενον.

ζ. Πυνθάνεσθαι ἑαυτοῦ, εὐθύς ἐξ ὕπνου γινόμενον,
ὅτι βιάσει σοι, ἐάν ὑπὸ ἄλλου γένηται τὰ δίκαια καὶ
δικὰ ἔργοντα; οὐ διοίσει. Μήτις ἐπιλέλησται, ὅτι οὐ-
κ αἶν τοῖς περὶ ἄλλων ἐπαίνους καὶ φόγοις φρουα-
τῆται, τοιοῦτοι μὲν ἐπὶ τῆς κλίνης εἰσὶ, τοιοῦτοι δὲ
ἐπὶ τῆς τραπέζης, οἷα δὲ ποιοῦσιν, οἷα δὲ φεύγουσιν,
οἷα δὲ διώκουσιν, οἷα δὲ κλέπτουσιν, οἷα δὲ ἀρπάζου-
σι, οὐ γερσὶ καὶ ποσὶν, ἀλλὰ τῷ τιμωτάτῳ ἑαυτῶν
καὶ, ὡς γίνεται, ὅταν θέλῃ (τις), πίστις, αἰδώς, ἀλή-
θεια, νόμος, ἀγαθὸς οὐκίμων;

δ. Τῇ πάντα διδούσῃ καὶ ἀπολαμβανούσῃ φύσει δὲ
πειθεύμενος καὶ αἰδήμων λέγει· « Δὸς, ὃ θέλεις,
καὶ δέξαι, ὃ θέλεις. » Λέγει δὲ τοῦτο οὐ καταθρασυνό-
μενος, ἀλλὰ πειθαρχῶν καὶ εὐνοῶν αὐτῇ.

ε. Ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑπολειπόμενον τούτου. Ζῆσον
κτῆσαι. Οὐδὲν γὰρ διαφέρει, ἐκεῖ, ἡ ὥδε, ἐάν τις
πταίῃ, ὅς ἐν πόλει, τῷ κόσμῳ. Ἰδέτωσαν, ἴστο-
ύμενοι οἱ ἄνθρωποι ἄνθρωπον ἀληθινόν κατὰ φύσιν

conservetur, latens quidem, nec vero abscondita. Quando
enim simplicitate frueris? quando gravitate? quando cujus-
que rei cognitione, qualis per naturam suam sit, et quem
locum in mundo occupet, et quamdiu pro natura sua per-
durare possit, et e quibus conflata sit, et quibus subesse
possit, et quinam eam et dare et auferre possint.

10. Aranea, musca capta, se effert; alius, ubi lepuscu-
lum, alius, quum reticulo apuam, alius, quum apros, alius,
quum ursos, alius, quum Sarmatas cepit. Nonne enim
etiam hi latrones, si decreta spectaveris?

11. Viam ac rationem contemplandi, quo modo cuncta
inter se mutantur, comparatam habet, et semper iis adhibet
atque in hac parte te exerce; nihil enim est, quod perinde
magnum animum efficiat. Exiit corpus et quum reputa-
verit, janjam ab hominibus discessurum se hæc omnia re-
linquere debere, totum se permisit justitiæ in iis rebus,
quas ipse agit, et in iis, quæ accidunt, naturæ universi.
Quid autem alii de ipso dicant aut opinentur aut contra
ipsum faciant, id ne cogitat quidem, quippe his duobus con-
tensus, ut id, quod nunc agat, juste agat, et id, quod nunc
obtingat, libenter amplectatur: reliqua omnia negotia ac
studia omisit nihilque aliud cupit quam ut recta via legi
convenienter progrediatur et deum sequatur recta progre-
dientem.

12. Quid suspitione opus est, quum considerare tibi li-
ceat, quid sit agendum, et, quum id perspexeris, placide
et constanter hac progredi; si non perspexeris, assensum
sustinere et optimos quosque in consilium adhibere; si alia
aliqua his obstiterint, pro iis, quæ nunc sunt, rerum
opportunitatibus considerate progredi, ei, quod justum vide-
detur, firmiter adhaerentem. Optimum enim est, hoc con-
sequi, quum certo ab hoc aberrare sit turpissimum. Quie-
tus autem simul et agilis, alacris simul et compositus est,
quisquis rationi in omnibus obsequitur.

13. Quamprimum e somno expergefactus es, te percon-
tare numquid tua intersit, ut ab alio justa et honesta
fiant. Nil interest. Numquid oblitus es, istos, qui aliis
vel laudandis vel vituperandis tantopere se jactant, tales
in lecto esse, tales ad mensam, qualia faciant, qualia fu-
giant, qualia sectentur, qualia furentur, qualia rapiant, non
manibus pedibusque, sed pretiosissima sui ipsorum parte,
qua, si quis velit, fides acquiratur, verecundia veritas,
lex, genius bonus?

14. Naturæ pariter omnia danti ac recipienti probe in-
stitutus et verecundus homo: « da, inquit, quidquid vis;
aufer quidquid vis! » Neque hoc dicit ferocia elatus, sed
illi obtemperans et bene volens.

15. Parvum est, quod reliquum est. Vive ut in monte.
Nihil enim refert, hic an illic, modo ubique, tanquam in
urbe, sic in mundo. Videant, contemplentur homines ho-

ζώντα. Εἰ μὴ φέρουσιν, ἀποκτεινάτωσαν. Κρεῖττον γάρ, ἢ οὕτω ζῆν.

ις'. Μηκέθ' ὅλως περὶ τοῦ, οἷόν τινα εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα (δεῖ), διαλέγεσθαι, ἀλλὰ εἶναι τοιοῦτον.

ιζ'. Τοῦ θίου αἰῶνος, καὶ τῆς θλης οὐσίας συνεχῶς φαντασία, καὶ ὅτι πάντα τὰ κατὰ μέρος, ὡς μὲν πρὸς οὐσίαν, κεγγραμῖς· ὡς δὲ πρὸς χρόνον, τρυπάνου περιτροφή.

ιη'. Εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων ἐφιστάντα, ἐπιννοεῖν αὐτὸ ἤδη διαλυόμενον, καὶ ἐν μεταβολῇ, καὶ οἷον σήφει, ἢ σκεδάσει γινόμενον, ἢ καθότι ἕκαστον πέφυκεν ὥσπερ θήσκειν.

ιβ'. Οἱοί εἰσιν ἐσθionτες, καθεύδοντες, ὀχεύοντες, ἀποπατοῦντες, τὰ ἄλλα. Εἴτα οἱ ἀνδρονομούμενοι· καὶ γαυρούμενοι, ἢ χαλεπαίνοντες, καὶ ἐξ ὑπεροχῆς ἐπιπλήττοντες. Πρὸ ὀλίγου δὲ καὶ ἐδούλευον πόσους, καὶ δι' οἷα· καὶ μετ' ὀλίγον ἐν τοιούτοις ἔσονται.

κ'. Συμφέρει ἕκαστῳ, δ φέρεῖ ἕκαστῳ ἢ τῶν ὅλων ρύσις. Καὶ τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει.

κα'. « Ἐρᾷ μὲν ὁμβροῦ γαῖα· ἔρᾳ δὲ δ σεμνὸς αἰθήρ· » ἔρᾳ δὲ δ κόσμος ποιῆσαι, δ ἂν μέλλῃ γίνεσθαι. Λέγω οὖν τῷ κόσμῳ, ὅτι συνερῶ. Μῆτι δ' οὕτω κάκεινο λέγεσθαι, ὅτι « φιλεῖ τοῦτο γίνεσθαι; »

κβ'. Ἦτοι ἐνταῦθα ζῆς, καὶ ἡδὴ εἰθικας· ἢ ἔξω ὑπάγεις, καὶ τοῦτο ἤθελες· ἢ ἀποθνήσκεις, καὶ ἀπελειτούργησας. Παρὰ δὲ ταῦτα οὐδέν. Οὐκοῦν εὐθύμει.

κγ'. Ἐναργὲς ἔστω αἰὲ τὸ, ὅτι τοιοῦτο ἐκείνο δ ἄγρὸς ἐστὶ· καὶ πῶς πάντα ἐστὶ ταῦτα ἐνθάδε τοῖς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει, ἢ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, ἢ ὅπου θέλεις. Ἀντικρὺς γὰρ εὐρήσεις τὰ τοῦ Πλάτωνος· « σῆκὸν ἐν ὄρει, φησί, (τὸ τεῖχος) περιβαλλόμενος, » καὶ « βδάλλων βοσκήματα. »

κδ'. Τί ἐστὶ μοι τὸ ἡγεμονικόν μου; καὶ ποῖόν τι ἐγὼ αὐτὸ ποιῶ νῦν; καὶ πρὸς τί ποτε αὐτῷ νῦν χρῶμαι; μῆτι κεκὸν νοῦ ἐστι; μῆτι ἀπόλυτον καὶ ἀπεσπασμένον κοινωνίας; μῆτι προστετηκὸς καὶ ἀνακεκραμένον τῷ σαρκιδίῳ, ὥστε τούτῳ συντρέπεσθαι;

κε'. Ὁ τὸν κύριον φεύγων, δραπέτης· κύριος δὲ δ νόμος· καὶ δ παρανομῶν, δραπέτης. Ἄμα καὶ δ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, ἢ φοβούμενος, δ βούλεται τὰ γεγονέναι, ἢ γίνεσθαι, ἢ γενέσθαι τῶν ὑπὸ τοῦ τὰ πάντα διοικούντος τεταγμένων, ὅς ἐστι νόμος, νέμειν, ὅσα ἕκαστῳ ἐπιβάλλει. Ὁ ἄρα φοβούμενος, ἢ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, δραπέτης.

κς'. Σπέρμα εἰς μήτραν ἀφείλ ἀπεχώρησε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα ἐργάζεται, καὶ ἀποτελεῖ βρέφος· ἐξ οἷου οἷον; πάλιν τροφὴν διὰ φάρυγγος ἀρῇκε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα, αἰσθάνειν, καὶ δρᾶν, καὶ τὸ ὅλον, ζῶν, καὶ ῥύμην, καὶ ἄλλα (ὅσα καὶ οἷα) ποιεῖ. Ταῦτα οὖν τὰ ἐν τοιαύτῃ ἐγκαλύψει γινόμενα θεωρεῖν, καὶ τὴν δύναμιν οὕτως ὁρᾶν, ὡς καὶ τὴν βρῖθουσαν, καὶ τὴν ἀνωφερῇ, ὁρῶμεν, οὐχὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' οὐχ ἥττον ἐναργῶς.

κζ'. Συνεχῶς ἐπιννοεῖν, πῶς πάντα τοιαῦτα, ὅποια νῦν γίνονται, καὶ πρόσθεν ἐγένετο· καὶ ἐπιννοεῖν γενεσὶ-

minem verum, naturae convenienter viventem. Si eum non ferunt, occidant : nam id satius, quam sic vivere.

16. Omnino non amplius, de eo, qualem oporteat esse bonum virum, disserere, sed talem esse.

17. Totius aevi ac totius naturae cogitatio crebro tibi occurrat, et omnia singulatim spectata, quod ad materiam attinet, granum, quod ad tempus, terebrae circum actionem.

18. Ad unamquamque rem animum advertens, eam considera ut jam dissolutam, et in mutatione et quasi putredine et dissipatione versantem, aut quatenus quasi ad moriendum nata sit.

19. Quales sint vescentes, dormientes; coeuntes, excernentes, reliqua. Deinde quales, ubi instantur, efferrantur, irascantur et quasi ex sublimiore loco increpent; paulo ante autem quam multis servirent et ob quas res. Et paulo post inter tales erunt.

20. Confert cuique, quod cuique fert natura universi, et tum confert, quam illa fert.

21. « Amat imbrem terra, amat sanctus aether. » Amat mundus facere, quidquid futurum est ut fiat. Dico igitur mundo : « idem, quod tu, ego amo. » Numquid etiam sic dicitur illud, « amat hoc fieri? »

22. Aut hic vivis et adsuevisti : aut foras abisti et hoc volebas : aut moreris et munere defunctus es. Praeter haec nihil est. Esto igitur bono animo.

23. Semper tibi evidens sit, huiusmodi aliquid esse agrum : et ut omnia hic eadem sint, quae in vertice montis aut in litore aut ubicumque demum vis. Omnino enim vera reperies haec Platonis : « ut septo, inquit, in monte mœnibus circumdatus » et « mulsens pecudem ».

24. Quidnam mihi est pars mea principalis? qualem ego eam nunc praesto? quam ad rem ea nunc utor? numquid intelligentia caret? num a communi societate soluta est et divulsa? num carunculae ita adfixa et admixta, ut simul cum ea convertatur?

25. Qui dominum fugit, fugitivus est : dominus autem est lex, et, hanc qui transgreditur, fugitivus. Neque vero minus qui dolet aut irascitur aut metuit, * quippe qui aversetur, factum esse aut fieri aut futurum esse aliquid eorum, quae ab universitatis administratore constituta sunt, qui ipse lex est, cuique, quod suum est, tribuens. Ergo : qui aut metuit aut dolet aut irascitur, fugitivus est.

26. Hic discedit misso in uterum semine : id deinde alia natura excipiens excolit et absolvit factum — ex quali qualem! Alimentum rursus per gulam demisit, quod alia deinceps causa excipiens sensum inde et motum et omnino vitam ac vires — quot et quales res! efficit. Haec igitur, quae tanta caligine involuta fiunt, contemplari oportet, et vim illam sic cernere, ut eam, qua res vel deorsum vel sursum feruntur, cernimus, non oculis quidem, nec tamen minus clare.

27. Semper considerare, quomodo, qualia nunc fiunt, talia etiam antea facta esse omnia, et considerare, talia

μεν. Καὶ διαδράματα, καὶ σκηνὰς δημοεῖδεις, ὅσα ἐκ πείρας τῆς σῆς, ἢ τῆς προσφυτέρας ἱστορίας ἔγνων, πρὸ ὁμμάτων τίθεσθαι· ὅσον αὐλὴν ὀλὴν Ἀδριανοῦ, καὶ αὐλὴν ὀλὴν Ἀντωνίνου, καὶ αὐλὴν ὀλὴν Φιλίππου, Ἀλεξάνδρου, Κροῖσου· πάντα γὰρ ἐκεῖνα τοιαῦτα ἦν, μόνον δι' ἐτέρων.

κγ'. Φαντάζου πάντα τὸν ἐφ' ὧτινιούν λυπούμενον, ἢ δυσχερεστούντα, ὅμοιον τῷ θυομένῳ χοιριδίῳ καὶ ἀπολακτίζοντι καὶ κειραγῶτι· ὅμοιος καὶ ὁ οἰμῶζων ἐπὶ τοῦ κλινιδίου μόνος σιωπῇ τὴν ἐνδοσιν ἡμῶν· καὶ ὅτι μόνῳ τῷ λογικῷ ζῳῳ δέδοται, τὸ ἐκουσίως ἐπεσθαι τοῖς γινωμένοις· τὸ δὲ ἐπεσθαι ψιλόν, πᾶσιν ἀναγκαῖον.

κδ'. Κατὰ μέρος ἐφ' ἐκάστου, ὧν ποιεῖς, ἐφιστάνων, ἐπερώτα σεαυτὸν, εἰ δὲ θάνατος δεῖνόν διὰ τὸ τοῦτο στέρεσθαι.

λε'. Ὅταν προσκόπτης ἐπὶ τινος ἀμαρτίᾳ, εὐθὺς μεταβάς, ἐπιλογίζου, τί παρόμοιον ἀμαρτάνεις· ὅσον, ἀργύριον ἀγαθὸν εἶναι κρίνων, (ἢ) τὴν ἡδονήν, ἢ τὸ δοξάζειν, καὶ κατ' εἶδος. Τούτῳ γὰρ ἐπιβάλλων, ταχέως ἐπιλήσῃ τῆς ὀργῆς· συμπίπτοντος τοῦ, ὅτι βιάζεται· τί γὰρ ποιήσει; ἢ, εἰ δύνασαι, ἀφελε αὐτοῦ τὸ βιάζομενον.

λβ'. Σατύρωνα ἰδὼν, Σωκρατικὸν φαντάζου, ἢ Εὐτύχην, ἢ Ὑμένα· καὶ Εὐφράτην ἰδὼν, Εὐτυχίωνα, ἢ Σίλουανὸν φαντάζου· καὶ Ἀλκίφωνα, Τροπαιοφόρον φαντάζου· καὶ Ξενοφῶντα ἰδὼν, Κρίτωνα ἢ Σειῦρον φαντάζου· καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀπιδὼν, τῶν Καισάρων τινὰ φαντάζου, καὶ ἐφ' ἐκάστου τὸ ἀνάλογον. Εἴτα συμ-προσπιπτέτω σοι· ποῦ οὖν ἐκεῖνοι; οὐδαμοῦ, ἢ ὁπουδῇ. Οὕτως γὰρ συνεχῶς θεάσθαι τὰ ἀνθρώπινα, καπνὸν, καὶ τὸ μηδέν· μάλιστα ἐὰν συμμνημονεύσῃς, ὅτι τὸ ἀπαξ μεταβαλὼν οὐκέτι ἔσται ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ. Σὺ οὖν ἐν τίνι; τί δ' οὐκ ἀρκεῖ σοι τὸ βραχὺ τοῦτο κοσμίως διαπερᾶσαι; Ὅταν ὕλην καὶ ὑπόθεσιν φεύγεις; τί γὰρ ἔστι πάντα ταῦτα ἄλλο, πλὴν γυμνάσματα λόγου, ἐω-ρακτός ἀκριβῶς καὶ φυσιολόγως τὰ ἐν τῷ βίῳ; Μένε οὖν, μέχρι ἐξοικειώσεως σαυτῷ καὶ ταῦτα, ὡς δὲ ἐρρω-μένος στόμαχος πάντα ἐξοικεῖοι, ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ, ὅτι ἂν βάλῃς, φλόγα ἐξ αὐτοῦ καὶ αὐγὴν ποιεῖ.

λδ'. Μηδὲν ἐξέστω εἰπεῖν ἀληθεύοντι περὶ σοῦ, ὅτι οὐκ ἀπλοῦς, ἢ ὅτι οὐκ ἀγαθός· ἀλλὰ ψευδέσθω, ὅστις τούτων τι περὶ σοῦ ὑπολήψεται· πᾶν δὲ τοῦτο ἐπὶ σοί. Τίς γὰρ δὲ κολύσων ἀγαθὸν εἶναι σε καὶ ἀπλοῦν; σὺ μόνον κρίνον μηκέτι ζῆν, εἰ μὴ τοιοῦτος ἔσῃ. Οὐδὲ γὰρ αἰρεῖ λόγος μὴ τοιοῦτον ὄντα.

λε'. Τί ἐστι τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ὕλης δυνάμενον κατὰ τὸ ὑμέστατον πραχθῆναι, ἢ ῥηθῆναι; ὅτι γὰρ ἂν τοῦτο ἦ, ἐξέστιν αὐτὸ πράξαι, ἢ εἰπεῖν· καὶ μὴ προφασίζου, ὡς κολυόμενος. Οὐ πρότερον παύσῃ στένων, πρὶν ἢ τοῦτο πάθῃς, ὅτι, ὅλον ἐστι τοῖς ἡδυπαθοῦσιν ἡ τρυφή, τοιοῦτό σοι τὸ ἐπὶ τῆς υποβαλλομένης καὶ ὑποπιπτού-σης ὕλης ποιεῖν τὰ οἰκεία τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ· ἀπολαυσιν γὰρ δεῖ ὑπολαμβάνειν πᾶν, δὲ ἐξεστι κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἐνεργεῖν. Πανταχοῦ δὲ ἐξεστι. Τῷ

esse futura. Atque totas fabulas et scenas ejusdem generis, quas vel per experientiam tuam vel ex antiqua historia cognovisti, ob oculos ponere, veluti totam Hadriani aulam, totam Antonini aulam, totam aulam Alexandri, Philippi, Cræsi; omnia enim illa ejusdem generis fuerunt, modo per alios.

28. Hominem quemcunque ulla de re dolentem aut eam indigne ferentem similem animo tibi finge porcello, qui, dum mactatur, calcitrat et grunit — hujus etiam similis est is, qui solus in lectulo decumbens tacite alligationem nostram deplorat — et animali duntaxat rationi prædito datum esse, ut iis, quæ fiunt, sponte obsequatur; simpliciter autem sequi omnibus necessarium.

29. Singulatim ad res, quas agis, singulas animum advertens te ipse interroga, num mors horrenda sit idcirco, quod te hac re privat.

30. Quum peccato alicujus offenderis, statim transiens tecum perpende, quid simile ipse pecces, ut, quod argem pro bono habes aut voluptatem aut gloriosam et quæ hujus sunt generis. Huic enim rei intentus mox iræ oblivisceris, si etiam illud tibi succurrerit, eum vi coactum agere — quid enim faciet? — aut, si potes, libera eum vi illa cogente.

31. Satyronem ubi vides, Socraticum tibi finge Eutychem aut Hymena; et Euphratem quum vides, Eutychonem cogita aut Silvanum; Alciphronem viso, animo tuo obversetur Tropæophorus, et, viso Xenophonte, Crito aut Severus; et te quum adspicias, Cæsarum aliquem cogita, et sic in quolibet geminum ei aliquem. Tum tibi succurrat: ubi nunc sunt illi? nusquam aut ubicunque. Sic enim semper spectabis res humanas ut fumi ac nihili instar, præsertim quum simul recordatus fueris, id, quod semel mutatum sit, non per infinitum tempus esse duraturum. Tu autem, quandiu? cur vero tibi non sufficit, spatium hoc tam breve, prout decet, transigere? Qualem materiam, qualem rem, in qua elaborares, fugis? Quid enim hæc omnia sunt, nisi exercitia rationis, quæ accurate, et, ut naturæ scrutatorem decet, ea, quæ in vita sunt, perspecta habet? Persiste igitur, donec etiam hæc tibi familiaria reddideris, quemadmodum bonus stomachus cuncta sibi reddit familiaria et ignis validus, quidquid inieceris, inde flammam et splendorem edit.

32. Nemini liceat, id, quod verum est, loquenti, te dicere non esse simplicem aut bonum, sed mentiatur, quisquis horum aliquid de te opinatur. Quidquid autem hujus generis est, id in tua situm est potestate. Quis enim est, qui te prohibeat, quominus bonus et simplex sis? tu tantum certo statue, non diutius vivere, nisi talis sis futurus. Neque enim ratio te jubet, si non talis sis, diutius vivere.

33. Quid est, quod hac in re optime vel agi vel dici possit? nam quodcunque fuerit, id ipsum facere vel dicere licet, neque causari, te impediri. Non gemere desines, priusquam ita affectus fueris, ut quod voluptariis deliciæ, idem tibi sit, in quavis materia subjecta tibi obolata ea facere, quæ propriæ hominis constitutioni consentanea sunt: fructus enim loco habendum est, quidquid secundum tuam naturam agere tibi licet. Ubique autem id licet. Cylindru

μὲν οὖν κυλινδρῶ οὐ πανταχοῦ δίδοται φέρεσθαι τὴν ἰδίαν κίνησιν, οὐδὲ τῷ ὕδατι, οὐδὲ πυρὶ, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις, ὅσα ὑπὸ φύσεως, ἢ ψυχῆς ἀλόγου, διοικεῖται· τὰ γὰρ διείργοντα καὶ ἐνιστάμενα πολλά. Νοῦς δὲ καὶ λόγος διὰ πάντος τοῦ ἀντιπίπτοντος οὕτως πορεύεσθαι δύναται, ὡς πέφυκε, καὶ ὡς θέλει. Ταύτην τὴν ῥασιώνην πρὸ ὁμμάτων τιθέμενος, καθ' ἣν ἐνεχθήσεται ὁ λόγος διὰ πάντων, ὡς πῦρ ἄνω, ὡς λίθος κάτω, ὡς κύλινδρος κατὰ πρानοῦς, μηκέτι μηδὲν ἐπιζητεῖ. Τὰ γὰρ λοιπὰ ἐγκόμματα ἤτοι τοῦ σωματικοῦ ἐστὶ τοῦ νεκροῦ, ἢ χωρὶς ὑπολήψεως, καὶ τῆς αὐτοῦ τοῦ λόγου ἐνδόσεως, οὐ θραύει, οὐδὲ ποιεῖ κακὸν οὐδοτιοῦν· ἐπεὶ τοι καὶ ὁ πάσχων αὐτό, κακὸς ἂν εὐθὺς γίνετο. Ἐπὶ γοῦν τῶν ἄλλων κατασκευασμάτων πάντων, ὃ τι ἂν κακὸν τινι αὐτῶν συμβῇ, παρὰ τοῦτο χεῖρον γίνεται αὐτὸ τὸ πάσχον· ἐνταῦθα δὲ, εἰ δεῖ εἰπεῖν, καὶ κρείττων γίνεται ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐπαινετώτερος, ὁρθῶς χρώμενος τοῖς προσπίπτουσιν. Ὅλως δὲ μέμνησο, ὅτι τὸν φύσει πολίτην οὐδὲν βλάπτει, ὁ πόλιν οὐ βλάπτει, οὐδὲ γε πόλιν βλάπτει, ὁ νόμον οὐ βλάπτει· τούτων δὲ τῶν καλουμένων ἀκληρημάτων οὐδὲν βλάπτει νόμον. Ὁ τοίνυν νόμον οὐ βλάπτει, οὔτε πόλιν, οὔτε πολίτην.

λδ'. Τῷ δεδηγμένῳ ὑπὸ τῶν ἀληθῶν δογματῶν ἀρκεῖ καὶ τὸ βραχύτατον, καὶ ἐν μέσῳ κείμενον εἰς ὑπόμνησιν ἀλυσίας καὶ ἀφοβίας· οἶον·

Φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χαμάδις χεῖ . . .

.....

ὡς ἀνδρῶν γενεή.

Φυλλάρια δὲ καὶ τὰ τεκνία σου· φυλλάρια δὲ καὶ ταῦτα τὰ ἐπιβοῶντα ἀξιοπίστως, καὶ ἐπευφημοῦντα, ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων καταρώμενα, ἢ ἡσυγῇ ψέγοντα καὶ χλευάζοντα· φυλλάρια δὲ ὁμοίως καὶ τὰ διαδεξόμενα τὴν ὑστεροφημίαν. Πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα « ἕαρος ἐπιγίγνεται ὥρῃ »· εἰτα ἄνεμος καταβέβληκεν· ἐπειθ' ὕλη ἕτερα ἀντὶ τούτων φύει. Τὸ δὲ ὀλιγοχρόνιον κοινὸν ἀπάντων· ἀλλὰ σὺ πάντα, ὡς αἰώνια ἐσόμενα, φεύγεις καὶ διώκεις. Μικρὸν καὶ καταμύσεις· τὸν δὲ ἐξενεχόντα σε ἦδη ἄλλος ὀρνήσει.

λε'. Τὸν ὑγιαίνοντα ὀφθαλμὸν πάντα ὁρᾶν δεῖ τὰ δρατὰ, καὶ μὴ λέγειν, « Τὰ χλωρὰ θέλω »· τοῦτο γὰρ ὀφθαλμιῶντός ἐστι. Καὶ τὴν ὑγιαίνουσαν ἀκοήν, καὶ ὁσπρησιν, εἰς πάντα δεῖ τὰ ἀκουστὰ καὶ ὁσπραντὰ ἐτοιμὴν εἶναι. Καὶ τὸν ὑγιαίνοντα στόμαχον πρὸς πάντα τὰ τρόφιμα ὁμοίως ἔχειν, ὡς μύλην πρὸς πάντα, ὅσα ἀλγίσουσα κατεσκευάσται. Καὶ τοίνυν τὴν ὑγιαίνουσαν διάνοιαν πρὸς πάντα δεῖ τὰ συμβαίνοντα ἐτοιμὴν εἶναι· ἢ δὲ λέγουσα, « Τὰ τεκνία σωζέσθω, » καὶ « Πάντες, ὃ τι ἂν πράξω, ἐπαίνεϊτwsαν, » ὀφθαλμός ἐστι, τὰ χλωρὰ ζητῶν, ἢ ὁδόντες τὰ ἀπαλά.

λς'. Οὐδεὶς ἐστὶν οὕτως εὐποτμος, ᾧ ἀποθνήσκοντι οὐ παρεστῆγονται τινες, ἀσπαζόμενοι τὸ συμβαῖνον κακόν. Σπουδαῖος καὶ σοφὸς ἦν· μὴ τὸ πανύστατον ἔσται

quidem non datur, ut proprio suo ex motu ubique feratur neque aquæ, neque igni, nec reliquis, quæ a natura aut anima ratione carente reguntur; multa enim sunt, quæ hac coercent iisque resistunt. Mens autem et ratio per omnia, quæ obsistunt, secundum naturam et voluntatem suam procedere potest. Hanc facilitatem, qua ratio per omnia ferri potest, ut ignis sursum, lapis deorsum, cylindrus per declive, ob oculos tibi ponens, nihil amplius require. Reliqua enim omnia impedimenta aut corporei sunt cadaveris, aut sine opinione et ipsius rationis remissione nec vniuerant nec minimum quidem mali efficiunt; alioquin qui hoc pateretur, statim deterior fieret. In aliis quidem operibus, quidcunque alicui contingat mali, eo ipso redditur deterius id, quod patitur; hic autem, si ita dicere licet, etiam melior fit homo et laude dignior, si iis, quæ ipsi obiciuntur, recte utitur. Omnino autem memento, civem indigenam nihil lædere, quod civitatem non lædat, nihil autem civitatem lædere, quod legem non violet; eorum autem, quæ infortunia dicuntur, nihil violat legem. Quod igitur legem non violat, id neque civitatem neque civem lædit.

34. Ei, qui veris decretis* acutus est, brevissimum et in medio positum sufficit, quo admoneatur de mœrore et metu abjiciendis, ut

« Sternit humi frondes alias vis aspera venti »

.....

« sic hominum genus est. »

Foliola et liberi tui; foliola et ii, qui maximo sublato clamore, ut fidem dictis faciant, alios celebrant, aut e contrario diris devovent, aut clam vituperant et rident; foliola pariter, qui famam posthumam excipient. Omnia enim hæc « veris nascuntur in hora. » Post ventus ea humum sternit; deinde silva alia in ipsorum locum profert. Brevitas autem temporis communis est omnibus; tu vero omnia periade atque æterna forent, fugis et sectaris. Mox etiam tui claudentur oculi, et eum, qui te extulit, mox alius lugebit.

35. Sani oculi est videre omnia, quæ sub visum cadunt, nec dicere: « viridia volo. » Hoc enim ejus est, qui oculis laborat. Sanum porro auditum et olfactum oportet ad omnia, quæ auditu aut olfactu percipi possunt, esse paratum. Bene valentis porro stomachi est, ad omnia alimenta pariter se habere, ac mola se habet ad omnia, ad quæ molenda fabricata est. Atque sic etiam mentis sanæ est, ad omnia, quæ eveniant, esse paratam. Illa vero, quæ « Liberos, » inquit, « mihi salvos esse volo », aut, « omnes quidquid faciam laudare volo, » oculi instar est, qui viridia poscit, et dentium, qui mollia.

36. Nemo adeo felix est, cui morienti non adstituti sint quidam, qui malo, quod accidit, lætantur. Bonus et sapiens fuerit: nonne tamen ad extremum erit, qui secum di-

τις, ὁ καθ' αὐτὸν λέγων, « Ἀναπνεύσωμέν ποτε ἀπὸ τούτου τοῦ παιδαγωγοῦ. Χαλεπὸς μὲν οὐδενὶ ἡμῶν ἦν, ἀλλὰ ἡσθανόμην, ὅτι ἡσυχῇ καταγινώσκει ἡμῶν. » Ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ σπουδαίου. Ἐφ' ἡμῶν δὲ πόσα ἔλλα ἐστὶ, δι' αὐτὸν πολλὰ δ' ἀπαλλακτικῶν ἡμῶν; τοῦτο οὖν ἐννοήσεις ἀποθνήσκων, καὶ εὐκολώτερον ἐξελεύσῃ, λογιζόμενος· ἐκ τοιούτου βίου ἀπέρχομαι, ἐν ᾧ αὐτοὶ οἱ καινῶν, ὑπὲρ ὧν τὰ τοσαῦτα ἡγωνισάμην, ἡξάμην, ἐρρόντισα, αὐτοὶ ἐκεῖνοι ἐθέλουσί με ὑπάγειν, ἄλλην πινά τυχόν ἐκ τούτου βρασιώνην ἐλπίζοντες. Τί ἂν οὖν τις ἀντέχοιτο τῆς ἐνταῦθα μακροτέρας διατριβῆς; Μὴ μέντοι διὰ τοῦτο ἐλαττον εὐμενῆς αὐτοῖς ἀπιθί, ἀλλὰ τὸ ἴδιον ἔθος διασώζων, φίλος, καὶ εὖνοος, καὶ ὕλεως, καὶ μὴ πάλιν ὡς ἀποσπώμενος· ἀλλ', ὥσπερ ἐπὶ τοῦ εὐθανατοῦντος εὐκόλως τὸ ψυχάριον ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξελεῖται, τοιαύτην καὶ τὴν ἀπὸ τούτων ἀποχώρησιν δεῖ γενέσθαι· καὶ γὰρ τούτοις ἡ φύσις (σε) συνῆψε, καὶ συνέκρινεν. Ἀλλὰ νῦν διαλύει; διαλύομαι, ὡς ἀπὸ οὐκείων μὲν, οὐ μὴν ἀνθελκόμενος, ἀλλ' ἀδιάστως· ἐν γὰρ καὶ τοῦτο τῶν κατὰ φύσιν.

λζ'. Ἐθίσον ἐπὶ παντός, ὡς ὁδὸν τε, τοῦ πρᾶσσομένου ὑπὸ τινος, ἐπιζητεῖν κατὰ σαυτόν. « Οὗτος τοῦτο ἐπὶ τίνα φέρει; » Ἀρχοῦ δὲ ἀπὸ σαυτοῦ, καὶ σαυτόν πρῶτον ἐξέταζε.

λη'. Μέμνησο, ὅτι τὸ νευροσπαστοῦν ἐστὶν ἐκεῖνο, τὸ ἐνδὸν ἐγκεχυρμένον· ἐκεῖνο ῥητορεία, ἐκεῖνο ζωὴ, ἐκεῖνο, εἰ δεῖ εἰπεῖν, ἄνθρωπος. Μηδέποτε συμπερινατάζου τὸ περικείμενον ἀγγεῖῳδες, καὶ τὰ ὄργανα ταῦτα τὰ περιπεπλάσμενα. Ὁμοία γὰρ ἐστὶ σκεπάρνῳ, μόνον διαφέροντα, καθότι προσφυῇ ἐστίν. Ἐπεὶ τοι οὐ μᾶλλον τι τούτων ὀφελὸς ἐστὶ τῶν μορίων, χωρὶς τῆς κινούσης καὶ ἰσχύουσας αὐτὰ αἰτίας, ἢ τῆς κερκίδος τῇ ὑφαντρίᾳ, καὶ τοῦ καλάμου τῷ γράφοντι, καὶ τοῦ μαστιγίου τῷ ἡνιόχῳ.

BIBAIION IA.

α'. Τὰ ἴδια τῆς λογικῆς ψυχῆς· ἑαυτὴν ὁρᾷ, ἑαυτὴν διὰ ῥητοῖ, ἑαυτὴν, ὅποιαν ἂν βούληται, ποιεῖ, τὸν καρπὸν, ὃν φέρει, αὐτὴ καρποῦται (τοὺς γὰρ τῶν φυτῶν καρπούς, καὶ τὸ ἀνάλογον ἐπὶ τῶν ζώων, ἄλλοι καρποῦνται), τοῦ ἰδίου τέλους τυγχάνει, ὅπου ἂν τὸ τοῦ βίου πέρας ἐπιστῇ. Οὐχ, ὥσπερ ἐπὶ ὀρχήσεως καὶ ὑποκρίσεως, καὶ τῶν τοιούτων, ἀτελὴς γίνεται ἡ ὡλὴ πρᾶξις, ἐάν τι ἐγκόψῃ· ἀλλ' ἐπὶ παντός μέρους, καὶ ὅπου ἂν καταληφθῇ, πλήρης καὶ ἀπροσδεὲς ἑαυτῇ τὸ προθεὶν ποιεῖ· ὥστε εἰπεῖν, Ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά. Ἐπὶ δὲ περιέχεται τὸν δλον κόσμον, καὶ τὸ περὶ αὐτὸν κεχὼν, καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν ἀπειρίαν τοῦ αἰῶνος ἐκτείνεται, καὶ τὴν περιοδικὴν καλιγίνεσιν τῶν δλων ἐμπεριλαμβάνει, καὶ περινοεῖ, καὶ θεωρεῖ, ὅτι οὐδὲν νεώτερον ὄνεται οἱ μεθ' ἡμᾶς, οὐδὲ περιττότερον εἶδον οἱ πρὸ ἡμῶν· ἀλλὰ τρόπον τινὰ δτεσσαρακοντούτης ἔχον νοῦν ὁποσονῶν ἔχῃ, πάντα τὰ

cat : « Respirabimus tandem aliquando ab hoc pædagogō : nemini quidem nostrūm gravis ac molestus fuit, sed sensi, eum nos tacite damnare. » Hæc igitur de viro probo. In nobis autem quam multa alia sunt, propter quæ a nobis liberari cupiant haud pauci? Hæc igitur moribundus contemplaberis et libentius discedes, hæc tecum reputans : « discedo e tali vita, in qua ipsi vitæ socii, quorum gratia tantos suscepi labores, tot fudi preces, tantas sustinui curas, me migrare volunt, quod inde aliud quid levaminis sibi fore sperant. Quid igitur est, cur quis diutius hic morari cupiat? Nec tamen propterea illis minus benevolus hinc discede, sed mores tuos servans, amicus, benevolus, mitis; neque tamen contra quasi vi avellaris, verum, quemadmodum in eo, cui facilis mors contingit, animula facile corpore exsolvitur, talem etiam tuam ab his secessionem esse oportet; cum his enim natura te copulavit et conjunxit. Verum nunc dissolvit? Dissolvor igitur tanquam familiaribus, nec tamen reluctans, sed nulla vi coactus discedens : nam hoc quoque unum est eorum, quæ naturæ conveniunt. »

37. Solemne tibi sit, in singulis cujusvis actionibus, quoad fieri potest, tecum reputare : « Quorsum hæc ejus actio spectat? » A te ipso autem fac initium teque primum explora.

38. Memento, illud, quod te quasi fiduculis huc illuc impellat, id esse, quod intus absconditum est; hoc est suadela, hoc vita, hoc, si verum volumus, homo. Noli igitur unquam cum eo mente complecti circumjectum tibi vas et instrumenta illa undique tibi afficta : nam dolabræ sunt similia, abs qua eo tantum differunt, quod adnata sunt. Nam profecto non magis cujusvis harum partium tibi usus est sine illa causa, quæ ea movet eorumque motum retinet, quam radii textricis, aut calami scribenti, aut flagelli curru rectori.

LIBER XI.

1. Hæc sunt propria animo ratione prædito : se ipse videt, se effingit, se, qualem vult esse, reddit, et fructus, quos fert, ipse percipit — plantarum enim fructus et quæ his in animalibus respondent, alii percipiunt — finem suum consequitur, ubicunque vitæ terminus immineat. Non; quemadmodum in saltatione et actione fabularum, manca et mutila red ditor tota actio, si quid inciderit, sed in quacunque parte, et ubicunque deprehensus fuerit, id, quod sibi proposuit, perfectum et omnibus pumeris absolutum reddit, ut dicere possit, « ego quæ mea sunt, habeo. » Totum præterea mundum contemplando pervagatur, et, quod hunc ambit, vacuum, et figuram ejus, atque in ævi immensitatem se extendit et omnium rerum regenerationem certis temporum periodis circumscriptam complectitur et considerat, atque intelligit, nihil novi visuros esse posteros nostros, nihilque majus vidisse majores nostros, sed eum, qui quadraginta vixerit annos, si vel minimum mentis habuerit, quodam-

γεγονότα καὶ τὰ ἐσόμενα εἴωρακε κατὰ τὸ ὁμοειδές. Ἴδιον δὲ λογικῆς ψυχῆς, καὶ τὸ φιλεῖν τοὺς πλησίον, καὶ ἀλήθεια, καὶ αἰδώς, καὶ τὸ μὴδὲν ἑαυτῆς προτιμᾶν, ὅπερ ἴδιον καὶ νόμου. Οὕτως ἀρ' οὐδὲν διήνεγκε λόγος ὁρθός, καὶ λόγος δικαιοσύνης.

β'. Ὡδὴς ἐπιτερποὺς, καὶ ὀρχήσεως καὶ παγκρατίου καταφρονήσεις, ἐὰν τὴν μὲν ἐμμελῆ φωνὴν καταμερίσῃς εἰς ἑκαστον τῶν φθόγγων, καὶ καθ' ἓνα πύθῃ σεαυτοῦ, εἰ τούτου ἤτων εἰ. διατραπήσῃ γάρ· ἐπὶ δὲ ὀρχήσεως τὸ ἀνάλογον ποιήσας καθ' ἑκάστην κίνησιν, ἢ σγέσιν· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ παγκρατίου. Ὅλως οὖν, χωρὶς ἀρετῆς καὶ πῶν ἀπ' ἀρετῆς, μέμνησο ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος τρέχειν, καὶ τῇ διαιρέσει αὐτῶν εἰς καταφρόνησιν ἵνα· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τὸν βίον βίον μεταφέρει.

γ'. Οἷα ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἡ ἔτοιμος, ἐὰν ἤδη ἀπολυθῇναι δέη τοῦ σώματος, καὶ ἤτοι σβεσθῆναι, ἢ σκεδασθῆναι, ἢ συμμεῖναι. Τὸ δὲ ἔτοιμον τοῦτο, ἵνα ἀπὸ ἰδικῆς κρίσεως ἔρχεται, μὴ κατὰ φιλήν παράταξιν, ὡς οἱ Χριστιανοί, ἀλλὰ λελογισμένως, καὶ σεμνῶς, καὶ ὥστε καὶ ἄλλον πείσαι, ἀτραγώδως.

δ'. Πειποτήκα τι κοινωνικῶς; οὐκοῦν ὠφέλημαι τοῦτο ἵνα αἰεὶ πρόχειρον ἀπαντᾷ· καὶ μηδαμοῦ παύου.

ε'. Τίς σου ἡ τέχνη; ἀγαθὸν εἶναι. Τοῦτο δὲ πῶς καλῶς γίνεται ἡ ἐκ θεωρημάτων, τῶν μὲν περὶ τῆς τοῦ θλου φύσεως, τῶν δὲ περὶ τῆς ἰδίας τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς;

ζ'. Πρῶτον αἱ τραγωδίαὶ παρήχθησαν ὑπομνηστικαὶ καὶ τῶν συμβαινόντων, καὶ ὅτι ταῦτα οὕτω πέφυκε γίνεσθαι, καὶ ὅτι, οἷς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ψυχαγωγέισθε, τούτοις μὴ ἀχθεσθε ἐπὶ τῆς μέζονος σκηνῆς. Ὅρατε γάρ, ὅτι οὕτω δεῖ ταῦτα περαίνεσθαι, καὶ ὅτι φέρουσιν αὐτὰ καὶ οἱ κεκραγότες· « Ἰὼ Κιθαιρών. » Καὶ λέγεται δὲ τίνα ὑπὸ τῶν τὰ δράματα ποιούντων χρησίμως· οἷόν ἐστιν ἐκεῖνο μάλιστα,

Εἰ δ' ἡμελήθην ἐκ θεῶν καὶ παῖδ' ἐμῶν,
ἔχει λόγον καὶ τοῦτο·

καὶ πάλιν,

Τοῖς πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι (χερών)·

καὶ,

Βίον θερίζειν ὥστε κάρπιμον στάχυν·

καὶ ὅσα τοιαῦτα. Μετὰ δὲ τὴν τραγωδίαν ἡ ἀρχαία κωμωδία παρήχθη, παιδαγωγικὴν παρρησίαν ἔχουσα, καὶ τῆς ἀτυρίας οὐκ ἀγρήσως δι' αὐτῆς τῆς εὐθυρρήμοσύνης ὑπομιμνήσκουσα· πρὸς οἷόν τι καὶ Διογένης ταυτὶ παρελάβανε. Μετὰ ταῦτα τίς ἡ μέση κωμωδία, καὶ λοιπὸν ἡ νέα πρὸς τί ποτε παρείληπται, ἢ κατ' ὀλίγον ἐπὶ τὴν ἐκ μιμήσεως φιλοτεχνίαν ὑπερβῆναι, ἐπίστησεν. Ὅτι μὲν γὰρ λέγεται καὶ ὑπὸ τούτων τινὰ χρήσιμα, οὐκ ἀγνοεῖται· ἀλλὰ ἡ δλη ἐπιβολὴ τῆς τοιαύτης ποιήσεως καὶ δραματοουργίας πρὸς τίνα ποτὲ σκοπὸν ἀπέβλεψε;

modo et praeterita et futura vidisse omnia, quum ejusdē speciei sint omnia. Proprium quoque est animo ratio praedito, amare proximos, et veritas, et verecundia, summa sui ipsius aestimatio, quae etiam legi propria est. Sic igitur non differt recta ratio a ratione legis.

2. Cantilenam jucundam, et saltationem et pancratium contemnes, si voce concinna in singulos sonos divisa, in his singulatim te interrogaveris, num hoc inferior sis; nam te id confiteri pueret; et vero, si simile quid feceris saltatione, quod ad singulos motus et gestus attinet, idemque in pancratio. In omnibus igitur omnino rebus, excepta virtute et iis, quae e virtute proficiuntur, ad singulas earum partes recurrere memento et per earum divisionem ad ipsas contemnendas abire. Idem ad totam vitam, faste transferas.

3. Qualis est animus paratus, si jam debeat a corpore solvi et vel exstingui vel dissolvi vel permanere. Nam tamen promptitudo ut a singulari judicio proficiatur, nonquaquam e mera obstinatione, ut in Christianis, sed re bene deliberata, et cum gravitate et, ut etiam alii id persuaderi possis, sine fastu tragico.

4. Feci aliquid, quod societati prodest? Igitur utilitatem consecutus sum: hoc ut semper tibi in promptu sit et occurrat! Nunquam desine.

5. Quanam est ars tua? Bonum esse. Hoc autem quod alia ratione fit, nisi per praecepta tum ad naturam universalem tum ad propriam hominis conditionem spectantia?

6. Primum tragoediae sunt institutae, quae monerent homines, ut iis, quae accidunt, eamque esse rerum naturam, ut haec eveniant, atque ne, quibus in scena delectamini, iisdem majore scena offendamini. Nam videtis, non posse fieri quin haec non accidant, eaque etiam illos sustinere, quae « Eleu, Citharon! » exclamant. Atque dicuntur quaedam ab iis, qui fabulas composuerunt, utiliter, velut potissimum hoc:

« Si me meosque liberos di negligunt,
hulus etiam constat ratio. »

Et rursus:

« Nam nequitiam hominem rebus irasci decet. »

Et:

« Spicas ut frugiferas, sic vitam metere; »

et quae id genus sunt alia. Post tragoediam vetus comedia in medium prolata est, quae paedagogicam usurpabat libertatem et ipsa sermonis licentia ad homines de fastu vitandi admonendos non inutilis erat; quo consilio etiam Diogenes quaedam hinc suscepit. Deinde quanam fuerit media comedia et quo consilio nova sit instituta quae paulatim in artificiosum imitationis studium abiit, considera. Nam etiam ab his dici quaedam utilia, nemo ignorat; verum totum hujus poesis et fabularum institutum quorsum spectat?

5. Πῶς ἀναργὲς προσπίπτει τὸ μὴ εἶναι ἄλλην βίον ἔσσαν εἰς τὸ φιλοσοφεῖν οὕτως ἐπιτήδειον, ὥς ταύ-
την ἢ τῶν ὧν τυγχάνεις;

6. Κλάδος, τοῦ προσεχοῦς κλάδου ἀποκοπεῖς, οὐ
ταῦτα μὴ καὶ τοῦ ὅλου φυτοῦ ἀποκεκόφθαι. Οὕτω
καὶ ἄνθρωπος, ἐνὸς ἀνθρώπου ἀποσχισθείς, ὅλης τῆς
κοινῆς ἀποπέπτωκε. Κλάδον μὲν οὖν ἄλλος ἀπο-
κατέχει, ἄνθρωπος δὲ αὐτὸς ἑαυτὸν τοῦ πλησίον χωρίζει,
ἵνα καὶ ἀποστραφείας, ἀγνοεῖ δὲ, ὅτι καὶ τοῦ ὅλου
πνεύματος ἅμα ἀποτέμνηται ἑαυτόν. Πλὴν ἐκείνῳ
ὅσον τοῦ συστησαμένου τὴν κοινωνίαν Διός· ἐξε-
γὰρ πάλιν ἡμῖν συμφύει τῷ προσεχέει, καὶ πάλιν
ὅλου συμπληρωτικοῖς γενέσθαι. Πλεονάκεις μέντοι
μένον τὸ κατὰ τὴν τοιαύτην διαίρεσιν, δυσένυκτον
δυσασκατάστατον τὸ ἀποχωροῦν ποιεῖ. Ὅλος
οὐκ ὁμοῖος ὁ κλάδος, ὁ ἀπ' ἀρχῆς συμβλασθήσας
συμπνοῆς συμμεῖνας, τῷ μετὰ τὴν ἀποκοπὴν αὐ-
τοῦ ἐντριβέντι, ὃ τί ποτε λέγουσιν οἱ φυτοῦργοι·
ἀνακτεῖν μὲν, μὴ δομοδοματεῖν δέ.

7. Οἱ ἐνστάμενοι προΐοντι σοι κατὰ τὸν ὁρθὸν λό-
γον, ὥσπερ ἀπὸ τῆς υἱοῦς πράξεως ἀποτρέφαι σε οὐ
τόντοι, οὕτως καὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς εὐμενείας
ἀνέκωσαν· ἀλλὰ φύλασσε σεαυτὸν ἐπ' ἀμφοτέρων
αὐτῶν, μὴ μόνον ἐπὶ τῆς εὐσταθοῦς κρίσεως καὶ πρά-
ξεως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς πρὸς τοὺς καλῶν ἐπιχειροῦν-
των ἄλλως δυσχεραίνοντας, πραότητος. Καὶ γὰρ
τοῦ ἀσθενέος, τὸ χαλεπαίνειν αὐτοῖς, ὥσπερ τὸ ἀπο-
κατεῖναι τῆς πράξεως, καὶ ἐνδοῦναι καταπλαγέντα·
ὥστε γὰρ ἐπίσης λειποτάχεται, ὃ μὲν ὑποτρέσας,
ὃ ἄλλοτριωθεὶς πρὸς τὸν φύσει συγγενῇ καὶ φίλον.

8. Οὐκ ἔστι χεῖρων οὐδεμία φύσις τέχνης· καὶ γὰρ
πᾶσαι τὰς φύσεις μιμούμενται. Εἰ δὲ τοῦτο, ἡ πα-
ντὸν ἄλλων τελειωτάτη καὶ περιληπτικωτάτη φύσις
ἐν ἀπολείπει τοῦ τεχνικῆς εὐμηχανίας. Πᾶσαι
γιγνῆναι τῶν κρείττωνων ἔνεκεν τὰ χεῖρω ποιοῦσιν,
οὐ καὶ ἡ κοινὴ φύσις. Καὶ δὴ ἐνθεν μὲν γενέσεις
ἀποκρίσεις, ἀπὸ δὲ ταύτης αἱ λοιπαὶ ἀρεταὶ ὑφίσταν-
ται· γὰρ τηρηθήσεται τὸ δίκαιον, ἐὰν ἦτοι διαφερώ-
τερος πρὸς τὰ μέσα, ἢ εὐεξαπάτητος καὶ προπτωτικοῦ
καταπτωτικοῦ ὤμεν.

9. Εἰ οὐκ ἔργεται ἐπὶ σὲ τὰ πράγματα, ὧν αἱ
καὶ σοὶ καὶ σοὶ θυροβοῦσιν σε, ἀλλὰ τρόπον τινὰ αὐ-
τῶν ἐκείνα ἐργῇ· τὸ γοῦν κρίμα τὸ περὶ αὐτῶν ἡσυ-
χέτω, καὶ μὴ μενεῖ ἀτρεμοῦντα, καὶ οὐτε διώκων
καὶ φερόμενος ὁρθήσῃ.

10. Σφαῖρα ψυχῆς αὐτοειδής, ὅταν μήτε ἐκτείνῃ-
ται ἐπὶ τι, μήτε ἐσω συντρέχῃ, μήτε σπειρήται, μήτε
ἀσπῇ, ἀλλὰ φωτὶ λάμπηται, ὅτι τὴν ἀλήθειαν ὁρᾷ
καὶ πάντα, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ.

11. Καταφρονήσεις μου τίς; ὀφείλει. Ἐγὼ δὲ ὀφεί-
λω μὴ τι καταφρονήσεως ἄξιον πράσσω, ἢ λέγων
ἀποκρίσθαι. Μισήσεις; ὀφείλει. Ἀλλὰ ἐγὼ εὐμενὴς
καὶ εὐφρόνως πάντι, καὶ τούτῳ αὐτῷ ἔτοιμος τὸ παρορώ-
ναι ἑαυτῷ, οὐκ ὀνειδιστικῶς, οὐδὲ ὥς κατεπιδεικνύ-
μαι.

7. Quam liquido compertum habes, nullum aliud vitæ
genus ad philosophandum tam idoneum, quam hoc, in
quo forte versaris?

8. Ramus a ramo coherente amputatus non potest
a tota arbore abscissus esse. Sic igitur etiam homo ab
uno homine avulsus, tota societate excidit. Ac ramum
quidem alius amputat; homo autem se ipse a proximo se-
parat, dum eum odit et aversatur, ignorat autem, se simul
a tota civitate sese abscidisse. Veruntamen illud munus
est ejus, qui hanc societatem condidit, Jovis, quod nobis
licet rursus cum eo, cui antea adhæsimus, coalescere ac
rursus partem necessariam ad totius integritatem fieri.
Quod tamen sæpe in illa separatione versatur, facit, ut
id quod abscessit, haud facile uniri et in pristinum locum
restitui possit. Omnino ramus, qui ab initio cum arbore
germinavit et cum ea constanter quasi conspiravit, non
similis est ei, qui, postquam abscissus erat, iterum inser-
tus est, quidquid dicant hortulani: Una quidem fruticari,
verum non una probare eadem decreta.

9. Qui tibi secundum rectam rationem procedenti im-
pedimento sunt, sicut a sana agendi ratione te depellere
non possunt, ita neque benevolentiam erga ipsos tibi excu-
tiant; sed utrumque pariter tuere, constantiam in judi-
cando et agendo, et mansuetudinem erga eos, qui te impe-
dire aut alia ratione molesti esse conantur. Etenim non
minus imbecilli animi est, iis succensere, quam ab actione
desistere et consternatum succumbere; uterque enim pa-
riter desertæ stationis reus est et qui metu percussus est et
qui cognatum sibi natura et amicum aversatus est.

10. Nulla natura inferior est arte; nam etiam artes na-
turam imitantur. Quod si est, natura omnium præstan-
tissima et ceteras omnes complectens artium solertiam
neutiquam cesserit. Omnes autem artes præstantiorum
gratia deteriora efficiunt: igitur etiam communis natura.
Atque hinc sane justitiæ origo, ex hac autem reliquæ vir-
tutes oriuntur: non enim servari poterit id, quod justum
est, si aut medias res ad nos pertinere putamus, aut nos
facile decipi patimur, aut in assentiendo temerarii et incon-
stantes sumus.

11. Non veniunt ad te res, quarum cupidus et aversatio te
conturbant, verum quodammodo ipse ad eas accedis. Pro-
inde tuum de his judicium quiescat; quo facto etiam illæ
manebunt immotæ et ut eas neque sectans neque fugiens
videberis.

12. Sphæra animi sui similis, quando se neque extendit
ad aliquid, neque intro se contrahit, neque dilatur, neque
subsedit, sed lumine collustratur, quo veram et omnium
rerum et suam ipsius naturam perspicit.

13. Contemnit me aliquis? ipse viderit. Ego vero ca-
vebo, ne quid contemptu dignum agere aut dicere deprehen-
dar. Odit me? ipse viderit. Ego vero omnibus sum mitis
et benevolus et paratus, qui huic errorem ostendam suum,
neque tamen exprobrandi causa, neque ut ostentem, me

μενος, ὅτι ἀνέχομαι, ἀλλὰ γνησίως καὶ χρηστῶς, οἷος ὁ Φωκίων ἐκείνος, εἰ γε μὴ προσεποιεῖτο. Τὰ ἔσω γὰρ δεῖ τοιαῦτα εἶναι, καὶ ὑπὸ τῶν θεῶν βλέπεσθαι ἄνθρωπον πρὸς μηδὲν ἀγανακτικῶς διατιθέμενον, μηδὲ δεινοπαθοῦντα. Τί γάρ σοι κακὸν, εἰ αὐτὸς νῦν ποιεῖς τὸ τῇ φύσει σου οἰκεῖον, καὶ δέχῃ τὸ νῦν τῇ τῶν ὄλων φύσει εὐκαιρον, ἄνθρωπος τεταγμένος πρὸς τὸ γίνεσθαι δι' ὅτου δὴ κοινῇ συμφέρον;

ιδ'. Ἀλλήλων καταφρονοῦντες, ἀλλήλοις ἀρεσχεύονται, καὶ ἀλλήλων ὑπερέχειν θέλοντες, ἀλλήλοις ὑποκατακλίνονται.

ιε'. Ὡς σαπρὸς καὶ κίβδηλος ὁ λέγων· « Ἐγὼ προήρημαι ἀπλῶς σοι προσφέρεισθαι; » Τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; τοῦτο οὐ δεῖ προλέγειν. Αὐτοῦ φανήσεται· ἐπὶ τοῦ μετώπου γεγράφθαι ὀφείλει εὐθὺς ἡ φωνή· Τοιοῦτον ἔχει, εὐθὺς ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐξέχει, ὥς τῶν ἐραστῶν ἐν τῷ βλέμματι πάντα εὐθὺς γνωρίζει ὁ ἐρώμενος. Τοιοῦτον ὁὖτος δεῖ τὸν ἀπλοῦν καὶ ἀγαθὸν εἶναι, οἷον γράσωνα, ἵνα ὁ παραστάς, ἅμα τῷ προσελθεῖν, θέλει οὐ θέλει, αἰσθηται. Ἐπιτρίψεως δὲ ἀπλότητος σκάλμη ἐστίν. Οὐδὲν ἐστὶν αἰσχρὸν λυκοφιλίας. Πάντων μάλιστα τοῦτο φεῦγε. Ὁ ἀγαθός, καὶ ἀπλοῦς, καὶ εὐμενής, ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔχουσι ταῦτα, καὶ οὐ λανθάνει.

ις'. Καλλίστα διαζῆν, δύναμις αὕτη ἐν τῇ ψυχῇ, ἂν πρὸς τὰ ἀδιάφορα ἀδιαφορῇ. Ἀδιαφορῇ δὲ, ἂν ἕκαστον αὐτῶν θεωρῇ διηρημένους, καὶ δικαίως, καὶ μεμνημένους, ὅτι οὐδὲν αὐτῶν ὑπόληψιν περὶ αὐτοῦ ἡμῖν ἐμποιεῖ, οὐδὲ ἐργεταί ἐφ' ἡμᾶς· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀτρεμεῖ, ἡμεῖς δὲ ἐσμέν, οἱ τὰς περὶ αὐτῶν κρίσεις γεννῶντες, καὶ ὅλον γράφοντες ἐν ἑαυτοῖς, ἐξὸν μὲν μὴ γράφειν, ἐξὸν δὲ, κἂν που λάθῃ, εὐθὺς ἐξαλείψαι· ὅτι ὀλίγου χρόνου ἔσται ἡ τοιαύτη προσοχή, καὶ λοιπὸν πεπαύσεται ὁ βίος. Τί μέντοι δύσκολον ἄλλως ἔχει ταῦτα; Εἰ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἐστί, χαίρει αὐτοῖς, καὶ βῆδια ἔστω σοι· εἰ δὲ παρὰ φύσιν, ζήτει, τί ἐστὶ σοι κατὰ τὴν σὴν φύσιν, καὶ ἐπὶ τοῦτο σπεῦδε, κἂν ἄδοξον ᾗ· παντὶ γὰρ συγγνώμη, τὸ ἴδιον ἀγαθὸν ζητοῦντι.

ιζ'. Πόθεν ἐλήλυθεν ἕκαστον, καὶ ἐκ τίνων ἕκαστον ὑποκειμένων, καὶ εἰς τί μεταβάλλει, καὶ ὅλον ἔσται μεταβαλὼν, καὶ ὥς οὐδὲν κακὸν πείσεται.

ιη'. Καὶ πρῶτον, τίς ἡ πρὸς αὐτοὺς μοι σχέσις; καὶ ὅτι ἀλλήλων ἐνεκεν γεγόναμεν· καὶ καθ' ἕτερον λόγον, προστησόμενος αὐτῶν γέγονα, ὥς κρῖος ποιμνης, ἢ ταῦρος ἀγέλης. Ἄνωθεν δὲ ἐπιθί, ἀπὸ τοῦ, Εἰ μὴ ἄτμοι, φύσις ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα· εἰ τοῦτο, τὰ χεῖρονα τῶν κρείττωνων ἐνεκεν, ταῦτα δὲ ἀλλήλων.

Δεύτερον δὲ, ὅποιοι τινὲς εἰσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐν τῷ κλιναρῷ, τᾶλλα· μάλιστα δὲ, οἷας ἀνάγκας δογματικῶν κειμένων ἔχουσιν· καὶ αὐτὰ δὲ ταῦτα μεθ' οἷου τύπου ποιοῦσι.

Τρίτον, ὅτι, εἰ μὲν ὀρθῶς ταῦτα ποιοῦσιν, οὐ δεῖ δυσχεραίνειν· εἰ δ' οὐκ ὀρθῶς, δηλονότι ἄκοντες καὶ ἀγνοοῦντες. Πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἀκούσα στέρεται, ὥσπερ

tolerare, sed ingenuè et benigne, ut ille Phocion fuit, nisi quidem id simulavit. Intus enim ea ejusmodi esse oportet, et a diis conspici hominem nullam rem ægre ferentem aut quiritantem. Quid enim mali tibi est, si ipse nunc id agis, quod naturæ tuæ proprium est? et excipis id, quod nunc universi naturæ tempestivum est, quippe constitutus homo, qui per omnia, qualiacunque demum sunt, societas salutis consulas?

14. Qui mutuo se contemnunt, iidem alter alteri assentantur, et qui id agunt, ut alios superent, iidem aliis se submittunt.

15. Quam putidus et fucatus est, qui, « Ego, » inquit, « aperte tecum agere constitui? » Quid agis, homo? hoc præfari te non oportet. Illico apparebit; in fronte inscripta esse debet hæc vox, « Ita se res habet, » statimque ex oculis apparere, quemadmodum in amantis oculis statim omnia intelligit is, qui amatur. Talem omnino oportet esse virum simplicem ac probum, qualis est, qui hircum olet, ut qui ei adstat, simulatque accedit, velit nolit, sentiat. Affectatio autem simplicitatis instar pugionis est. Nil turpius amicitia lupina. Maxime omnium hoc fuge. Vir bonus, simplex et benevolus hæc omnia in oculis habet, nec latent.

16. Optime vitam transigendi facultas ipsa in animo sita est, si res indifferentes in nullo discrimine ponit; id autem facit, si earum unamquamque sejunctum et ex omni parte spectaverit et meminerit, illarum nullam nos cogere, ut hoc vel illud de iis opinemur, neque ad nos accedere, sed illas quietas consistere, nos autem esse, qui judicia de iis proferamus easque in nobis ipsis depingamus, quum liceat non depingere, adeoque liceat, si forte clam irrepserint, statim delere: brevi tantum tempore hac cautione opus fore, tum vitæ finem instare. Quid tamen in his? omnino difficile est? Si enim naturæ conveniunt, iis lætare et facilia tibi sunt; si contra naturam, quare, quid tibi secundum tuam naturam sit et ad hoc contende, etiamsi non gloriosum sit. Venia enim cuique est, qui bonum suum sectatur.

17. Unde prodierint singula, quibus ex materiis substratis singula constant, in quid mutentur, mutata qualia sint futura, et ut nihil mali patiantur.

18. Ac primum: quænam mihi ad eos sit ratio, et nos, alterum alterius causa, natos esse, me alio quodam respectu iis esse præfectum, ut gregi aries, ut armento taurus. Alius vero rem repele, ex hoc: si non atomi, natura est, quæ res administrat; quod si est, deteriora sunt præstantiorum causa, hæc autem, alterum alterius causa.

Deinde, quales sint ad mensam, in lectulo, reliqua; potissimum vero, quibus decretorum necessitatibus cogantur, et hæc ipsa quanto cum fastu agant.

Tum, si recte hæc faciant, non esse ægre ferenda; sin minus, eos manifesto nolentes et ignorantes agere. Omnis enim animus, ut veritate, sic etiam ea virtute, quæ suum

οὐ ἀληθούς, οὕτως καὶ τοῦ κατ' ἀξίαν ἐκάστω προσ-
επιθεῖν. Ἀρχονται γοῦν ἀκούοντες ἄδικοι, καὶ
ἐνέμουνες, καὶ πλεονέκται, καὶ καθάπαξ ἁμαρτητικοὶ
πρὸς τοὺς πλησίον.

Ἰταρτον, ὅτι καὶ αὐτοὺς πολλὰ ἁμαρτάνεις, καὶ ἄλλος
ποῦτος εἶ· καὶ εἰ τινων δὲ ἁμαρτημάτων ἀπέχῃ, ἀλλὰ
οἷ γε εἶναι ποιητικὴν ἔχεις, εἰ καὶ διὰ δειλίαν, ἢ δοξο-
κρατίαν, ἢ τοιοῦτό τι κακόν, ἀπέχῃ τῶν ὁμοίων ἁμαρτη-
μάτων.

Πέμπτον, ὅτι οὐδὲ, εἰ ἁμαρτάνουσι, καταλειψας·
πολλὰ γὰρ καὶ κατ' οἰκονομίαν γίνεται. Καὶ ὅλως
πολλὰ δὲ πρότερον μαθεῖν, ἵνα τις περὶ ἀλλοτρίας πρά-
ξεις καταληπτικῶς τι ἀποφῇνηται.

Ἑκτόν, ὅτι, ὅταν λίαν ἀγανακτῇς, ἢ καὶ δυσπα-
τῇς, ἐκαρκίως ὁ ἀνθρώπειος βίος, καὶ μετ' ὀλίγον
ταῖς ἐξετάθημεν.

Ἑβδομόν, ὅτι οὐχ αἱ πράξεις αὐτῶν ἐνοχλοῦσιν
ἡμῖν· ἐκεῖναι γάρ εἰσιν ἐν τοῖς ἐκείνων ἡγεμονικαῖς·
οὐδ' αἱ ἡμέτεραι ὑπολήψεις. Ἄρον γοῦν, καὶ θέλησον
εἶναι τὴν ὡς περὶ δεινοῦ κρίσιν, καὶ ἀπῆλθεν ἡ ὀργή.
Πᾶς ἂν ἄρης; Λογισάμενος, ὅτι οὐκ αἰσχρὸν· ἐάν γάρ
μὴ μόνον ἢ τὸ αἰσχρὸν κακόν, ἀνάγκη καὶ σὲ πολλὰ
ἁμαρτάνειν, καὶ ληστὴν καὶ παντοῖον γενέσθαι.

Ὀκτώον, ὅσω χαλεπώτερα ἐπιφέρουσιν αἱ ὀργαὶ
καὶ λύπαι, αἱ ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις, ἢ περ αὐτὰ ἐστίν, ἐφ'
ἀντιφύμεθα καὶ λυπούμεθα.

Ἐνάτον, ὅτι τὸ εὐμενὲς ἀνίκητον, ἐάν γνήσιον ᾖ,
καὶ μὴ σπαστήρως, μηδὲ ὑπόκρισις. Τί γάρ σοι ποιήσει
ὁ ὑποκριτικώτατος, ἐάν διατελῇς εὐμενὲς αὐτῷ, καὶ, εἰ
τίνας ἐντολῇ, πράξεις παρανιῆς καὶ μεταδιδάσκεις εὐ-
τηρώων παρ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ὅτε κακὰ ποιεῖν
ἀπέμπερῃ, «Μὴ, τέκνον· πρὸς ἄλλο πεφύκαμεν. Ἐγὼ
ἐν τῷ μὴ βλάβῃ, σὺ δὲ βλάβῃ, τέκνον.» Καὶ δει-
κνύει εὐχρῶς καὶ δίκαιως, ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει, ὅτι οὐδὲ
ἔστιν αὐτὸ ποιοῦσιν, οὐδ' ὅσα συναγελαστικὰ πέφυκε.
Δὲ ἢ μήτε εἰρωνικῶς αὐτὸ ποιεῖν, μήτε ὀνειδιστικῶς,
καὶ φιλοστόργως καὶ ἀδελφικῶς τῇ ψυχῇ· καὶ μὴ ὡς ἐν
τῷ μῶν, μηδὲ ἵνα ἄλλος παραστάς θαυμάσῃ· ἀλλ' ἥτοι
τίς μόνον, καὶ ἐάν ἄλλοι τινὲς περιεστῇκωσι. . . .

Ταῦτων τῶν ἐννέα κεφαλαίων μέμνησο, ὡς παρὰ
τῷ Μουσῶν δῶρα εἰληφώς· καὶ ἀρξαι ποτὲ ἀνθρώπος
εἶναι, ὡς ἔζη. Φυλακτέον δὲ ἐπίσης τῷ ὀργίζεσθαι
ταῖς, τὸ κολακεύειν αὐτούς· ἀμφοτέρω γὰρ ἀκοινώ-
στα, καὶ πρὸς βλάβην φέρει. Πρόχειρον δὲ ἐν ταῖς
ἐνταῖς, ὅτι οὐχὶ τὸ θυμοῦσθαι ἀνδρικόν, ἀλλὰ τὸ πρῆξον
καὶ ἡμέτερον, ὅσπερ ἀνθρωπικώτερον, οὕτως καὶ ἀρρε-
τικώτερον· καὶ ἰσχυρὸς καὶ νεύρων καὶ ἀνδρείας τούτου
ἔστιν, οὐχὶ τῷ ἀγανακτοῦντι καὶ δυσχερεστοῦντι.
Ὅσα γὰρ ἀπαθεία τούτου οἰκειότερον, τρῶστού καὶ δυ-
σπῆ· Ὅσπερ τε ἡ λύπη ἀσθενούς, οὕτως καὶ ἡ ὀργή.
Ἀκρίτερα γὰρ τέτρωνται, καὶ ἐνδεδούκασιν.

Εἰ δὲ βούλει, καὶ δεκάτον παρὰ τοῦ Μουσηγέτου
ἔστιν ἡγεῖν, ὅτι τὸ μὴ ἀξιοῦν ἁμαρτάνειν τοὺς ψαύλους
κακόν· ἀνάντων γὰρ ἐφέτεται. Τὸ δὲ συγχερεῖν ἀλ-

euique pro dignitate tribuit, invitatus privatur; hinc quoque
dolore afficiuntur, quum iniusti, ingrati, avari, omninoque
in alios peccantes audiunt.

Porro, te quoque ipsum multa peccare et alium ejusdem
generis esse; atque, si quibusdam abstineas peccatis, ta-
men tibi esse habitum, ex quo profisciscantur, etsi ignavia
aut gloriæ cupiditate aut alia mala de causa similibus absti-
neas.

Porro, te, an peccaverint, ne satis quidem intelligere :
multa enim etiam ex prudenti dispensatione fiunt; atque
omnino multa explorata haberi oportere, priusquam de
aliorum actionibus certi aliquid statuas.

Porro, quando maxime stomacharis et inique fers, puncti
instar esse vitam humanam et brevi nos omnes vita esse
excessuros.

Porro, non eorum actiones nobis molestiam creare, quippe
quæ in illorum mentibus insint, sed nostras opinionones.
Tolle igitur et missum fac judicium illud, quasi malum es-
set, et abiit ira. Quomodo vero tollas? Reputans tecum,
non esse inhonestum: nisi enim sola turpitudine esset malum,
necesse esset, te quoque multa peccare et latronem et quid
non? fieri.

Porro, quanto molestiora nobis adferant, ira et dolor
qui ex iis oriuntur, quam res ipsæ, propter quas irascimur
et dolemus.

Denique, benevolentiam, si genuina, non simulata aut
fucata sit, invictam esse. Quid enim tibi faciet, qui vel
maxime contumeliosus est, si benevolus ei esse perrexeris,
et, si occasio ita tulerit, eum placide adhortatus fueris, et
eo tempore, quo te lædere conatur, quietus sic admonue-
ris; « Absit, mi fili! ad aliam rem nati sumus: ego quidem
neutiquam læsus ero, sed tu læderis, mi fili! » Atque quam
lenissime et universim ei ostendere, rem sic se habere, neque
apes id facere, neque alias animantes, quæ natura gregatim
vivunt. Oportet vero hoc neque irridendi neque expro-
brandi causa te facere, sed cum sincero amoris affectu atque
animo non irritato, neque vero tauquam in schola, neque
ut alius, qui adstat, te admiretur, sed aut ei soli id dici
oportet, aut, * si forte alii adsint....

Horum novem capitulum memento, quasi dona ea a Musis
accepisses; et incipe tandem homo esse, dum vivis. Pariter
vero cavendum, ne aduleris eos, quam ne irascaris: utrum-
que enim a societatis communione alienum est et damnum
adfert. Accedente autem ira, in promptu sit, non irasci
esse viri, sed lenitatem ac mansuetudinem, ut humaniorem,
ita viro digniorem esse; huic robur et nervos et fortitudinem
inesse, non ei, qui indignatur et offenditur. Quanto enim
propius huius est affectum vacuitati, tanto etiam po-
tentia propius est. Atque ut tristitia, ita etiam ira infirmi
hominis est; nam uterque vulneratus est et sese dedit.

Si lubet, etiam decimum a Musarum præside donum ac-
cipe: nolle peccare pravos homines, esse insanum; quo-
niam appetit id, quod fieri non potest. Concedere, ut erga

λοις μὲν εἶναι τοιοῦτους, ἀξιοῦν δὲ, μὴ εἰς σὲ ἀμαρτάνειν, ἀγνωμον καὶ τυραννικόν.

ιβ'. Τέσσαρας μάλιστα τροπὰς τοῦ ἡγεμονικοῦ παραφυλακτέον διηνεχῶς, καὶ ἐπειδὴν φωράσης, ἀπαλειπτέον, ἐπιλέγοντα ἐφ' ἑκάστου οὕτως· Τοῦτο τὸ φάντασμα οὐκ ἀναγκαῖον τοῦτο λυτικὸν κοινωνίας τοῦτο οὐκ ἀπὸ σαυτοῦ μέλλεις λέγειν· τὸ γὰρ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ λέγειν ἐν τοῖς ἀτοπωτάτοις νόμιζε. Τέταρτον δὲ ἐστὶ, καθ' ὃ σεαυτῷ ὀνειδιεῖς, ὅτι τοῦτο ἡττωμένον ἐστὶ καὶ ὑποκατακλινομένου τοῦ ἐν σοὶ θειοτέρου μέρους τῇ ἀτιμοτέρᾳ καὶ θνητῇ μοίρᾳ τῇ τοῦ σώματος, καὶ ταῖς τοῦτου παχεῖαις ἡδοναῖς.

κ'. Τὸ μὲν πνευμάτιόν σου, καὶ τὸ πυρῶδες πᾶν, ὅσον ἐγκέκραται, καίτοι φύσει ἀνωφερῇ ὄντα, ὅμως πειθόμενα τῇ τῶν ὄλων διατάξει, παρακρατεῖται ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ συγκρίματος. Καὶ τὸ γεῶδες δὲ τὸ ἐν σοὶ πᾶν, καὶ τὸ ὑγρὸν, καίτοι κατωφερῇ ὄντα, ὅμως ἐγγήγερται καὶ ἔστηκε τὴν οὐχ ἑαυτῶν φυσικὴν στάσιν. Οὕτως ἄρα καὶ τὰ στοιχεῖα ὑπακούει τοῖς ὄλοις, ἐπειδὴν πῶς καταταχθῇ, σὺν βίᾳ μένοντα, μέχρις ἂν ἐκείθεν πάλιν τὸ ἐνδόσιμον τῆς διαλύσεως σημῆνῃ. Οὐ δεῖνόν οὖν, μόνον τὸ νοερόν σου μέρος ἀπειθὲς εἶναι καὶ ἀγανακτεῖν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ· καίτοι οὐδὲν γε βίαιον τούτῳ ἐπιτάσσεται, ἀλλ' ὁ μόνον κατὰ φύσιν ἐστὶν αὐτῷ· οὐ μέντοι ἀνέχεται, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν φέρεται. Ἡ γὰρ ἐπὶ τὰ ἀδικήματα, καὶ τὰ ἀκολαστήματα, καὶ τὰς ὀργὰς, καὶ τὰς λύπας, καὶ τοὺς φόβους κίνησις, οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ ἀφισταμένου τῆς φύσεως. Καὶ ὅταν δέ τι τῶν συμβαινόντων δυσχεραίνῃ τὸ ἡγεμονικόν, καταλείπει καὶ τότε τὴν ἑαυτοῦ χώραν. Πρὸς δσιότητα γὰρ καὶ θεοσέβειαν κατεσκευάσται, οὐχ ἥττον, ἢ πρὸς δικαιοσύνην. Καὶ γὰρ ταῦτα ἐν εἰδεί ἐστὶ τῆς εὐκοινωνησίας, μᾶλλον δὲ πρεσβύτερα τῶν δικαιοπραγμάτων.

κα'. Ὡς μὴ εἷς καὶ ὁ αὐτός ἐστιν αἶς τοῦ βίου σκοπός, οὗτος εἷς καὶ ὁ αὐτός δι' ὅλου τοῦ βίου εἶναι οὐ δύναται. Οὐκ ἄρκει δὲ τὸ εἰρημένον, ἐὰν μὴ κάκεινο προσθῇς, ὅποιον εἶναι δεῖ τοῦτον τὸν σκοπόν. Ὡς περ γὰρ οὐχ ἡ πάντων τῶν ὁπωσοῦν τοῖς πλείοσι δοκούντων ἀγαθῶν ὑποληψὶς ὁμοία ἐστίν, ἀλλ' ἡ τῶν τοιῶνδὲ τινων, τουτέστι τῶν κοινῶν· οὕτω καὶ τὸν σκοπὸν δεῖ τὸν κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν ὑποστήσασθαι. Ὁ γὰρ εἰς τοῦτον πάσας τὰς ἰδίας δρμὰς ἀπευθύνων, πάσας τὰς πράξεις ὁμοίας ἀποδώσει, καὶ κατὰ τοῦτο αἶς ὁ αὐτός ἐσται.

κβ'. Τὸν μὲν τὸν ὀρεινὸν, καὶ τὸν κατοικίδιον, καὶ τὴν πτοίαν τοῦτου καὶ διασώβησιν.

κγ'. Σωκράτης καὶ τὰ τῶν πολλῶν δόγματα Λαμίας ἐκάλει, παιδιῶν δαίματα.

κδ'. Λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν ξένοις ἐν ταῖς θεωρίαις ὑπὸ τῇ σκιᾷ τὰ βάθρα ἐτίθεισαν· αὐτοὶ δὲ, οὗ ἔτυχε, ἐκαθέζοντο.

κε'. Τῷ Περδίκκᾳ ὁ Σωκράτης περὶ τοῦ μὴ ἔργεσθαι παρ' αὐτόν, « Ἴνα, ἔφη, μὴ τῷ κακίστῳ ὀλέθρῳ

alios tales sint, modo non in te peccent, iniquum esse et tyrannicum.

19. Quattuor potissimum mentis aberrationes perpetuo cavendæ, et si quando eas in te deprehenderis, tollendæ eo, quod de singulis sic tecum loqueris : Hæc opinio non est necessaria : hoc societatis vinculum solvit : hoc non a te dicturus es ; non autem a te dicere ineptissimum habeto. Quartum est, in quo tibi ipse exprobras, proficisci id a parte tui diviniore devicta et succumbente parti corporis villiori ac mortali ejusque crassis voluptatibus.

20. Animula tua omneque igneum, quantum commistum est, quamquam natura sursum feruntur, tamen universi dispositioni obtemperantia, hic in hac massa commixta continentur. Quidquid porro in te terrenum et humidum est, quamquam deorsum fertur, tamen sursum attollitur et statum occupat suæ ipsius naturæ non proprium. Sic igitur ipsa elementa universo obtemperant et postquam alicubi per vim collocata sunt, ibi permanent, donec iterum dissolutionis signum datur. Nonne igitur turpissimum est, solam tui partem ratione præditam esse immorigeram et locum suum indigne ferre? quamquam ei nihil quidem per vim imponitur, sed ea tantum, quæ naturæ ejus conveniunt — et tamen non sustinet, sed in adversam fertur partem : motus enim, quo ad injurias, voluptatum blanditias, iram, dolorem, metum fertur, nihil aliud est, nisi defectio a natura. Quin etiam mens, quum aliquid eorum, quæ accidunt, ægre fert, stationem suam deserit : ad pietatem enim et deorum venerationem non minus nata est, quam ad justitiam. Nam hæc quoque in eorum numero sunt, quæ ad societatem servandam faciunt, immo vero justis actionibus antiquiora.

21. Cui non unum idemque vitæ consilium est, is unus idemque per totam vitam esse non potest. Neque vero sufficit, quod dictum est, nisi etiam id addideris, quale hoc consilium esse debeat. Quemadmodum enim non eadem est opinio de bonis, quæ quoquo modo bona esse videntur multitudini, sed de certis quibusdam, hoc est, de communibus ; ita etiam id consilium nobis proponendum, quod societati communi et civitati accommodatum est. Ad hoc enim qui omnes suos conatus dirigit, is actiones sibi similes præstabit, et hac ratione semper unus idemque erit.

22. Murem montanum et domesticum, et hujus pavorem et trepidationem.

23. Socrates etiam vulgi placita Lamias appellabat, puerulorum terriculamenta.

24. Lacedæmonii peregrinis sub umbra sedem assignabant in spectaculis : ipsi, ubi fors ferebat, considerabant.

25. Socrates Perdicca, quod ad cernam non veniebat

ἀπλωμαι, » τουτέστι, μὴ εὖ παθὼν οὐ δυνήθῳ ἀντε-
ποῆσαι.

κζ'. Ἐν τοῖς τῶν Ἐφεσίων γράμμασι παράγγελμα
ἔειπε, συνεχῶς ὑπομνησκεισθαι τῶν παλαιῶν τινος
τῶν ἀρετῇ χρησαμένων.

κς'. Οἱ Πυθαγόρειοι, ἔωθεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀφορᾶν,
ἐν ὑπομνησκώμεθα τῶν αἰετῶν κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύ-
τως τὸ ἐαυτῶν ἔργον διανούντων, καὶ τῆς τάξεως, καὶ
τῆς καθαρότητος, καὶ τῆς γυμνότητος. Οὐδὲν γὰρ
προκαλύμμα ἄστρου.

κη'. Οἷος δ' Ὁμηροῦ, τὸ κώδιον ὑπεζωσμένος, ὅτε
ἡ Ξανθίππη λαβοῦσα τὸ ἱμάτιον ἔξω προῆλθε· καὶ ἂν
εἶπεν δ' Ὁμηροῦ τοῖς ἑταίροις αἰδεσθεῖσι καὶ ἀναχω-
ρήσαντι, ὅτε αὐτὸν εἶδον οὕτως ἐσταλμένον.

κθ'. Ἐν τῷ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν οὐ πρότερον
ἄρξεις, πρὶν ἀρχεῖν. Τοῦτο πολλῶν μᾶλλον ἐν τῷ
βίῳ.

λ'. Δούλος πέφυκας, οὐ μέτεστί σοι λόγος.

λβ'. Ἐμὸν δ' ἐγέλασε φίλον κῆρ.

λδ'. Μίμψονται δ' ἀρετὴν χλεποῖς βάλλοντες ἔπαινον.

λη'. Σύνον χερμῶνος ζητεῖν, μαινομένου· τοιοῦτος δ'
παῖδιον ζητῶν, ὅτε οὐκ εἴη δίδοται.

λς'. Καταφιλοῦντα τὸ παῖδιον δεῖν, ἔλεγεν ὁ Ἐπι-
κτατος, ἔκδον ἐπιφθέγγεσθαι, « Ἀδύριον ἴσως ἀποθανῇ. »
— Δύσφημα ταῦτα. — Οὐδὲν δύσφημον, ἔφη, φυσικοῦ
τινος ἔργου σημαντικόν· ἡ καὶ τὸ τοῦς στάχνας θερι-
σθῆναι δύσφημον.

λγ'. Ὁμοφᾶς, σταφυλῇ, σταφίς, πάντα μεταβολαί,
οἷα εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' εἰς τὸ νῦν μὴ ὄν.

λδ'. Ληστής προαιρέσεως οὐ γίνεται· τὸ τοῦ Ἐπι-
κτατου.

λε'. Τέχνην δὲ ἔφη περὶ τὸ συγκατατίθεσθαι εὐρεῖν,
καὶ ἐν τῷ περὶ τὰς ὁρμὰς τόπω τὸ προσεκτικὸν φυλάσ-
σειν, ἵνα μεθ' ὑπεξαίρεσεως, ἵνα κοινωνικαί, ἵνα κατ'
εἰζῆν· καὶ ὁρέξεις μὲν παντάπασιν ἀπέχεσθαι, ἐκκλι-
σαι δὲ πρὸς μηδὲν τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν χρῆσθαι.

λη'. Οὐ περὶ τοῦ τυγχόντος οὖν, ἔφη, ἐστὶν ὁ ἀγών,
ἀλλὰ περὶ τοῦ μαίνεσθαι, ἡ μή.

λθ'. Ὁ Σωκράτης ἔλεγε· Τί θέλετε; λογικῶν ψυχὰς
ἔχειν, ἢ ἀλόγων; — Λογικῶν. — Τίνων λογικῶν;
θῶν, ἢ φαύλων; — Ἰγῶν. — Τί οὖν οὐ ζητεῖτε;
— Ὅτι ἔχομεν. — Τί οὖν μάχεσθε καὶ διαφέρεσθε;

BIBAIION IB.

α'. Πάντα ἐκεῖνα, ἐφ' ἃ διὰ περιόδου εὐχὴ ἐλθεῖν, ἤδη
ἔχειν δύνασαι, ἐὰν μὴ σαυτῷ φθονῇς. Τοῦτο δὲ ἐστίν,
ἐὰν πᾶν τὸ παρελθὼν καταλίπῃς, καὶ τὸ μέλλον ἐπι-
τρέψῃς τῇ προνοίᾳ, καὶ τὸ παρὸν μόνον ἀπευθύνῃς πρὸς
ἐπιστάτητα καὶ δικαιοσύνην. Ὅσιότητα μὲν, ἵνα φιλῇς
τὸ ἀπονεμώμενον· σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καὶ σὲ
τούτῳ. Δικαιοσύνην δὲ, ἵνα ἐλευθέρως καὶ χωρὶς πε-
ρικλοῦ λέγῃς τε τὰ ληθῆ, καὶ πράσῃς τὰ κατὰ νό-
μον, καὶ κατ' ἀξίαν· μὴ ἐμποδίζῃ δὲ σε μήτε κακία

« Ne pessimo » inquit, « interitu peream » hoc est, ne gra-
tiam in me collatam referre nequeam.

26. In literis Ephesiorum praeceptum erat, ut semper
alicujus ex antiquis, qui virtuti operam dederant, remi-
niscerentur.

27. Pythagorei mane oculos ad caelum tollere nos jubent,
ut eorum recordemur, quæ in iisdem et eadem ratione suum
opus perficiunt, et ordinis ac puritatis nudæque simplicita-
tis : nullum enim velamentum astri.

28. Qualis fuerit Socrates, quum Xanthippe pallio ejus
sumpto foras exisset; et quid familiaribus suis dixerit pu-
dore suffusus ac recedentibus, quum eum sic indutum vi-
derent.

29. Nunquam scribendi et legendi praecepta dabis, nisi
prius ipse didiceris. Id multo magis in vita.

30. « Quum liber hand sis, jus loquendi non habes. »

31. « Cor meum mihi risit. »

32. « Virtuti gravibus facient convicia verbis. »

33. Ficum hieme quaerere, insani est : talis est, qui li-
beros optat, quando non amplius datur.

34. Filiolum exosculanti praecepit Epictetus, ut intus
diceret : « Cras fortasse morieris. » — At hoc mali ominis.
— Nihil, inquit, mali ominis est, quod opus aliquod na-
turae significat, aut etiam « spicas demeti » mali ominis.

35. Uva acerba, matura, passa, omnes mutationes non
in nihilum, sed in id, quod nunc non est.

36. Liberi arbitrii latro nullus est. Hoc Epicteti.

37. Artem vero assensus praebendi monebat esse repe-
riendam et in loco de appetitionibus cautionem servandam,
ut sint cum exceptione, ut sint societati utiles, ut cujusque
rei dignitatem sequantur, atque appetentia prorsus abstin-
dum, aversatione autem ad nihil eorum utendum, quæ non
sint in nostra potestate.

38. Non igitur, inquit, certamen est de re vulgari, sed
de eo, utrum insaniamus, necne.

39. Socrates : « Quid, inquit, vultis, utrum animas ha-
bere eorum, qui ratione praediti sunt, an eorum, qui ra-
tione carent? » — Eorum, qui ratione sunt praediti. —
« Quorumnam ratione praeditorum? sanorum an pravo-
rum? » — Sanorum. — « Quare igitur eas non quaeritis? » —
Quoniam habemus. — « Quamobrem igitur pugnat et
contenditis? »

LIBER XII.

1. Omnia illa, quæ per ambages assequi cupis, jam
nunc habere potes, nisi tibi ipse invides, hoc est, si,
omisso eo, quod praeterit, et eo, quod futurum est, com-
misso providentiæ, id duntaxat, quod praesens est, ad san-
ctitatem et justitiam dirigis : ad sanctitatem, ut diligas ea,
quæ tibi destinantur; tibi enim hoc tulit natura et te huic :
ad justitiam, ut libere et sine ambagibus veritatem loquaris
atque secundum legem et pro cujusque dignitate agas.
No vero te impediatur neque alterius malitia, neque opinio,

ἄλλοτρία, μήτε ὑποληψίς, μήτε φωνή, μηδὲ μὴν αἰσθήσις τοῦ περιτεθραμμένου σοι σαρκιδίου· δίδεται γὰρ τὸ πάσχον. Ἐάν οὖν, δευδῆποτε πρὸς ἐξόδον γένῃ, πάντα τὰ ἄλλα καταλιπὼν, μόνον τὸ ἡγεμονικόν σου καὶ τὸ ἐν σοὶ θεῖον τιμῆς, καὶ μὴ τὸ παύσεσθαι ποτε (τοῦ) ζῆν φοβηθῆς, ἀλλὰ τό γε μηδέποτε ἀρξασθαι κατὰ φύσιν ζῆν· ἔση ἀνθρώπος ἄξιος τοῦ γεννήσαντος κόσμου, καὶ παύση ξένος ὢν τῆς πατρίδος, καὶ θαυμάζων ὡς ἀπροσδόκητα τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, καὶ κρεμάμενος ἐκ τοῦδε καὶ τοῦδε.

β'. Ὁ Θεὸς πάντα τὰ ἡγεμονικά γυμνὰ τῶν ὀλικῶν ἀγγείων καὶ φλοίων καὶ καθααρμάτων δρᾷ. Μόνῃ γὰρ τῇ ἑαυτοῦ νοεῖ μόνων ἀπτεται τῶν ἐξ ἑαυτοῦ εἰς ταῦτα ἐβρύχκωτων καὶ ἀπωγετευμένων. Ἐάν δὲ καὶ σὺ τοῦτο θέλῃς ποιεῖν, τὸν πολλὸν περισπασμὸν σεαυτοῦ περιαιρήσεις. Ὁ γὰρ μὴ τὰ περικείμενα κρεάδια δρῶν, ἥπου γε ἐσθῆτα, καὶ οἰκίαν, καὶ δόξαν, καὶ τὴν τοιαύτην περιβολὴν καὶ σκηνὴν θεώμενος, ἀσχολήσεται.

γ'. Τρία ἐστίν, ἐξ ὧν συνέστηκας, σωματίον, πνευματίον, νοῦς. Τούτων τὰλλα, μέχρι τοῦ ἐπιμελεῖσθαι δεῖν, σά ἐστι· τὸ δὲ τρίτον μόνον κυρίως σόν. Ὁ ἐάν, χωρίσας ἀπὸ σεαυτοῦ, τούτεστιν, ἀπὸ τῆς σῆς διανοίας, ὅσα ἄλλοι ποιοῦσιν, ἢ λέγουσιν, ἢ ὅσα αὐτὸς ἐποίησας, ἢ εἶπας, καὶ ὅσα ὡς μέλλοντα ταρασσει, καὶ ὅσα τοῦ περικειμένου σοι σωματίου, ἢ τοῦ συμφύτου πνευματίου, ἀπροαίρετα πρόσσετιν, καὶ ὅσα ἢ ἐξωθεν περιβρέουσα δίνη ἔλθῃ, ὥστε, τῶν συνεμαρμένων ἐξηρμένην (καὶ) καθαρὰν τὴν νοερὰν δύναμιν, ἀπόλυτον ἐφ' ἑαυτῆς ζῆν, ποιοῦσαν τὰ δίκαια, καὶ θέλουσαν τὰ συμβαίνοντα, καὶ λέγουσαν τὰληθῆ· ἐάν χωρίσας, φημί, τοῦ ἡγεμονικοῦ τούτου τὰ προσρητημένα ἐκ προσπαθείας, καὶ τοῦ χρόνου τὰ ἐπέκεινα, ἢ τὰ παρωχηκότα, ποιήσῃς τε σεαυτὸν, οἷος δ' Ἑμπεδόκληιος

Σφαῖρος κυκλοτερής, μονῇ περιήθει γαίων,

μόνον τε ζῆν ἐκμελετήσης, δ' ἕξῃ, τούτεστι, τὸ παρόν· δυνήσῃ τό γε μέχρι τοῦ ἀποθανεῖν ὑπολειπόμενον ἀταράκτως καὶ εὐγενῶς καὶ ἴλεως τῷ σεαυτοῦ δαίμονι διαβῶναι.

δ'. Πολλάκις ἐθαύμασα, πῶς ἑαυτὸν μὲν ἕκαστος μάλλον πάντων φιλεῖ, τὴν δὲ ἑαυτοῦ περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν ἐν ἐλάττονι λόγῳ τίθεται, ἢ τὴν τῶν ἄλλων. Ἐάν γοῦν τινα θεὸς ἐπιστάς, ἢ διδάσκαλος ἐμφρων, κελεύσῃ, μηδὲν καθ' ἑαυτὸν ἐνθυμείσθαι καὶ διανοεῖσθαι, δ' μὴ ἅμα [γε] γινώσκων ἐξοίσει, οὐδὲ πρὸς μίαν ἡμέραν τοῦτο ὑπομενεῖ. Οὕτω τοὺς πέλας μάλλον αἰδοῦμεθα, τί ποτε περὶ ἡμῶν φρονήσουσιν, ἢ ἑαυτούς.

ε'. Πῶς ποτε πάντα καλῶς καὶ φιλανθρώπως διατάξαντες οἱ θεοὶ, τοῦτο μόνον παρεῖδον, τὸ ἐνίους τῶν ἀνθρώπων, καὶ πάνυ χρηστούς, καὶ πλεῖστα πρὸς τὸ θεῖον ὥσπερ συμβόλαια θεμένους, καὶ ἐπὶ πλεῖστον δι' ἔργων δόσιν καὶ ἱερουργίων συνήθεις τῷ θεῷ γενομένους, ἐπειδὴν ἀπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι αὖθις γίνεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ παντελὲς ἀπεσθῆκεναι; Τοῦτο δὲ εἶπερ καὶ οὕτως

neque vox, nec vero sensus carunculae tibi circumdatae; nam viderit id, quod patitur. Si igitur, quocumque tandem tempore in exitu futurus sis, ceteris omnibus missis, principalem tui partem et divinam particulam magni aestimaveris neque hoc metueris, ne vivere aliquando desinas, sed ne nunquam naturae convenienter vivere incipias, homo eris mundo, qui te protulit, dignus et desines in patria tua peregrinus esse eaque, quae quotidie fiunt, tanquam inopinata admirari et ab hoc vel illo pendere.

2. Deus mentes omnes hisce corporeis vasis, corticibus, sordibus denudatas videt. Sola enim sua ipsius intelligentia ea tantum attingit, quae ab ipso in illas derivata ac delibata sunt. Quod ipsum si tu quoque facere adsevereris, multa temet molestia liberabis. Qui enim carnem sibi circumdatam non respicit, is multo minus in veste, domo, gloria et alio hujusmodi cultu et apparatu contemplandis occupabitur.

3. Tria sunt, ex quibus constas: corpusculum, animula, mens. Horum reliqua, quatenus eorum cura tibi demandata est, tua sunt, tertium autem solum proprie tuum. Quamobrem si a te ipso, hoc est, a mente tua separaveris quaecumque alii dicunt et faciunt, et quaecumque ipse dixisti et fecisti et quaecumque ut futura conturbant et quaecumque vel circumdati corpusculi vel huic congenitae animulae non tui sunt arbitrii, et quaecumque extrinsecus circumfluens vertigo volvitur, ita ut vis intelligendi rebus a fato obvenientibus exempta, pura ac libera apud se ipsam vivat, justa agens; ea, quae accidunt, libenter accipiens et, quae vera sunt, loquens; si, inquam, a mente haec separaveris, quae e communi cum corpore affectione ei adherent et temporis id, quod futurum est, et id, quod praeteriit, teque ipse feceris talem, qualis est globus Empedocleus:

« Orbis teres mansione laetifica gaudens. »

atque id tantum temporis, quod vivis, hoc est praesens, bene ut vivas studueris, poteris id, quod usque ad mortem relinquitur vitae, tranquillius, generosius et genio tuo propitius transigere.

4. Saepe numero mirari soles, quomodo fiat, ut, quam sese magis quam alios quisque diligat, suam tamen ipsius de se opinionem minoris faciat, quam aliorum. Igitur si cui deus aut prudens praceptor adstans ei praeciperet; ne quidquam cogitaret aut animo conciperet, quod non, simul atque conceperit, proferre posset; ne unum quidem diem id sustineret. Adeo magis alios, quid de nobis sentiant, veremur, quam nos ipsos.

5. Quomodo fit, ut dii, qui pulcre et cum singulari erga genus humanum amore omnia disposuerunt, hoc neglexerint, quod inter homines etiam ii, qui admodum probi sunt, qui quasi plurima cum diis commercia habent hisque per opera pia et sacra ministeria maxime familiares exstiterunt, postquam semel defuncti sunt, non amplius reduncunt, sed prorsus exstinguuntur? Hoc si quidem sic se

ἔχει, εὖ ἴσθι, ὅτι, εἰ ὡς ἑτέρως ἔχειν ἔδει, ἐποίησαν ἂν. Εἰ γὰρ δίκαιον ἦν, ἦν ἂν καὶ δυνατόν, καὶ εἰ κατὰ φύσιν, ἤνεγκεν ἂν αὐτὸ τὴ φύσις. Ἐκ δὲ τοῦ μὴ οὕτως ἔχειν, εἴπερ οὐχ οὕτως ἔχει, πιστοῦσθω σοι, τὸ μὴ δεῖσθαι οὕτω γίνεσθαι. Ὅρας γὰρ καὶ αὐτὸς, ὅτι τοῦτο παραζητῶν δικαιολογῇ πρὸς τὸν θεόν· οὐκ ἂν δ' οὕτως διηλεγόμεθα τοῖς θεοῖς, εἰ μὴ ἄριστοι καὶ δικαιοτάτοι εἰσιν. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν τι περιεῖδον ἀδίκως καὶ ἀλόγως ἡμελημένον τῶν ἐν τῇ διακοσμῇσει.

ζ'. Ἐθίζε καὶ ὅσα ἀπογινώσκεις. Καὶ γὰρ ἡ χεὶρ ἡ ἀριστερά, πρὸς τὰ ἄλλα διὰ τὸ ἀνέπιστον ἀργὸς οὖσα, τῷ γαλινού ἐβρώμενεστερον, ἢ ἡ δεξιὰ, κρατεῖ. Τοῦτο γὰρ εἰδίσται.

ζ'. Ὅποιον δεῖ καταληφθῆναι ὑπὸ τοῦ θανάτου καὶ σώματι καὶ ψυχῇ· τὴν βραχυότητα τοῦ βίου, τὴν ἀχάνειαν τοῦ ὀπίσω καὶ πρόσω αἰῶνος, τὴν ἀσθένειαν πάσης ὕλης.

η'. Γυμνὰ τῶν φλοῶν θεάσασθαι τὰ αἰτιώδη· τὰς ἀναγορὰς τῶν πράξεων· τί πόνος· τί ἡδονή· τί θάνατος· τί δόξα· τίς δ' ἑαυτῷ ἀσχολίας αἰτίας· πῶς οὐδεὶς ἕκ' ἄλλου ἐμποδίζεται· ὅτι πάντα ὑπολήψεις.

θ'. Ὅμοιον δ' εἶναι δεῖ, ἐν τῇ τῶν δογμάτων χρήσει, περὶ αἰσθητικῇ, οὐχὶ μονομάχῳ· ὁ μὲν γὰρ τὸ ξίφος, ὃ γρηταί, ἀποτίθεται καὶ ἀναιρεῖται· ὁ δὲ τὴν χεῖρα ἀεὶ ἔχει, καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἢ συστρέφει αὐτήν, δεῖ.

ι'. Ὅποια αὐτὰ τὰ πράγματα, δρᾶν, διαιροῦντα εἰς ὅλην, αἴτιον, ἀναφοράν.

ια'. Ἡλικὴν ἐξουσίαν ἔχει ἄνθρωπος μὴ ποιεῖν ἄλλο, ἢ ὅπερ μέλλει ὁ θεὸς ἐπαίνειν, καὶ δέχεσθαι πᾶν, ὃ ἂν νέμῃ αὐτῷ ὁ θεός.

ιβ'. Τὸ ἐξῆς τῇ φύσει μήτε θεοῖς μεμπτέον· οὐδὲν γὰρ ἔκόντες, ἢ ἀκόντες, ἀμαρτάνουσι, μήτε ἀνθρώποις· οὐδὲν γὰρ οὐχὶ ἀκόντες. Ὅστε οὐδενὶ μεμπτέον.

ιγ'. Πῶς γελοῖος καὶ ξένος, ὁ θαυμάζων ὅτι οὖν τῶν ἐν τῷ βίῳ γινόμενων;

ιδ'. Ἦτοι ἀνάγκη εἰμαρμένη, καὶ ἀπαράβατος τάξις, ἢ πρόνοια ἰλάσιμος, ἢ φυρμός εἰκασιότητος ἀπροστάτητος. Εἰ μὲν οὖν ἀπαράβατος ἀνάγκη, τί ἀντιταίνεις; Εἰ δὲ πρόνοια, ἐπιδεχομένη τὸ ἰλάσκεσθαι, ἔστιν αὐτὸν ποίησον τῆς ἐκ τοῦ θείου βοηθείας. Εἰ δὲ φυρμός ἀνηγεμόνευτος, ἀσμένιζε, ὅτι ἐν τοιούτῳ τῷ κλύδωνι αὐτὸς ἔχεις ἐν αὐτῷ τινα νοῦν ἡγεμονικόν. Ἢν παραφέρῃ σε ὁ κλύδων, παραφερέτω τὸ σαρκίδιον, τὸ πνεύματιον, τᾶλλα· τὸν γὰρ νοῦν οὐ παροίσει.

ιε'. Ἦ τὸ μὲν τοῦ λύχνου φῶς, μέχρι σβεσθῇ, φαίνει, καὶ τὴν αὐγὴν οὐκ ἀποβάλλει· ἢ δὲ ἐν σοὶ ἀλήθεια, καὶ δικαιοσύνη, καὶ σωφροσύνη προαποσώδεται;

ις'. Ἐπὶ τοῦ φαντασίου παρασχόντος, ὅτι ἡμαρτε, τί δαὶ οἶδα, εἰ τοῦτο ἀμάρτημα; εἰ δὲ καὶ ἡμαρτεν, ὅτι (οὐ) κατέκρινεν αὐτὸς ἑαυτόν; καὶ οὕτως ὁμοιον τοῦ τῷ καταδρύνειν τὴν ἑκτοῦ ὄψιν. Ὅτι ὁ μὴ θέλων τὸν φαῦλον ἀμαρτάνειν, ὁμοιος τῷ μὴ θέλοντι τὴν συκὴν ὅπῃ ἐν τοῖς σύκοις φέρειν, καὶ τὰ βρέφη κλαυθμυρίζεσθαι, καὶ τὸν ἵππον χρεμετίζειν, καὶ ὅσα

habet, certo scito, si aliter se habere deberet, deos sic res instituturos fuisse. Nam si justum esset, fieri quoque posset, et si naturæ consequentium esset, natura id ferret. Ex eo igitur, quod non ita se habet, si quidem non ita habet, persuasum habe, non oportuisse id fieri. Ipse quoque intelligis, te in hac rei indagatione cum deo de jure disceptare, cum diis vero non ita ageremus, nisi optimi et justissimi essent. Quod si ita est, nihil contra justitiæ ac rationis legem in mundi dispositione neglectum prætermiserint.

6. Adsuesce etiam illa, quæ fieri posse desperas: nam etiam sinistra manus, quum ad alia opera ob desuetudinem iners sit, frenum tamen validius, quam dextra, tenet; ei enim rei assueta est.

7. Qualem oporteat deprehendi a morte tum corpore tum animo; brevitatem vitæ, immensitatem ævi præteriti ac futuri et omnis materiæ imbecillitatem considera.

8. Nudatas corticibus contemplari formas; et quo referantur actiones; quid dolor; quid voluptas; quid mors; quid gloria; quis sibi ipse molestiarum auctor; quomodo nemo ab alio quoquam impediatur; omnia in opinione sita.

9. Similem esse oportet in decretorum usu pancratiastæ, non gladiatori; hic enim gladium, quo utitur, deponit et interficitur; ille vero manum semper præsto habet, neque alia re opus habet, quam ut manum contorqueat.

10. Quales sint res ipsæ intueri, divisione facta in materiam, formam et rationem, in qua sunt ad alias res.

11. Quanta homini est potentia, ut nihil aliud faciat, nisi quod Deus probaturus sit, et libenter accipiat, quidquid Deus illi assignarit.

12. Quidquid naturæ consequens est, de eo nec dii sunt accusandi, quippe qui nihil nec sponte neque invitati peccant, neque homines; hi enim nihil non invitati peccant. Ergo nihil accusandum.

13. Quam ridiculus ac peregrinus, qui quidquid est eorum, quæ in mundo fiunt, admiratur!

14. Aut necessitas fatalis et ordo inviolabilis, aut providentia placabilis, aut confusio temeraria sine summo aliquo rectore. Si igitur necessitas inviolabilis, cur reluctaris? si vero providentia, quæ placari possit, auxilio divino dignum te præsta; si mera confusio, quæ rectore caret, eo contentus esto, quod in tanto rerum fluctu in te ipso mentem aliquam reetricem habes. Quodsi æstus ille te corripuerit, carunculam, animulam et reliqua abripiat! mentem enim non abripiet.

15. An vero erit, ut lucernæ lumen, donec exstinguatur, luceat, et splendorem non amittat; in te autem veritas et justitia et temperantia prius exstinguantur?

16. Si quis opinionem tibi excitet, quasi peccavit, tu tecum: Num certo mihi constat, an hoc sit peccatum? aut si peccaverit, an se ipse peccati reum non damnaverit? Hoc enim perinde est ac si suum ipsius vultum dilaceret. Eum, qui nolit, improbum peccare, similem esse ei, qui nolit ficum in fructibus succum ferre, et infantes vagire et equum hinnire et quæ alia sunt necessaria. Quid enim

Ἄλλα ἀναγκαῖα. Τί γάρ πάθη, τὴν ἔξιν ἔχων τοιαύτην; εἰ οὖν γοργὸς εἶ, ταύτην θεραπείουσιν.

ιζ'. Εἰ μὴ καθήκει, μὴ πράξεις· εἰ μὴ ἀληθὲς ἐστὶ, μὴ εἴπης. Ἡ γὰρ δριμύ σου ἐστω.

ιη'. Εἰς τὸ πᾶν αἰεὶ δρᾶν, τί ἐστὶν αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ τὴν φαντασίαν σοι ποιοῦν, καὶ ἀναπτύσσειν, διαιροῦντα εἰς τὸ αἷτιον, εἰς τὸ ὑλικόν, εἰς τὴν ἀναφορὰν, εἰς τὸν χρόνον, ἐντὸς οὗ πεπαῦσθαι αὐτὸ δεήσει.

ιβ'. Αἰσθού ποτέ, ὅτι κρεῖττον τι καὶ δαιμονιώτερον ἔχεις ἐν σαυτῷ τῶν τὰ πάθη ποιοῦντων, καὶ καθάπαξ τῶν νευροσπαστούντων σε. Τί μου νῦν ἐστὶν ἡ διάνοια; μὴ φόβος; μὴ ὑπόψια; μὴ ἐπιθυμία; μὴ ἄλλο τι τοιοῦτον;

κ'. Πρῶτον, τὸ μὴ εἰκῆ, μηδὲ ἀνευ ἀναφορᾶς. Δεύτερον, τὸ μὴ ἐπ' ἄλλο τι, ἢ ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος τὴν ἀναγωγὴν ποιεῖσθαι.

κα'. Ὅτι μετ' οὐ πολλὸ οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσῃ, οὐδὲ τούτων τί, ἀ νῦν βλέπεις, οὐδὲ τούτων τις τῶν νῦν βιούντων. Πάντα γὰρ μεταβάλλειν καὶ τρέπεσθαι καὶ φθεῖρεσθαι πέφυκεν, ἵνα ἔτερα ἐφεξῆς γίνηται.

κβ'. Ὅτι πάντα ὑπόληψις· καὶ αὕτη ἐπὶ σοί. Ἄρον οὖν, ὅτε θέλεις, τὴν ὑπόληψιν, καὶ ὥσπερ κάμψαντι τὴν ἄκραν, γαλήνην, σταθερὰ πάντα, καὶ κόλπος ἀκύμων.

κγ'. Μία καὶ ἡτισοῦν ἐνέργεια, κατὰ καιρὸν παυσαμένη, οὐδὲν κακὸν πάσχει, καθ' ὃ πέπαυται· οὐδὲ ὃ πράξας τὴν πρᾶξιν ταύτην, κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται, κακὸν τι πέπονθεν. Ὁμοίως οὖν τὸ ἐκ πασῶν τῶν πράξεων σύστημα, ὅπερ ἐστὶν ὁ βίος, ἐὰν ἐν καιρῷ παύσῃται, οὐδὲν κακὸν πάσχει κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται· οὐδὲ ὃ καταπαύσας ἐν καιρῷ τὸν εἰρμὸν τοῦτον, κακῶς διετέθη. Τὸν δὲ καιρὸν, καὶ τὸν ὅρον δίδωσιν ἡ φύσις, ποτὲ μὲν καὶ ἡ ἰδίᾳ, ὅταν ἐν γήρᾳ, πάντως δὲ ἡ τῶν δλων· ἥς τῶν μερῶν μεταβαλλόντων, νεαρὸς αἰεὶ καὶ ἀκμαῖος ὁ σύμπας κόσμος διαμένει. Καλὸν δὲ αἰεὶ πᾶν καὶ ὠραῖον τὸ συμφέρον τῷ ὄλῳ. Ἡ οὖν κατάπαυσις τοῦ βίου ἐκάστῳ οὐ κακὸν μὲν, ὅτι οὐδὲ αἰσχρόν· εἴπερ καὶ ἀπροαίρετον, καὶ οὐκ ἀκοινωνήτων· ἀγαθὸν δὲ, εἴπερ τῷ ὄλῳ καίριον καὶ συμφέρον, καὶ συμφερόμενον. Οὕτω γὰρ καὶ θεοφόρητος, ὃ φερόμενος κατὰ ταῦτα θεῷ, καὶ ἐπὶ ταῦτα τῇ γνώμῃ φερόμενος.

κδ'. Τρία ταῦτα δεῖ πρόχειρα ἔχειν. Ἐπὶ μὲν οὖν ποιεῖς, εἰ μήτε εἰκῆ, μήτε ἄλλως, ἢ ὡς ἂν ἡ δίκη αὕτη ἐνήργησεν· ἐπὶ δὲ τῶν ἐξωθεν συμβαινόντων, ὅτι ἦτοι κατ' ἐπιτυχίαν, ἢ κατὰ πρόνοιαν· οὔτε δὲ τῇ ἐπιτυχίᾳ μεμπτέον, οὔτε τῇ προνοίᾳ ἐγκλητέον. Δεύτερον, τὸ ὁποῖον ἕκαστον ἀπὸ σπέρματος μέχρι ψυχώσεως, καὶ ἀπὸ ψυχώσεως μέχρι τοῦ τὴν ψυχὴν ἀποδοῦναι, καὶ ἐξ ὧν ἡ σύγκρισις, καὶ εἰς ὅα ἡ λύσις. Τρίτον, εἰ ἄρνω μετέωρος ἐξαρθεὶς κατασκέψαιο τὰ ἀνθρώπεια, καὶ τὴν πολυτροπίαν, ὅσην, κατανοήσεις, συνιδὼν ἅμα καὶ ὅσον τὸ περιοικοῦν ἐναερίων καὶ ἐναυθερίων· ὅτι, ὁσάκις ἂν

aliud facere potuit, quum talem habitum habeat? Si igitur strenuus es, hunc habitum sana.

17. Si non convenit, noli id facere; si non est verum, noli id dicere. Tuus enim esto impetus.

18. Universum semper intueri, quid sit ipsum illud, quod opinionem in te excitat, idque diligenter explicare dividendo in causam et materiam et consilium, quo exstiterit, et tempus, intra quod finem sit habiturum.

19. Sentias fac tandem aliquando, esse aliquid in te praestantius et divinius, quam ea, quae affectus movent atque omnino tanquam fidiculis te trahunt. Quid mihi nunc est mens? num metus? num suspicio? num libido? nam aliud quid ejusmodi?

20. Primum, ne quid temere aut sine certo consilio. Deinde, ut non alio, nisi ad societatis salutem referatur.

21. Brevi neque ipse ullus usquam eris, nec quidquam eorum, quae vides, neque eorum, qui nunc vivunt, quisquam. Omnia enim ita nata sunt, ut mutantur, vertantur, intereant, ut inde alia sua quaeque serie orientur.

22. Omnia, opinio; et haec in te sita est. Tolle igitur, quando libet, opinionem, atque, ut promontorium praetervecto maris tranquillitas, sic tibi omnia serena et portus aestu vacans.

23. Una aliqua quaecumque demum est actio, quae suo tempore desiit, nihil mali patitur eo, quod desiit; neque is, qui illius actionis auctor est, eo, quod illa desiit, mali quid patitur. Eodem igitur modo omnium actionum complexus, qui vita dicitur, si tempore suo desinet, nihil inde mali patitur, quod desiit, nec qui suo tempore huic seriei finem fecit, male affectus est. Tempus autem ac terminum natura constituit, interdum propria, ut in senectute, omnino autem universi natura, cujus partibus sese mutantibus, novus semper ac vegetus totus mundus permanet. Pulcrum autem semper et tempestivum, quod universo prodest. Cessatio igitur vitae singulis quidem non est malum, quia neque inhonesta est, siquidem neque a potestate nostra pendet nec societati repugnat; bonum autem, si quidem universo tempestiva et commoda est et cum eo fertur. Ita enim etiam numine divino fertur, qui eadem, qua deus, via fertur et mente sua ad eadem fertur.

24. Haec tria in promptu haberi oportet: in iis, quae agis ne quid temere agas aut secus, quam ipsa justitia egisset; in iis vero, quae extrinsecus accidunt, ea vel casu fortuito vel providentia evenire, et neque fortunam culpandam, neque de providentia querendum. Secundum, quale unumquodque sit a semente usque ad animationem, ab animatione usque dum animam reddit, ex quibus conflatum sit, et in qualia dissolvatur. Tertium, si repente in sublime elatus res humanas cerneret, earumque, quanta esset, varietatem consideraret, eodem conspectu comprehensens quantum undique aeriorum et aetheriorum sedes suas habet, te, quotiescunque evectus esses, eadem semper vi-

ἐκάρθης, ταῦτα δέφει, τὸ δημοιδὲς καὶ τὸ δλιγοχρόνιον. Ἐπὶ τούτοις ὁ τύφος;

κβ'. Βάλε, ἔλω τὴν ὑπόληψιν· σίσωσαι. Τίς οὖν ὁ κελύων ἐκβάλλειν;

κγ'. Ὅταν δυσφορῆς ἐπὶ τινι, ἐπελάθου τοῦ, ὅτι πάντα κατὰ τὴν τῶν ὄλων φύσιν γίνεται, καὶ τοῦ, ὅτι τὸ ἀμαρτανόμενον ἀλλότριον, καὶ ἐπὶ τούτοις τοῦ, ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον οὕτως αἰεὶ ἐγίνετο, καὶ γενήσεται, καὶ νῦν πανταχοῦ γίνεται, καὶ τοῦ, ὅση ἡ συγγένεια ἀνθρώπου πρὸς πᾶν τὸ ἀνθρώπειον γένος· οὐ γὰρ αἱματίου, ἢ σπερματίου, ἀλλὰ νοῦ κοινωνία. Ἐπελάθου δὲ καὶ τοῦ, ὅτι ὁ ἐκάστος νοῦς θεός, καὶ ἐκείθεν ἐρρύηκε· τοῦ, ὅτι οὐδὲν ἴδιον οὐδενός, ἀλλὰ καὶ τὸ τεχνίον, καὶ τὸ σωμάτων, καὶ αὐτὸ τὸ ψυχάριον ἐκείθεν ἐλήλυθεν τοῦ, ὅτι πάνθ' ὑπόληψις τοῦ, ὅτι τὸ παρὸν μόνον ἕκαστος ζῇ, καὶ τοῦτο ἀποβάλλει.

κδ'. Συνεχῶς ἀναπολεῖν τοὺς ἐπὶ τινι λίαν ἀγανακτήσαντας, τοὺς ἐν μεγίσταις δόξαις, ἢ συμφοραῖς, ἢ ἐνθραῖς, ἢ ὅποιαισὺν τύχαις ἀκμάσαντας· εἴτα ἐφιστάνειν, ποῦ νῦν πάντα ἐκεῖνα; καπνός, καὶ σποδός, καὶ μῦθος, ἢ οὐδὲ μῦθος. Συμπροσπιπτέτω δὲ καὶ τὸ τοιοῦτο πᾶν, ὅσον Φάβιος Κατουλλίνος ἐπ' ἀγροῦ, καὶ Λούσιος Λαῦκος ἐν ταῖς κήποις, καὶ Στερτίνιος ἐν Βαλαῖς, καὶ Τιβέριος ἐν Καπρίαις, καὶ Οὐήλιος Ῥοῦφος, καὶ ὁλος ἡ πρὸς ὅποιον μετ' οἰήσεως διαφορά· καὶ ὡς εὐτελὲς πᾶν τὸ κατετεινόμενον· καὶ ὅση φιλοσοφώτερον τὸ ἐπὶ τῆς θωδείσεως ὕλης ἑαυτὸν δίκαιον, σώφρονα, θεοῖς ἐπόμενον ἀρελῶς παρέχειν. Ὁ γὰρ ὑπὸ ἀτυρίᾳ τύφος τυφόμενος, πάντων χαλεπώτατος.

κε'. Πρὸς τοὺς ἐπιζητοῦντας, «Ποῦ γὰρ ἰδὼν τοὺς θεούς, ἢ πόθεν κατελιγῶς, ὅτι εἰσὶν, οὕτω σέβεις;» πρῶτον μὲν καὶ δεῖ δραστοὶ εἶσιν· ἔπειτα μέντοι οὐδὲ τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτοῦ ἐώρακα, καὶ ὁμως τιμῶ. Οὕτως οὖν καὶ τοὺς θεούς, ἐξ ὧν τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐκάστοτε περῶμαι, ἐκ τούτων, ὅτι τε εἰσὶ, καταλαμβάνω, καὶ αἰδοῦμαι.

κς'. Σωτηρία βίου, ἕκαστον δι' ὅλου αὐτοῦ τί ἐστιν ὁρᾶν, τί μὲν αὐτοῦ τὸ ὕλικόν, τί δαὶ τὸ αἰτιῶδες· ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ δίκαια ποιεῖν, καὶ τάληθ' ἰλέγειν. Τί λοιπόν; ἢ ἀπολαύειν τοῦ ζῆν, συνάπτοντα ἄλλο ἐπ' ἄλλω ἀγαθόν, ὥστε μὴδὲ τὸ βραχύτατον διάστημα ἀπολείπειν.

λ'. Ἐν φωὶς ἡλίου, κἂν διείρηται τοίχοις, ὄρεσιν, ὁλοῖς μυρίοις. Μία οὐσία κοινὴ, κἂν διείρηται ἰδίως ποῖαις σύμμασι μυρίοις. Μία ψυχὴ, κἂν φύσει διείρηται μυρίαῖς καὶ ἰδίαις περιγραφαῖς. Μία νοερά ψυχὴ, κἂν διακεκρίσθαι δοκῇ. Τὰ μὲν οὖν ἅλλα μέρη τῶν ἐρρημένων, ὅσον πνεύματα καὶ ὑποκείμενα, ἀνάσθητα καὶ ἀνοικέωτα ἀλλήλοις· καίτοι κακῆϊνα τὸ νοοῦν συνέχει καὶ τὸ ἐπὶ τὰ αὐτὰ βρῖθον. Διάνοια δὲ ἰδίως ἐπὶ τὸ ὑπόφυλον τείνεται, καὶ συνίσταται, καὶ οὐ διείρηται τὸ κοινωνικὸν πάθος.

λα'. Τί ἐπιζητεῖς; τὸ διαγίνεσθαι; ἀλλὰ τὸ αἰσθάνεσθαι; τὸ ὁρᾶν; τὸ αὔξεσθαι; τὸ λήγειν αὐθις· τὸ φωνῇ

surum esse ejusdemque generis res, easque ad breve tempus duraturas. De his fastus!

25. Ejice foras opinionem, salvus eris. Quis igitur prohibet, quominus eam ejicias?

26. Quando aliquid moleste fers, oblitus es, omnia secundum naturam universitatis fieri; tum vero, alterius peccatum a te alienum esse; præterea, omnia, quæ nunc fiant, semper ita facta esse et futura esse et nunc ubique fieri; porro, quam sancta sit hominis cum universo hominum genere cognatio, non enim sanguinis et seminis, sed mentis communio est. Oblitus vero etiam es hujus, quod animus uniuscujusque ratione præditus deus est et inde fluxit; tum porro, nihil cuiquam esse proprium, sed et filiolum et corpusculum et ipsam animulam inde fluxisse; porro, omnia in opinione sita esse, denique, unumquemque id tantum temporis, quod præsens est, et vivere et amittere.

27. Continuo recolere memoriam eorum, qui aliqua de re vehementer indignati sunt, qui summis honoribus aut calamitatibus aut inimicitiiis aliave quacunque fortuna nobilitati sunt, deinde reputare, ubi nunc illa omnia? Fumus et cinis et fabula aut ne fabula quidem. Succurrant tibi porro quæ hujus generis sunt omnia, ut Fabius Catullinus rure, Lucius Lupus in hortis, Stertinus Baiis, Tiberius Capreis, Velius (?) Rufus, et quidquid est hujusmodi vehementis studii, quod opinione nititur; et quam vile omne, quod intenditur, quanto magis philosophum deceat, in quavis data materia justum, temperantem et diis simpliciter obedientem se præstare. Fastus enim sub modestia gliscens omnium maxime intolerabilis.

28. Interrogantibus, «Ubi deos conspicatus aut, unde comperitum habens, eos esse, eos ita veneraris?» primum etiam visu percipi possunt; deinde vero, neque animum meum vidi et tamen eum in honore habeo. Sic igitur etiam deos ex iis, quibus quoquo tempore eorum vim experior, et esse intelligo et eos veneror.

29. Vitæ salus, res singulas ex omni parte, quid sint, intueri, quæ earum sit materia, quæ forma: toto ex animo, quæ justa sunt, facere; quæ vera sunt, dicere. Quid reliquum est? quam ut vita fruaris, bonum alii bono ita adnectens, ut ne minimum quidem spatium relinquantur.

30. Unum lumen solis, etiamsi muris, montibus, aliisque innumerabilibus dividatur. Una communis materia, etiamsi innumeris corporibus certo modo constitutis dividatur. Una anima, etiamsi naturis innumerabilibus et propriis limitibus dividatur. Unus animus ratione præditus, etiamsi diremptus esse videatur. Ceteræ vero rerum, quas dixi, partes, ut spiritus et materiæ substratæ, sensus expertes et a communionis studio alienæ: quamquam etiam has mens continet, et gravitas, quæ eas in eundem locum cogit. Mens autem singulari quodam modo ad naturas ejusdem generis fertur, neque divellitur ab ea societatis studium.

31. Quid præterea expetis? diutius in vita esse? an vero sentire? animo moveri? crescere? rursus denasci? voce

χρῆσθαι; τὸ διανοεῖσθαι; τί τούτων πόθου σοι ἄξιον δοκεῖ; Εἰ δὲ ἕκαστα εὐκαταφρόνητα, πρόσθι ἐπὶ τελευταίον, τὸ ἐπεσθαι τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ. Ἀλλὰ μάχεται τῷ τιμᾶν ταῦτα τὸ ἀχθεσθαι, εἰ διὰ τοῦ τεθνηκέναι στερήσεται τις αὐτῶν.

λδ'. Πόστον μέρος τοῦ ἀπείρου καὶ ἀχανοῦς αἰῶνος ἀπομεμέρισται ἕκαστω; τάχιστα γὰρ ἐναφανίζεται τῷ αἰδίῳ. Πόστον δὲ τῆς ὅλης οὐσίας; πόστον δὲ τῆς ὅλης ψυχῆς; ἐν πόστῳ δὲ βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἔρπει; πάντα ταῦτα ἐνθυμούμενος, μηδὲν μέγα φαντάζου, ἡ τὸ, ὡς μὲν ἡ σὴ φύσις ἀγεί, ποιεῖν, πᾶσχειν δὲ, ὡς ἡ κοινή φύσις φέρεσι.

λε'. Πῶς ἐαυτῷ χρῆται τὸ ἡγεμονικόν; Ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν ἐστι. Τὰ δὲ λοιπὰ, εἰ προαίρετά ἐστιν, ἡ ἀπροαίρετα, νεκρά καὶ καπνός.

λδ'. Πρὸς θανάτου καταφρόνησιν διεγερτικώτατον, οἷον καὶ οἱ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν καὶ τὸν πόνον κακὸν κρίνοντες, ὁμοῦς τούτου κατεφρόνησαν.

λε'. Ὡς τὸ εὐκαιρὸν μόνον ἀγαθόν, καὶ ὅ τὸ πλείους κατὰ λόγον ὀρθὸν πράξεις ἀποδοῦναι τῷ ὀλιγωτέρῳ ἐν ἴσῳ ἐστὶ, καὶ ὅ τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλείονι, ἢ ἐλάσσονι χρόνῳ οὐ διαφέρει, τούτῳ οὐδὲ δὲ θάνατος φοβερόν.

λς'. Ἄνθρωπε, ἐπολιτεύσω ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει· τί σοι διαφέρει, εἰ πέντε ἔτεσιν, (ἢ τρισί;) τὸ γὰρ κατὰ τοὺς νόμους, ἴσον ἕκαστῳ. Τί οὖν δεινόν, εἰ τῆς πόλεως ἀποπέμψει σε οὐ τύραννος, οὐδὲ δικαστὴς ἀδίκος, ἀλλ' ἡ φύσις ἡ εἰσαγαγούσα; οἷον εἰ κομωδὸν ἀπολύει τῆς σκηνῆς ὁ παραλαβὼν στρατηγός. — Ἀλλ' οὐκ εἶπον τὰ πέντε μέρη, ἀλλὰ τὰ τρία. — Καλῶς εἶπας· ἐν μέντοι τῷ βίῳ τὰ τρία ὅλον τὸ δρᾶμά ἐστι. Τὸ γὰρ τέλειον ἐκεῖνος ὀρίζει δὲ τότε μὲν τῆς συγχρίσεως, νῦν δὲ τῆς διαλύσεως αἴτιος· σὺ δὲ ἀναίτιος ἀμφοτέρων. Ἀπιθὶ οὖν ὠλεως· καὶ γὰρ δὲ ἀπολύων ὠλεως.

uti? cogitare? Ecquid horum tibi videtur desiderio dignum? Quodsi haec singula satis vilia sunt, progredere ad ultimum, Deum et rationem sequi. Horum autem cultui repugnat, inique ferre, si quis per mortem his cariturus sit.

32. Quantula pars infiniti et immensi aevi unicuique assignata est? celerrime enim in aeternitate evanescit. Quantula totius materiae? quantula totius animae? in quantula totius terrae glebula repis? Haec omnia tecum reputans nihil magni facias, nisi hoc, ut agas, quemadmodum natura tua jubet, et feras, ut communis natura fert.

33. Quomodo mens se ipsa utitur? In hoc enim sita sunt omnia. Reliqua * non tui sunt arbitrii; si non tui arbitrii, cadavera et fumus.

34. Maximam vim ad mortis contemptum excitandum habet hoc, quod etiam ii, qui dolorem pro malo et voluptatem pro bono habebant, eam contempserunt.

35. Cui id tantum, quod tempestivum, bonum est, et cui perinde est, plures an pauciores secundum rectam rationem actiones exegerit, et cuius nihil refert utrum longiore an breviori temporis spatio mundum contemplatus sit, huic mors quoque non est formidini.

36. Homo, civis fuisti in magna hac civitate. Quid tua interest, utrum quinque annis, an tribus? Quod enim fit secundum legem, id æquum est unicuique. Quid igitur adeo grave est, si hac civitate te emittit, non tyrannus, non injustus iudex, sed natura, quæ te in eam induxit? perinde ac si histriionem idem prætor, qui eum conduxit, e scena dimittit. — Verum quinque actus fabulae non peregi, sed tres tantum. — Recte dicis; in vita tamen etiam tres actus totam fabulam constituunt. Finem enim determinat is, qui olim concretionis auctor fuit, et nunc dissolutionis auctor est; tu vero neutrius auctor es. Abi igitur propitius; nam is quoque, qui te exsolvit, propitius est.

INDEX NOMINUM.

A

Adrianus, IV, 33; VIII, 5, 25, 37; X, 27.
 Æsculapius, V, 8; VI, 43.
 Agrippa, VIII, 31.
 Alciphro, X, 31.
 Alexander, grammaticus, I, 10. — Platonicus, I, 12 — Macedo, III, 3; VI, 24; VIII, 3; IX, 29; X, 27.
 Antisthenes. Antisthenicum, VII, 36.
 Antoninus, IV, 33; VI, 26, 30, 44; VIII, 25; X, 27.
 Apollonius, I, 8, 17.
 Archimedes, VI, 47.
 Areus, VIII, 31.
 Athenodotus, I, 13.
 Athos, VI, 36.
 Augustus, IV, 33; VIII, 5, 31.

B

Bacchius, I, 6.
 Baizæ, XII, 27.
 Beatorum insulæ, X, 8.
 Benedicta, I, 17.
 Brutus, I, 14.

C

Cæcilianus, IX, 50.
 Cæsar (Gaius), III, 3; VIII, 3.
 Cæso, IV, 33.
 Caieta, I, 17.
 Camillus, IV, 33.
 Caprææ, insula, XII, 27.
 Carnuntum, II, 17.
 Cato, I, 14; IV, 33.
 Catullinus. *Vid.* Fabius.
 Catulus, I, 13.
 Cecrops, IV, 23.
 Celer, VIII, 25.
 Chabrias, VIII, 37.
 Chaldaei, III, 3.
 Charax, VIII, 25.
 Chrysippus, VI, 42; VII, 19.
 Clotho, IV, 34.
 Crates, VI, 13.
 Crito, X, 31.
 Cresus, X, 27.

D

Demetrius, Platonicus, VIII, 25 — Phalereus, IX, 29.
 Democritus, III, 3.
 Dio, I, 14.
 Diogenes, VIII, 3.
 Diogenetus, I, 6.

Diotimus, VIII, 25, 37.
 Domitius, I, 13

E

Empedocles, XII, 3.
 Epictetus, VII, 19; XI, 34, 36; ejus libri commentarii, I, 7.
 Epicurus, IX, 41.
 Epitynchanus, VIII, 25.
 Eudæmon, VIII, 25.
 Eudoxus, VI, 47.
 Euphrates, X, 31.
 Eutyches, X, 31.
 Eutychio, X, 31.
 Eutychius, I, 6.

F

Fabius Catullinus, XII, 27.
 Falernus (liquor), VI, 13.
 Faustina, VIII, 25.
 Fronto, I, 11.

G

Gaius. *Vid.* Cæsar.
 Granuas, fluvius, I, 17.

H

Helice, IV, 48.
 Helvidius, I, 14.
 Heraclitus, III, 3; VI, 42, 47; VIII, 3.
 Herculaneum, IV, 48.
 Hipparchus, VI, 47.
 Hippocrates, III, 3.
 Hymen, X, 31.

I, J

Julianus, IV, 50.

L

Lacedæmonii, XI, 24.
 Lamia, XI, 23.
 Lanuvium, I, 16.
 Leonatus, IV, 33.
 Lepidus, IV, 50.
 Lorium, I, 16.
 Lucilla, VIII, 25.
 Lucius Lupus, XII, 27.
 Lupus. *Vid.* Lucius.

M

Mæcenas, VIII, 31.
 Marcianus, I, 6.
 Maximus, I, 16, 17; VIII, 25.
 Menippus, VI, 47.
 Monimus, II, 15.

N

Nero, III, 16.

O

Origanio, VI, 47.

P

Panthea, VIII, 37.
 Perdiccas, XI, 25.
 Pergamus, VIII, 37.
 Phalaris, III, 16.
 Philippus, IX, 29; X, 27.
 Philistio, VI, 47.
 Phocio, XI, 13.
 Phœbus, VI, 47.
 Plato, VII, 48; IX, 29; X, 48.
 Pompeii, IV, 48.
 Pompeius, III, 3; VIII, 3.
 Pythagoras, VI, 47.
 Pythagorei, XI, 27.

Q

Quadi. *Vid.* Granuas.

R

Rusticus, I, 7, 17.

S

Sarmatæ, I, 10.
 Satyro, X, 31.
 Scipio, IV, 33.
 Secunda, VIII, 25.
 Severus, I, 14; X, 31.
 Sextus, I, 9.
 Silvanus, X, 31.
 Sinuessa, I, 7.
 Socrates, I, 16; III, 3, 6; VI, 4; VII, 19, 66; VIII, 3; XI, 23, 25, 28, 39.
 Socraticus, X, 31.
 Sterticius, XII, 27.

T

Tandasias, I, 6.
 Telauges, VII, 66.
 Tiberius, XII, 27.
 Trajanus, IV, 32.
 Tropæophorus, X, 31.
 Tuscula, I, 16.

U, V

Vellus Rufus, XII, 27.
 Verus, Marci avus, I, 1; VIII, 37. — Marci frater adoptivus, VIII, 25.
 Vespasianus, IV, 32.
 Volesus, IV, 33.

X

Xanthippe, XI, 28.
 Xenocrates, VI, 13.
 Xenophon, X, 31.